

JYU DISSERTATIONS 568

Outi Alakärppä

Nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotukset ja koetut toimintamahdollisuudet muotoutuvassa aikuisuudessa

---

UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ
FACULTY OF EDUCATION AND
PSYCHOLOGY

JYU DISSERTATIONS 568

Outi Alakärppä

**Nuorten naisten työn ja perheen
yhteensovittamisen odotukset
ja koetut toimintamahdollisuudet
muotoutuvassa aikuisuudessa**

Esitetään Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunnan suostumuksella
julkisesti tarkastettavaksi Agoran auditoriossa 1
joulukuun 3. päivänä 2022 kello 12.

Academic dissertation to be publicly discussed, by permission of
the Faculty of Education and Psychology of the University of Jyväskylä,
in building Agora, Auditorium 1, on December 3, 2022, at 12 o'clock.

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

JYVÄSKYLÄ 2022

Editors

Miika Marttunen

Department of Education, University of Jyväskylä

Päivi Vuorio

Open Science Centre, University of Jyväskylä

Cover picture by Pixabay.

Copyright © 2022, by the author and University of Jyväskylä

ISBN 978-951-39-9218-7 (PDF)

URN:ISBN:978-951-39-9218-7

ISSN 2489-9003

Permanent link to this publication: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-9218-7>

Democracy has to be judged not just by the institutions that formally exist but by the extent to which different voices from diverse sections of the people can actually be heard.

Amartya Sen

ABSTRACT

Alakärppä, Outi

Young women's expectations and their perceived capabilities for work-family reconciliation in emerging adulthood

Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2022, 95 p.

(JYU Dissertations

ISSN 2489-9003; 568)

ISBN 978-951-39-9218-7 (PDF)

This dissertation examined young women's perceived capabilities in relation to their expectations on work-family reconciliation in emerging adulthood. The mechanisms of inequality underlying these capabilities were also explored. The study comprised three sub-studies focusing on the perceived capabilities and mechanisms of inequality in young women's expectations on (1) family formation, (2) work-family reconciliation and (3) work. The target study group were young women aged 18 to 29 from different educational backgrounds and life situations who did not yet have children. A mixed methods approach combining individual interview data ($N=30$) and the Finnish Youth Barometer 2019 survey data ($N=527$) was applied. The interview data were analyzed using thematic analysis and typification, along with content analysis and categorization. The survey data were studied using person-oriented latent profile analysis.

The results showed that young women's expectations on work and family were guided by individual, institutional, and cultural-societal factors. Socioeconomic factors, such as level of education, labor market status, financial situation, living region, and unfavorable life course experiences during childhood and adolescence, were related to the limited capabilities of the unemployed women for working life, family formation and work-family reconciliation. Partnership status did not differentiate the young women's expectations on working life but was, however, meaningful for their expectations on forming a family in the future. Furthermore, the family leave system offered by the Finnish welfare state and the ideal of intensive motherhood steered women's expectations towards a preference for long family leave and the primacy of maternal care. The ideals of intensive motherhood were particularly pronounced among the women students, who also considered education and career to be important in their future life course. The labor market, especially among those who were long-term unemployed, was a significant determinant of the young women's aspirations and ability to plan for their later working lives and hence for family formation and work-family reconciliation.

Keywords: young women, expectations, capabilities, life course, emerging adulthood, family formation, work-family reconciliation, working life, mechanisms of inequality

TIIVISTELMÄ

Alakärppä, Outi

Nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotukset ja koetut toimintamahdollisuudet muotoutuvassa aikuisuudessa

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2022, 95 s.

(JYU Dissertations

ISSN 2489-9003; 568)

ISBN 978-951-39-9218-7 (PDF)

Tämä väitöstutkimus tarkasteli nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin liittyviä toimintamahdollisuuksia muotoutuvassa aikuisuudessa. Lisäksi tutkittiin eriarvoistavia mekanismeja näiden toimintamahdollisuuksien taustalla. Tutkimus koostui kolmesta osatutkimuksesta, joiden kohteena olivat koetut toimintamahdollisuudet ja eriarvoistavat mekanismit nuorten naisten odotuksissa koskien (1) perheen perustamista, (2) työn ja perheen yhteensovittamista ja (3) työtä. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat 18–29-vuotiaat erilaisista taustoista ja elämäntilanteista tulevat nuoret naiset, joilla ei ollut vielä lapsia. Menetelmällisenä tutkimusotteena hyödynnettiin monimenetelmällistä lähestymistapaa yhdistäen yksilöhaastatteluaineistoa ($N=30$) sekä Nuorisobarometri 2019 -kyselyaineistoa ($N=527$). Haastatteluaineisto analysoitiin temaattisen analyysin ja tyypittelyn sekä sisällönanalyysin ja luokittelun avulla. Kyselyaineiston analyysissä hyödynnettiin henkilökeskeistä, latenttia profiilianalyysia.

Väitöstutkimus osoitti, että nuorten naisten odotuksia työstä ja perheestä ohjasivat yksilölliset, institutionaaliset ja kulttuuris-yhteiskunnalliset tekijät. Sosioekonomiset tekijät kuten koulutustaso, työmarkkina-asema, taloudellinen tilanne ja asuinseutu sekä epäsuotuisat kokemukset lapsuuden ja nuoruuden elämänculussa olivat yhteydessä työttömien kaventuneisiin toimintamahdollisuuksiin liittyen työelämään, perheen perustamiseen ja työn ja perheen yhteensovittamiseen. Parisuhdetekijät eivät tuottaneet eroja nuorten naisten työelämäodotuksiin, mutta olivat kuitenkin merkityksellisiä heidän pohtiessaan perheen perustamista tulevaisuudessa. Myös suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan tarjoama perhevapaajärjestelmä sekä intensiivisen äitiyden ihanteet suuntasivat naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksia siten, että naiset suosivat pitkiä perhevapaita ja äidin ensisijaisuutta hoivaajana. Intensiivisen äitiyden ihanteet korostuivat erityisesti opiskelijanaisilla, jotka pitivät myös koulutusta ja työuraa tärkeänä tulevaisuuden elämänculussaan. Lisäksi työmarkkinat määrittivät merkittävästi sitä, miten erityisesti pitkäaikaistyöttömät naiset pystyivät edistämään työelämään ja siten myös perheellistymiseen ja työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyviä toiveitaan.

Avainsanat: nuoret naiset, odotukset, toimintamahdollisuudet, elämänculku, muotoutuva aikuisuus, perheen perustaminen, työn ja perheen yhteensovittaminen, työelämä, eriarvoistavat mekanismit

Author's address

Outi Alakärppä
Department of Education
P.O. Box 35
FI-40014 University of Jyväskylä
FINLAND
outi.alakarppa@jamk.fi
ORCID 0000-0002-8320-9189

Supervisors

Professor Anna Rönkä
Department of Education
University of Jyväskylä

Docent Eija Sevón
Department of Education
University of Jyväskylä

Reviewers

Professor Markku Jahnukainen
Faculty of Education
University of Helsinki

Research Director, University Lecturer Katja Repo
Faculty of Social Sciences
Tampere University

Opponent

Research Director, University Lecturer Katja Repo
Faculty of Social Sciences
Tampere University

ESIPUHE

On kiitosten aika. Tämä väitöskirja ei olisi ollut mahdollinen ilman monien ihmisten ja tahojen myötävaikutusta. Ensinnäkin kiitän lämpimästi tutkimukseen osallistuneita nuoria naisia, jotka jaoitte odotuksenne tulevaisuuden työstä ja perheestä mahdollistaen tämän väitöskirjan toteutumisen. Toivottavasti johtopäätökseni ja tulkintani ovat tehneet oikeutta ajatuksillenne. Toivon elämääne myötätuulta – sitä, että voitte tehdä omien arvojenne ja hyvinvointinne mukaisia valintoja.

Aivan erityiset kiitokset kuuluvat väitöskirjani ohjaajille professori Anna Röngälle ja dosentti Eija Sevónille. Lämmin kiitos pitkäjänteisestä avusta, herätteleivistä kysymyksistä ja yhteisistä pohdinnoista, jotka ovat avartaneet ja uudelleen jäsentäneet ajatteluani. Olette asiantuntevasti ja huolellisesti opastaneet minua väitöstyöni eri vaiheissa. Lisäksi kiitän luottamuksesta ja hyvästä työtoveruudesta eri projektien parissa. Tieteen työpaja (TRIAD) -projekti antoi minulle kosketuksen kansainväliseen tutkimusyhteistyöhön ja innoitti toteuttamaan tätä tutkimusta. Kiitos myös professori Saija Maunolle seurantaryhmän jäsenyydestä sekä tuen ja neuvon sanoista tämän väitöskirjaprosessin aikana.

Väitöskirjani esitarkastajia professori Markku Jahnukaista ja tutkimusjohtaja Katja Repoa kiitän työpanoksesta ja asiantuntevista huomioista, jotka auttoivat viimeistelemään väitöskirjani. Tutkimusjohtaja Katja Repoa kiitän sydämellisesti suostumuksesta toimia vastaväittäjänäni.

Väitöstutkimuksen aikana olen saanut tehdä yhteistyötä eri tutkijoiden ja asiantuntijoiden kanssa. Esitän kiitokseni erityisesti dosentti Eija Räikköselle omistautumisesta yhteistyölle kyselyaineiston analyyseissä, asiantuntevasta ohjauksesta sekä arvokkaista keskusteluista väitöskirjasta, tutkijanurasta, mutta myös elämästä yleensä. Dosentti Helen Normania kiitän tutustuttamisesta toimintamahdollisuuksien lähestymistapaan, josta tuli väitöstutkimukseni tulkinallinen väline, ja joka inspiroi minua edelleen. Kiitos myös hyvästä tutkimusyhteistyöstä, ystävällisyydestä sekä käytännön avusta tutkijaliikkuvuusjakson aikana Manchesterin yliopistossa keväällä 2019. Tenure track -professori Mia Tammeleiniä kiitän työtoveruudesta ja asiantuntemuksen jakamisesta väitöstyöni aikana. Yhteiset tutkimusintressit, innostavat keskustelut ja pyyteetön apu ovat kannatelleet minua työni eri vaiheissa. Väitöskirjan englanninkielisten artikkeleiden kielenhuollosta kiitän Michael Freemania, jonka apuun, joustavuuteen ja osaamiseen saatoin aina luottaa. Lisäksi kiitän Nuorisotutkimusseuran tutkijoita sujuvasta ja hyvästä yhteistyöstä hyödyntäessäni Nuorisobarometri 2019 -kyselyaineistoa.

Väitöstutkimustani ovat rahoittaneet useat eri tahot. Erityiskiitos Alli Paasikiven Säätiölle kolmivuotisesta työskentelyapurahasta, joka mahdollisti päätöimisen tutkimustyön. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden laitosta kiitän matka-apurahoista ja väitöskirjatutkijan tehtävästä, jonka turvin sain viimeistellä tutkimustani. Sydämellinen kiitos myös Emil Aaltosen Säätiölle liikkuvuusapu-

rahasta sekä Suomalaiselle Konkordia-Liitolle konferenssiapurahasta. Jyväskylän yliopiston tiedeneuvostoa kiitän Konnevesi-apurahasta, joka mahdollisti ikimuistoisen väitöskirjareititin Konneveden tutkimusasemalla.

Tutkimustyötäni on vienyt eteenpäin myös Jyväskylän yliopiston monitieteinen lapsi- ja perhetutkimuksen seminaariryhmä. Tämän kriittisen, mutta kannustavan ryhmän ansiosta kasvoin perhetutkijaksi. Kiitän kaikkia seminaariryhmän ohjaajia ja vertaisia yhdessä oppimisen ilosta, oivalluksista sekä käsikirjoituskommenteista, jotka ovat ohjanneet tutkimustani oikeaan suuntaan. Vaalin lämmöllä muistoja yhteisistä keskusteluista ja seminaarien jälkeisistä kahvitteluhetkistä.

Olen kiitollinen kaikista työtovereista ja vertaisista, joihin olen saanut tutustua yliopistoyhteisön kautta. Erityiskiitos Elli Kamulalle, Katja Kokkiselle, Maarit Koskiselle, Siru Lehdolle, Emmi Lindroosille, Kaisa Maliselle, Sanna Moilaselle, Minna Rannalle ja Eija Saloselle inspiroivista tieteellisistä ja ei-tieteellisistä keskusteluista sekä myötäelämisestä väitösmatkallani. Ystävyysenne, kannustuksenne ja tukenne on ollut korvaamatonta.

Haluan esittää kiitokset myös läheisilleni, jotka olette olleet taustatukenani tämän väitöstyön aikana. Kiitän vanhempiani osoittamastanne rakkaudesta ja huolenpidosta. Olette aina kannustaneet opiskelemaan ja tekemään työtä omien tavoitteiden eteen. Tämä kannustus on kantanut minua tätäkin työtä tehdessäni. Kiitän myös sisaruksiani ja heidän perheitään sekä puolisoni vanhempia ja sisarusia perheineen kaikista tuen ja rohkaisun sanoista. Yhdessäolon hetket ovat olleet merkityksellisiä ja muistuttaneet, että elämää on myös väitöstyön ulkopuolella. Kiitos myös kaikille ystäville, jotka olette kulkeneet rinnallani tämän intensiivisen matkan ajan. Kohtaamiset ja keskustelut keskellä arkea ovat tuoneet valoa ja iloa.

Lopuksi on aika kiittää perhettäni. Puolisoani Vesaa kiitän siitä, että olet iloinnut kanssani onnistumisista ja ollut tukikohtani silloin, kun työhön liittyvät haasteet ovat tuntuneet ylivoimaisilta. Kiitos, että olet jaksanut rakastaa minua tämänkin matkan aikana, vaikka se on vaatinut uhrauksia yhteiseltä ajalta. Rakkaita tyttäriäni Sagaa, Iisaa ja Luciaa kiitän siitä, että olette läsnäolollanne muistuttaneet, mikä elämässä on tärkeintä. Kiitos, että saan olla juuri teidän äitini. Kasvatatte ja opetatte minua joka päivä. Olette aarteeni.

Jyväskylässä, ruskan värien hehkuessa 28.9.2022
Outi Alakärppä

ALKUPERÄISET TUTKIMUSARTIKKELIT

- I Alakärppä, O., Sevón, E. & Rönkä, A. (2020). Perheen perustamisen odotukset nuorten lapsettomien naisten elämänculussa. *Yhteiskunta-politiikka*, 85(1), 5-16.
- II Alakärppä, O., Sevón, E., Norman, H. & Rönkä, A. (2022). Young women's contradictory expectations and their perceived capabilities for future work-family reconciliation in Finland. *Journal of Youth Studies*, doi:10.1080/13676261.2022.2098703
- III Alakärppä, O., Räikkönen, E., Rönkä, A. & Sevón, E. (2022). Confident, cautiously confident or concerned? Working life profiles, capabilities, and expectations for work-family reconciliation among young Finnish women. *Community, Work & Family*, doi:10.1080/13668803.2022.2027743

Väitöstutkimus perustuu tieteellisesti vertaisarvioituihin artikkeleihin. Ensimmäisellä kirjoittajalla on ollut päävastuu tutkimuksen suunnittelusta, toteutuksesta, analyyseistä ja artikkelikäsikirjoitusten laatimisesta. Tutkimusartikkelin III kyselyaineisto on kerätty Valtion nuorisoneuvoston ja Nuorisotutkimusverkoston toimesta. Kyseisen artikkelin analyysit on tehty yhteistyössä toisen kirjoittajan kanssa. Tässä väitöstutkimuksen yhteenveto-osassa alkuperäisiin tutkimusartikkeleihin viitataan osatutkimuksina I, II ja III.

KUVIOT

KUVIO 1	Väitöstutkimuksen teoreettinen viitekehys.....	18
KUVIO 2	Väitöstutkimuksen päätavoite, tavoitteet ja tutkimuskysymykset sekä osatutkimusten I-III tutkimuskysymykset.....	37
KUVIO 3	Väitöstutkimuksen tieteenfilosofiset ja metodologiset lähtökohdat	41

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Osatutkimusten I-III aineistot, aineistonkeruumenetelmät, muuttujat, tutkittavat, analysointimenetelmät sekä artikkelit.....	42
TAULUKKO 2	Yksilöhaastatteluihin osallistuneiden taustatiedot.....	43
TAULUKKO 3	Tutkimuksen käytännön suosituksia	71

SISÄLLYS

ABSTRACT

ESIPUHE

KUVIOT JA TAULUKOT

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	15
1.1	Elämäntilanne nuorten naisten odotusten jäsentäjänä	19
1.2	Nuorten naisten muotoutuvan aikuisuuden elämäntilanne	20
1.3	Työn ja perheen yhteensovittamisen odotukset tutkimuksen kohteena	22
2	NUORTEN NAISTEN KOETUT TOIMINTAMAHDOLLISUUDET JA TYÖN JA PERHEEN YHTENSOVITTAMINEN	25
2.1	Toimintamahdollisuudet ja eriarvoistavien mekanismien havaitseminen nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksissa.....	25
2.2	Yksilöllisten tekijöiden yhteydet nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen toimintamahdollisuuksiin	28
2.3	Työ- ja perhepolitiikan käytännöt nuorten naisten toimintamahdollisuuksien taustalla	30
2.4	Kulttuuriset odotukset vanhemmuudesta ja sukupuolten työnjaosta perheessä nuorten naisten toimintamahdollisuuksien muovaajana.....	32
3	TUTKIMUSTAVOITTEET JA -KYSYMYKSET.....	35
4	TUTKIMUSMENETELMÄT	38
4.1	Tieteenfilosofiset ja metodologiset lähtökohdat.....	38
4.1.1	Pragmatismi	38
4.1.2	Monimenetelmällinen lähestymistapa.....	39
4.2	Tutkimukseen osallistuneet ja tutkimusaineistot	41
4.2.1	Osatutkimukset I ja II: yksilöhaastatteluaineisto	41
4.2.2	Osatutkimus III: Nuorisobarometri 2019 -kyselyaineisto	44
4.3	Aineistojen analyysit	46
4.4	Tutkimuksen eettisyys	49
5	TULOKSET.....	51
5.1	Osatutkimus I - Perheen perustamisen koetut toimintamahdollisuudet	51
5.2	Osatutkimus II - Työn ja perheen yhteensovittamisen koetut toimintamahdollisuudet	53

5.3	Osatutkimus III – Työelämään liittyvät toimintamahdollisuudet ja niiden yhteydet sosioekonomisiin tekijöihin, parisuhdestatukseen ja työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin	55
6	POHDINTA	57
6.1	Sosioekonomiset tekijät ja nuorten naisten eriytyvät toimintamahdollisuudet työssä ja perheessä.....	58
6.2	Parisuhde- ja elämäntapaan liittyvien tekijöiden merkitys nuorten naisten perheen perustamisen pohdintoissa	60
6.3	Perhevapaajärjestelmä ja intensiivisen äitiyden ihanteet nuorten naisten työhön ja hoivaan liittyvien toiveiden suuntaajina.....	62
6.4	Työmarkkinoiden rooli nuorten naisten toimintamahdollisuuksien mahdollistajana ja rajaajana	64
6.5	Tutkimuksen luotettavuuden arviointia	65
6.6	Jatkotutkimuskohteet	69
6.7	Käytännön johtopäätökset.....	70
	SUMMARY	74
	LÄHTEET	78
	LIITTEET	90
	ALKUPERÄISET TUTKIMUSARTIKKELIT	

1 JOHDANTO

Ehkä muutaman vuoden päästä vasta, et siinä kolmenkymmenen hujakoilla, et ehkä siinä sitten, jotenki määhän haluaisin, et se elämäntilanne ois vakiintunu. Mulla ei olisi mitään opiskelua enää viemäs aikaa ja sellasena ylimääräsenä, et mul ois se työ, jotenki vakaa työ ja asunto ja tulot, et siihen ois jotenki hyvä lähtee sitte rakentamaan. Et se ei ois sellasta niin kun sekavaa (nainen, korkeakouluopiskelija, 26 vuotta).

Nuori, kouluttamaton, ja tässä on vielä rakennettavaa sitä ennen, että tietyt tukipilarit pitää saada siihen alle ensiksi, että pystyy sitten kantamaan sen elämän kohdan eteenpäin siitä ja että se polku rakentuu siihen tarpeeks vahvaks alle (nainen, työtön, 19 vuotta).

Nuoret naiset rakentavat elämänsä muuttuvassa ja yksilöllistyvässä yhteiskunnallisessa kontekstissa. Vanhemmuuden lykkäämisestä 30 ikävuoden tietämille on tullut yhä useampaa nuorta aikuista koskettava normi (Arnett, 2000, 2004). Edellä kuvatut aineisto-otteet tulevaisuuden työstä ja perheen perustamisesta luonnehtivat tätä muutosta, jota nuoret naiset muotoutuvan aikuisuuden elämänvaiheessaan elävät todeksi. Tässä elämänvaiheessa tutkitaan avoimena olevia mahdollisuuksia niin työssä, rakkaudessa kuin maailmankatsomuksessa (Arnett, 2000). Työhön ja perheeseen liittyvästä päätöksenteosta on tullut kuitenkin monimutkaista, sillä yhteiskunnallisten muutosten ja työelämän epävarmuuden myötä elämänsä rakentaminen on vaikeutunut nuorilla aikuisilla (Kalleberg & Vallas, 2018; Mills & Blossfeld, 2013). Reitit aikuisuuteen ovat joustavampia ja monimuotoisia, mutta myös epäyhtenäisiä ja eriytyneitä verrattuna aikaisempien sukupolvien lineaarisiin ja yhtenäisiin siirtymiin (Knijn, 2012; Žukauskienė, 2016). Yhden, yhtenäisen polun sijaan nuoret aikuiset valitsevat monia useita reittejä: toiset siirtyvät hitaammin, toiset nopeammin (Jones, 2002, s. 19).

Nuorten aikuisten elämänsä muutosta ilmentää erityisesti koulutuksen pidentyminen (Arnett, 2000, 2004). Viimeisten vuosikymmenten aikana varsinkin naisten koulutustaso on kohonnut merkittävästi Suomessa. Vuosien 1977 ja 2018 välillä suomalaisten korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden naisten osuus nousi 9 prosentista 55 prosenttiin ja miesten 11 prosentista 36 prosenttiin (Sutela,

Pärnänen & Keyriläinen, 2019, s. 25). Vuonna 2020 18–29-vuotiaista nuorista naisista 22,4 prosenttia oli suorittanut korkea-asteen tutkinnon, 56,7 prosenttia toisen asteen tutkinnon ja 20,9 prosentilla naisista ei ollut perusasteen jälkeistä tutkintoa tai tutkinto oli tuntematon (SVT, 2020). Koulutustason nousu on tarkoittanut sitä, että nuoret naiset kouluttautuvat yhä pidempään ja siirtyvät työmarkkinoille aikaisempaa myöhemmin.

Koulutuksen pidentymisen ohella myös työelämän muutokset koskettavat nuoria aikuisia. Vaikka Suomen työmarkkinat ovat varsin vakaat, työelämän epävarmuus ja kiireen ja henkisen kuormituksen lisääntyminen 2000-luvulla ovat vaikeuttaneet nuorten naisten työhön kiinnittymistä. Vuonna 2019 18–29-vuotiaista suomalaista nuorista naisista 63,4 prosenttia oli työllisiä ja 8,5 prosenttia työttömiä (SVT, 2019a). Kansainvälisesti verrattuna 15–24-vuotiaiden nuorten naisten työttömyysaste, työttömien prosenttiosuus samanikäisestä työvoimasta eli työllisistä ja työttömistä, on Suomessa matalampi (16,5 %) kuin EU:n keskiarvo (16,8 %), mutta toiseksi korkein Pohjoismaissa (OECD, 2022). Myös työelämän kuormitus koskettaa erityisesti nuoria aikuisia: Verrattaessa eri ikäryhmiä toisiinsa 18–34-vuotiaat nuoret aikuiset kokivat muita yleisimmin työn sekä henkisesti että fyysisesti raskaaksi (Keyriläinen, 2020, s. 116). Nuorten naisten luottamuksesta tulevaisuuden työelämään onkin saatu varsin ristiriitaisia tuloksia: Nuorisobarometrin 2019 mukaan 80 prosenttia nuorista naisista piti todennäköisenä, että saa vakinaisen työn tulevaisuudessa. Toisaalta 42 prosenttia nuorista naisista oli huolissaan siitä, onko heillä töitä tulevaisuudessa ja lähes puolet (46 %) oli huolissaan omasta jaksamisestaan työelämässä tulevaisuudessa (Haikkola & Myllyniemi, 2020, s. 62, 65).

Epävarmuus työelämässä ja muilla elämän osa-alueilla vaikeuttaa nuorten aikuisten päätöksiä parisuhteiden solmimisesta ja vanhemmaksi tulosta (Knijn, 2012; Mills & Blossfeld, 2013; Sobotka, 2017; Sobotka, Skirbekk & Philipov, 2011). Ensimmäinen vakituinen suhde, avo- tai avioliitto, solmitaan nykyään vanhempana: entistä harvemmat suomalaiset nuoret aikuiset muodostavat vakituisen suhteen alle 20-vuotiaana ja yhä useammat vasta yli 30-vuotiaana (Kontula, 2016, s. 26–27). Myös aikaisempaa suurempi osa nuorista aikuisista pitää 30 ikävuotta tai sen jälkeen ihanteellisena ajankohtana vanhemmaksi tulolle (Miettinen 2015, s. 34). Vuonna 2019 suomalaisten ensisynnyttäjien keski-ikä oli 29,4 vuotta eli aivan kuten Euroopan unionissa keskimäärin (Eurostat, 2021a). Vanhemmaksi tuloikä vaihtelee Suomessa kuitenkin koulutustason mukaan: vähiten koulutetut naiset tulevat äidiksi keskimäärin 23-vuotiaana, eniten koulutetut naiset yli 32-vuotiaana. Vanhemmuuden siirtyminen on merkittävin yksittäinen syy alhaisen syntyvyyden taustalla (Rotkirch, Tammissalo, Miettinen & Berg, 2017, s. 52, 110). Vanhemmuuden lykkäämisen myötä monien siirtymien samanaikaisuus saattaa voimistaa ristiriitoja työn ja perheen välille (Salmela-Aro, Aunola & Nurmi, 2007).

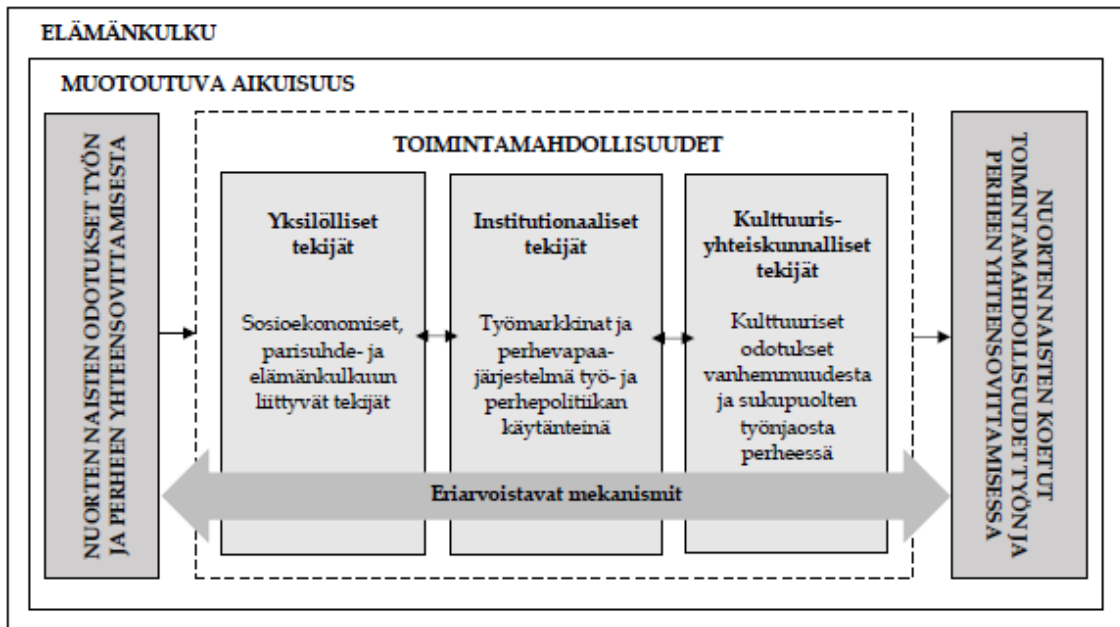
Työhön, perheeseen ja näiden elämänalueiden yhteensovittamiseen liittyvät odotukset ovat herättäneet tutkijoiden kiinnostuksen erityisesti viimeisen vuosikymmenen aikana. Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että odotukset työstä ja perheestä ovat sukupuolittuneita: nuoret naiset ennakoivat kohtaavansa ristiriitoja tulevaisuuden työn ja perheen yhteensovittamisessa

(Bass, 2015; Coyle, Van Leer, Schroeder & Fulcher, 2015; Fernández-Cornejo ym., 2016; Frisén, Carlsson & Wängqvist, 2014; McDonald, 2018). Lisäksi nuoret naiset, jotka pitävät koulutusta ja työuraa tärkeänä, kokevat työn ja perheen yhteensovittamisen vaikeana (Çopur & Koropeckyj-Cox, 2010; Rotkirch ym., 2017; Savela & O'Brien, 2016). Tutkijat ovat myös havainneet, että sosioekonomiset tekijät ovat yhteydessä nuorten aikuisten työhön kiinnittymiseen ja työuran rakentamiseen (Gretschel & Myllyniemi, 2020; Haikkola & Myllyniemi, 2020; Keyriläinen, 2020; Ranta & Raijas, 2020), perheellistymiseen (Jalovaara & Miettinen, 2013; Miettinen & Jalovaara, 2020; Miettinen, 2015; Närvi, 2014a; Pekkola & Lehtonen, 2015; Sutela, 2013), lapsilukuun liittyviin ihanteisiin ja lapsettomuuteen (Jalovaara ym., 2018; Miettinen, 2015; Rotkirch ym., 2017; Rotkirch & Miettinen, 2017) sekä parisuhteen muodostukseen ja kumppanin valintaan (Jalovaara, 2012; Kontula, 2016; Mäenpää, 2015). Lisäksi tutkimuksissa on havaittu alueellisten tekijöiden yhteys nuorten aikuisten perheellistymiseen (Kulu, 2013; Pekkola & Lehtonen, 2015). Laajasta tutkimusnäytöstä huolimatta tiedetään kuitenkin varsin vähän, millaiset eriarvoistavat mekanismit yksilöllisellä, institutionaalisella ja kulttuuris-yhteiskunnallisella tasolla suuntaavat nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksia. Näin ollen tarvitaan tutkimusta, joka tarkastelee nuorten naisten odotuksia työstä ja perheestä kokonaisvaltaisemmin yhdistäen nämä edellä kuvatut tasot sekä hyödyntäen laadullisia ja määrällisiä lähestymistapoja. Erityisesti tarvitaan tutkimusta, joka selvittää eriarvoistavia mekanismeja nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksissa.

Tämä väitöstutkimus pyrki vastaamaan tutkimustarpeisiin selvittää nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin liittyviä toimintamahdollisuuksia muotoutuvassa aikuisuudessa sekä eriarvoistavia mekanismeja näiden toimintamahdollisuuksien taustalla. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat 18-29-vuotiaat nuoret naiset, joiden antamia merkityksiä tulevaisuuden työstä ja perheestä tutkittiin hyödyntäen sekä laadullista haastattelu- että määrällistä kyselyaineistoa. Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä hyödynnetään *toimintamahdollisuuksien lähestymistapaa* (Sen, 1995, 1999, 2009; ks. Kuvio 1). Toimintamahdollisuudet ymmärretään tässä tutkimuksessa *nuorten naisten saavutettavissa olevina mahdollisuuksina edistää toiveitaan tulevaisuuden työhön, perheeseen ja näiden elämänalueiden yhteensovittamiseen liittyvässä päätöksenteossa*. Toimintamahdollisuuksia tarkastellaan *yksilöllisten, institutionaalisten ja kulttuuris-yhteiskunnallisten tekijöiden* muovaamina (Hobson, 2014; Hvinden & Halvorsen, 2018; Yerkes, Hoogenboom & Javornik, 2020). Siten lähestymistapa tarjoaa uudenlaisen tulkinnallisen työvälineen eriarvoistavien mekanismien havaitsemiseen suhteessa nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin. *Elämänkulkuteoria* (Bengtson, Elder & Putney, 2011; Bengtson & Allen, 1993) ja *muotoutuvan aikuisuuden teoria* (Arnett, 2000, 2004; Arnett & Tanner, 2011) toimivat tutkimuksessa kontekstuaalisena ja elämänkulullisena viitekehyksenä nuorten naisten odotuksille liittyen tulevaisuuden elämänkulkuun, työ- ja perhesiirtymiin sekä niiden taustalla oleviin institutiivisiin ja kulttuuris-

yhteiskunnallisiin tekijöihin. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys on havainnollistettu kuviossa 1.

KUVIO 1 Väitöstutkimuksen teoreettinen viitekehys

Tutkimus sijoittuu monitieteisen perhetutkimuksen kentälle painottuen kasvatustieteelliseen perhetutkimukseen. Tutkimuksessa hyödynnetään lisäksi elämäntutkimusosion, psykologian ja väestötieteen tieteenalojen näkökulmia. Rajat eri tieteenalojen välillä eivät kuitenkaan ole selväpiirteisiä. Temaattisesti tutkimuksessa yhdistyvät työn ja perheen yhteensovittamisen tutkimus, työelämän tutkimus sekä eriarvoisuuden tutkimus. Yhdistäessään näitä tieteenaloja ja teemoja tutkimus tarjoaa uusia teoreettisia näkökulmia kasvatustieteellisen perhetutkimuksen kentälle, erityisesti tarkasteltaessa, miten sosiaalinen oikeudenmukaisuus toteutuu muotoutuvan aikuisuuden elämäntilanteissa olevilla naisilla, kun he pohtivat työn ja perheen yhteensovittamisen ja vanhemmaksi tulon kysymyksiä. Tutkimusilmion, nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin liittyvien toimintamahdollisuuksien, moniulotteisuuden vuoksi tutkimuksessa kiinnitytään tieteenfilosofisesti pragmatismiin, jonka taustalla on todellisuuden moninaisuuden tunnistaminen, kontekstuaalisuus ja pyrkimys sosiaalisesti oikeudenmukaisempaan yhteiskuntaan. Menetelmällisenä tutkimusotteena hyödynnetään monimenetelmällistä lähestymistapaa, joka soveltuu monimutkaisten sosiaalisten ilmiöiden tutkimiseen ja ymmärtämiseen.

1.1 Elämänkulku nuorten naisten odotusten jäsentäjänä

Tässä väitöstutkimuksessa *elämänkulkuteoria* (engl. life course theory; Bengtson ym., 2011; Bengtson & Allen, 1993) avaa näkökulman naisten odotuksiin osana tulevaisuuden elämänkulkua sekä niiden taustalla oleviin institutionaalisiin ja kulttuuris-yhteiskunnallisiin tekijöihin. Elämänkulun käsite viittaa yleisimmin teoreettiseen suuntautumiseen, elämänkulkusosiologiaan, joka tutkii ihmisen elämänkulussa tapahtuvia muutoksia jatkuvasti muuttuvissa konteksteissa. Tämä teoreettinen suuntautuminen syntyi 1960-luvulla vastauksena väestön kasvun haasteille ja pitkittäistutkimusten nopealle lisääntymiselle ja sai vahvan jansijän erityisesti käyttäytymis- ja sosiaalitieteissä (Elder & Shanahan, 2006).

Tässä tutkimuksessa hyödynnetään elämänkulkuteorian kolmea keskeistä periaatetta (ks. Bengtson ym., 2011). Ensimmäinen periaate liittyy toimijuuteen. Tämän periaatteen mukaan yksilö nähdään aktiivisena toimijana, ja suunnitelmallisuus ja vaivannäkö voivat vaikuttaa siihen, millaiseksi hänen elämänkulkunsa lopulta muodostuu. Valintojen tekemisen kautta yksilöllä on merkittävä rooli elämänkulkunsa rakentamisessa: yksilö muuttaa ympäristöään ja sosiaalisia polkujaan tulkitsemalla, valitsemalla ja antamalla merkityksiä tilanteille ja henkilökohtaisille kokemuksille. Siten yksilö ja konteksti, yksityinen ja julkinen, ovat tiiviissä vuorovaikutuksessa toisiinsa (Elder & Shanahan, 2006). Tässä tutkimuksessa nuoret naiset nähdään aktiivisina toimijoina tulevaisuuden työhön ja perheeseen liittyvässä päätöksenteossa. Suunnitelmallisuus liittyy erityisesti koettuihin toimintamahdollisuuksiin edistää toiveita tulevaisuuden työhön, perheeseen ja näiden elämänalueiden yhteensovittamiseen liittyvässä päätöksenteossa.

Toinen elämänkulkuteorian periaate korostaa siirtymien kuten vanhemmaksi tulon merkitystä ja ajoitusta suhteessa sosiaaliseen kontekstiin, jossa yksilöt tekevät valintoja (myös Bengtson & Allen, 1993; Elder, 1995). Siirtymien, elämänvaiheiden ja tapahtumien kulku ja niihin liittyvät seuraukset vaihtelevat sen mukaan, mihin ajankohtaan ne ajoittuvat yksilön elämänkulussa. Elämänkulun aikana yksilöllisille siirtymille voi olla myös tarjolla otollisin hetki, jolloin rakenteelliset ja historialliset olosuhteet ovat suotuisimmat. Näin ollen sosiaalinen konteksti muokkaa, ylläpitää ja muuttaa yksilön elämänkulkua (Gottlieb, Wahlsten & Lickliter, 2006). Tätä periaatetta tulkitaan siten, että institutionaaliset ja kulttuuris-yhteiskunnalliset tekijät ohjaavat naisten työhön ja perheeseen liittyviä odotuksia ja määrittelevät näihin elämänalueisiin liittyviä normatiivisia siirtymiä ja kehityskulkuja.

Kolmannen elämänkulkuteorian periaatteen mukaan ikääntyminen ja ihmisen kehitys ovat elinikäisiä prosesseja. Siten aikaisempaan elämänvaiheeseen liittyvät ihmissuhteet, tapahtumat ja käyttäytyminen vaikuttavat myöhempään ih-

missuhteisiin, asemaan ja hyvinvointiin. Jatkuvuutta yksilön elämänkulussa kuvaavat kasautuvat hyödyt ja haitat sekä identiteetin kehittyminen¹. Tämä periaate ymmärretään tässä tutkimuksessa siten, että elämänkulku nähdään jatkumona, jossa elämänvaiheet, lapsuus, nuoruus ja muotoutuva aikuisuus, kytkeytyvät toisiinsa. Näin ollen aikaisemmat elämänkulun vaiheet ja tapahtumat vaikuttavat koettujen toimintamahdollisuuksien ja eriarvoistavien mekanismien rakentumiseen nuorilla naisilla.

1.2 Nuorten naisten muotoutuvan aikuisuuden elämänvaihe

Tässä väitöstutkimuksessa nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksia tarkastellaan osana *muotoutuvaa aikuisuutta*² (engl. emerging adulthood; Arnett, 2000, 2004; Arnett & Tanner, 2011). Muotoutuva aikuisuus on alkujaan kehityspsykologi Jeffrey J. Arnettin (2000, 2004) kehittämä teoria nuorten aikuisten elämänvaiheesta, joka alkaa myöhäisnuoruudesta ja kestää kolmeenkymmeneen ikävuoteen asti keskittyen erityisesti ikävuosiin 18–25. Tälle kehitysvaiheelle on ominaista identiteetin tutkiskelu, itseen keskittyminen, epävarmuus, ja tunne siitä, että on erilaisten elämänvaiheiden ja mahdollisuuksien välissä. Muotoutuvassa aikuisuudessa yksilö ei koe olevansa enää nuori, mutta hän ei vielä myöskään koe saavuttaneensa aikuisen asemaa. Aikuisuus ja siihen liittyvät velvollisuudet tarjoavat turvallisuutta ja vakautta nuorille aikuisille, mutta näyttäytyvät samalla itsenäisyyden, spontaanisuuden ja monien mahdollisuuksien rajoitteina. Vapauden käänttöpuolena on siten epävarmuus, sillä aikuisuuteen liittyvät valinnat ovat vielä ratkaisematta (Arnett, 2000, 2004, s. 3–8).

Nuorten aikuisten valintojen epävarmuutta selittää osaltaan myös työelämän aiheuttama epävarmuus (Knijn, 2012; Mills & Blossfeld, 2013; Sobotka, 2017; Sobotka ym., 2011). Rintamäen (2016, s. 21) mukaan työttömyys ja prekaaristyö voivat siirtää nuorten aikuisten aikuistumiskehitystä vuosilla, mutta samalla työelämään osallistuminen on usein kuitenkin edellytys muiden aikuistumista määrittävien siirtymien toteutumiselle kuten perheen perustamiselle sekä taloudelliselle itsenäisyydelle lapsuudenkodista ja julkisista instituutioista. Siten aikuisuuteen siirtymä on monimutkainen prosessi, johon liittyy monia eri vaiheita kuten koulutuksen päättäminen, ammattipätevyuden hankkiminen, pysyvän työpaikan saaminen, omilleen muuttaminen ja perheen perustaminen (Žukauskienė, 2016). Tässä tutkimuksessa keskitytään työelämään ja perheen perustamiseen liittyviin siirtymiin nuorten naisten odotuksissa.

---

¹ Baltessin (2006) näkemystä mukaillen elinikäiset prosessit eivät ole kuitenkaan pelkästään jatkuvia ja kasautuvia, vaan osa prosesseista on epäjatkuvia ja osoittavat siten vähäistä yhteyttä aikaisempiin elämäntapahtumiin.

² Arnettin teoretisoimasta elämänvaiheesta on suomalaisessa tutkimuksessa käytetty myös käsitettä ”orastava aikuisuus”. Tässä tutkimuksessa pitäydytään kuitenkin käsitteessä ”muotoutuva aikuisuus”, sillä se ilmentää työ- ja perhesiirtymien muotoutumista tässä elämänvaiheessa.

Muotoutuvaa aikuisuutta ja siirtymää varhaisaikuisuuteen ilmentävät työhön ja perheeseen liittyvät kokeilut ja kriisit. Jatkuva kouluttautuminen, sitoutumattomuus ihmissuhteissa ja työssä, toistuvat muutokset asuinpaikassa ja työssä sekä kokeilunhalukkuus ovat esimerkkejä ominaispiirteistä, jotka erottelevat muotoutuvan aikuisuuden myöhemmästä aikuisuuden elämänvaiheesta, jolloin työ- ja perhe-elämään liittyviin valintoihin sitoudutaan pitkäaikaisemmin (Arnett, 2000). Robinsonin (2013, s. 138–139) mukaan *neljänneselämän kriisit* (engl. quarter life crisis) ajoittuvatkin 25 ja 35 ikävuoden välille nuorten aikuisten siirtymässä muotoutuvasta aikuisuudesta varhaisaikuisuuteen. Kriisit liittyvät yleensä emotionaalisesti vaikeisiin elämäntilanteisiin kuten parisuhteen ja/tai työsuhteen päättymiseen. Kriisin myötä nuori aikuinen pyrkii rakentamaan tasapainoisempaa elämäntilannetta ja yhtenäisempää aikuisidentiteettiä. Aikuisuuden tärkeimpinä kriteereinä pidetään vastuuta itsestä, itsenäistä päätöksentekoa ja taloudellista riippumattomuutta (Arnett, 2004, s. 15). Työelämään kiinnittyminen ja siten taloudellisen riippumattomuuden saavuttaminen toteutuvat kuitenkin eri tahtiin eri koulutustaustan ja työmarkkina-aseman omaavilla nuorilla aikuisilla. Esimerkiksi Salmela-Aron, Sortheixin ja Rannan (2016) pitkittäistutkimuksen tulokset osoittivat, että suomalaiset, ammatillisen koulutuksen saaneet nuoret aikuiset kiinnittyivät työelämään ja saavuttivat taloudellisen itsenäisyyden aikaisemmin kuin akateemisella koulutusuralla olevat. Pitkään jatkunut työttömyys puolestaan vaikeuttaa työllistymistä ja siirtää taloudellisen itsenäisyyden saavuttamista työn ja koulutuksen ulkopuolella olevilla nuorilla (Gretschel & Myllyniemi, 2020, s. 44–46). Tässä tutkimuksessa tarkastellaan erilaisista taustoista ja elämäntilanteista tulevien nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksia, ja näin ollen näihin elämänalueisiin liittyvien valintojen ajatellaan muotoutuvan, täsmentyvän ja todentuvan yksilölliseen tahtiin. Muotoutuva aikuisuus on siten nuoria naisia yhdistä elämänvaihe, mutta siirtymät työelämään ja vanhemmuuteen näyttävät heterogeenisinä ja eriytyneinä.

Muotoutuva aikuisuus on aikaan ja kulttuuriin sidottu elämänvaihe. Sen alkuperä sijoittuu 1960-luvun länsimaisiin teollistuneisiin yhteiskuntiin, vaurauden lisääntymiseen ja muutoksiin sosiaalisissa normeissa, jotka mahdollistivat identiteetti- ja roolineuvottelujen jatkumisen nuorilla aikuisilla vielä nuoruuden jälkeen (Arnett, 2000). Kulttuureissa ja ympäristöissä, joissa nuoret joutuvat työskentelemään nuorella iällä tai jäivät asumaan vanhempiensa kanssa tai joissa avioituminen ja vanhemmaksi tulo tapahtuvat tyypillisesti myöhäisnuoruudessa tai 20 ikävuoden tietämällä, ei muotoutuva aikuisuus toteudu, eikä siten ole määriteltävissä oleva elämänvaihe (Robinson, 2013, s. 136). Myös yhteiskuntaluokalla voi olla vaikutusta siihen, millaiset mahdollisuudet nuorella aikuisella on tutkia aikuisuutta (Arnett, 2000). Muotoutuva aikuisuus on laajasti tunnustettu nuorten aikuisten elämänvaiheena, mutta teoriaa on kritisoitu (mm. Hendry & Kloep, 2007, 2011) erityisesti siitä, ettei se tunnista riittäväällä tavalla nuorten aikuisten moninaista joukkoa ja olosuhteita, joissa he elävät, vaan edustaa etenkin länsimaissa asuvia, vauraita ja keskiluokkaisia nuoria aikuisia, joilla on varaa kouluttautua pitkälle ja tehdä erilaisia roolikokeiluja ennen aikuisuuden sitoumuksia.

1.3 Työn ja perheen yhteensovittamisen odotukset tutkimuksen kohteena

Odotuksilla (engl. expectations) on todettu olevan keskeinen merkitys yksilön päätöksentekoprosessissa, ja siten odotuksia ja niiden muodostumista on pyritty käsitteellistämään tutkimuskirjallisuudessa. Oliverin ja Winerin (1987) mukaan odotukset kiinnittyvät tiettyyn kohtaan tai pisteeseen tulevaisuudessa. Välitön tieto (nyt) ja ennakoiva tieto (tulevaisuus) muodostavat välimaaston, jossa odotukset muodostuvat. Myös aikaisemmat tapahtumat ovat keskeisiä päätöksenteon kannalta ja sitovat täten menneisyyden osaksi odotuksia. Tässä väitöstutkimuksessa nuorten naisten odotukset nähdään osana työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyvää päätöksentekoa. Päätöksentekoprosessi perustuu odotuksiin, joissa yhdistyvät niin ennustavat kuin normatiiviset odotukset. Ennustavat odotukset kuvaavat sitä, mitä pidetään todennäköisenä ja normatiiviset sitä, mitä toivotaan tapahtuvan (Summers & Granbois, 1977). Odotukset määrittelevät näin ollen sen, mitä nuoret naiset *ennakoivat*, mutta myös sen, mitä he *pitävät hyvänä, arvokkaana* tai *toivottavana* tulevaisuuden työssä ja perheessä³. Toisaalta tulevaisuuden odotukset kiinnittyvät kontekstiin, jota nuoret naiset todeksi elävät, ja niihin voi siten liittyä myös epävarmuutta. Tällöin lopputulos, joka ei ole tällä hetkellä tiedossa, voi myös toteutua tulevaisuudessa (Oliver & Winer, 1987). Tässä tutkimuksessa työn ja perheen yhteensovittamisen odotukset pitävät sisällään odotukset tulevaisuuden työstä ja perheestä sekä näiden elämänalueiden yhteensovittamisesta. Perheeseen liittyviä odotuksia tarkastellaan vanhemmaksi tulon sekä perheen ja työelämän yhteensopivuuden näkökulmista⁴.

Työn ja perheen yhteensovittamisen sekä perheellistymisen odotuksiin ja ihanteisiin liittyvissä tutkimuksissa on havaittu, että perheen perustamiseen liittyvä päätöksentekoprosessi on pitkittynyt. Tutkimusten mukaan niin opinnot, valmistautuminen työelämään, muut mielenkiinnon kohteet, sopivan kumppanin puute, työmarkkinoiden epävarmuus kuin asumiseen liittyvät haasteet selittävät vanhemmaksi tulon siirtymistä nuorilla aikuisilla (Miettinen, 2015, s. 55; Pekkola & Lehtonen, 2016; Rotkirch ym., 2017, s. 59). Kouluttautuminen ja uralla etenemisen tärkeys lykkäävät erityisesti nuorten naisten vanhemmaksi tuloa (Mills, Rindfuss, McDonald & te Velde, 2011; Nilsen, das Dores, Kovacheva & Smithson, 2012; Sobotka, 2017). Vanhemmuuden vastuu koetaan myös pelottavana ja yksilöllinen elämä uhattuna, mikä selittää osaltaan vanhemmuuden siirtämistä (Ketokivi, 2004). Toisaalta elämäntilanteen vakaus, oma kypsyyden ja samalla pyrkimys ja halu tarjota tulevalle lapselle mahdollisimman hyvät lähtökohdat selittävät viivästyistä (Mills ym., 2011; Rotkirch ym., 2017, s. 59). Pää-

³ Odotuksille läheisiä käsitteitä ovat esimerkiksi "toiveet" (engl. hopes, desires), "pyrkimykset" (engl. aspirations) ja "aikomukset" (engl. intentions). Odotukset tavoittavat tämän kaksitahoisin merkityksen, mikä on olennaista toimintamahdollisuuksien näkökulmasta.

⁴ Perhe-elämän moninaisuudessa käsitteiden käyttöön liittyy monitulkintaisuuden ongelma (ks. Castrén & Höglbacka, 2014). Tässä väitöstutkimuksessa viitataan käsitteillä "perheen perustaminen" ja "perheellistyminen" nimenomaan vanhemmaksi tuloon.

töksentekoprosessin pitkittyessä nuorten naisten perheen perustamiseen liittyvät muutokset ajoittuvat usein samaan kohtaan työmarkkinoille siirtymisen kanssa, mikä voi voimistaa ristiriitoja työn ja perheen välillä (Salmela-Aro ym., 2007).

Tutkimusten mukaan nuoret naiset erilaisista institutionaalisista ja kulttuuris-yhteiskunnallisista konteksteista riippumatta ennakoivat kohtaavansa ristiriitoja tulevaisuuden työn ja perheen yhteensovittamisessa. Esimerkiksi USA:ssa toteutetussa tutkimuksessa Coyle ja kollegat (2015) havaitsivat, että nuoret naiset ennakoivat miehiä enemmän perheestä työhön suuntautuvia ristiriitoja, mikä viittaa siihen, että perinteiset sukupuolirooli-ideologiat muokkaavat tulevaisuuden odotuksia työstä ja perheestä jo melko nuoresta iästä lähtien (myös Savela & O'Brien, 2016). Niin ikään Friséinin, Carlssonin ja Wängqvistin (2014) Ruotsissa toteutetussa tutkimuksessa nuoret naiset olivat miehiä tietoisempia työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyvistä ristiriidoista ja siitä, miten he ratkaisisivat nämä ristiriidat tulevaisuudessa. Naiset myös pitivät työtä ja perhettä yhtä tärkeinä elämänalueina miehiä useammin, kun taas miehet halusivat priorisoida jompaa kumpaa elämänaluetta naisia useammin (myös Coyle ym., 2015). Fernández-Cornejo ja kollegat (2016) puolestaan havaitsivat Keniassa, Islannissa ja Espanjassa toteutetussa tutkimuksessaan, että nuorilla naisilla oli suurempi taipumus muuttaa uratavoitteitaan tai tehdä kompromisseja tulevan työuransa suhteen kuin miehillä saavuttaakseen paremman työ- ja perhetasapainon. Samankaltainen tulos havaittiin myös USA:ssa (Bass, 2015) ja Australiassa (McDonald, 2018) toteutetuissa tutkimuksissa. Taipumus muuttaa uratavoitteita tai tehdä kompromisseja tulevan työuran suhteen oli kuitenkin pienempi naisopiskelijoilla, joilla oli korkeat johtajuuspyrkimykset ja jotka tulivat tasa-arvoisista kotitalouksista, joissa äidit työskentelivät vähintään 40 tuntia tai enemmän viikossa. Savelan ja O'Brienin (2016) mukaan on mahdollista, että nuoret naiset tekevät tietoisia valintoja työuran suhteen ja valitsevat perinteisemmän uran naisvaltaisilla aloilla, jotta työ ei häiritsisi heidän sitoutumistaan perheeseen.

Sukupuolittuneet odotukset työstä ja perheestä suuntaavat siis nuorten naisten työhön ja perheeseen liittyvää päätöksentekoa. Tutkijat ovat havainneet, että sukupuolittuneista odotuksista johtuen nuoret naiset, jotka pitävät koulutusta ja työuraa tärkeänä, kokevat työn ja perheen yhteensovittamisen vaikeana. Esimerkiksi Savelan ja O'Brienin (2016) USA:ssa toteutetussa tutkimuksessa nuoret naisopiskelijat ennustivat, että perheen ja työn yhdistäminen olisi stressaavaa erityisesti johtotehtävissä työskenteleville naisille. Naiset ennakoivat, että vahva työhön sitoutuminen tai korkeat johtajuuspyrkimykset johtaisivat suurempaan työperheristiriitaan. Sen sijaan naiset, jotka pohtivat perinteisempää uraa naisvaltaisilla aloilla, ennakoivat, että työ häiritsisi vähemmän perheaikaa. Çopur ja Koropecjy-Cox (2010) puolestaan havaitsivat, että turkkilaiset naispuoliset yliopistopiskelijat liittivät työn ja perheen yhteensovittamisen vaikeudet erityisesti työssä oleviin äiteihin, jotka toimisivat asiantuntijatyössä tai miesvaltaisilla aloilla. Myös Rotkirchin ja kollegoiden (2017, s. 115) tutkimustulokset suomalais-

ten nuorten aikuisten lapsenhankintaan liittyvistä käsityksistä osoittivat, että erityisesti korkeammin koulutetut naiset kokivat äitiyden ja työelämän tai uran tuomat vaatimukset usein ristiriitaisina ja vaikeasti yhteen sovitettavina.

2 NUORTEN NAISTEN KOETUT TOIMINTAMAHDOLLISUUDET JA TYÖN JA PERHEEN YHTEENSOVITTAMINEN

2.1 Toimintamahdollisuudet ja eriarvoistavien mekanismien havaitseminen nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksissa

Tässä väitöstutkimuksessa nuorten naisten odotuksia työstä, perheestä ja näiden elämänalueiden yhteensovittamisesta tarkastellaan taloustieteilijä ja filosofi Amartya Senin (1995, 1999, 2009) *toimintamahdollisuuksien lähestymistavan* (engl. capabilities approach)⁵ näkökulmasta. Toimintamahdollisuuksien lähestymistapa tarjoaa moniulotteisen lähestymistavan nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotusten tarkasteluun sekä näiden odotusten taustalla oleviin eriarvoistaviin mekanismeihin. Lähestymistapaa on laajasti hyödynnetty eri tieteenaloilla kuten humanistisessa ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. Perhetutkimuksen ja erityisesti sosiologian alueella sitä on sovellettu vanhempien työn ja perheen yhteensovittamisen onnistumisen ja sukupuolten tasa-arvon toteutumisen näkökulmista (esim. Norman, 2020; Yerkes & Javornik, 2019); sen sijaan työhön ja perheeseen liittyvien odotusten ja ihanteiden tutkimiseen lähestymistapaa ei ole juurikaan hyödynnetty. Oikeudenmukaisuudella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa nuorten naisten keskinäistä yhdenvertaisuutta työn ja perheen yhteensovittamisen koetuissa toimintamahdollisuuksissa eli yhdenvertaisia mahdollisuuksia edistää toiveita tulevaisuuden työhön, perheeseen ja näiden elämänalueiden yhteensovittamiseen liittyvässä päätöksenteossa.

---

⁵ Senin lähestymistavasta on suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa käytetty vaihtelevia käsitteitä kuten ”toimintakyvyt” ja ”toimintavalmiudet”. Nämä käsitteet ovat merkitykseltään kuitenkin kapeampia kuin ”toimintamahdollisuudet”, joka tavoittaa lähestymistavan perusidean paremmin (ks. Hellsten, 1995; Okkolin, Lehtomäki & Räsänen, 2014; Mäntynen, 2020; Viitasalo, 2018).

Senin (1995, 1999, 2009) toimintamahdollisuuksien lähestymistavan perustana on käsitys sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta ja hyvinvoinnista eli siitä, mitä yksilö voi tosiasiasa saavuttaa ja mitkä ovat hänen todelliset mahdollisuutensa elää arvostamaansa elämää. Lähestymistavan tavoitteena on edistää yksilön *toimintamahdollisuuksia* (engl. capabilities) valita tiettyjen toimintatapojen eli asioiden tekemisen tai heille avointen "todellisten vaihtoehtojen" (engl. valued functionings) välillä. Toisin sanoen, mitä enemmän yksilöllä on toimintamahdollisuuksia, sitä enemmän hänellä on mahdollisuuksia valita, millaista elämää hän haluaa elää (Sen, 1999, s. 75). Yksilön toimintamahdollisuuksia rakentavat (1) yksilölliset tekijät kuten käyttäytyminen, ominaisuudet, kyvyt ja taidot, (2) ulkoiset tekijät mukaan lukien ympäristö- ja ilmasto-olosuhteet, (3) yhteiskunnalliset tekijät sisältäen yhteiskuntarakenteen ja -politiikan sekä julkiset palvelut (4) relationaaliset tekijät kuten yhteisöissä muotoutuneet tavat ja käytänteet sekä (5) perheen sisäinen tulojen jakautuminen. Toimintamahdollisuudet ovat siten kontekstisidonnaisia, mikä tarkoittaa, ettei yksilön valintoja rajoita pelkästään luonnolliset kyvyt tai puutteet ja luonnolliset ympäristöt, vaan myös institutionaaliset ja normatiiviset puitteet, joissa yksilö toimii (Sen, 1999, s. 70–71).

Toimintamahdollisuuksien lähestymistapaa on kritisoitu käsitteistön epätarkkuudesta ja moniselitteisyydestä (mm. Nussbaum, 2003; Robeyns, 2017). Lisäksi sitä on arvosteltu liian subjektiivisesta näkökulmasta, vaikka se huomioikin instituutioiden, politiikan ja kulttuuristen normien olemassaolon ja niiden vaikutuksen yksilön mahdollisuuksiin elää arvostamaansa elämää. Siitä syystä tässä tutkimuksessa nojaututaan niiden tutkijoiden (Hobson, 2014; Hvinden & Halvorsen, 2018; Yerkes ym., 2020) esittämiin näkemyksiin, jotka ovat jalostaneet Senin kehittelemää teoreettista lähestymistapaa ja tarkastelevat toimintamahdollisuuksia *yksilöllisten, institutionaalisten ja kulttuuris-yhteiskunnallisten tekijöiden* (engl. conversion factors) muovaamina. Nämä kolme toimintamahdollisuuksiin vaikuttavaa tekijää ovat vuorovaikutuksessa toisiinsa (Hobson, 2014, s. 14), ja niiden ymmärretään sekä mahdollistavan että rajaavan nuorten naisten tulevaisuuden toiveita työ- ja perhe-elämästä. Parhaimmillaan nämä tekijät tuottavat *keinoja* (engl. means) eli *sosiaalisia ja taloudellisia resursseja* mahdollistaen yksilön koettujen toimintamahdollisuuksien toteutumisen. Näin ollen sosiaalisten ja taloudellisten resurssien katsotaan myötävaikuttavan naisten toiveiden toteutumista.

Yksilöllisillä tekijöillä viitataan tässä tutkimuksessa yksilön sosioekonomisiin, parisuhde- ja lapsuuden ja nuoruuden elämänkulkuun liittyviin tekijöihin. Koulutuksen hankkiminen, työllistyminen, parisuhteen löytäminen ja asuminen seudulla, joka tarjoaa työllistymismahdollisuuksia ovat esimerkkejä yksilötason resursseista, jotka voivat vaikuttaa myönteisesti nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen koettuihin toimintamahdollisuuksiin. Yhtäläinen resurssien saatavuus ei kuitenkaan välttämättä takaa yhtäläisiä toimintamahdollisuuksia kaikille (Yerkes ym., 2020), sillä yksilöt ovat eri tavoin sidoksissa omaan ympäröivään sosiaaliseen kontekstiinsa; yksilön toimijuus on rajattua tai sidonnaista (Hobson, 2014). Esimerkiksi pitkään jatkunut työttömyys voi vaikuttaa heikentävästi naisten koettuihin toimintamahdollisuuksiin liittyen tulevaisuuden työhön (esim. Gretschel & Myllyniemi, 2020) ja perheeseen (esim. Miettinen & Jalovaara,

2020). Avainasemassa on siis yksilöllinen toimijuus, jolla viitataan yksilön kykyyn ja valmiuksiin tehdä valintoja omien toimintamahdollisuuksiensa puitteissa havaitsemalla, tulkitsemalla ja vastaamalla senhetkiseen sosiaaliseen tilanteeseensa (Yerkes ym., 2020).

Institutionaalisilla tekijöillä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan työ- ja perhepolitiikan käytänteitä kuten työmarkkinoita ja perhevapaajärjestelmää. Suomalaiset työmarkkinat ovat vakaudellaan mahdollistaneet työelämään kiinnittymisen enemmistölle nuoria naisia, mutta toisaalta ne kohtelevat eri tavalla eri koulutustaustaisia naisia, sillä työttömyys koskettaa erityisesti perusasteen koulutuksen varassa olevia (Ojala & Pyöriä, 2020, s. 288). Suomalainen perhevapaajärjestelmä puolestaan tarjoaa resursseja kaikille perheille, ja sitä voidaan tässä mielessä pitää keinona (Yerkes ym., 2020) yhteensovittaa työ- ja perhe-elämää. Toisaalta valinnanvapautta korostava perhevapaajärjestelmä on tukenut lapsen hoidon järjestämistä nimenomaan äitien valintana (Närvi, 2017, s. 104), ja on näin ollen vahvistanut lastenhoidon sukupuolittunutta työnjakoa (Närvi, 2012; Repo, 2012). Lisäksi perhevapaiden käytön on havaittu olevan yhteyksissä vanhempien sosioekonomiseen asemaan siten, että heikossa työmarkkina-asemassa olevat äidit hoitavat lasta pidempään kotona (Lammi-Taskula, Salmi & Närvi, 2017).

Kulttuuris-yhteiskunnalliset tekijät ymmärretään tässä tutkimuksessa kulttuurisina odotuksina vanhemmuudesta ja sukupuolten työnjaosta perheessä. Suomessa käsitykset äitien lastenhoitovastuusta ovat pysyneet perinteisinä, vaikka käsitykset äitien palkkatyötä kohtaan ovat tulleet hyväksyvämmiksi (Salin, Ylikännö & Hakovirta, 2018). Näin ollen kulttuuriset odotukset vanhemmuudesta ja sukupuolten työnjaosta perheessä ovat vahvistaneet naisten toimintamahdollisuuksia erityisesti perhe-elämässä ja siten intensiivisen äitiyden ihanteita, mikä ilmenee äidin ensisijaisuutena hoivaajana ja kasvattajana (Lehto, 2020; Mustomäki & Sihto, 2019; Närvi, 2014a; Rokkonen, 2020). Nämä ihanteet vaikuttavat kuitenkin heikentävästi naisten työn ja perheen yhteensovittamisen toimintamahdollisuuksiin, sillä ne aiheuttavat ristiriitaa erityisesti työssäkäyville äideille, jotka tasapainoilevat työ- ja perhe-elämän välillä (Hays, 1996). Aikaisemmat tutkimukset antavatkin viitteitä siitä, että eriarvoistavat mekanismit sekä yksilöllisellä, institutionaalisella että kulttuuris-yhteiskunnallisella tasolla ovat yhteydessä nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin. Tässä tutkimuksessa *eriarvoistavat mekanismit* ymmärretään tekijöinä, jotka tuottavat eroja nuorten naisten välille heidän koettuihin toimintamahdollisuuksiinsa liittyen tulevaisuuden työhön, perheeseen ja näiden elämänalueiden yhteensovittamiseen.

Esittäessään näkemyksensä toimintamahdollisuuksista Sen⁶ kyseenalaisti utilitaristiset hyvinvointiteoriat, jotka tarkastelevat koettua hyvinvointia hyödyn näkökulmasta. Hän kritisoi myös Rawlsin (1971) oikeudenmukaisuusteoriaa ja muita hyvinvointiliberalistisia näkemyksiä siitä, että ne mittaavat elämän laatua varallisuudella ja vapausarvoilla ottamatta yksilöiden välisiä eroja huomioon (ks.

---

⁶ Sen (2009, s. 231) määritteli toimintamahdollisuuksien lähestymistavan vapausperustaiseksi lähestymistavaksi erottautuen hyöty- ja resurssiperustaisista lähestymistavoista.

Hellsten, 1995). Senin (2009, s. 253–254) mukaan hyötyjen, resurssien tai hyödykkeiden oikeudenmukainen jakautuminen ei yksistään riitä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumiseen yhteiskunnassa. Sen sijaan jokaisessa yhteiskunnassa tulisi käydä erikseen keskustelua siitä, miten tosiasialliset toimintamahdollisuudet jakautuvat eli mitä mahdollisuuksia yksilöllä on tehdä omien arvojensa mukaisia valintoja. Siten resursseja kuten vaurautta ei tule nähdä arvona vain sen itsensä vuoksi, vaan välineenä saavuttaa jotain, mikä on *yksilön näkökulmasta arvokasta*. Lisäksi yksilöt eroavat lähtökohtaisesti toisistaan. Näin ollen lähestymistapa ei tyydy erojen tarkasteluun resursseissa kuten tuloissa, tavaroissa tai hyödykkeissä, vaan keskeistä on toimintamahdollisuuksien tarkastelu yksilön ja hänen hyvinvointinsa toteutumisen näkökulmasta (Sen, 1995, s. 100–101).

2.2 Yksilöllisten tekijöiden yhteydet nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen toimintamahdollisuuksiin

Aikaisemman tutkimuksen perusteella *yksilölliset tekijät* ovat yhteydessä nuorten naisten työhön ja perheeseen liittyvään päätöksentekoon. Erityisesti sosioekonomisten tekijöiden on havaittu suuntaavan yksilöllisiä toimintamahdollisuuksia työelämää kiinnittymisessä ja työuran rakentamisessa. Nuorisobarometri 2019 tutkimuksessa havaittiin, että huoli työn riittävydestä kasvatti yleisesti nuorten uskoa ammatinvaihtoihin, mutta luottamuksen puute vakituisen työn saamiseen tai huoli työn riittävydestä ei näkynyt lisääntyvänä uskona moniin ammatinvaihtoihin työttömillä ja koulutusta vailla olevilla nuorilla (Haikkola & Myllyniemi, 2020, s. 64). Pitkittyneen työttömyyden on havaittu puolestaan laskevan tyytyväisyyttä elämään ja vaikeuttavan työllistymistä työn ja koulutuksen ulkopuolella olevilla nuorilla (Gretschel & Myllyniemi, 2020, s. 33, 44–45). Myös työurat ovat lyhyempiä ja palkkakehitys heikompaa matalasti koulutetuilla verrattaessa enemmän koulutettuihin (Ojala & Pyöriä, 2020, s. 376). Sen sijaan työssäkäynnillä näyttää olevan myönteinen vaikutus nuorten aikuisten työelämäluottamuksen rakentamiseen: Työolobarometrin 2019 mukaan suurin osa (94 %) alle 35-vuotiaista palkansaajanuorista suhtautui luottavaisesti omiin työllistymismahdollisuuksiinsa ja arvioi työllistyvänsä tulevaisuudessa. Sukupuolten välillä ei ollut eroja (Keyriläinen, 2020, s. 27). Myös Ranta ja Raijas (2020) havaitsivat tutkimuksessaan, että tulojen riittävyys koettiin paremmaksi, jos nuori kävi palkkatyössä ja oli parisuhteessa. Lapsuudenkodin talousongelmat heijastuivat sen sijaan nuoren talouteen kielteisesti.

Tutkimukset ovat myös osoittaneet, että heikompi sosioekonominen asema siirtää vanhemmaksi tuloa. Esimerkiksi Miettinen ja Jalovaara (2020) havaitsivat tutkimuksessaan, että työttömyys viivästytti yleisesti nuorten aikuisten vanhemmaksi tuloa. Sen sijaan nuorilla naisilla, joilla ei ollut peruskoulun jälkeistä koulutusta, työttömyys jopa nopeutti siirtymistä vanhemmuuteen. Työttömyydellä oli kuitenkin kielteinen vaikutus toisen asteen tai korkea-asteen koulutuksen omaavien nuorten aikuisten vanhemmaksi tuloon: vanhemmuutta lykättiin,

kunnes pysyvämpi asema työmarkkinoilla oli varmistunut. Niin ikään Perhebarometrin 2015 tulokset osoittavat, että pienituloiset, ei-työssäkäyvät tai työttömät tai työttömäksi jäämistä seuraavien kahden vuoden aikana todennäköisenä pitävät lapsettomat 20–40-vuotiaat naiset ja miehet olivat muita valmiimpia siirtämään lastenhankintaa myöhemmäksi (Miettinen, 2015, s. 70).

Myös opiskelijastatuksen on havaittu vaikeuttavan perheellistymiseen liittyvää päätöksentekoa. Pekkolan ja Lehtosen (2015, s. 91) tutkimus osoitti, että opiskelijoiden parissa lasta pidettiin taloudellisena rasituksena tai urakehityksen esteenä useammin kuin jo työmarkkinoilla olevien ja työttömien keskuudessa. Vähiten lapsista koituvaa taloudellista rasitusta tai urakehityksen vaikeutumista ilmeni hyvätuloisempien ryhmissä. Myös Jalovaaran ja Miettisen (2013) tutkimuksessa vanhemmaksi tulo oli vähäisempää opiskelijoiden kuin työllisten keskuudessa. Taloudellisilla resursseilla ja työllisyydellä oli siten positiivinen vaikutus lapsenhankintaan.

Lisäksi työsuhteen tyypillä on havaittu kielteisiä vaikutuksia perheellistymiseen. Sutelan (2013, s. 95) tutkimuksessa kävi ilmi, että määräaikaisessa työsuhteessa olevat naiset saivat ensimmäisen lapsensa myöhemmin kuin pysyvässä työsuhteessa työskennelleet. Myös Närvi (2014a, s. 10) havaitsi tutkimuksessaan, että erityisesti korkeasti koulutettujen määräaikaisissa työsuhteissa olevien naisten lastenhankintapäätöstä mutkistivat vaativan työn ja intensiivisen äitiyden ristiriitaiset odotukset.

Viimeaikaiset tutkimukset ovatkin osoittaneet, että sosioekonomiset tekijät ovat yhteydessä lapsilukuun liittyviin ihanteisiin ja lapsettomuuteen. Ihanteellinen lapsiluku on alentunut kaikissa väestöryhmissä, mutta erityisesti vähemmän koulutettujen, työttömien ja pienituloisten keskuudessa (Miettinen, 2015, s. 28). Tarkasteltaessa koulutusryhmien välisiä eroja on kuitenkin havaittu, että vähiten koulutettujen naisten ihanteena on jonkin verran myöhäisempi ikä kuin milloin he keskimäärin saavat ensimmäisen lapsensa, kun taas korkeasti koulutettujen äidiksi tulon ihanneikä on selvästi matalampi (Rotkirch ym., 2017, s. 52). Suomalaisen naisten perheellistymisen ei näin ollen ajoitu heidän toiveidensa mukaisesti. Myös lapsettomuus on lisääntynyt erityisesti vähemmän koulutettujen naisten ja miesten keskuudessa (Jalovaara ym., 2018; Rotkirch & Miettinen, 2017). Parisuhteen puuttuminen on merkittävin yksittäinen syy lapsettomuuden taustalla (Rotkirch & Miettinen, 2017).

Lisäksi sosioekonomisilla tekijöillä on havaittu olevan yhteys parisuhteen muodostukseen ja kumppanin valintaan. Parempi sosioekonominen asema kuten korkeakoulutus, työssäkäynti ja korkeat tulot näyttävät edistävän mahdollisuuksia ensimmäisen avo- ja avioliiton solmimiseen (Jalovaara, 2012). Myös Perhebarometrin 2016 mukaan paremmat tulot auttoivat niin naisia kuin miehiä kumppanin löytämisessä ja avioitumisessa. Tuloilla ei ollut kuitenkaan yhteyttä parisuhteen onnellisuuteen. Koulutustaustalla sen sijaan oli hienoinen yhteys onnellisuuteen: parhaiten kouluttautuneet naiset olivat hieman muita useammin hyvin onnellisia parisuhteessaan (Kontula, 2016, s. 73–74). Vaikka kumppanin valintaa Suomessa ilmentää pääosin sosiaalinen avoimuus, Mäenpään (2015) tut-

kimus osoittaa, että ylempi korkeakoulututkinto yliopistossa ja ylempi toimihenkilöasema olivat yhteydessä siihen, että myös kumppanilla oli vastaava koulutus tai työmarkkina-asema.

Myös alueelliset tekijät voivat vaikuttaa nuorten naisten koettuihin toimintamahdollisuuksiin yhteensovittamalla työ- ja perhe-elämää. Työllistymismahdollisuudet pääkaupunkiseudulla ja kaupunkimaisissa kunnissa tarjoavat nuorille naisille mahdollisuuden työelämään kiinnittymiseen, sillä kaupungistumisen myötä työpaikat keskittyvät entistä enemmän kasvukeskuksiin (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2019, s. 24). Toisaalta Pekkolan ja Lehtosen mukaan (2015, s. 6) pääkaupunkiseudulla sekä kaupunkimaisissa kunnissa lapsi koetaan useimmin selvänä rajoitteena, sillä talouden ja työn paineet ovat suurimmat näillä alueilla. Myös asumiseen liittyvät haasteet vaikeuttavat perheellistymistä isoissa kaupungeissa (Kulu, 2013). Nuoren väestön vähentyminen laskee puolestaan syntyvyyttä maaseutumaisissa kunnissa, vaikka maaseudun asukkaat ovat kaupunkilaisia perhekeskeisimpiä (Pekkola & Lehtonen, 2015, s. 73). Myös nuorten seurustelusuhteiden luominen on rajatumpaa vähäväkisissä syrjäkylissä kuin väkikkaissa kaupungeissa (Käyhkö & Armila, 2021).

2.3 Työ- ja perhepolitiikan käytänteet nuorten naisten toimintamahdollisuuksien taustalla

Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta ja sen työ- ja perhepolitiikan käytänteet ovat *institutionaalisia tekijöitä*, jotka suuntaavat nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen koettuja toimintamahdollisuuksia. Suomalaisen yhteiskunnan on katsottu edustavan sosiaalidemokraattista hyvinvointiregiimiä, joka tukee kahden ansaitsijan mallia (Esping-Andersen, 1990). Suomea kuten muitakin Pohjoismaita pidetään kansainvälisesti mitattuna sukupuolten tasa-arvon mallimaana, jossa sekä miesten ja naisten työssäkäynnin että pienten lasten hoidon yhteensovittamista on pyritty tukemaan yhteiskuntapoliittisin keinoin (Salmi & Närvi, 2017, s. 8). Tasa-arvotavoite työssäkäynnin osalta näyttää toteutuneen, sillä 15–64-vuotiaiden naisten työllisyysaste (71 %) oli lähes samalla tasolla kuin saman ikäryhmän miesten (73,5 %) vuonna 2021. Vastaavasti naisten työttömyysaste oli 5,3 prosenttia ja miesten 6,6 prosenttia (OECD, 2021a). Korkeasta työllisyysasteesta huolimatta naisten asemaa työmarkkinoilla leimaa jossain määrin taloudellinen ja sosiaalinen epävarmuus: Osa-aikatyö on selvästi yleisempää naisten keskuudessa, ja määräaikaiset työsuhteet ovat noin kaksi kertaa yleisempiä naisilla kuin miehillä (Sutela ym., 2019, s. 55, 57). Naiset myös kokevat työnsä henkisesti raskaaksi selvästi useammin kuin miehet (Keyriläinen, 2020, s. 113; Haikkola & Myllyniemi, 2020, s. 38) ja pitävät työn yhdistämistä perhe-elämään ja lastenhankintaan vaikeampana ja lapsen syntymän kielteisiä vaikutuksia työssäkäynnille suurempana kuin miehet (Rotkirch ym., 2017, s. 96–97).

Näiden haasteiden lisäksi työmarkkinat kohtelevat eri tavalla erilaisista koulutustaustoista tulevia naisia. Matalasti koulutetuilla, erityisesti perusasteen koulutuksen varassa olevilla, on enemmän työttömyyttä kuin enemmän koulutetuilla (Ojala & Pyöriä, 2020, s. 288). Vuonna 2020 enintään perusasteen koulutuksen suorittaneista 18–29-vuotiaista suomalaisista nuorista naisista 30,5 prosenttia oli työttömiä, kun taas korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden samanikäisten naisten työttömyys oli 6,4 prosenttia (Eurostat, 2021b). Yhtenä syynä matalasti koulutettujen korkeaan työttömyysasteeseen on kiristynyt kilpailu ”matalapalkkatyöpaikoista”, sillä vähän koulutusta edellyttävät työpaikat ovat vähentyneet (Myrskylä, 2013). Toisaalta lomautuksen, irtisanomisen ja työttömyyden uhkaan liittyvät epävarmuuden kokemukset ovat jakautuneet 2000-luvulla koskettamaan yhä tasaisemmin kaikkia sosioekonomisia ryhmiä. Palkansaajanaisista korkea-asteen suorittaneet ja ylemmät toimihenkilöt kokivat erityisesti työttömyyden, mutta myös irtisanomisen uhkaa jopa yleisemmin kuin perusasteen suorittaneet ja työntekijäammateissa toimivat. Lisäksi työn henkinen rasittavuus on lisääntynyt ja koskettaa erityisesti korkea-asteen suorittaneita ylempiä toimihenkilönaisia (Sutela ym., 2019, s. 220, 128).

Työpolitiikan vastapainoksi perhevapaajärjestelmä on ollut yksi tärkeimmistä perhepoliittisista keinoista tukea työn ja perheen yhteensovittamista. Vuodesta 2013 voimassa ollut perhevapaajärjestelmä tarjoaa perheille noin neljän kuukauden äitiysvapaan (105 päivää), vanhempien kesken jaettavissa olevan kuuden kuukauden vanhempainvapaan (158 päivää) sekä yhdeksän viikon isyysvapaan (54 päivää), joista isä voi käyttää 1–18 päivää yhtä aikaa äidin kanssa tämän ollessa äitiys- tai vanhempainvapaalla.⁷ Loput päivät tai koko isyysvapaan isä voi pitää vanhempainvapaan jälkeen lapsen kaksivuotispäivään mennessä. Vanhempainvapaan päättyessä ja lapsen ollessa noin 9–11 kuukauden ikäinen, perheillä on mahdollisuus valita varhaiskasvatuksen tai kotihoidon tuella tuetun lapsen kotona hoitamisen välillä siihen asti, kunnes nuorin lapsi täyttää kolme vuotta (Salmi & Närvi, 2017, s. 19). Perhevapaisiin on kohdistunut vuosien saatossa useita uudistuksia, joilla on pyritty edistämään erityisesti isien perhevapaiden käyttöä. Samalla pienten lasten vanhempia, erityisesti äitejä, on kannustettu lyhentämään työaikaansa laajentamalla osittaisen hoitovapaajärjestelmän kattavuutta (Sutela ym., 2019, s. 265). Näistä uudistuksista huolimatta isien osuus perhevapaiden käyttäjissä on kasvanut hitaasti ja edelleen äidit pitävät valtaosan perhevapaista: Vuonna 2020 äidit pitivät kaikista vanhempainpäivärahapäivistä 90 prosenttia ja isät 10 prosenttia. Vain noin neljä prosenttia isistä käytti vanhempien kesken jaettavaa vanhempainvapaata. Lähes 75 prosenttia isistä piti isyysvapaata, joskin enemmistö heistä käytti isyysvapaata 1–3 viikkoa lapsen syntymän aikaan yhtä aikaa äidin vapaan kanssa. Lähes neljäsosa isistä ei käyttänyt lainkaan perhevapaita. Isien osuus perhevapaiden käytöstä onkin Poh-

---

⁷ Vapaiden kesto on määritelty arkipäivinä, joiksi myös lauantai lasketaan. Täten yksi viikko muodostuu kuudesta perhevapaapäivästä ja kuukausi sisältää noin 25 perhevapaapäivää.

joismaiden matalimpia (Kela, 2021). Elokuussa 2022 voimaan tuleva perhevapaa-uudistus mahdollistaa perhevapaiden jakamisen tasaisemmin puolisoiden välillä.

Lastenhoidon ja perhevapaiden käytön jakautuminen epätasaisesti on yksi merkittävimmästä sukupuolten tasa-arvoon liittyvistä haasteista, sillä pitkät poissaolot työelämästä vaikuttavat kielteisesti naisten ura- ja palkkakehitykseen (Rotkirch ym., 2017, s. 116; Salmi & Närvi, 2017, s. 20) ja heijastuvat edelleen heidän tuleviin eläkkeisiinsä. Tätä lastenhoitoon liittyvää epätasa-arvoa ylläpitää myös sukupuolten välinen palkkaero, joka saa naiset jäämään kotiin, kun heidän lapsensa ovat pieniä. Miesten ja naisten välinen palkkaero Suomessa (18,9 %) on Pohjoismaiden korkein ja reilusti OECD:n keskiarvoa (12,8 %) suurempi (OECD, 2021b). Myös rekisteriaineistoihin perustuvat tarkastelut osoittavat, että naiset kantavat selvästi suuremman riskin perheellistymisen vaikutuksista omaan työuraan ja elintasaan: vanhemmuus ja erityisesti varhainen vanhemmuus olivat epäedullisia naisten tulokehityksen kannalta, kun taas miesten tulokertymiin lastensaanti vaikutti myönteisesti (Rotkirch ym., 2017, s. 96, 116). Suomalaista perhepolitiikkaa onkin kutsuttu dualistiseksi, sillä se on yhtäältä edistänyt sukupuolten tasa-arvoa, mutta toisaalta sementoinut lastenhoidon sukupuolittunutta työnjakoa (Närvi, 2012; Repo, 2013).

2.4 Kulttuuriset odotukset vanhemmuudesta ja sukupuolten työnjaosta perheessä nuorten naisten toimintamahdollisuuksien muovaajana

Myös *kulttuuris-yhteiskunnalliset tekijät* kuten kulttuuriset odotukset vanhemmuudesta ja sukupuolten työnjaosta perheessä muokkaavat nuorten naisten koettuja toimintamahdollisuuksia työhön ja perheeseen liittyvässä päätöksenteossa. Yksilöllisiksi mielletyt odotukset ja toiveet eivät ole irrallaan kulttuurisesti vallitsevasta ajattelutavasta, jossa muotoutuvat käsitykset hyvästä lapsuudesta ja äitiydestä (Närvi, 2014b; Sihto, 2015). Nämä odotukset rakentuvat niin asiantuntija-, media- kuin julkisen puheen välityksellä (Miller, 2005, s. 47). Tutkijoiden mukaan (esim. Berg, 2008; Jallinoja, 2006; Vuori, 2001) suomalaisessa asiantuntija- ja mediapuheessa on viime vuosikymmenten aikana korostunut niin äidinhoivan kuin sukupuolten tasa-arvon ja jaetun vanhemmuuden ihanteet. Uusfamilistinen käsitys kotihoidon tärkeydestä lapselle yleistyi kuitenkin Suomessa 2000-luvulla. Samalla joidenkin kasvatusammattilaisten näkemykset lapsen varhaisvuosien sekä lapsen ja hoivaajan, yleensä äidin, välisen kiintymyssuhteen merkityksestä alkoivat kuulua vanhempien puheessa (Jallinoja, 2006; Repo, 2012). Siten kulttuurinen puhe vanhemmuudesta on vahvistanut intensiivisen äitiyden ihannetta, joka korostaa äidin ensisijaisuutta hoivaajana ja kasvattajana (Lehto, 2020; Mustosmäki & Sihto, 2019; Närvi, 2014a; Rokkonen, 2020): vanhemmuudesta on tullut uusi emotionaalista ja ajallista investoimista vaativa elämänalue,

joka saa eritoten äidit tekemään ajankäytöllisiä valintoja lapsen hyväksi (Hays, 1996).

USA:ssa äitiyden kulttuurisia ristiriitoja tutkineen Sharon Haysin (1996, s. 8) mukaan intensiivinen äitiys on asiantuntijavetoista, lapsikeskeistä, emotionaalisesti vaativaa, työlästä sekä taloudellisesti kallista, ja se koskettaa erityisesti keskiluokkaisia äitejä. Toisaalta myös matalamman koulutuksen ja pienemmät tulot omaavat äidit voivat olla yhtä sitoutuneita intensiivisen äitiyden ideaaleihin, vaikka resursseja niiden toteuttamiseen olisi vähemmän (Smyth & Craig, 2017). Erityistä ristiriitaa intensiivinen äitiys tuottaa kuitenkin työssä oleville äideille, jotka tasapainottelevat kahtalaisten odotusten välillä: Siinä missä intensiivinen äitiys korostaa epäitsekkyyttä ja uhrautumista perheen hyväksi, korostaa työelämä ja muu yhteiskunta individualismia ja työkeskeisyyttä (Hays, 1996, s. 9–10). Pelko huonoksi äidiksi leimautumisesta, lapselle aiheutuvien riskien minimoiminen tai se, ettei anna lapselle ”parasta mahdollista lapsuutta”, saavat naiset toteuttamaan intensiivistä äitiyttä (Mustosmäki & Sihto, 2019; Smyth & Craig, 2017). Naisten on kuitenkin myös havaittu puhuvan intensiivistä äitiyskulttuuria vastaan. Suomalaiset äidit ovat kertoneet halustaan olla äitejä omalla tavallaan, vapaampana rooli-odotuksista ja erityisesti syyllisyyden tunteesta (Rokkonen, 2020, s. 278). He ovat myös korostaneet itsensä toteuttamista ja oman ajan merkitystä jaksamiselle (Lehto & Kaarakainen, 2016). Raudasojan, Sorkkilan, Laitilan ja Aunolan (2022) tutkimuksessa suomalaisäidit tuottivat toisistaan poikkeavia ja osittain ristiriitaisiakin puhetapoja äitiydestä. Aineistosta löydettiin neljä erilaista puhetapaa: familistinen diskurssi, intensiivisen äitiyden diskurssi, tasa-arvo- ja tasapainodiskurssi. Intensiivisen äitiyden diskurssi oli hallitseva puhetapa, joka ilmeni tämän ideaalin vastustamisena, sen uudelleen määrittelynä tai syyllisyytenä, kun tiettyjä kriteerejä ei saavutettu. Tutkimukseen osallistuneet äidit olivat korkeasti koulutettuja.

Aikaisemmat tutkimukset osoittavat, että intensiivisen äitiyden odotukset tulevat julki työhön ja perheeseen liittyvissä odotuksissa. Esimerkiksi Salin, Ylikännö ja Hakovirta (2018) havaitsivat tutkimuksessaan, että 60 prosenttia 18–55-vuotiaista suomalaisista suosi niin sanottua mieselättäjä-mallia, mikä tarkoittaa, että isän ansaitsijaroolia pidettiin tärkeämpänä kuin äidin ja äidin hoivaajan roolia puolestaan tärkeämpänä kuin isän. Myös perhevapaakyselyn tulokset osoittivat, että ihanteet kotihoidon pituudesta korostavat äidin hoivan ensisijaisuutta ja velvoittavuutta: äideistä kaikkiaan yhdeksän kymmenestä (91 %) olisi hoitanut lasta kotona vähintään kolmevuotiaaksi, jos heidän ei olisi tarvinnut ajatella toimeentuloa, mahdollisuuksiaan työelämässä tai muiden mielipiteitä. Äitien yleisimmät syyt hoitaa lasta kotona vanhempainvapaan jälkeen tai kotihoidon tuella olivat halu viettää enemmän aikaa lapsen kanssa, kotihoidon pitäminen tärkeänä lapsen kannalta sekä kotona viihtyminen. Näiden lisäksi hiukan useampi kuin kaksi viidestä (43 %) äidistä hoiti tai oli hoitanut lasta kotona, koska ajateltiin, että pienten lasten äitien kuuluu olla kotona (Närvi, 2017, s. 79–81). Myös suomalaisten nuorten aikuisten odotuksissa heijastuvat normatiiviset odotukset vanhemmuudesta ja sukupuolten työnjaosta perheessä. Tutkiessaan suomalaisten nuorten aikuisten näkemyksiä lastensaannista Rotkirch ja kollegat (2017, s.

3 TUTKIMUSTAVOITTEET JA -KYSYMYKSET

Tämän väitöstutkimuksen tarkoituksena oli *ymmärtää nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin liittyviä toimintamahdollisuuksia muotoutuvassa aikuisuudessa sekä eriarvoistavia mekanismeja näiden toimintamahdollisuuksien taustalla*. Tutkimus koostuu kolmesta osatutkimuksesta, joissa tutkimuksen kohteena olivat nuorten naisten koetut toimintamahdollisuudet liittyen perheen perustamiseen (osatutkimus I), työn ja perheen yhteensovittamiseen (osatutkimus II) ja työhön (osatutkimus III) sekä näiden toimintamahdollisuuksien taustalla olevat eriarvoistavat mekanismit (osatutkimukset I-III). Kolme osatutkimusta suunniteltiin siten, että ne auttoivat muodostamaan mahdollisimman monipuolisen ymmärryksen nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen koetuista toimintamahdollisuuksista. Tutkimuksessa hyödynnettiin monimenetelmällistä lähestymistapaa yhdistäen laadullista (osatutkimukset I ja II) ja määrällistä aineistoa (osatutkimus III), jotka vastasivat tutkimuksen kolmeen tavoitteeseen ja siten myötävaikuttivat päätavoitteen saavuttamiseen. Tutkimuksen *ensimmäisenä tavoitteena* oli selvittää työn, perheen perustamisen ja työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin liittyviä toimintamahdollisuuksia nuorilla naisilla, ja tähän tavoitteeseen vastaamiseksi muodostettiin seuraava tutkimuskysymys:

1. Millaisia työn, perheen perustamisen ja työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin liittyvät toimintamahdollisuudet ovat nuorilla naisilla?

Tutkimuskysymykseen vastattiin osatutkimuksissa I-III. Yksilöhaastatteluaineiston avulla selvitettiin nuorten naisten odotuksia perheen perustamisesta osatutkimuksessa I ja naisten odotuksia työn ja perheen yhteensovittamisesta osatutkimuksessa II. Lisäksi osatutkimuksessa III tarkasteltiin nuorten naisten profiileja suhteessa tulevaisuuden ura- ja työelämäodotuksiin kyselyaineiston avulla. Osatutkimusten tulosten perusteella havaittiin, että työn, perheen perustamisen ja työn ja perheen yhteensovittamisen koetuissa toimintamahdollisuuksissa oli eroja nuorten naisten välillä. Tämä huomio toimi lähtökohtana tutkimuksen *toiselle tavoitteelle* tarkastella perheen perustamisen ja työn ja perheen yhteensovittamisen koettuihin toimintamahdollisuuksiin liittyviä eroja erilaisista taustoista

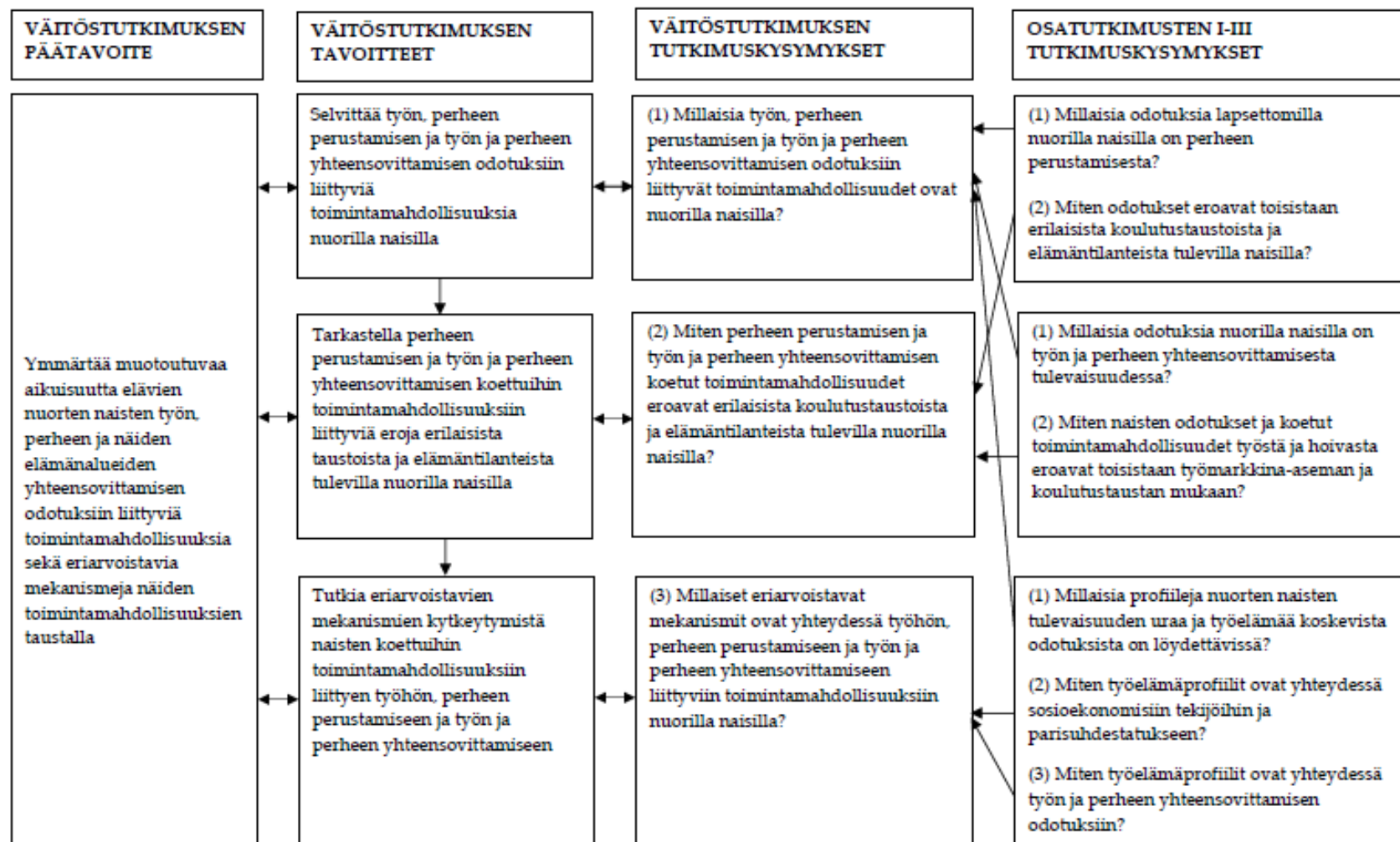
ja elämäntilanteista tulevilla nuorilla naisilla. Tähän tavoitteeseen vastaamiseksi esitettiin seuraava tutkimuskysymys:

2. Miten perheen perustamisen ja työn ja perheen yhteensovittamisen koetut toimintamahdollisuudet eroavat erilaisista koulutustaustoista ja elämäntilanteista tulevilla nuorilla naisilla?

Tutkimuskysymykseen pyrittiin vastaamaan osatutkimusten I ja II avulla. Osatutkimuksessa I tutkittiin perheen perustamisen odotuksiin liittyviä eroja erilaisista koulutustaustoista ja elämäntilanteista tulevilla nuorilla naisilla yksilöhaastatteluaineiston avulla. Osatutkimuksessa II tarkasteltiin saman aineiston pohjalta eroja naisten työhön ja hoivaan liittyvissä odotuksissa ja koetuissa toimintamahdollisuuksissa työmarkkina-aseman ja koulutustaustan mukaan. Osatutkimusten tulokset osoittivat, että nuorten naisten eriävien toimintamahdollisuuksien taustalla olivat sosioekonomiset, parisuhde- ja lapsuuden ja nuoruuden elämäntilanteisiin liittyvät tekijät sekä institutionaaliset ja kulttuuris-yhteiskunnalliset tekijät. Näiden havaintojen pohjalta tutkimuksen *kolmantena tavoitteena* selvitettiin eriarvoistavien mekanismien kytkeytymistä nuorten naisten koettuihin toimintamahdollisuuksiin liittyen työhön, perheen perustamiseen ja työn ja perheen yhteensovittamiseen. Tähän tavoitteeseen vastaamiseksi asetettiin seuraava tutkimuskysymys:

3. Millaiset eriarvoistavat mekanismit ovat yhteydessä työhön, perheen perustamiseen ja työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyviin toimintamahdollisuuksiin nuorilla naisilla?

Tutkimuskysymykseen etsittiin vastauksia osatutkimuksessa III. Kyselyaineiston avulla tutkimuksessa selvitettiin nuorten naisten työelämäprofiilien yhteyksiä sosioekonomisiin tekijöihin ja parisuhdestatukseen sekä työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin. Näiden tulosten pohjalta voitiin täsmentää toista tutkimuskysymystä koskevia päätelmiä. Osatutkimuksissa I ja II ei varsinaisesti tarkasteltu eriarvoistavien mekanismien yhteyksiä naisten toimintamahdollisuuksiin liittyen työhön, perheen perustamiseen ja työn ja perheen yhteensovittamiseen. Kuitenkin näiden osatutkimusten tulosten perusteella voitiin myös tehdä tulkintoja vastaamaan kolmanteen tutkimuskysymykseen. Väitöstutkimuksen päätavoite, tavoitteet, tutkimuskysymykset sekä osatutkimusten tutkimuskysymykset esitetään kuviossa 2.

KUVIO 2 Väitöstutkimuksen päätavoite, tavoitteet ja tutkimuskysymykset sekä osatutkimusten I-III tutkimuskysymykset

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

4.1 Tieteenfilosofiset ja metodologiset lähtökohdat

Tämän väitöstutkimuksen tieteenfilosofiset lähtökohdat perustuvat *pragmatismiin*, jonka taustalla on todellisuuden moninaisuuden tunnustaminen, kontekstuaalisuus ja pyrkimys sosiaalisesti oikeudenmukaisempaan yhteiskuntaan (Creswell, 2014, s. 10–11). Menetelmällisenä tutkimusotteena hyödynnetään *monimenetelmällistä lähestymistapaa* (engl. mixed methods approach), joka soveltuu monimutkaisten sosiaalisten ilmiöiden tutkimiseen ja ymmärtämiseen (Plano Clark, Huddleston-Casas, Churchill, O'Neil Green & Garrett, 2008).

4.1.1 Pragmatismi

Pragmaattiselle tieteenteorialle on ominaista, että tutkijat korostavat tutkimusongelmaa ja hyödyntävät erilaisia taustaoletuksia sekä moninaisia lähestymistapoja ja menetelmiä ymmärtääkseen tutkimusongelman. Tässä tutkimuksessa pragmatismien moninaisuus ilmeni osatutkimusten I–III erilaisten ontologisten ja epistemologisten taustaoletusten yhdistämisenä. Osatutkimukset I ja II edustavat laadullista tutkimusstrategiaa ja kiinnittyvät samalla sosiaaliseen konstruktionismiin, jonka mukaan todellisuus rakentuu sosiaalisessa ja kielellisessä vuorovaikutuksessa (Burr, 2015; Miettinen, 2000). Osatutkimus III ilmentää puolestaan määrällistä tutkimusstrategiaa ja kiinnittyy postpositivismin taustaoletuksiin. Postpositivismissa todellisuutta pyritään ymmärtämään tarkastelemalla yhteyksiä ja syy-seuraussuhteita sosiaalista todellisuutta esittävien muuttujien välillä (Creswell, Klassen, Plano Clark & Smith, 2011). Määrällisessä tutkimuksessa todellisuuden tarkastelu perustuu vaihtoehtoisesti muuttuja- tai henkilökeskeisen lähestymistavan valintaan. Muuttujakeskeisen lähestymistavan (engl. variable-oriented approach) kohteena ovat muuttujat ja muuttujien väliset (usein) lineaariset suhteet. Henkilökeskeisen lähestymistavan (engl. person-oriented approach)

analyysiyksikkönä ja kiinnostuksen kohteena on sen sijaan henkilöt ja henkilöiden välisten erojen havaitseminen ryhmätasolla (Bergman & Magnusson, 1997; Bergman & Trost, 2006). Tässä tutkimuksessa hyödynnettiin henkilökeskeistä, holistis-interaktionistista lähestymistapaa. Tämä lähestymistapa korostaa yhtäältä, että odotukset⁸ ovat erityisiä ja ainutlaatuisia yksilölle ja toisaalta, että odotuksissa on lainalaisuuksia, joita voidaan kuvata tyypillisillä malleilla. Siten henkilökeskeinen lähestymistapa olettaa, että tutkittavista on mahdollista löytää toisistaan poikkeavia alaryhmiä, joita yhdistää erilaiset odotusmallit (Bergman & Magnusson, 1997; Bergman & Trost, 2006).

Pragmaattisen tietenteorian mukaan tutkimus on aina myös kontekstisidonnaista: tutkimus tapahtuu sosiaalisissa, historiallisissa, poliittisissa tai muissa konteksteissa. Siten pragmatismiin nojautuva tutkimus, sen teoreettinen viitekehys ja menetelmälliset valinnat, heijastelevat usein sosiaalista oikeudenmukaisuutta tai poliittisia päämääriä (Creswell, 2014, s. 11). Tässä tutkimuksessa näitä tieteenfilosofisia ja metodologisia lähtökohtia ilmentää toimintamahdollisuuksien lähestymistapa (Sen, 1995, 1999, 2009), jonka perustana on käsitys sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta ja hyvinvoinnista eli siitä, mitä yksilö voi tosiasiasa saavuttaa, ja mitkä ovat hänen todelliset mahdollisuutensa elää arvostamaansa elämää. Kontekstuaalisuus ilmenee teoreettisessa viitekehyksessä siten, että nuorten naisten odotukset työn ja perheen yhteensovittamisesta kiinnittyvät muotoutuvan aikuisuuden elämänvaiheeseen ja heidän yksilölliseen, institutionaaliseen ja kulttuuris-yhteiskunnalliseen kontekstiinsa. Metodologiset sitoumukset ovat toteutuneet siten, että teoreettinen tieto on ohjannut havaitsemaan aineistossa tiettyjä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta keskeisiä tekijöitä ja tekemään niihin liittyviä menetelmällisiä ratkaisuja.

4.1.2 Monimenetelmällinen lähestymistapa

Filosofisena taustaoletuksena pragmatismi soveltuu tutkimukseen, jossa hyödynnetään monimenetelmällistä lähestymistapaa, sillä se mahdollistaa laadullisten ja määrällisten tutkimusmenetelmien yhdistämisen ja siten parhaan mahdollisen ymmärryksen tutkittavasta ilmiöstä (Creswell, 2014, s. 10–11). Monimenetelmällinen lähestymistapa edustaakin kolmatta tutkimusstrategiaa laadullisen ja määrällisen rinnalla (Mertens, 2010, s. 3). Tämän kolmannen tutkimusstrategian hyödyntämistä on perusteltu erityisesti sillä, että se lisää tutkimuksen luotettavuutta, sillä sen avulla voidaan paikata niitä puutteita, joita pelkästään laadullisesti tai määrällisesti toteutettavissa tutkimuksissa voi ilmetä. Erilaisten aineistojen avulla voidaan myös vastata erilaisiin tutkimuskysymyksiin tai selittää toisella aineistolla saatuja tutkimustuloksia (Creswell, 2014, s. 14–15; Onwuegbuzie & Johnson, 2006). Tässä tutkimuksessa monimenetelmällinen lähestymistapa mahdollisti laajemman ymmärryksen tutkittavasta ilmiöstä sekä lisäsi tut-

---

⁸ Bergman ja Trost (2006) puhuvat komponenteista, joilla tarkoitetaan esimerkiksi käyttäytymistä, biologisia tekijöitä, käsityksiä, tavoitteita ja arvoja, jotka muodostavat yksilön rakenteen. Kiinnostuksen kohteena olevat komponentit vaihtelevat sen mukaan, mitä tutkitaan.

kimustulosten luotettavuutta. Laadullisen yksilöhaastatteluaineiston (osatutkimukset I ja II) avulla kyettiin ymmärtämään nuorten naisten henkilökohtaisia merkityksiä ja tulkintoja työn, perheen perustamisen ja työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin liittyvistä toimintamahdollisuuksista sekä sosioekonomisista, parisuhde- ja lapsuuden ja nuoruuden elämäntilanteeseen liittyvistä eroista näissä toimintamahdollisuuksissa. Niin ikään haastatteluaineiston avulla oli mahdollista selittää toimintamahdollisuuksien kiinnittymistä institutionaalisiin työ-perhepolitiikan reunaehtoihin sekä kulttuuris-yhteiskunnallisiin odotuksiin vanhemmuudesta ja sukupuolten työnjaosta perheessä. Sen sijaan määrällisen Nuorisobarometri 2019 -kyselyaineiston (osatutkimus III) perusteella kyettiin tilastollisesti yleistämään nuorten naisten työelämäodotuksiin liittyviä toimintamahdollisuuksia. Lisäksi kyselyaineiston avulla oli mahdollista kuvata naisten toisistaan poikkeavien toimintamahdollisuuksien yhteyksiä sosioekonomisiin tekijöihin, parisuhdestatukseen ja työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin. Samalla molemmat aineistot toivat näkyviksi eriarvoistavien mekanismien vaikutukset nuorten naisten työn, perheen perustamisen ja työn ja perheen yhteensovittamisen koettuihin toimintamahdollisuuksiin.

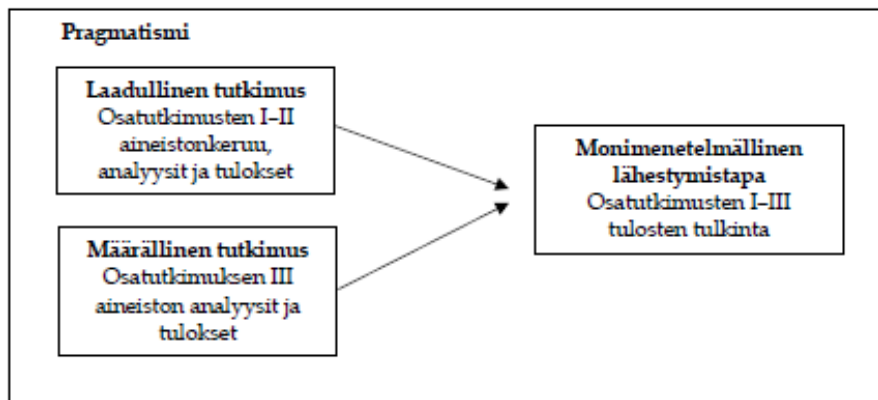
Laadullisen ja määrällisen lähestymistavan painotukset voivat vaihdella siten, että molemmilla lähestymistavoilla on yhtä suuri painotus tutkimuksessa tai toinen lähestymistapa on vallitsevampi (Plano Clark ym., 2008). Tässä tutkimuksessa laadullisella ja määrällisellä lähestymistavalla on yhtä suuri painotus suhteessa tutkimusaineistoihin, tutkimuskysymyksiin sekä tulosten tulkintaan. Lähestymistavat täydentävät ja vahvistavat toinen toisiaan. Vaikka laadullisia osatutkimuksia oli kaksi, määrällisen aineiston tulokset tuottivat samassa määrin vastauksia väitöstutkimuksen tutkimuskysymyksiin.

Monimenetelmällinen lähestymistapa voidaan toteuttaa joko rinnakkaisen tai peräkkäisen selittävän tai tutkivan mallin mukaan. Rinnakkaisessa mallissa⁹ määrällinen ja laadullinen aineisto kerätään suurin piirtein samaan aikaan ja analyysi toteutetaan laadullisia ja määrällisiä aineistoja yhdistelemällä. Tässä mallissa tutkijat voivat myös yhdistää oman laadullisen aineiston sekundaarisen kvantitatiivisen aineiston kanssa hyödyntämällä esimerkiksi kansallista kyselyaineistoa. Peräkkäisessä selittävässä mallissa toteutetaan ensin määrällinen tutkimus, minkä jälkeen laadullisella tutkimuksella selitetään määrällisellä aineistolla saatuja tutkimustuloksia; laadullinen aineiston keruu juontuu määrällisistä tuloksista. Peräkkäisessä tutkivassa mallissa puolestaan toteutetaan ensin laadullinen tutkimus, minkä perusteella suunnitellaan ja toteutetaan laadullista tutkimusta seuraava määrällinen tutkimus. Tälle mallille on tyypillistä uuden mittarin tai uusien muuttujien luominen laadullisten havaintojen pohjalta ja niiden testaaminen määrällisesti (Plano Clark ym., 2008; Creswell, 2014, s. 15–16). Tämä väitöstutkimus toteutettiin rinnakkaisen mallin mukaan, jolloin tutkijan keräämän laadullisen aineiston (osatutkimukset I ja II) tulokset yhdistettiin Nuorisobarometri 2019 -kyselyaineiston (osatutkimus III) tulosten kanssa. Molemmat aineistot analysoitiin ensin itsenäisesti siten, että laadulliset analyysit toteutettiin

---

⁹ Plano Clark ja kollegat (2008) käyttävät tästä mallista nimitystä triangulaatio.

ennen määrällistä analyysiä. Tämän jälkeen tulokset koottiin yhteen väitöstutkimuksen yhteenvedossa vertailemalla ja yhdistelemällä. Kuvio 3 havainnollistaa väitöstutkimuksen tieteenfilosofisia ja metodologisia lähtökohtia.

KUVIO 3 Väitöstutkimuksen tieteenfilosofiset ja metodologiset lähtökohdat

4.2 Tutkimukseen osallistuneet ja tutkimusaineistot

Tutkimuksessa hyödynnettiin sekä laadullisia (osatutkimukset I ja II) että määrällisiä aineistonkeruumenetelmiä (osatutkimus III). Yhteenvedo osatutkimusten I–III aineistoista, aineistonkeruumenetelmistä ja muuttujista, tutkittavista, aineiston analysointimenetelmistä sekä artikkeleista on esitetty taulukossa 1. Tarkemmat kuvaukset löytyvät alkuperäisistä tutkimusartikkeleista.

4.2.1 Osatutkimukset I ja II: yksilöhaastatteluaineisto

Osatutkimusten I ja II kohteena oli perheen perustamisen ja työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin liittyvät toimintamahdollisuudet erilaisista taustoista ja elämäntilanteista tulevilla nuorilla naisilla ja erot näissä toimintamahdollisuuksissa. Molempien osatutkimusten aineistot muodostuivat 30 yksilöhaastattelusta. Aineistonkeruu toteutettiin harkinnanvaraisena otantana, sillä tavoitteena oli saada tutkittaviksi koulutustaustaltaan eroavia ja eri elämäntilanteissa olevia nuoria naisia (Robinson, 2014). Haastattelupyynnöä jaettiin työttömyys-, vanhus- ja varhaiskasvatuspalveluiden sekä kuntouttavan työtoiminnan työpajojen jakelukanavien ja työntekijöiden kautta sekä Facebookissa. Haastateltavia rekrytoitiin myös lumipallo-menetelmän avulla.

TAULUKKO 1 Osatutkimusten I–III aineistot, aineistonkeruumenetelmät, muuttujat, tutkittavat, analysointimenetelmät sekä artikkelit

Tutkimus	Aineistot, aineistonkeruumenetelmät ja muuttujat	Tutkittavat	Aineiston analysointimenetelmät	Artikkelit
Osatutkimus I	Yksilöhaastatteluaineisto: puolistrukturoitu teemahaastattelu, aikajana	30 nuorta naista, iältään 18–27-vuotiaita	Temaattinen analyysi, tyypittely	Alakärppä, O., Sevón, E. & Rönkä, A. (2020). Perheen perustamisen odotukset nuorten lapsettomien naisten elämänsäkulussa. <i>Yhteiskuntapolitiikka</i> , 85(1), 5–16.
Osatutkimus II	Yksilöhaastatteluaineisto: puolistrukturoitu teemahaastattelu, aikajana	30 nuorta naista, iältään 18–27-vuotiaita	Sisällönanalyysi, luokittelu	Alakärppä, O., Sevón, E., Norman, H. & Rönkä, A. (2021). Young women’s contradictory expectations and their perceived capabilities for future work-family reconciliation in Finland. <i>Journal of Youth Studies</i> , doi:10.1080/13676261.2022.2098703
Osatutkimus III	Nuorisobarometri 2019 -kyselyaineisto: puhelinhaastattelu, strukturoitu kyselylomake Muuttujat: ura- ja työelämäodotukset, sosioekonomiset tekijät, parisuhdestatus, työn ja perheen yhteensovittamisen odotukset, vakioitavat muuttujat; ikä ja vanhempien koulutustaso	527 nuorta naista, iältään 18–29-vuotiaita	Latentti profiilianalyysi	Alakärppä, O., Räikkönen, E., Rönkä, A. & Sevón, E. (2021). Confident, cautiously confident or concerned? Working life profiles, capabilities, and expectations for work-family reconciliation among young Finnish women. <i>Community, Work & Family</i> , doi:10.1080/13668803.2022.2027743

Tutkittavat olivat 18–27-vuotiaita nuoria naisia, ja heidän keski-ikänsä oli 22.3 vuotta (ks. Taulukko 2). Enemmistö naisista oli suorittanut vähintään toisen asteen tutkinnon. Päätoimisesti opiskelevista naisista kaksi oli toisen asteen opiskelijoita ja 10 korkeakouluopiskelijoita. Lisäksi yksi naisista suoritti avoimen yliopiston opintoja. Tutkittavien koulutusalat olivat moninaisia: kasvatus- ja ohjausala, sosiaali- ja terveysala, talous- ja hallintoala, humanistinen ja kulttuuriala sekä ympäristö- ja maatalousala. Naisista yli puolet oli työelämässä joko osa-aika- tai kokopäivätyössä. Yksi toisen asteen opiskelijoista oli kesätöissä. Toisen asteen tutkinnon suorittaneista kahdeksan oli päätoimisesti työelämässä, joista yksi teki osa-aikatyötä, kolmella oli vakituinen ja neljällä määräaikainen työsuhde. Lisäksi yksi toisen asteen tutkinnon suorittaneista teki satunnaisia töitä. Korkeakouluopiskelijoista seitsemän sekä opiskeli että oli töissä. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneista naisista yksi oli päätoimisesti määräaikaisessa työssä ja yhdellä oli nollatuntisopimus. Noin kolmannes naisista oli työttömiä, joista kolme oli osa-aikatyötöntä ja loput kuusi pitkäaikaistyötöntä. Osa-aikatyöttömistä kahdella oli toisen asteen tutkinto ja yhdellä korkea-asteen tutkinto. Pitkäaikaistyöttömistä yhdellä oli perusasteen tutkinto, neljällä toisen asteen tutkinto ja yhdellä korkea-asteen tutkinto. Kaikki pitkäaikaistyöttömät osallistuivat ammatilliseen kuntoutukseen: yksi oli työkokeilussa ja viisi kuntouttavassa työtoiminnassa. Enemmistö tutkittavista oli parisuhteessa; loput yhdeksän naista olivat sinkkuja. Tutkittavilla ei ollut lapsia. Haastatteluihin osallistuneet tulivat viideltä eri paikkakunnalta.

TAULUKKO 2 Yksilöhaastatteluihin osallistuneiden taustatiedot

		<i>N</i>
Ikä	18–22	16
	23–27	14
Koulutus¹	Peruskoulu	3
	Toinen aste	22
	Korkea aste	5
Työstatus²	Opiskelee	12
	Työssä	9
	Työtön	9
Siviilisääty	Sinkku	9
	Seurustelee	9
	Avoliitossa	11
	Avioliitossa	1

¹ Korkeimman suoritetun tutkinnon mukaan

² Pääasiallisen toiminnan mukaan

Aineistonkeruumenetelmänä oli puolistrukturoitu yksilöhaastattelu, jonka teemoina olivat koulutus- ja työpolku, perheen perustaminen, työn ja perheen yhteensovittaminen sekä sukupuolirooliaisenteet (ks. Liite 1). Teemat edustivat nuorten naisten keskeisiä elämänkulun vaiheita ja siirtymiä sekä niiden taustalla olevia yhteiskunnallisia odotuksia. Haastattelun aluksi tutkittaville esitettiin lyhyet taustakysymykset liittyen senhetkiseen ikään, koulutukseen, ammattiin, parisuhdestatukseen sekä elämäntilanteeseen. Tämän jälkeen haastattelussa hyödynnettiin aikajanaa, jota piirtämällä naiset kuvasivat opintopolkuaan ja elämäntilanteen lapsuudesta muotoutuvaan aikuisuuteen ja tulevaisuuteen (ks. Liite 2; Adriansen, 2012; Sugarman, 1986). Menetelmän tavoitteena oli tuottaa aktiivista kerrontaa omasta elämästä ja tulevaisuuden odotuksista (Holstein & Gubrium, 2003, s. 74). Janalla aika eteni vasemmalta (lapsuus) oikealle (muotoutuva aikuisuus ja tulevaisuus), ja janan suunta kuvasi elämänkulun suuntaa siten, että janan yläpuolelle kirjattiin myönteiset ja alapuolelle kielteiset elämäkokemukset. Tutkittava saattoi myös piirtää kuvia tai kirjoittaa sanoja ja lauseita aikajanalle ilmaisemaan itselleen merkityksellisiä elämäntilanteita liittyviä tapahtumia tai käännekohtia. Aikajana toimi haastattelussa kerronnan virittäjänä ja keskustelun ohjaajana. Piirtämisen aikana ja sen jälkeen haastattelun teemoihin liittyviä kysymyksiä yhdistettiin haastateltavan kerrontaan ja elämäntilanteeseen huomioiden tutkittavan elämäntilanne. Menetelmän avulla oli mahdollista tavoittaa yksilön antamia henkilökohtaisia merkityksiä tulevaisuuden työstä, perheen perustamisesta ja työn ja perheen yhteensovittamisesta sekä näiden merkitysten taustalla olevista elämäntilanteista liittyvistä tekijöistä. Yksilöhaastattelussa käytetty aikajana ja haastattelurunko pilotoitiin vuonna 2016 ennen haastatteluiden varsinaista toteutusta vuosina 2017–2018. Aikajana ja haastattelurunko todettiin toimiviksi aineistonkeruumenetelmiksi, ja kaksi pilottihaastattelua sisällytettiin väitöstutkimukseen. Haastattelut toteutettiin tutkittavien toivomissa tapaamispaikoissa, yliopistolla, kahvilassa ja työpajoilla. Haastattelut nauhoitettiin ja ne olivat kestoltaan noin 1–2 tuntia. Toteutuksen jälkeen haastattelut litteroitiin nauhoitteelta sanatarkasti. Jyväskylän yliopiston maisteriopiskelijat avustivat haastattelujen aineistonkeruussa ja litteroinnissa. Litteroitua haastatteluaineistoa keräsi yhteensä 371,5 sivua.

4.2.2 Osatutkimus III: Nuorisobarometri 2019 -kyselyaineisto

Osatutkimuksessa III tarkasteltiin nuorten naisten työelämäodotuksiin liittyviä toimintamahdollisuuksia sekä eriarvoistavien mekanismien yhteyksiä naisten työhön, perheen perustamiseen ja työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyviin toimintamahdollisuuksiin. Tutkimuksen aineistona hyödynnettiin Nuorisobarometri 2019 -kyselyaineistoa. Nuorisobarometri on vuodesta 1994 lähtien vuosittain toteutettu Suomessa asuvien nuorten arvoja ja asenteita selvittävä tutkimussarja, jonka toteutuksesta vastaavat Valtion nuorisoneuvosto yhteistyössä Nuorisotutkimusverkoston kanssa. Nuorisobarometri 2019 -kyselytutkimus selvitti nuorten kuvaa työstä ja yrittäjyydestä sekä erityisesti heidän omia kokemuksiaan ja näkemyksiään työelämästä ja sen tulevaisuudesta. Kysely sisälsi myös perheen

perustamiseen ja työn ja perheen yhteensovittamiseen sekä osallistujan taustatietoihin liittyviä kysymyksiä (ks. Nuorisobarometri, 2019). Tutkimuksen kohderyhmänä olivat 15–29-vuotiaat Manner-Suomessa asuvat nuoret. Tutkimusta varten haastateltiin puhelimitse yhteensä 1907 nuorta, joista 977 oli miehiä, 925 naisia ja viisi ”muu” vastausvaihtoehtoa edustavia¹⁰. Kyselyn vastausprosentti oli 17,0. Haastattelut toteutettiin huhti-toukokuussa 2019, ja niiden keskimääräinen kesto oli 24,7 minuuttia.

Osatutkimuksen III otokseen poimittiin Nuorisobarometriin 2019 osallistuneet 527 nuorta naista, jotka olivat iältään 18–29-vuotiaita, lapsettomia ja asuivat yksin, soluasunnossa tai kämppiksen kanssa tai kaksin puolison tai avopuolison kanssa. Vanhemman tai vanhempien kanssa asuvat jätettiin tutkimuksen ulkopuolelle. Naisten keski-ikä oli 23.9 vuotta. Koulutuksen, pääasiallisen toiminnan ja asuinseudun suhteen tutkimuksen otos vastasi samanikäisen suomalaisen naisväestön osuutta. Sen sijaan avoliitossa olevat nuoret naiset olivat yliedustettuina aineistossa ikäluokaltaan vastaavaan väestöön verrattuna. Edustavuustarkastelut tehtiin käyttäen Tilastokeskuksen koulutus-, työmarkkinat- ja väestötilastoja vertailukohtena. Tarkemmat kuvailutiedot osallistujista ovat alkuperäisessä tutkimusartikkelissa.

Tutkimuksessa hyödynnettiin muuttujia, jotka mittasivat odotuksia tulevaisuuden urasta ja työelämästä, sosioekonomista asemaa, parisuhdestatusta sekä työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksia. *Odotuksia tulevaisuuden urasta ja työelämästä* mitattiin viidellä eri väittämällä: (1) Olen huolissani omasta jaksamisestani työelämässä tulevaisuudessa; (2) Olen huolissani siitä, onko minulla töitä tulevaisuudessa; (3) On todennäköistä, että saan vakinaista työtä; (4) On todennäköistä, että tulen välillä olemaan työtön; sekä (5) On todennäköistä, että ylitän vanhempieni elintason. Väittämiin vastattiin asteikolla 4 (täysin samaa mieltä) - 1 (täysin eri mieltä) sekä vaihtoehtoisesti 99 = en osaa sanoa.

Sosioekonomista asemaa mittaaviin muuttujiin valikoitiin koulutustaso, pääasiallinen toiminta, taloudellinen tilanne sekä asuinseutu. *Koulutustasoa* arvioitiin kysymyksellä ”Mitkä seuraavista tutkinnoista olet suorittanut?”, ja vastaukset uudelleen koodattiin muodostaen neljä luokkaa: 1 = ei tutkintoa, 2 = ammatillinen koulutus, 3 = lukio ja 4 = korkeakoulutus. *Pääasiallista toimintaa* selvitettiin kysymyksellä ”Mikä on tällä hetkellä pääasiallinen toimintasi?”, ja vastaukset uudelleen koodattiin muodostaen kolme luokkaa: 1 = opiskelija, 2 = työssä ja 3 = työtön/työvoiman ulkopuolella. *Taloudellista tilannetta* mitattiin kysymyksellä ”Millaiseksi arvioisit kotitaloutesi toimeentulon tällä hetkellä?”, ja siihen vastattiin asteikolla 1–10 siten, että 1 = heikosti toimeentuleva, 5 = keskituloinen ja 10 = hyvin toimeentuleva sekä vaihtoehtoisesti 99 = en osaa sanoa. *Asuinseutua* tiedusteltiin avoimella kysymyksellä ”Missä kunnassa asut tällä hetkellä?”. Alueiden luokittelussa noudatettiin kuntien ja suuralueiden virallista luokitusta (SVT, 2019b): 1 = maaseutumaiset/taajaan asutut kunnat, 2 = kaupunkimaiset kunnat ja 3 = pääkaupunkiseutu.

¹⁰ Haastattelussa vastaajalla oli mahdollisuus määritellä itse sukupuolensa.

Parisuhdestatusta selvitettiin kysymyksellä ”Mikä on siviilisäätysi?”, ja vastaukset uudelleen koodattiin muodostaen kolme luokkaa: 1 = sinkku sis. eronneet, 2 = seurustelen ja 3 = avoliitto/avioliitto. Kukaan vastaajista ei ollut rekisteröidyssä parisuhteessa.

Odotuksia työn ja perheen yhteensovittamisesta mitattiin kolmella eri väittämällä: (1) Olen valmis luopumaan työtilaisuudesta perhesyiden vuoksi; (2) Uran ja lasten yhdistäminen on mahdoton yhtälö; ja (3) Olisin valmis lykkäämään perheen perustamista työhön liittyvien syiden takia. Väittämiin vastattiin asteikolla 4 (täysin samaa mieltä) - 1 (täysin eri mieltä) sekä vaihtoehtoisesti 99 = en osaa sanoa.

Vakioitavia muuttujia olivat *ikä* (vuosina) ja *vanhempien koulutustaso* (Mikä on äitisi/isäsi ylin koulutustaso?). Vanhempien koulutustasoon liittyvät vastaukset uudelleen koodattiin muodostaen kaksi luokkaa: 0 = muu koulutus ja 1 = korkeakoulutus. Tarkempi kuvaus tutkimuksessa hyödynnetyistä muuttujista ja niiden luokittelusta on alkuperäisessä tutkimusartikkelissa.

4.3 Aineistojen analyysit

Tutkimuksessa hyödynnettiin sekä laadullisia (osatutkimukset I ja II) että määrällisiä (osatutkimus III) analyysimenetelmiä (ks. Taulukko 1). Molempien laadullisten osatutkimusten analyyseissä hyödynnettiin Atlas.ti -analysointiohjelmaa aineiston koodaamiseksi ja jäsentämiseksi. Osatutkimuksen I aineisto analysoitiin *temaattisen analyysin* (Braun & Clarke, 2006) ja *tyypittelyn* (Eskola & Suoranta, 1998) avulla. Induktiivisen, temaattisen analyysin tavoitteena oli tunnistaa, analysoida ja raportoida aineistosta löytyviä teemoja. Analyysi sisälsi viisi vaihetta mukailien Braunin ja Clarcken (2006) esittämää mallia: aineistoon tutustuminen, koodaus, teemojen etsintä, teemojen arviointi sekä teemojen määrittely ja nimeäminen. Analyysin aluksi aineistosta etsittiin perheen perustamisen sekä työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin liittyviä merkityksiä, ja ne koodattiin yhden tai useamman koodin avulla. Tämän jälkeen koodit yhdisteltiin toisiinsa liittyviksi teemakokonaisuuksiksi, ja ne arvioitiin, määriteltiin ja nimettiin: äitiyden toissijaistuminen, vanhemmuuden ristiriidat, kaksijakoinen työelämä, työn ja perheen yhteensovittamisen keinot sekä oma toimijuus työ- ja perhe-elämään liittyvissä valinnoissa.

Teemojen määrittelyn ja nimeämisen jälkeen tarkempaan analyysiin valittiin perheen perustamisen odotuksiin liittyvät teemat, äitiyden toissijaistumisen ja vanhemmuuden ristiriidat, jotka olivat tutkimuskysymysten kannalta keskeisiä. Naisten odotuksissa huomattiin eroja ja kohdennettua aineistoa luettiin siten, että aineistosta etsittiin perheen perustamisen erilaisia odotustyyppejä. Tyypien välisiä eroja tarkasteltiin siitä näkökulmasta, oliko vanhemmaksi tulo toivottua tai ei-toivottua tulevaisuuden elämänkulussa sekä, miten koulutus, elämäntilanne ja parisuhde vaikuttivat odotuksiin. Odotustyyppien ominaisuuksia ja niiden välisiä eroja selvitettiin luokittelemalla aineistoa edelleen elämänkul-

kuun ja äitiyteen liittyvien odotusten sekä perheen perustamisen odotuksiin vaikuttavien tekijöiden perusteella. Aineistosta tunnistettiin kolme erilaista odotustyyppiä, jotka nimettiin lapsia haluavien, lapsen hankintaa epäröivien ja lapsettomuutta suunnittelevien tyypeiksi. Tyypittely perustui laajaan tyyppikuvaukseen, jolloin jotkut tyyppiin sisällytetyt ominaisuudet esiintyivät vain yhdellä haastateltavalla (Eskola & Suoranta, 1998, s. 182).

Osatutkimuksessa II aineisto analysoitiin hyödyntäen *sisällönanalyysiä* (Bengtsson, 2016) ja *luokittelua*. Toisin kuin temaattisessa analyysissä, induktiivisen sisällönanalyysin tarkoituksena oli organisoida aineistoa, selvittää aineistossa olevia keskeisiä merkityksiä muodostamalla niistä eritasoisia kategorioita sekä tehdä näiden kategorioiden pohjalta realistisia johtopäätöksiä (Bengtsson, 2016; Miles & Huberman, 1994). Induktiivisen sisällönanalyysin aluksi aineistosta poimittiin työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin liittyvät merkitykset, jotka oli jätetty analyysin ulkopuolelle osatutkimuksessa I. Samaan keskeiseen ajatukseen liittyvät aineistokohdat ryhmiteltiin toisistaan eroaviksi merkitysyksiköiksi. Tämän jälkeen merkitysyksiköt pelkistettiin ja koodattiin, ja samaa ilmiötä kuvaavista koodeista muodostettiin 13 alakategoriaa, neljä yläkategoriaa ja kaksi pääkategoriaa, jotka arvioitiin, määriteltiin ja nimettiin. Analyysivaiheen johtopäätöksenä nuorten naisten odotukset kuvasivat sekä ennakoituja ristiriitoja että toivottuja ratkaisuja tulevaisuuden työn ja perheen yhteensovittamisessa.

Analyysin toisessa vaiheessa tarkastelu kohdennettiin vastaamaan tutkimuskysymyksiin selvittämällä, miten naisten odotukset ja koetut toimintamahdollisuudet työstä ja hoivasta erosivat toisistaan työmarkkina-aseman ja koulustaustan mukaan. Erityisesti tarkasteltiin, painottuvatko alakategoriat työssäkäyvien, opiskelevien ja työttömien nuorten naisten haastatteluissa eri tavoin. Naisia yhdistäviä alakategorioita olivat ihanne päivittäisten vastuiden jakamisesta puolison kanssa, ihanne äitiyden ensisijaisuudesta, julkisten perhepalveluiden tarve ja toive joustavista työkäytänteistä. Naisia erottelevia alakategorioita oli puolestaan yhdeksän: Työllisillä korostuivat uusien uramahdollisuuksien etsiminen, aikapaineet ja henkilökohtaisesta hyvinvoinnista huolehtiminen. Opiskelijoiden keskuudessa alakategorioista nousivat esille yhtäältä sukupuolten epätasa-arvo työelämässä ja toisaalta sukupuolten tasa-arvon edistäminen työelämässä sekä työelämän kovat vaatimukset. Työttömillä painottuivat vähäinen usko omiin työllistymismahdollisuuksiin, huoli omasta jaksamisesta ja taloudelliset haasteet.

Vaikka osatutkimusten I ja II analyysien alkuvaiheessa aineisto analysoitiin, koodattiin ja luokiteltiin induktiivisesti aineistosta käsin, teoreettinen viitekehys ja käsitteet vaikuttivat tulosten tulkintaan. Tuloksia peilattiin muotoutuvan aikuisuuden elämänvaiheeseen ja siihen institutionaaliseen ja kulttuuris-yhteiskunnalliseen kontekstiin, jossa nuorten naisten perheen perustamisen ja työn ja perheen yhteensovittamisen odotukset rakentuvat. Toimintamahdollisuuksien viitekehys tarjosi käsitteellisen ja kriittisen työkalun arvioida näitä yksilöllisiä toiveita ja odotuksia sekä niiden taustalla olevia eriarvoistavia mekanismeja.

Analyysiprosesseja voitaneenkin kokonaisuudessaan kuvata abduktiivisen päätelyn prosessina, jossa tulokset lopulta syntyivät aineiston ja teorian vuorovaikutuksessa.

Osatutkimuksen III määrällisessä analyysissä hyödynnettiin henkilökeskeistä, *latenttia profiilianalyysiä* (engl. latent profile analysis LPA; Wang & Hanges, 2011). Tilastolliset analyysit toteutettiin hyödyntäen SPSS- ja MPlus-ohjelmia (versio 8.4; Muthén & Muthén, 1998–2020). Latentin profiilianalyysin tavoitteena oli tutkia aineiston heterogeenisyyttä tunnistamalla otoksesta osallistujia, jotka vastaavat samantyyppisesti tarkasteltavana olevien jatkuvien muuttujien suhteen (Lubke & Muthén, 2005). Menetelmän etuna klusterianalyysiin verrattuna on se, että menetelmä on mallipohjainen (engl. model based) ja mahdollistaa tilastollisten kriteerien käytön latenttien profiilien sopivinta lukumäärää määrittäessä. Analyysin aluksi jatkuviksi muuttujiksi valittiin tulevaisuuden ura- ja työelämäodotuksiin liittyvät muuttujat, ja aineistosta pyrittiin tilastollisin kriteerein tunnistamaan naisista muodostuneita ryhmiä, jotka eroaisivat ura- ja työelämäodotusten suhteen. Latenttien profiilien sopivinta lukumäärää arvioitiin Bayesilaisen informaatiokriteerin (BIC; Schwartz, 1978), korjatun Bayesilaisen informaatiokriteerin (aBIC; Yang, 2006), Vuong-Lo-Mendell-Rubin uskottavuussuhteen testin (VLMR; Lo, Mendell & Rubin, 2001), Bootstrap uskottavuussuhteen testin (BLRT; Nylund, Asparouhov & Muthén, 2007) sekä entropia-arvon (engl. entropy; Celeux & Soromenho, 1996) avulla. Lisäksi profiilien sopivuutta arvioitiin niiden sisällöllisen sopivuuden ja tulkittavuuden perusteella. Tarkastelujen pohjalta päädyttiin kolmen profiilin ratkaisuun, joka oli niin tilastollisten kuin sisällöllisten kriteerien näkökulmasta sopivin. Nuorten naisten työelämäprofiilit nimettiin luottavaisten, varovaisen luottavaisten ja huolestuneiden profiileiksi.

Työelämäprofiilien tunnistamisen jälkeen analyysissä selvitettiin profiilien yhteyksiä sosioekonomisiin taustatekijöihin, parisuhdestatukseen sekä työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin Bolck–Croon–Hagenaars (BCH) -menetelmän (engl. BCH-procedure; Asparouhov & Muthén, 2018; Bakk & Vermunt, 2014) avulla, joka ottaa huomioon profiilianalyysissä olevan mittausvirheen (Bakk, Tekle & Vermunt, 2013). Jatkuvien muuttujien keskiarvoon ja kategoristen muuttujien osuuksiin liittyviä eroja eri työelämäprofiilien välillä tarkasteltiin uskottavuussuhteen testin (LR) avulla (Satorra & Bentler, 2010). Waldin testillä tutkittiin profiilien välisiä eroja pareittain jatkuvien muuttujien osalta, ja Cohenin *d*:tä käytettiin näiden profiilien välisten keskiarvoerojen efektikoon mittaamisessa (Cohen, 1988). Kategoristen muuttujien parivertailut perustuivat vetosuhteiden (*OR*) ja niiden 95 prosentin luottamusvälien (*CI*) tarkasteluihin. Toimintamahdollisuuksien lähestymistapaa mukaillen kunkin muuttujan vertailuluokaksi valittiin luokka, joka edusti vähäisimpiä sosiaalisia ja taloudellisia resursseja. Tarkemmat analyysikuvaukset löytyvät alkuperäisistä tutkimusartikkeleista.

4.4 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksessa noudatettiin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK, 2012, 2019) ohjeita hyvän tieteellisen käytännön lähtökohdista ja ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisistä periaatteista. Jyväskylän yliopiston ihmistieteiden eettinen toimikunta toteutti tutkimukselle eettisen ennakkoarvioinnin (ks. Liite 3).

Osatutkimusten I ja II haastattelujen aineistonkeruuta edelsivät kirjalliset tai suulliset tutkimuslupamenettelyt työllisyys-, vanhus- ja varhaiskasvatuspalveluiden sekä kuntouttavan työtoiminnan työpajojen yhteyshenkilöiden kanssa. Niin yhteystahoja kuin osallistujia tiedotettiin tutkimuksen tavoitteista ja toteutuksesta, aineiston käsittelystä, hallinnasta ja säilytyksestä sekä tulosten raportoinnista. Tutkittavia myös informoitiin tutkimuksen etenemisestä ja tutkimukseen liittyvistä julkaisuista tutkimuksen keski- ja loppuvaiheessa, ja heillä oli halutessaan mahdollisuus saada lisätietoa tutkimuksesta. Ennen haastattelujen toteutusta tutkittavilta pyydettiin kirjallinen suostumus osallistua tutkimukseen (ks. Liite 4) ja suullinen suostumus haastattelun nauhoittamiseen. Haastatteluihin osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen. Tutkittavilla oli oikeus milloin tahansa tutkimuksen aikana ja syytä ilmoittamatta keskeyttää osallistuminen tai peruuttaa suostumus tutkimukseen. Tutkittavien anonymiteettisuojasta huolehdittiin siten, että litteroidusta haastatteluaineistosta poistettiin osallistujiin liittyvät tunnistetiedot. Tutkimuksen raportoinnissa tutkittavien yksityisyyttä suojattiin yhdistämällä aineisto-otteisiin pelkästään peitekoodit tai ikä ja työmarkkina-asema. Tuloksista raportoitiin vastuullisesti ja tutkittavien yksityisyyttä kunnioittavalla tavalla. Kipeitä yksityiskohtia, jotka olisivat voineet aiheuttaa tutkittaville vahinkoa, rajattiin raportoinnin ulkopuolelle. Naisten luokittelussa työmarkkina-aseman ja koulutustason mukaan nämä taustatekijät pyrittiin kuvaamaan riittävän tarkasti, ja raportoinnissa korostettiin sitä, että nuoret naiset ovat vielä elämänvaiheessa, jossa koulutukseen, työhön ja perheeseen liittyvät valinnat ovat muutoksen alaisia. Haastatteluaineistolle laadittiin lisäksi erillinen rekisteri- ja tietosuojaseloste, jossa kuvattiin yksityiskohtaisesti aineiston suojaamisen ja säilyttämisen periaatteet. Rekisterin pitäjänä toimi tämän väitöskirjan tekijä. Haastatteluihin liittyvät suostumuslomakkeet, aikajanaan liittyvät piirroksiset ja muu manuaalinen aineisto arkistoitui kulkuluvalliseen, lukittuun arkistotilaan, johon oli pääsy ainoastaan tutkijalla. Litteraatit ja muu sähköinen aineisto säilytettiin salasanoin suojatulla verkkoasemalla. Tutkittavien yhteystietoja säilytettiin tutkittavien yhteydenottoa varten vain tutkimuksen ajan, minkä jälkeen ne hävitettiin. Tutkimukseen liittyvät aineistot hävitetään viimeistään kahden vuoden kuluttua tutkimuksen päättymisestä.

Tutkijoiden tavoitteena on ymmärtää ihmisten elämää sellaisenaan kuin he sitä elävät tuottaen samalla syvästi kontekstuaalisia merkityksiä osallistujien kokemuksista ja niihin liittyvistä tulkinnoista (Schultze & Avital, 2011). Eettistä harkintakykyä, ymmärrystä ja tilannetaajua vaaditaan kuitenkin tutkijalta erityisesti silloin, kun tutkitaan sensitiivisiä, ihmisen yksityisyyden piiriin kuuluvia aiheita (Corbin & Morse, 2003; Dempsey, Dowling, Larkin & Murphy, 2016; Hämäläinen,

Pirskanen & Rautio, 2015). Tässä tutkimuksessa yksilöhaastattelun aihepiirit liittyivät läheisesti yksilön elämäntapaan, niin koulutukseen, työhön kuin perheeseen, ja tuottivat siten hyvin henkilökohtaista kerrontaa. Aihepiirien sensitiivisyydestä johtuen yksilöhaastatteluaineisto ja aikajanan piirtäminen rakentuivat tutkittavien ehdoilla. Tutkittavien kokemuksiin ja ajatuksiin suhtauduttiin luottamuksellisesti ja hienotunteisesti, ja haastatteluissa pitäydettiin ainoastaan kysymyksissä, jotka olivat tutkimustavoitteiden kannalta keskeisiä. Menneisyyden, lapsuuden ja nuoruuden, ja siihen liittyvien vaiheiden muisteleminen saattoi kuitenkin herättää haastateltavissa monenlaisia tunteita, vaikka voimakkaita tunnereaktioita ei haastattelujen aikana esiintynytäkään. Toisaalta omien, vaikeidenkin, elämäkokemusten jakaminen viesti hyvästä luottamussuhteesta haastattelutilanteessa (ks. Hämäläinen ym., 2015; Laitinen & Uusitalo, 2007). Corbinin ja Morsen (2003) mukaan omien ajatusten ja kokemusten jakaminen luottamuksellisessa ilmapiirissä voi olla myös voimaannuttava kokemus tutkittavalle ja lisätä hänen itsetuntemustaan.

Osatutkimuksen III Nuorisobarometri 2019 -kyselyaineisto kerättiin Valtion nuorisoneuvoston ja Nuorisotutkimusverkoston toimesta. Väestörekisterikeskus poimi henkilötiedot satunnaisotantana, minkä jälkeen henkilötiedot yhdistettiin puhelinnumeroihin näiden henkilötietojen perusteella. Feelback Group Oy teki kiintiöpöimintään perustuvat puhelinhaastattelut noudattaen kolmea kriteeriä: sukupuoli (nainen, mies), ikäluokat (15–19, 20–24, 25–29) ja äidinkieli (suomi, ruotsi, muu). Ennen kyselyn toteuttamista tutkittavia informoitiin tutkimuksen tavoitteesta ja toteutuksesta, anonymiteettisuojasta, aineiston käsittelystä ja säilytyksestä, tulosten raportoinnista sekä haastattelun kestosta. Kyselyyn osallistuminen perustui suulliseen suostumukseen, ja kaikkiaan 11 166 nuorta kieltäytyi haastatteluista. Tutkittavista ei kerätty henkilötietoja, joten aineisto ei muodostanut rekisteriä. Aineisto sisälsi kuitenkin tunnistetietoja, joista muiden muassa ikään, koulutukseen, työ- ja parisuhdestatukseen, toimeentuloon, asuinseutuun ja vanhempien koulutustasoon liittyviä tietoja hyödynnettiin tämän tutkimuksen analyyseissä. Sähköinen aineisto oli Nuorisobarometri 2019 -kirjoittajien käytössä, joista yhtenä kirjoittajana oli tämän väitöskirjan tekijä. Aineistoa säilytettiin salasanoin suojatuilla verkkoasemilla. Tutkimuksen päätyttyä ja Nuorisobarometrin julkaisemisen jälkeen aineisto arkistoitettiin Tietoarkistoon, joka vastaa aineiston säilyttämisestä ja välittämisestä. Arkistoinnin yhteydessä aineistosta jätettiin pois tunnistellisuussyistä muu, mikä-tyyppiset avovastaukset sekä alku-peräinen kuntamuuttaja.

5 TULOKSET

5.1 Osatutkimus I – Perheen perustamisen koetut toimintamahdollisuudet

Osatutkimus I selvitti, millaisia odotuksia nuorilla naisilla on perheen perustamisesta, ja miten odotukset eroavat toisistaan erilaisista koulutustaustoista ja elämäntilanteista tulevilla naisilla. Perheen perustamisen odotuksia tarkasteltiin elämänkulun ja muotoutuvan aikuisuuden näkökulmista.

Aineistosta tunnistettiin kolme erilaista perheen perustamisen odotustyyppiä, jotka nimettiin *lapsia haluavien*, *lapsen hankintaa epäröivien* ja *lapsettomuutta suunnittelevien* tyypeiksi. Lapsia haluavien tyyppin muodostivat 21 aineiston naisista. Naiset edustivat tasaisesti eri koulutustaustoja, ja kaikki vakituisessa työssä olevat kuuluivat tähän tyyppiin. Lapsia haluavat tavoittelivat äitiyttä omassa elämänsä kuluksaan, mutta siirsivät vanhemmuutta ja keskittyivät sen sijaan oman elämän rakentamiseen, opintoihin, työhön ja parisuhteeseen. Vanhemmaksi tulolle asetettiin myös ehtoja. Elämän tuli olla vakiintunutta niin henkisen kypsyyden, parisuhteen, työn kuin talouden osalta. Samalla lapselle haluttiin varmistaa mahdollisimman hyvä ja turvallinen lapsuus. Heikko työ- ja rahatilanne oli kuitenkin korkeakouluopiskelijan lapsen hankinnan esteenä. Moni vielä ilman parisuhdetta olevista naisista toivoi myös löytävänsä kumppanin ja tulevansa myöhemmin vanhemmaksi. Parisuhteessa olevat naiset kertoivat puolestaan neuvottelevansa vanhemmaksi tulosta ja sen ajankohdasta: ajatukset kumppaneiden välillä olivat samansuuntaisia.

Aineiston toisen, lapsen hankintaa epäröivien, tyyppin muodostivat neljä naista, joista yksi oli korkeakouluopiskelija, kaksi toisen asteen tutkinnon suorittanutta sekä yksi korkeakoulutettu pitkäaikaistyötön. Lapsen hankintaa epäröiville äitiyteen liittyvät odotukset olivat ristiriitaisia ja lapsettomuus ja äidiksi tuleminen nähtiin vaihtoehtoisina valintoina tulevaisuuden elämänsä kuluksaan. Toisaalta äitiys houkutti, sillä se koettiin luonnollisena osana omaa elämänsä kulkua;

toisaalta äitiys ja lapsiperhe-elämä nähtiin vaativina, vastuu lapsesta liian suurena ja lapset ja lapsiin liittyvä maailma vieraina. Sopivan kumppanin, työn ja riittävän toimeentulon puute rajoittivat joidenkin lapsen hankintaa epäröivien naisten toiveita perheellistymisestä. Parisuhteessa olevilla myös kumppani oli epävarma vanhemmaksi tulosta. Toisaalta väestön kasvuun ja ympäristöön liittyvät tekijät sekä kielteiset havainnot lapsiperhe-elämästä vahvistivat ajatusta siitä, ettei lapsi sopisi omaan elämään.

Kolmannen, lapsettomuutta suunnittelevien, tyyppin muodostivat viisi naista, joista yksi oli korkeakouluopiskelija, yksi korkeakoulutettu ja kolme toisen asteen tutkinnon suorittanutta pitkäaikaistyötöntä. Lapsettomuutta suunnittelevat näkivät lapsettomuuden osana tulevaisuuden elämäntulkuaan. Lapsettomuutta suunnittelevia yhdisti äitiyden houkuttelemattomuus: äitiyttä pidettiin joko liian vaativana tai sille asetettiin vaatimuksia. Äitiys myös yhdistettiin muihin tai muita naisia pidettiin sopivampina äidin rooliin. Lisäksi haluttomuus tulla vanhemmaksi oli kumppanuuteen kulminoituva asia: myös kumppanit olivat epävarmoja vanhemmuudesta tai eivät halunneet lapsia parisuhteeseen. Lapsettomuutta suunnittelevien odotukset erosivat aineistossa koulutustason ja työmarkkina-aseman mukaan. Korkeasti koulutettujen nuorten naisten perustelut lapsettomuudelle liittyivät uralla etenemiseen ja ympäristökysymyksiin. Työhön ja uraan panostaminen sekä ympäristöön ja maailman tilaan liittyvät kysymykset asettuivat valintojen kentässä vastakkain äitiyden kanssa. Sen sijaan pitkäaikaistyöttömien, toisen asteen koulutuksen omaavien naisten perusteluissa korostuivat sekä terveydelliset syyt että kasvuympäristöön kuten lapsuuden perheeseen liittyvät riskitekijät. Voimavarojen ollessa vähäiset elämänpituinen sitoutuminen ja vastuu lapsesta pelotti, eikä samanlaista elämäntulkua haluttu lapselle. Lapsettomuutta suunnittelevia naisia yhdisti lapsuudessa tai nuoruudessa koettu koulukiusaaminen. Naiset itse eivät yhdistäneet koulukiusaamista lapsettomuuteen liittyviin perusteluihin, mutta kokemukset koulukiusaamisesta tulivat esille heidän kerronnassaan.

Tulokset osoittivat, että *parisuhdetekijät* olivat merkityksellisiä nuorten naisten perheen perustamisen pohdinnoissa. Parisuhteen merkitys vanhemmaksi tulolle oli eri tyyppien naisia yhdistävä tekijä: parisuhde mahdollisti neuvottelut vanhemmaksi tulosta naisille, joilla oli kumppani. Sen sijaan sopivan kumppanin puute rajoitti joidenkin lapsia haluavien ja lapsen hankintaa epäröivien sinkku-naisten toiveita perheellistymisestä. Lisäksi *sosioekonomiset ja lapsuuden ja nuoruuden elämäntulkuihin liittyvät tekijät* tuottivat eroja naisten välille: Työn ja riittävän toimeentulon puute olivat joidenkin lapsia haluavien ja lapsen hankintaa epäröivien naisten perheellistymistoiveiden esteinä. Elämäntulkuihin liittyvien tekijöiden merkitys näyttäytyi puolestaan erityisesti pitkäaikaistyöttömien, toisen asteen tutkinnon suorittaneiden naisten rajallisina toimintamahdollisuuksina liittyen perheen perustamiseen tulevaisuudessa.

5.2 Osatutkimus II – Työn ja perheen yhteensovittamisen koetut toimintamahdollisuudet

Osatutkimuksessa II tarkasteltiin, millaisia odotuksia nuorilla naisilla on työn ja perheen yhteensovittamisesta tulevaisuudessa, ja miten naisten odotukset ja koetut toimintamahdollisuudet työstä ja hoivasta eroavat toisistaan työmarkkina-aseman ja koulutustaustan mukaan. Työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksia tutkittiin toimintamahdollisuuksien lähestymistavan näkökulmasta.

Nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksissa ja koetuissa toimintamahdollisuuksissa tunnistettiin yhtäläisyyksiä *työssäkävöiden, opiskelijoiden ja työttömien* välillä. Riippumatta työmarkkina-asemasta ja koulutustaustasta nuorten naisten odotukset olivat ristiriitaisia ja korostivat yhtäältä vanhemmuuden jakamista ja toisaalta äidin hoivan ensisijaisuutta. Vaikka naiset ilmaisivat toiveensa jakaa päivittäiset vastuunsa kuten kotityöt ja lastenhoidon puolisonsa kanssa, he korostivat äidin ensisijaisuutta hoivaajana, kun keskustelu kääntyi perhevapaiden jakamiseen. Äidin hoivaa ja pitkiä perhevapaita perusteltiin lapsen tarpeilla ja hyvinvoinnilla. Naiset suosivat kotihoitoa institutionaalisen hoidon sijaan. Myös imetys mainittiin syyksi äidin hoivan ensisijaisuuteen. Lisäksi jotkut naisista toivat esille kumppanin korkeamman tulotason ja itseään merkittävämmän aseman työelämässä, jolloin naisten olisi helpompaa ja luontevampaa jäädä kotiin. Ainoastaan yhden opiskelijanaisen odotukset poikkesivat muiden vanhemmaksi tuloa suunnittelevien naisten odotuksista: hän olisi jakanut perhevapaat tasaisesti puolisonsa kanssa.

Yhtäläisyyksien lisäksi odotuksissa ja koetuissa toimintamahdollisuuksissa oli myös eroja eri ryhmien välillä. Työssäkäyvät naiset ennakoivat pystyvänsä tasapainoilemaan työn, perheen ja oman ajan välillä tulevaisuudessa. Heillä oli suunnitelmissa perinteisempi työura naisvaltaisilla aloilla ja pienemmät odotukset siitä, että työ häiritsisi heidän perheikaansa verrattuna opiskelijoihin, jotka tavoittelivat vaativaa työuraa tulevaisuudessa. Työssäkäyvät korostivat henkilökohtaisen hyvinvoinnin huolehtimisen tärkeyttä ja ilmaisivat tarvitsevansa aikaa omiin harrastuksiin ja parisuhteeseen, jos heillä olisi lapsia tulevaisuudessa. Lisäksi työhön kiinnittyminen antoi taloudellista turvallisuutta näille naisille, mutta myös luottamusta omiin työllistymismahdollisuuksiin: työssäkäyvät naiset, jotka olivat tyytymättömiä nykyiseen työhönsä kiireen, alhaisen palkkauksen tai vähäisen tuen takia, etsivät uusia koulutus- ja työmahdollisuuksia tehdäkseen omien arvojensa mukaisia valintoja ja löytääkseen tasapainon tulevaisuuden työelämässä. Työssäkävöiden ryhmään kuului yhdeksän hoiva- ja palvelualalla työskentelevää nuorta naista. Kahdeksalla naisista oli toisen asteen tutkinto ja yhdellä kandidaatin tutkinto.

Opiskelijat, joilla oli korkeat odotukset koulutuksen ja työuran suhteen, odottivat sen sijaan pystyvänsä kamppailemaan sukupuolten epätasa-arvoa vastaan tulevaisuuden työelämässä. He olivat tietoisia naisiin kohdistuvista määräaikaista työsuhteista sekä lapsen syntymän ja kotonaoloajan kielteisistä vaikutuksista työuraan. Sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi työelämässä nämä naiset

korostivatkin työnantajien ja organisaatioiden vastuuta kannustaa miehiä osallistumaan perhevapaiden jakamiseen ja lastenhoitoon. Vaikka opiskelijat painottivat sukupuolten tasa-arvon merkitystä työelämässä, he eivät kuitenkaan vaatineet muutosta hoivan tasa-arvoisempaan jakautumiseen kotona. Pikemminkin he korostivat äidin merkitystä ja läsnäoloa lapselle. Naiset ennakoivat, että työelämän kovat vaatimukset kuten kilpailu ja ylityöt häiritsisivät heidän omistautumistaan perheelle ja vaikeuttaisivat työn ja perheen yhteensovittamista tulevaisuudessa. Opiskelijaryhmään kuului yhteensä kaksitoista nuorta naista, joista kymmenen suoritti parhaillaan kandidaatin tai maisterin tutkintoa ja kaksi toisen asteen tutkintoa. Enemmistö naisista opiskeli kauppa- tai kasvatustieteitä. Kahdeksan naisista työskenteli opintojen ohella.

Työttömien työn ja perheen yhteensovittamisen odotukset ja koetut toimintamahdollisuudet erosivat selvimmin muista ryhmistä. Työttömät naiset kokivat, että heillä oli rajalliset toimintamahdollisuudet tulevaisuuden työssä ja hoivassa. Heillä oli vähäinen usko omiin työllistymismahdollisuuksiinsa: he olivat kokeneet vaikeuksia ja turhautumista työnhaussa ja epäilivät siten omaa osaamistaan työmarkkinoilla. Nämä naiset toivoivat saavansa mahdollisuuden näyttää potentiaalinsa tulevaisuuden työelämässä. Sen sijaan pitkäaikaistyöttömät olivat huolissaan omasta jaksamisestaan ja pikemminkin epävarmoja työssä suoriutumisestaan hektisillä työmarkkinoilla. He ilmaisivat, etteivät pystyisi sitoutumaan kokoaikatyöhön ja toivoivat, että heidän voimavaransa ja henkilökohtaiset toiveensa otettaisiin työelämässä huomioon. Myös perheellistymiseen liittyvät huolet korostuivat työttömien naisten ryhmässä. Naiset ennakoivat taloudellisia haasteita ja olivat huolissaan omasta jaksamisestaan ja selviytymiskyvystään tulevaisuuden perhe-elämässä, sillä lapsen saaminen merkitsisi suurta vastuuta ja verottaisi heidän fyysisiä ja henkisiä voimavarojaan. Työttömien ryhmässä oli yhdeksän nuorta naista, joista kolme oli osa-aikatyötöntä ja loput kuusi pitkäaikaistyötöntä. Naisista yhdellä oli peruskoulututkinto, kuudella toisen asteen tutkinto ja kahdella kandidaatin tutkinto. Tässä ryhmässä koulutusaloissa oli myös eniten vaihtelua.

Tutkimus antoi viitteitä siitä, että *perhevapaa järjestelmä* sekä *intensiivisen äitiyden ihanteet* suuntasivat nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksia, sillä naiset suosivat pitkiä perhevapaita ja äidin ensisijaisuutta hoivaajana. Intensiivisen äitiyden ihanteet korostuivat erityisesti opiskelijoilla, jotka pitivät myös koulutusta ja työuraa tulevaisuuden elämänkulussaan tärkeänä. Tulokset myös osoittivat, että *sosioekonomiset tekijät* kuten työmarkkina-asema ja koulutus-taso tuottivat eroja naisten välille, mikä ilmeni kaventuneina toimintamahdollisuuksina työttömillä naisilla heidän punnitessaan työn ja perheen yhteensovittamista tulevaisuudessa. Lisäksi *työmarkkinat* asettivat reunaehdoja sille, miten nuoret naiset, erityisesti pitkäaikaistyöttömät, pystyivät edistämään työelämäänsä ja työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyviä toiveitaan.

5.3 Osatutkimus III – Työelämään liittyvät toimintamahdollisuudet ja niiden yhteydet sosioekonomisiin tekijöihin, parisuhdestatukseen ja työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin

Osatutkimus III selvitti, millaisia profiileja nuorten naisten työelämää koskevista odotuksista on löydettävissä, ja miten nämä työelämäprofiilit ovat yhteydessä sosioekonomisiin tekijöihin, parisuhdestatukseen ja työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin. Työhön, perheeseen ja näiden elämänalueiden yhteensovittamiseen liittyviä odotuksia tarkasteltiin toimintamahdollisuuksien lähestymistavan näkökulmasta.

Nuorten naisten työelämäodotuksista löydettiin kolme eri profiilia: *luottavaiset* (43 %), *varovaisen luottavaiset* (37 %) ja *huolestuneet* (20 %). Työelämäprofiilit linkittyivät sosioekonomisiin tekijöihin kuten koulutustasoon, työmarkkina-asemaan, taloudelliseen tilanteeseen ja asuinseutuun siten, että eniten resursseja kasautui luottavaisille. Naiset, joilla oli korkeakoulutus ja jotka olivat työssä, asuivat pääkaupunkiseudulla ja arvioivat taloudellisen tilanteen korkeimmaksi, olivat todennäköisemmin luottavaisia oman uran ja työelämän suhteen kuin varovaisen luottavaisia tai huolestuneita. Naiset, joilla ei ollut tutkintoa ja jotka olivat työssä, opiskelijoita tai työttömiä ja asuivat pääkaupunkiseudulla, olivat puolestaan todennäköisemmin varovaisen luottavaisia kuin luottavaisia tai huolestuneita. Sen sijaan naiset, joilla ei ollut tutkintoa ja jotka olivat opiskelijoita tai työttömiä ja asuivat maaseutumaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa, olivat todennäköisemmin huolestuneita oman uran ja työelämän suhteen kuin luottavaisia tai varovaisen luottavaisia. Parisuhdestatus ei tuottanut eroja profiilien välille.

Työelämäprofiilit olivat myös yhteydessä työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin nuorilla naisilla. Luottavaiset olisivat luopuneet työtilaisuudesta perhesyiden vuoksi todennäköisemmin kuin varovaisen luottavaiset. Intensiivisen vanhemmuuden odotukset korkeasti koulutetuilla voivat selittää tätä tulosta. Myös laajempien sosioekonomisten resurssien myötä luottavaisilla voi olla vara luopua työtilaisuudesta perhesyiden takia verrattuna varovaisen luottavaisiin, joiden työmarkkina-asema oli heikompi. Varovaisen luottavaiset pitivät sen sijaan uran ja lasten yhdistämistä mahdollisena yhtälönä todennäköisemmin kuin luottavaiset. Varovaisen luottavaisilla naisilla yhdistyivät pääkaupungissa asuminen ja heikko työmarkkina-asema kuten opiskelijastatus, mikä voi tarkoittaa taloudellisia haasteita, ja selittänee uran ja lasten yhteensovittamisen vaikeutta. Huolestuneet puolestaan olisivat lykänneet perheen perustamista työhön liittyvien syiden takia todennäköisemmin kuin varovaisen luottavaiset. Vähäisimmät sosioekonomiset resurssit kuten alhainen koulutustaso ja työttömyys voivat lykätä perheen perustamista huolestuneilla naisilla. Lisäksi vähäiset työllistymismahdollisuudet maaseudulla ja harvaan asutulla seudulla heikentävät näiden naisten työelämämahdollisuuksia. Nimenomaan työelämään kiinnittyminen voi ollakin ensisijainen toive huolestuneilla naisilla ennen perheen perustamiseen liittyvää siirtymää, mikä osaltaan selittänee tätä tulosta.

Tulokset osoittivat, että *työmarkkinat* olivat merkittävässä roolissa nuorten naisten pohtiessa perheellistymisen ja työn ja perheen yhteensovittamisen mahdollisuuksia. Enemmistö nuorista naisista suhtautui tulevaisuuden uraan ja työelämään luottavaisesti, mutta joka viides oli huolissaan ura- ja työelämänäkymistään. Lisäksi *sosioekonomiset tekijät* kuten koulutustaso, työmarkkina-asema, taloudellinen tilanne ja asuinseutu tuottivat eroja työelämäodotuksiin naisten välille siten, että ne olivat yhteydessä työttömien kaventuneisiin toimintamahdollisuuksiin työelämään, perheen perustamiseen ja työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyvässä päätöksenteossa. *Parisuhdetekijät* sen sijaan eivät olleet yhteydessä työelämäodotuksiin.

6 POHDINTA

Tässä väitöstutkimuksessa tarkasteltiin nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin liittyviä toimintamahdollisuuksia muotoutuvassa aikuisuudessa sekä eriarvoistavia mekanismeja näiden toimintamahdollisuuksien taustalla. Tutkimuksessa selvitettiin, millaisia työn, perheen perustamisen ja työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin liittyvät toimintamahdollisuudet ovat nuorilla naisilla. Lisäksi tutkittiin, miten perheen perustamisen ja työn ja perheen yhteensovittamisen koetut toimintamahdollisuudet eroavat erilaisista koulutustaustoista ja elämäntilanteista tulevilla naisilla. Tutkimuksessa myös tarkasteltiin, millaiset eriarvoistavat mekanismit ovat yhteydessä työhön, perheen perustamiseen ja työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyviin toimintamahdollisuuksiin nuorilla naisilla. Näihin tutkimuskysymyksiin vastattiin hyödyntäen sekä laadullista haastattelu- (osatutkimukset I ja II) että määrällistä kyselyaineistoa (osatutkimus III).

Tutkimuksen keskeisin teoreettinen kontribuutio oli nuorten naisten odotusten tarkastelu toimintamahdollisuuksien näkökulmasta (Sen, 1995, 1999, 2009), mikä paljasti eriarvoistavat mekanismit naisten koettujen toimintamahdollisuuksien taustalla. Sen sijaan, että tutkimuksen kohteena olisivat olleet nuorten naisten jo toteutuneet valinnat, huomio kiinnitettiin heidän odotuksiinsa työstä ja perheestä. Tällä tavoin oli mahdollista tavoittaa kuilu nuorten naisten toiveiden ja todellisten mahdollisuuksien välillä heidän suunnitellessaan työn ja perheen yhteensovittamista. *Sosioekonomiset tekijät* kuten koulutustaso, työmarkkina-asema, taloudellinen tilanne ja asuinseutu sekä *lapsuuden ja nuoruuden elämäntilanteeseen liittyvät tekijät* tuottivat eroja naisten välille siten, että ne olivat yhteydessä työttömien kaventuneisiin toimintamahdollisuuksiin liittyen tulevaisuuden työelämään, perheen perustamiseen ja työn ja perheen yhteensovittamiseen. *Pari-suhdetekijät* sen sijaan eivät tuottaneet eroja työelämäodotuksiin naisten välille. Nämä tekijät olivat kuitenkin merkityksellisiä nuorten naisten pohtiessa perheen perustamista tulevaisuudessa. Myös suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan tarjoama *perhevapaajärjestelmä* sekä *intensiivisen äitiyden ihanteet* suuntasivat naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksia siten, että naiset suosivat pitkiä

perhevapaita ja äidin ensisijaisuutta hoivaajana, mikä vahvistaa lastenhoidon sukupuolittunutta työnjakoa. Intensiivisen äitiyden ihanteet myös erosivat naisten välillä. Nämä ihanteet korostuivat erityisesti opiskelijanaisilla, jotka pitivät myös koulutusta ja työuraa tärkeänä tulevaisuuden elämänsäkulussa. Tulosten perusteella nuoret naiset näyttäytyvät aktiivisina toimijoina oman elämänsäkulunsa ja -vaiheensa, muotoutuvan aikuisuuden, rakentamisessa: he ennakoivat tulevaisuuden elämänsäkulua, mutta myös merkityksellistivät sitä, mitä he pitävät hyvänä, arvokkaana tai toivottavana tulevaisuuden työssä ja perheessä. Naisten toimijuus oli kuitenkin rajattua tai sidonnaista (ks. Hobson, 2014), sillä heidän odotuksiaan tulevaisuuden työstä ja perheestä ohjasivat yksilölliset, institutionaaliset ja kulttuuris-yhteiskunnalliset tekijät (ks. Hobson, 2014; Hvinden & Halvorsen, 2018; Yerkes ym., 2020).

Toinen teoreettinen kontribuutio liittyi muotoutuvan aikuisuuden teorian roolikokeiluja koskevan väitteen ja tässä tutkimuksessa saatujen tulosten ristiriitaan. Muotoutuvan aikuisuuden teorian mukaan lisääntynyt vauraus länsimaissa, teollistuneissa yhteiskunnissa on mahdollistanut sen, että nuoret lykkäävät kokopäiväiseen työelämään siirtymistä, opiskelevat pitkään ja tekevät roolikokeiluja niin työssä kuin rakkaudessa (ks. Arnett, 2000, 2004; Arnett & Tanner, 2011). Tämän väitöstutkimuksen valossa muotoutuva aikuisuus ilmenee kuitenkin varsin eri tavalla erilaisista taustoista ja elämäntilanteista tulevilla naisilla: *työmarkkinat* määrittivät merkittävästi sitä, miten nuoret naiset, erityisesti pitkäaikaistyöttömät, pystyivät suunnittelemaan ja edistämään tulevaisuuden työelämään ja siten perheellistymiseen ja työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyviä toiveitaan. Huoli omasta jaksamisesta ja selviytymiskyvystä niin työ- kuin perhe-elämässä välittyi pitkäaikaistyöttömien naisten tuottamissa merkityksissä ja näyttäytyi kaventuneina toimintamahdollisuuksina näillä elämänalueilla. Tulosten perusteella näyttääkin siltä, että työttömyyden myötä roolikokeilut työelämässä vähenevät tai ne eivät ole lainkaan mahdollisia. Näin ollen tutkimus täydentää kuvaa muotoutuvan aikuisuuden elämänsävaiheesta: elämänsäkulut ja reitit aikuisuuteen ovat eriytyneet (Jones, 2002; Knijn, 2012; Žukauskienė, 2016) taustalla olevien eriarvoistavien mekanismien vuoksi.

6.1 Sosioekonomiset tekijät ja nuorten naisten eriytyvät toimintamahdollisuudet työssä ja perheessä

Tämän väitöstutkimuksen tulokset osoittavat, että yksilölliset *sosioekonomiset tekijät* kuten koulutustaso, työmarkkina-asema, taloudellinen tilanne ja asuinseutu tuottivat eroja nuorten naisten välille ja olivat yhteydessä työttömien kaventuneisiin toimintamahdollisuuksiin liittyen tulevaisuuden työelämään. Tutkimuksen kyselyaineisto osoitti, että nuorten naisten työelämäprofiilit olivat yhteydessä sosioekonomisiin tekijöihin kuten koulutustasoon, työmarkkina-asemaan, taloudelliseen tilanteeseen ja asuinseutuun siten, että laajimmat resurssit kasautuivat luottavaisesti omaan uraan ja työelämään suhtautuville naisille. Sen sijaan

vähäisimmät sosioekonomiset resurssit kuten alhainen koulutustaso, heikko työmarkkina-asema ja vähäiset työllistymismahdollisuudet maaseutumaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa olivat nuorilla naisilla, jotka olivat huolestuneita tulevaisuuden ura- ja työelämänäkymistään. Siten tutkimuksen tulokset osoittavat, että työmarkkinoiden epävarmuus koskettaa erityisesti heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevia työttömiä naisia. Samalla tulokset vahvistavat havainnot työelämän eriarvoistumiskehityksestä (Eurostat, 2021b; Ojala & Pyöriä, 2020) sekä sosioekonomisten tekijöiden yhteydestä työelämään kiinnittymiseen ja työuran rakentamiseen (Gretschel & Myllyniemi, 2020; Haikkola & Myllyniemi, 2020; Keyriläinen, 2020; Ojala & Pyöriä, 2020; Ranta & Raijas, 2020), mikä ilmenee taloudellisten ja sosiaalisten resurssien kasautumisena hyväosaisemmille nuorille naisille.

Tutkimuksen tulokset osoittavat myös, että *sosioekonomiset tekijät* olivat niin ikään yhteydessä työttömien kaventuneisiin toimintamahdollisuuksiin liittyen perheen perustamiseen ja työn ja perheen yhteensovittamiseen tulevaisuudessa. Kyselyaineistosta ilmeni, että työelämäodotukset olivat yhteydessä työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin nuorilla naisilla: ura- ja työelämänäkymistään huolestuneet naiset olisivat lykänneet perheen perustamista työhön liittyvien syiden takia todennäköisemmin kuin varovaisen luottavaisesti tulevaisuuden uraan ja työelämään suhtautuvat. Tulosta selittänevät vähäisimmät sosioekonomiset resurssit kuten alhainen koulutustaso, heikko työmarkkina-asema ja vähäiset työllistymismahdollisuudet maaseutumaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa näillä naisilla. Aikaisempi tutkimus on osoittanut, että heikompi sosioekonominen asema ja huoli tulevaisuudesta tuottaa epävarmuutta perheen perustamiseen liittyviin päätöksiin (Adsera, 2011; Brauner-Otto & Geist, 2018; Jalovaara & Miettinen, 2013; Miettinen, 2015; Miettinen & Jalovaara, 2020; Närvi, 2014a; Pekkola & Lehtonen, 2015; Sutela, 2013). Vaikka suomalainen konteksti kannustavine työttömyys-, perhe- ja asumisetuuksineen mahdollistaa lapsenhankinnan vähemmän koulutetuille, työttömille naisille (Miettinen & Jalovaara, 2020), on vähiten koulutettujen naisten ihanteena jonkin verran myöhäisempi ikä kuin milloin he keskimäärin saavat ensimmäisen lapsensa (Rotkirch ym., 2017, s. 52). Lisäksi aikaisempaa suurempi osa nuorista aikuisista pitää 30 ikävuotta tai sen jälkeen ihanteellisena ajankohtana vanhemmaksi tulolle (Miettinen, 2015, s. 34). Siten tulokset antavat viitteitä siitä, ettei lapsen saaminen ole ensisijainen toive ura- ja työelämänäkymistään huolestuneilla naisilla, vaan vaihtoehto työttömyydelle tai vastaus heikkoihin työmarkkinanäkymiin (Blair-Loy, Hochschild, Pugh, Williams & Hartmann, 2015; Fahlén, 2013). Näin ollen rajalliset resurssit työttömillä naisilla näyttävät kaventavan heidän koettuja toimintamahdollisuuksiaan työssä ja hoivassa.

Tutkimuksen haastatteluaineisto vahvasti kyselyaineiston tuloksia *sosioekonomisten tekijöiden* yhteyksistä erityisesti pitkäaikaistyöttömien naisten kaventuneisiin toimintamahdollisuuksiin liittyen työn ja perheen yhteensovittamiseen tulevaisuudessa. Haastatteluaineistosta ilmeni, että työttömät naiset ennakoivat perheellistymisen tuovan mukanaan taloudellisia haasteita, mikä voisi aiheuttaa eri-

mielisyyksiä puolisoitten välille. Myös jaksamiseen ja selviytymiskykyyn liittyvät huolet perhe-elämästä korostuivat työttömien naisten ryhmässä, ja työn ja perheen yhteensovittaminen tulevaisuudessa nähtiin stressaavana ja raskaana. Tulokset antavat viitteitä siitä, että työttömyys vaikeuttaa tulevaisuuden perhe-elämän suunnittelua. Samalla tutkimus vahvistaa Aaltosen, Kivijärven ja Myllylän (2019) havaintoja, että työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret aikuiset kokevat elämänlaatunsa keskimäärin muita nuoria aikuisia heikommaksi kaikilla hyvinvoinnin ulottuvuuksilla. Myös Gretschel ja Myllyniemi (2020, s. 33, 44) havaitsivat tutkimuksessaan, että työn ja koulutuksen ulkopuolella olevilla nuorilla oli muista nuorista poiketen alhainen tyytyväisyys elämään kuten psyykkiseen terveydentilaan ja taloudelliseen tilanteeseen. Tässä tutkimuksessa haastatteluaineiston viidellä pitkäaikaistyöttömistä naisista oli terveydellisiä haasteita, mikä osaltaan selittää sitä, että usko omiin voimavaroihin ja selviytymiskykyyn tulevaisuuden perhe-elämässä oli vähäistä. Haastatteluaineistosta myös välittyi, että työn ja riittävän toimeentulon puute olivat joidenkin lapsia haluavien ja lapsen hankintaa epäröivien nuorten naisten perheellistymistoiveiden esteinä. Tutkimuksessa lapsia haluavat tavoittelivat äitiyttä tulevaisuuden elämänkulussaan ja lapsen hankintaa epäröivät harkitsivat lapsettomuuden ja äidiksi tulemisen välillä. Esimerkiksi korkeakouluopintojaan viimeistelevä nainen koki, että oma ja puolison heikko työ- ja rahatilanne estivät vanhemmaksi tuloa. Myös korkeakoulutettu, pitkään työttömänä ollut nuori nainen olisi voinut harkita vanhemmaksi tuloa, jos taloudelliset seikat olisivat olleet kunnossa. Tutkimustulokset osoittavat, että vanhemmaksi tulo vaikeutuu, jos aikuisuudelle asetetut taloudelliset ja sosiaaliset kriteerit, kuten pysyvä työsuhde ja riittävä toimeentulo, koetaan saavuttamattomiksi. Samalla tulokset vahvistavat aikaisempia havaintoja siitä, että työttömyys (Miettinen & Jalovaara, 2020) ja opiskelu (Jalovaara & Miettinen, 2013; Pekkola & Lehtonen, 2015, s. 91) pitkittävät nuorten aikuisten perheellistymiseen liittyvää päätöksentekoa.

6.2 Parisuhde- ja elämäntilanteeseen liittyvien tekijöiden merkitys nuorten naisten perheen perustamisen pohdinnoissa

Tämä väitöstutkimus osoittaa, että *parisuhdetekijät* eivät tuottaneet eroja työelämäodotuksiin nuorten naisten välillä. Kyselyaineiston tulosten perusteella parisuhdestatus ei ollut yhteydessä nuorten naisten työelämäodotuksiin, eikä siten vaikuttanut työn ja perheen yhteensovittamisen koettuihin toimintamahdollisuuksiin. Siten tutkimuksen mukaan näyttää siltä, että koulutustasolla, työmarkkina-asemalla, taloudellisella tilanteella ja asuinseudulla on parisuhdestatusta tärkeämpi rooli nuorten naisten ura- ja työelämäsuunnittelussa.

Tutkimuksen tulokset kuitenkin osoittavat, että *parisuhdetekijät* olivat merkityksellisiä nuorten naisten pohtiessa perheen perustamista tulevaisuudessa. Haastatteluaineistosta ilmeni, että parisuhteen puuttuminen rajoitti joidenkin lapsia haluavien ja lapsen hankintaa epäröivien naisten perheellistymistoiveita.

Näillä naisilla vanhemmaksi tulon epävarmuus liittyi parisuhteen puuttumiseen ja sellaisen kumppanin löytämiseen, jonka kanssa voisi kuvitella tulevansa vanhemmaksi tulevaisuudessa. Tulokset tukevat aikaisempia havaintoja siitä, että sopivan kumppanin puute siirtää vanhemmaksi tuloa nuorilla aikuisilla (Miettinen, 2015, s. 55). Haastatteluaineistosta myös välittyi, että perheen perustamisen odotukset olivat parisuhteeseen kiinnittyviä (Kontula, 2016, s. 32; Rotkirch, 2007; Sevón, 2011) ja sitoivat kumppaneita yhteiseen päätöksentekoon. Lapsia halulla ajatukset vanhemmaksi tulosta olivat samansuuntaisia, ja parisuhteissa neuvoteltiin vanhemmaksi tulosta ja sen ajankohdasta. Lapsen hankintaa epäröivillä ja lapsettomuutta suunnittelevilla naisilla myös kumppanit olivat epävarmoja vanhemmuudesta tai eivät halunneet lapsia parisuhteeseen, jolloin odotuksiin vaikuttivat molempien osapuolten näkökulmat. Kontulan (2016, s. 32) mukaan parisuhteissa testataan omaa ja kumppanin soveltuvuutta toivotunlaiseen parisuhteeseen ja mahdollisesti myös perheen perustamiseen. Tutkimusten mukaan kaipuu lapsesta on naisilla voimakkaampaa, mikä voi ohjata myös puolison lapsen hankintaan liittyviä valintoja (Jensen, 2013; Rotkirch, 2007).

Tutkimuksen tulokset myös osoittavat, että *lapsuuden ja nuoruuden elämäntapaan liittyvät tekijät* tuottivat eroja naisten välille, mikä näyttäytyi erityisesti pitkäaikaistyöttömien, toisen asteen tutkinnon suorittaneiden naisten rajallisina toimintamahdollisuuksina liittyen perheen perustamiseen tulevaisuudessa. Haastatteluaineistosta ilmeni, että lapsettomuutta suunnittelevien naisten odotukset erosivat työmarkkina-aseman ja koulutustason mukaan. Korkeasti koulutetut naiset perustelivat lapsettomuuden valintaa uralla etenemiseen ja ympäristöön liittyvillä tekijöillä. Lapsettomuuden perusteluissaan he painottivat vapaaehtoista ja tietoista valintaa ja osoittivat siten pystyvänsä rikkomaan sosiaalisia normeja äitiydestä naisen ensisijaisena elämäntavoitteena. Sen sijaan pitkäaikaistyöttömien, toisen asteen koulutuksen omaavien naisten perusteluissa korostuivat sekä terveydelliset syyt että kasvu-ympäristöön kuten lapsuuden perheeseen liittyvät riskitekijät, mikä vahvasti ajatusta vanhemmuudesta luopumisesta. Myös aikaisemmissa tutkimuksissa on havaittu, että alhainen koulutustaso (Jalovaara ym., 2018; Rotkirch & Miettinen, 2017) sekä talouteen, työhön ja terveyteen liittyvät haasteet (Miettinen, 2010) olivat yhteydessä lapsettomuuteen.

Senin (1999, s. 199) mukaan koulutuksella on merkittävä rooli perhesuunnitteluun liittyvän tiedon leviämässä: koulutetuilla naisilla on yleensä suurempi vapaus harjoittaa toimijuutta perheeseen kuten hedelmällisyyteen ja lapsen syntymään liittyvissä päätöksissä. Millsiä ja Blossfeldia (2013) mukailleen korkeasti koulutetut myös pystyvät ja ovat halukkaampia omaksumaan joustavaa ja uudenlaista käyttäytymistä, mikä johtaa elämäntapojen moninaistumiseen kuten vapaaehtoisen lapsettomuuden yleistymiseen. Toisaalta tämän väitöstutkimuksen lapsettomuutta suunnittelevia, niin korkeasti koulutettuja kuin työttömiä naisia, yhdisti lapsuudessa tai nuoruudessa koettu koulukiusaaminen. Tämä tekijä ei välttämättä ole merkityksellinen, sillä vastaavia kiusaamiskokemuksia oli aineiston muillakin naisilla. Tulokset saavat kuitenkin tukea Kolehmainen, Lahden ja Kinnusen (2022) tutkimuksesta, jossa koulukiusaamiskokemukset vaikut-

tivat nuorten miesten parisuhteiden muodostukseen siten, että he kokivat jääneensä tahtomattaan yksin myös aikuisina (ks. myös Kinnunen, 2021). Myös Gretschelin ja Myllyniemen (2020, s. 7) tutkimuksessa havaittiin, että kiusatuksi tuleminen oli yksi työn ja koulutuksen ulkopuolella olevia nuoria yhdistävistä kielteisistä tekijöistä ja heidän hyvinvointinsa este. Näitä tutkimustuloksia peilaten perheen perustamiseen liittyvien valintojen vapaaehtoisuus näyttää rajallisenä lapsettomuutta suunnittelevilla naisilla.

6.3 Perhevapaajärjestelmä ja intensiivisen äitiyden ihanteet nuorten naisten työhön ja hoivaan liittyvien toiveiden suuntaajina

Tämän väitöstutkimuksen tulokset osoittavat, että myös institutionaaliset ja kulttuuris-yhteiskunnalliset tekijät kuten *perhevapaajärjestelmä* sekä *intensiivisen äitiyden ihanteet* suuntasivat nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksia siten, että naiset suosivat pitkiä perhevapaita ja äidin ensisijaisuutta hoivaajana. Haastatteluaineistosta välittyi, että riippumatta työmarkkina-asetuksesta ja koulutustaustasta naisten odotukset olivat ristiriitaisia korostaen yhtäältä vanhemmuuden jakamista ja toisaalta äidin hoivan ensisijaisuutta. Äidin ensisijaisuus hoivaajana ilmeni naisten toiveina pitkistä perhevapaista. Vaikka naiset ilmaisivat halunsa jakaa päivittäiset vastuunsa kuten kotityöt ja lastenhoidon puolisensa kanssa, he korostivat äidin ensisijaisuutta hoivaajana, kun keskustelu kääntyi perhevapaiden jakamiseen. Äidin ensisijaisuutta hoivaajana perusteltiin erityisesti lapsen tarpeilla ja hyvinvoinnilla. Naiset kokivat, että lapsen ensimmäisten vuosien aikana lapsi tarvitsee, esimerkiksi imetyksestä johtuen, ennen kaikkea äitiä. Nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotukset heijastelevatkin Suomen dualistista perhepolitiikkaa, joka on yhtäältä edistänyt sukupuolten tasa-arvoa, mutta toisaalta sementoinut lastenhoidon sukupuolittunutta työnjakoa (Närvi, 2012; Repo, 2013).

Pitkien perhevapaiden ja äidin hoivan ensisijaisuuden vaaliminen ovat merkityksellisiä nuorten naisten suunnitellessa tulevaisuuden työn ja perheen yhteensovittamista, sillä perhevapaiden käytön on havaittu olevan yhteyksissä vanhempien sosioekonomiseen asemaan. Perhevapaakyselyn mukaan vähemmän koulutetut, pienituloiset ja epävakaassa työmarkkina-asetuksessa olevat äidit käyttivät kotihoidontukea muita pidempään; sen sijaan korkeasti koulutetuilla ja äideillä, jotka olivat olleet työssä ennen lapsen syntymää, kotihoidon tukikaudet olivat lyhyempiä (Närvi, 2017). Lisäksi akateemisesti koulutettujen äitien puolisot käyttivät useammin vanhempien kesken jaettavissa olevaa vanhempainvapaata (Lammi-Taskula ym., 2017). Toisin sanoen äidit, joilla on vakituinen työ tai hyvä työllisyystilanne, voivat palata töihin aikaisemmin ja vaihtaa halutessaan rooleja ja velvollisuuksia isän kanssa (Närvi, 2012). Heikossa työmarkkina-asetuksessa olevat äidit sen sijaan hoitavat lasta pidempään kotona, eivätkä isät ehkä

juuri siksi pidä omia vapaitaan (Lammi-Taskula ym., 2017). Näin ollen intensiivisen äitiyden ihanteet vaikuttavat nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen toimintamahdollisuuksiin siten, että äidin hoivan ensisijaisuutta ihannoivat nuoret naiset ja erityisesti heikommassa työmarkkina-asemassa olevat altistavat itsensä tulevaisuudessa pitkille perhevapaille, katkoksille työelämässä ja ansiomenetyksille (ks. Cukrowska-Torzewska & Lovasz, 2020). Tutkimuksen tulokset vahvistavat myös aiempia tutkimustuloksia vanhemmuudesta emotionaalista ja ajallista investoimista vaativana elämänalueena (Hays, 1996), joka saa eritoten äidit tekemään ajankäyttöllisiä valintoja lapsen hyväksi (Lehto, 2020; Mustosmäki & Sihto, 2019; Närvi, 2014a; Repo, 2012; Rokkonen, 2020).

Tutkimuksen tulokset myös osoittavat, että *intensiivisen äitiyden ihanteet* tuottivat eroja naisten välille siten, että nämä ihanteet korostuivat erityisesti opiskelijoilla. Haastatteluaineistosta kävi ilmi, että korkeakouluopiskelijat ja opiskelijat, jotka pitivät koulutusta ja työuraa tulevaisuuden elämänkulussaan tärkeänä, odottivat pystyvänsä kamppailemaan sukupuolten epätasa-arvoa vastaan tulevaisuuden työelämässä. He eivät kuitenkaan vaatineet muutosta hoivan tasa-arvoisempaan jakautumiseen kotona, vaan korostivat sen sijaan äidin merkitystä ja läsnäoloa lapselle. Nämä naiset myös ennakoivat työelämän vaatimusten häiritsevän heidän sitoutumistaan perheeseen ja vaikeuttavan työn ja perheen yhteensovittamista tulevaisuudessa. Sen sijaan hoiva- ja palvelualoilla työskentelevillä naisilla, joilla oli suunnitelmissa perinteisempi ura naisvaltaisilla aloilla, oli pienemmät odotukset siitä, että työ häiritseisi heidän perheikaansa verrattuna opiskelijoihin. Työssäkäyvät naiset osoittivat myös pyrkimyksiä irrottautua intensiivisen äitiyden kulttuurisista odotuksista. Tutkimuksen tulokset vahvistavat yhtäältä Haysin (1996) havainnot siitä, että intensiivisen äitiyden ihanteet koskettavat erityisesti keskiluokkaisia naisia, ja toisaalta, että naiset puhuvat intensiivistä äitiyskulttuuria vastaan (Lehto & Kaarakainen, 2016; Raudasoja, ym., 2022; Rokkonen, 2020, s. 278). Samalla tulokset vahvistavat aikaisempia havaintoja siitä, että nuoret naiset, jotka pitävät koulutusta ja työuraa tärkeänä, kokevat työn ja perheen yhteensovittamisen vaikeana (Çopur & Koropecjy-Cox, 2010; Frisén ym., 2014; Rotkirch ym., 2017; Savela & O'Brien, 2016).

Intensiivisen äitiyden ihanteet voivat rajoittaa työn ja perheen yhteensovittamisen toimintamahdollisuuksia tulevaisuudessa erityisesti nuorilla naisilla, joilla on korkeakoulutus tai jotka pitävät työuraa tärkeänä. Nämä ihanteet voivat aiheuttaa työn ja perheen yhteensovittamisen ristiriitoja, sillä sekä työelämään että perheellistymiseen liittyvät siirtymät ajoittuvat korkeakoulutetuille naisilla usein samaan aikaan (Salmela-Aro ym., 2007). Myös työn henkinen rasittavuus on lisääntynyt työmarkkinoilla ja koskettaa erityisesti korkeakoulutettuja naisia (Sutela ym., 2019, s. 128), mikä voi osaltaan lisätä riittämättömyyden ja syyllisyyden tunteita perhe- ja työelämäsiirtymien risteyskohdassa. Sorkkila ja Aunola (2020) havaitsivat tutkimuksessaan, että nuorilla vanhemmilla oli suurempi riski uupua kuin iäkkäämmillä vanhemmilla. Merkittävin riskitekijä oli vanhempien kokemus ulkopuolelta tulevista kovista vaatimuksista ja odotuksista. Uupumusriski oli erityisen suuri, jos ulkopuolelta tulevien vaatimusten lisäksi vanhemmalla oli

korkeat vaatimukset myös itseään kohtaan. Lisäksi hoivavastuun epätasa-arvoinen jakautuminen näyttää kuormittavan erityisesti sukupuolten tasa-arvoa kannattavia naisia: Roskamin ja kollegoiden (2022) 40 maata koskeva vertailututkimus osoitti, että sukupuolten tasa-arvo oli paradoksaalisesti yhteydessä äitien uupumukseen, sillä uupuneimmat äidit olivat tasa-arvoisimmista maista kuten Suomesta. Lisäksi äitien näkemys sukupuolten välisestä tasa-arvosta työelämässä sekä siitä, että miesten tulisi enemmän osallistua lastenhoitoon ja kotitöihin, lisäsi uupumisen riskiä erityisesti maissa, joissa vallitsi vahva sukupuolten välinen tasa-arvo. Näyttää siltä, että sukupuolten tasa-arvo toteutuu Suomessa koulutuksessa ja työelämässä, mutta polkee paikallaan vanhemmuudessa ja hoidon jakamisessa. Salinia, Ylikännöä ja Hakovirtaa mukaillen (2018) erilaiset asenteet julkisella ja yksityisellä elämänalueella voivat selittää tätä: tasa-arvoa on korostettu enemmän palkkatyön kontekstissa kuin palkattomassa hoivassa.

6.4 Työmarkkinoiden rooli nuorten naisten toimintamahdollisuuksien mahdollistajana ja rajaajana

Tämä väitöstutkimus myös osoittaa, että institutionaaliset tekijät kuten *työmarkkinat* määrittävät merkittävästi sitä, miten nuoret naiset voivat suunnitella ja edistää työelämään liittyviä toiveitaan. Kyselyaineiston tuloksista ilmeni, että enemmistö (80 %) nuorista naisista oli luottavaisia tai varovaisen luottavaisia tulevaisuuden uran ja työelämän suhteen, mutta joka viides oli huolissaan ura- ja työelämänäkymistään. Tulokset ovat samaan aikaan sekä myönteisiä että huolestuttavia. Työelämän epävarmuudesta ja eriarvoistumisesta huolimatta enemmistö nuorista naisista luottaa omiin työllistymismahdollisuuksiinsa tulevaisuudessa. Kuitenkin on huolestuttavaa, että työmarkkinoiden epävarmuus ja eriarvoistumiskehitys koskettavat erityisesti heikommassa työmarkkina-asemassa olevia työttömiä naisia. Tulokset ovat yhtä myönteisiä verrattaessa Nuorisobarometri 2019 tuloksiin 15–29-vuotiaiden nuorten naisten uskosta vakituiseen työhön, mutta myönteisempiä uskosta työn riittävyteen (Haikkola & Myllyniemi, 2020, s. 62). Tuloksia selittänee tähän väitöstutkimukseen valittujen osallistujien korkeampi ikä (18–29-vuotiaat) verrattuna Nuorisobarometrin otokseen. Suurempi huoli työllistymisestä ja siten omasta toimeentulosta on ymmärrettävää nuoremmilla naisilla, joiden työmarkkina-asema ei ole vielä vakiintunut. Toisaalta tämän tutkimuksen tulokset ovat kielteisempiä verrattaessa Työolobarometrin tuloksiin nuorten uskosta omiin työllistymismahdollisuuksiinsa tulevaisuudessa (Keyriläinen, 2020, s. 27). Tämän tutkimuksen tarkastelun kohteena olivat erilaisista sosioekonomisista taustoista tulevat nuoret naiset, kun taas Työolobarometrissa tarkasteltiin palkansaajanuoria, mikä selittää osaltaan tämän tutkimuksen kielteisempää tulosta.

Tutkimuksen haastatteluaineisto vahvisti kyselyaineiston tuloksia ja antoi viitteitä siitä, että huoli omasta jaksamisesta ja selviytymiskyvystä tulevaisuuden

työelämässä rajoitti erityisesti pitkäaikaistyöttömien naisten työelämään liittyvää päätöksentekoa. Haastatteluaineistosta välittyi, että työttömillä naisilla oli vähäinen usko omiin työllistymismahdollisuuksiinsa, mikä ilmeni huolena tulevaisuuden valintojen edessä. Pitkäaikaistyöttömät sen sijaan olivat huolissaan omasta jaksamisestaan ja pikemminkin epävarmoja työssä suoriutumisestaan hektisillä työmarkkinoilla. Nämä naiset kokivat, etteivät pystyisi sitoutumaan kokoaikatyöhön. Tulokset osoittavat, että työttömyyden myötä nuorten naisten roolikokeilut työelämässä vähenevät tai ne eivät ole lainkaan mahdollisia. Samalla tulokset vahvistavat Gretschelin ja Myllyniemen (2020, s. 44–46) havaintoja siitä, että pitkittynyt työttömyys vaikeuttaa työllistymistä ja taloudellisen itsenäisyyden saavuttamista työn ja koulutuksen ulkopuolella olevilla nuorilla. Kyseisessä tutkimuksessa havaittiin, että yhteiskunnan suunnalta tuleva liiallinen kiihkeä kohti koulutusta ja työtä, vaikei esimerkiksi nuoren terveys ollut riittävää, koettiin pikemminkin omaa hyvinvointia heikentävänä tekijänä. Tämän väitöstutkimuksen haastatteluaineistosta kävi myös ilmi, että hoiva- ja palvelualoilla työskenteleville naisille työssäkäynti antoi puolestaan taloudellista turvallisuutta, mutta myös luottamusta omiin työllistymismahdollisuuksiin: naiset, jotka olivat tyytymättömiä nykyiseen työhönsä etsivät uusia koulutus- ja työmahdollisuuksia tehdäkseen omien arvojen mukaisia valintoja ja löytääkseen tasapainon tulevaisuuden työelämässä. Tulokset osoittavat ja vahvistavat samalla Keyriläisen (2020, s. 27) sekä Rannan ja Raijaksen (2020) tuloksia työelämään kiinnittymisen myönteisestä merkityksestä työelämäluottamuksen ja elämäntulon rakentamiseen nuorilla naisilla. Näin ollen työssäkäynti ja sen mukanaan tuoma luottamus tulevaisuuden ura- ja työelämänäkymiin näyttävät tarjoavan toimintamahdollisuuksia elämäntulon suunnitteluun, taloudellisen itsenäisyyden saavuttamiseen ja siten myös työhön ja perheeseen liittyvään päätöksentekoon. Toisaalta tämän väitöstutkimuksen tulokset ovat osittain ristiriidassa Nikusen ja Korvajärven (2020) tutkimustulosten kanssa, sillä kyseisessä tutkimuksessa erilaisista taustoista ja elämäntilanteista tulevat nuoret aikuiset - opiskelijat, työssäkäyvät ja työttömät - suhtautuivat tulevaisuuteen optimistisesti. Pelot tai pessimistiset näkymät olivat nuorten aikuisten keskuudessa melko harvinaisia. Toisaalta nuoret, jotka korostivat onnellisuutta, näkivät yleensä ammatillisen tulevaisuutensa valoisana, kun taas keskustelut elämän arkipäiväisyydestä olivat vallitsevampia työväenluokkaisten haastateltavien puheessa kuin onnellisuus, ja arkipäiväisyys liittyi pääasiassa elämänlaatuun työelämän ulkopuolella. Pitkäaikaistyöttömien osallisuus tämän tutkimuksen aineistossa voi selittää työelämäluottamukseen liittyviä eroja verrattuna Nikusen ja Korvajärven (2020) tutkimustuloksiin.

6.5 Tutkimuksen luotettavuuden arviointia

Tähän tutkimukseen liittyy rajoituksia, joita on syytä tarkastella niin (1) *monimene-
netelmällisen lähestymistavan* kuin (2) *määrällisen* ja (3) *laadullisen tutkimusstrategian
luotettavuuden* näkökulmista. Creswellin (2014, s. 14–15) sekä Onwuegbuzienin ja

Johnsonin (2006) mukaan monimenetelmällisen lähestymistavan etuna on mahdollisuus paikata laadullisen tai määrällisen tutkimuksen puutteita. Toisaalta yhdistäessään erilaisia taustaoletuksia, lähestymistapoja ja menetelmiä se voi aiheuttaa tutkijalle myös haasteita (Onwuegbuzien & Johnson, 2006). Tässä tutkimuksessa haasteet olivat kuitenkin varsin pieniä. Filosofisena taustaoletuksena pragmatismi mahdollisti laadullisten ja määrällisten tutkimusstrategioiden ja siten erilaisten ontologisten ja epistemologisten taustaoletusten moninaisuuden ja yhdistämisen. Pragmaattisen tieteenteorian moninaisuuden tunnustaminen, kontekstuaalisuus ja pyrkimys sosiaalisesti oikeudenmukaisempaan yhteiskuntaan kytkeytyi myös tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen. Lisäksi monimenetelmällinen lähestymistapa mahdollisti laajemman ymmärryksen tutkittavasta ilmiöstä sekä lisäsi tutkimustulosten luotettavuutta. Määrällisen osatutkimuksen III avulla pystyttiin tilastollisesti yleistämään nuorten naisten työelämäodotuksiin liittyviä toimintamahdollisuuksia. Lisäksi kyselyaineiston perusteella kyettiin kuvaamaan naisten toisistaan poikkeavien toimintamahdollisuuksien yhteyksiä sosioekonomisiin tekijöihin, parisuhdestatukseen ja työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin. Laadullisten osatutkimusten I ja II avulla pystyttiin puolestaan ymmärtämään nuorten naisten henkilökohtaisia merkityksiä ja tulkintoja työn, perheen perustamisen sekä työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin liittyvistä toimintamahdollisuuksista sekä sosioekonomisista, parisuhde- ja lapsuuden ja nuoruuden elämänkulkuun liittyvistä eroista näissä toimintamahdollisuuksissa. Niin ikään haastatteluaineiston pohjalta oli mahdollista selittää toimintamahdollisuuksien kiinnittymistä institutionaalsiin työ-perhepolitiikan reunaehtoihin sekä kulttuuris-yhteiskunnallisiin odotuksiin vanhemmuudesta ja sukupuolten työnjaosta perheessä. Samalla molemmat aineistot toivat näkyviksi eriarvoistavien mekanismien kytkökset nuorten naisten työn, perheen perustamisen ja työn ja perheen yhteensovittamisen koettuihin toimintamahdollisuuksiin.

Monimenetelmällisen lähestymistavan luotettavuutta heikensi kuitenkin se, että työelämäodotusten yhteyksiä parisuhdestatukseen tarkasteltiin määrällisessä tutkimuksessa, kun taas laadullisen aineiston tarkastelun kohteena oli parisuhdetekijöiden merkityksellisyys nuorten naisten perheen perustamisen pohdinnoissa. Näin ollen tutkimus ei tuottanut määrällistä tietoa nuorten naisten perheen perustamisen odotusten yhteyksistä parisuhdestatukseen, eikä laadullisia havaintoja parisuhteen merkityksestä nuorten naisten työelämäodotuksille. Lisäksi määrällinen Nuorisobarometri 2019 -kyselyaineisto ja laadullinen, tutkijan itse keräämä haastatteluaineisto olivat toisistaan erillisiä tutkimuskokonaisuuksia, joten tutkittavien osallistumisesta molempiin tutkimuksiin ei ole tietoa. Monimenetelmällisen lähestymistavan luotettavuutta saattoi heikentää myös se, että määrällisen tutkimuksen otoksen ja laadullisen tutkimuksen näytteen välillä oli hienoisia eroavaisuuksia. Määrälliseen tutkimukseen osallistuneet nuoret naiset olivat keski-ikältään ja ikäjakaumaltaan hiukan vanhempia kuin laadulliseen tutkimukseen osallistuneet naiset. Lisäksi laadullisen tutkimuksen osallistujat olivat pääosin nuoria kaupunkilaisnaisia. Toisaalta määrälliseen ja laadulliseen

tutkimukseen osallistuneita naisia yhdisti lapsettomuus ja muotoutuvan aikuisuuden elämänvaihe, jolloin perheeseen ja työhön liittyviä valintoja punnitaan. Lisäksi aineistonkeruun harkinnanvaraisuuden ansiosta laadulliseen tutkimukseen valittiin eri koulutustaustaisia ja elämäntilanteessa olevia naisia, mikä lisäsi aineiston moninaisuutta ja rikkautta.

Määrällisen tutkimusstrategian luotettavuutta arvioidessa huomiota tulee kiinnittää erityisesti mittaamisen luotettavuuden arviointiin (Creswell, 2014, s. 201). Tässä tutkimuksessa määrällisen aineiston analyysimenetelmänä hyödynnettiin latenttia profiilianalyysiä, mikä mahdollisti henkilöiden välisen vaihtelun havaitsemisen ryhmätasolla. Tutkimuksen otos rajattiin koskettamaan 18–29-vuotiaita nuoria naisia, jotka asuivat itsenäisesti ja joilla ei ollut vielä lapsia. Kohderyhmän valikoiminen perustui muotoutuvan aikuisuuden teoriaan. Myös tutkimuksen muuttujat valikoitiin siten, että ne vastasivat tutkimuskysymyksiin. Yksilölliset muuttujat (sosioekonomiset tekijät, parisuhdestatus, ikä ja vanhempien koulutustaso) valikoitiin ja hypoteesit esitettiin nojautuen toimintamahdollisuuksien lähestymistapaan ja aikaisempiin tutkimuksiin. Työelämäprofiilien sopivuutta arvioitaessa hyödynnettiin tutkijatriangulaatiota, ja analyysikuvaukset pyrittiin raportoimaan mahdollisimman tarkasti. Lisäksi latentin profiilianalyysin etuna voidaan pitää sitä, että se asettaa ehtoja otoksen koolle (Bergman & Magnusson, 1997), mikä tarkoittaa, että tutkimuksen otos oli laaja ja edustava, jolloin tulokset ovat yleistettävissä suomalaisiin nuoriin naisiin.

Huolellisesta suunnittelusta ja toteutuksesta huolimatta määrällisen tutkimuksen luotettavuutta ovat voineet heikentää otantaan ja mittareihin liittyvät rajoitteet. Tutkimuksessa avoliitossa olevat naiset olivat yliedustettuina, minkä vuoksi parisuhdestatus oli otoksessa varsin homogeeninen. Siten on mahdollista, että useampien sinkkujen sisällyttäminen aineistoon olisi tuonut enemmän vaihtelua vastauksiin, jolloin parisuhdestatus olisi voinut tuottaa tilastollisesti merkitseviä eroja naisten työprofiilien välille. Lisäksi nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksia mitattiin vain kolmella väittämällä. Nuorisobarometri 2019 -kyselyn pääteemana oli työ ja yrittäjäyys, jolloin työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksia ei ollut mahdollista tutkia suuremmalla määrällä väittämiä. Myös taloudellista tilannetta mitattiin subjektiivisesti ainoastaan yhdellä väittämällä, minkä vuoksi taloudellista tilannetta olisi tarkasteltava monipuolisemmin täydentävillä väittämällä (ks. Sorgente & Lanz, 2017), jotka mittaisivat laajemmin taloudellista tyytyväisyyttä (esim. Shim, Barber, Card, Xiao & Serido, 2010). Lisäksi tutkimuksen toistettavuutta on voinut heikentää yhdessä työ-perheväittämässä käytetty ”uran” käsite, mikä on voinut aiheuttaa epäselvyyttä ja monitulkintaisuutta osallistujille. Käsitettä on voitu tulkita esimerkiksi merkittävänä elämäntehtävänä yksilön elämänkulun aikana tai työurana, joka etenee nousujohteisesti. Lisäksi määrällisen tutkimuksen rajoitteena voidaan pitää sitä, että naisten työelämäprofiilien ja työn ja perheen yhteensovittamisen odotusten välisiä yhteyksiä tutkittiin poikittaisasetelmalla, jolloin johtopäätöksiä näiden tekijöiden syy-seuraussuhteesta ei voida tehdä (Bergman & Magnusson, 1997; Bergman & Trost, 2006). Latentti profiilianalyysi mahdollisti kuitenkin mal-

lipohjaisen testauksen, jota ei ole tiettävästi käytetty nuorten naisten työelämäprofiilien ja työn ja perheen yhteensovittamisen odotusten välisten yhteyksien tutkimiseen.

Myös laadullisen tutkimusstrategian luotettavuutta on syytä tarkastella kriittisesti (Lincoln & Guba, 1985). Tässä tutkimuksessa haastatteluihin osallistuneiden taustatiedot ja elämäntilanne kuvattiin mahdollisimman tarkasti. Haastatteluaineisto myös analysoitiin systemaattisesti ja analyysien kulku pyrittiin kuvaamaan mahdollisimman selkeästi. Aineiston analysoinnissa hyödynnettiin monipuolisesti eri analyysimenetelmiä kuten temaattista analyysiä, sisällönanalyysiä, tyypittelyä ja luokittelua, jotka kaikki soveltuvat haastatteluaineiston analyysimenetelmiksi. Analyysit toteutettiin kahdessa vaiheessa siten, että temaattisen ja sisällönanalyysin avulla saatiin ensin kokonaiskuva aineiston teemoista ja kategorioista, minkä jälkeen tyypittelyn ja luokittelun avulla löydettiin eroja nuorten naisten perheen perustamisen ja työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksissa. Analyysien vaiheistamisella pystyttiin samalla vastaamaan asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Laadulliset analyysimenetelmät tuottivat myös ainutkertaisia ja aikaisemmasta tutkimuksesta poikkeavia havaintoja nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksista. Tätä voidaan kuitenkin pitää tutkimuksen luotettavuutta lisäävänä, sillä epätyypillisten tapausten yksityiskohtainen tutkiminen voidaan nähdä laadullisten lähestymistapojen erityisenä vahvuutena (Lincoln & Guba, 1985, s. 194; Yoshikawa, Weisner, Kalil & Way, 2008). Lisäksi laadullisten osatutkimusten I ja II tulokset raportoitiin huolellisesti, mikä lisää tutkimuksen vahvistettavuutta. Raportoinnissa myös tuotiin esille, että nuorten naisten koulutus- ja urapolut olivat vielä muotoutumassa, ja siten tutkimustulokset perustuivat naisten tutkimuksen toteutuksen aikaiseen elämäntilanteeseen.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta ovat kuitenkin voineet heikentää tulosten tulkintaan ja siirrettävyyteen liittyvät rajoitteet. Laadullinen haastatteluaineisto litteroitiin sanatarkasti, ja tutkittavien odotuksia työn ja perheen yhteensovittamisesta ja niille annettuja merkityksiä pyrittiin kuvaamaan riittävin aineisto-ottein. Tutkimukseen osallistujilla ei ollut kuitenkaan mahdollisuutta kommentoida analyysivaiheessa tutkijan tekemiä havaintoja aineistosta, jolloin he eivät voineet korjata aineistosta tehtyjä tulkintoja ja johtopäätöksiä. Toisaalta määrällisen tutkimuksen tulokset ja aikaisempi tutkimus vahvistivat tutkijan tekemiä tulkintoja ja johtopäätöksiä laadullisesta aineistosta, mikä lisää tutkimuksen uskottavuutta. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on syytä ottaa myös huomioon, että työmarkkina-aseman ja koulutustason perusteella toteutettu luokittelu osatutkimuksessa II tuotti ryhmiä, joissa korostuivat tietyt piirteet, jolloin tulosten siirrettävyys on rajallista. Koska enemmistö aineiston opiskelijoista oli korkeakouluopiskelijoita, työn ja perheen yhteensovittamisen odotukset eivät välttämättä kuvaa lukiolaisten tai toisen asteen opiskelijoiden odotuksia. Vastaavasti kaikki työssäkäyvät naiset työskentelivät työntekijäasemassa naisvaltaisilla aloilla, jolloin asiantuntija- tai johtotehtävissä olevien nuorten naisten odotukset voivat poiketa tämän ryhmän odotuksista. Lisäksi työttömien naisten ryhmässä enemmistö naisista oli pitkäaikaistyöttömiä, joten heidän

odotuksensa ja elämäntilanteensa painottuvat tuloksissa enemmän kuin osa-aikatyöttömien. Toisaalta ryhmiin kuuluvien naisten työmarkkina-asema ja koulutustaso kuvattiin mahdollisimman tarkasti, mikä lisää tulosten varmuutta. Luokittelun avulla saatiin myös tarkempaa tietoa juuri edellä kuvattujen ryhmien työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksista ja koetuista toimintamahdollisuuksista. Näihin koettuihin toimintamahdollisuuksiin liittyvien erojen tunnistaminen työssäkäyvillä, opiskelijoilla ja työttömillä naisilla vahvistavatkin tulosten siirrettävyyttä suomalaisiin nuoriin kaupunkilaisnaisiin.

6.6 Jatkotutkimuskohteet

Tutkimuksen rajoitteet paljastivat katvealueita, joihin tulevaisuuden tutkimusta tulisi suunnata. Vaikka tutkimus osoitti, että sosioekonomiset ja lapsuuden ja nuoruuden elämäntilanteeseen liittyvät tekijät kytkeytyivät nuorten naisten työn, perheen ja näiden elämäntilanteiden yhteensovittamisen koettuihin toimintamahdollisuuksiin, tarvitaan laajempaa määrällistä tutkimusta erityisesti nuorten naisten perheen perustamisen ja työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksista. Työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksia mitattiin tässä tutkimuksessa muutamalla väittämällä. Näin ollen tulevissa tutkimuksissa olisi hyvä selvittää kattavammin näitä odotuksia tähän aihepiiriin kohdentuvalla, laajemmalla mittarilla. Ottaen huomioon, että nuoret aikuiset ovat taloudellisesti jossain määrin riippuvaisia vanhemmistaan (Ranta & Raijas, 2020), myös vanhempien taloudellinen tilanne voitaisiin huomioida muuttujavalinnoissa. Lisäksi kokonaisväestöön perustuvilla kyselytutkimuksilla ei yleensä tavoiteta kaikkein huono-osaisimpia (Saari, 2015, s. 23–24), minkä vuoksi koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten tavoittamiseksi tarvitaan osaamista, aikaa ja jalkautumista (Gretschel & Myllyniemi, 2020, s. 17).

Alueelliset tekijät ovat usein jääneet tutkimuksissa marginaaliin tarkasteltaessa nuorten aikuisten pohdintoja perheellistymisestä ja työn ja perheen yhteensovittamisesta tulevaisuudessa. Myös tässä tutkimuksessa haastatteluihin osallistuneet rajautuivat edustamaan ensisijaisesti nuoria kaupunkilaisnaisia. Siten haja-asutusalueilla, joissa koulutus- ja työllistymismahdollisuudet ovat rajatut, tulosten painotukset olisivat voineet olla toisenlaisia. Siitä syystä olisi tärkeää saada laadullista tietoa siitä, millaisia odotuksia erityisesti haja-asutusalueilla asuvilla nuorilla naisilla ja miehillä on perheen perustamisesta ja työn ja perheen yhteensovittamisesta, ja millä tavalla haja-asutusalue määrittää heidän koettuja toimintamahdollisuuksiaan. Myös elämäntilanteeseen liittyvät tekijät kuten lapsuuden ja nuoruuden kasvuympäristössä koetut haasteet nuorten naisten lapsuuden perusteluiden taustalla vaatisivat syvällisempää tutkimustietoa. Yksilöhaastattelussa keskityttiin useisiin eri teemoihin, jolloin yksittäistä teemaa kuten perheen perustamista ei ollut mahdollista käsitellä riittävän syvällisellä tavalla. Toisaalta tarkastelemalla perheen perustamisen teeman ohella myös työhön sekä työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyviä teemoja oli mahdollista

saada laajempi ymmärrys muotoutuvan aikuisuuden elämänvaiheesta ja nuorten naisten työhön ja perheeseen liittyvistä siirtymistä.

Tämä tutkimus osoitti, että parisuhdetekijät eivät tuottaneet eroja työelämä-odotuksiin naisten välille, mutta olivat kuitenkin merkityksellisiä nuorten naisten perheen perustamisen pohdinnoissa. Lisäksi havaittiin, että perheen perustamisen odotukset olivat parisuhteeseen kiinnittyviä ja sitoivat kumppaneita yhteiseen päätöksentekoon. Koska tässä tutkimuksessa huomioitiin vain naisten näkökulma, olisi jatkotutkimuksissa tarpeellista selvittää, miten työhön ja perheellistymiseen liittyvistä toiveista neuvotellaan kumppanin kanssa, ja miten näihin elämänalueisiin liittyvät päätökset rakentuvat osana parisuhdetta. Myös vertailemalla nuorten naisten ja miesten perheen perustamisen ja työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksia saataisiin tietoa siitä, miten nämä odotukset rakentuvat eri sukupuolilla.

Tässä väitöstutkimuksessa tarkasteltiin nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksia yksittäisenä tutkimusajankohtana. Vaikka aikajana laadullisena menetelmänä tavoitti lapsuuden ja nuoruuden elämäntilanteeseen liittyviä tekijöitä nuorten naisten odotusten taustalla, olisi tutkimuksellisesti tarpeellista toteuttaa haastattelut pitkäaikaisena tutkimuksena, mikä mahdollistaisi muutosten tarkastelun nuorten naisten odotuksissa elämäntilanteen aikana. Vastaavasti määrällisessä tutkimuksessa nuorten naisten työelämäodotuksia ja niiden yhteyksiä sosioekonomisiin tekijöihin, parisuhdestatukseen ja työn ja perheen yhteensovittamisen odotuksiin tarkasteltiin poikittaisasetelmalla. Siten odotuksiin liittyvien muutoksien sekä syy-seuraussuhteiden tarkasteluun eri ajankohtien välillä elämäntilanteen muuttamisessa tarvitaan tulevaisuudessa pitkäaikaisena tutkimus.

6.7 Käytännön johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tulokset ovat hyödynnettävissä nuorten aikuisten opinto- ja uraohjauksessa, työpolitiikassa ja -organisaatioissa sekä perhepolitiikassa ja -palveluissa. Käytännön johtopäätökset ovat koottuna taulukossa 3. *Nuorten aikuisten opinto- ja uraohjauksessa* olisi keskeistä tunnistaa nuorten aikuisten erilaiset toimintamahdollisuudet ja siten myös tuen tarpeet koulutus- ja työpolkujen rakentamisessa. Toimintamahdollisuuksien tarkastelu (Sen, 1995, 1999, 2009) tarjoaa perustan ohjaustyöhön, jolloin tuen painopiste on henkilökohtaisissa odotuksissa ja toiveissa. Koulutuksen ja työelämän ammattilaisten, jotka työskentelevät nuorten aikuisten parissa, olisi myös tärkeää hyödyntää tutkimustietoa nuorten aikuisten muotoutuvan aikuisuuden elämänvaiheesta. Lisäksi työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyviä opetussisältöjä tulisi sisällyttää toisen ja korkeasteen opetussuunnitelmiin laajemmin. Tämä mahdollistaisi ajantasaisen tutkimustiedon, oikeudellisen tiedon ja lainsäädännön tuntemuksen työn ja perheen yhteensovittamisesta, mikä näin ollen valmentaisi nuoria aikuisia työ- ja perhe-elämään sekä työn ja perheen yhteensovittamiseen tulevaisuudessa. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää pitkäaikaistyöttömien nuorten naisten ohjaukseen.

TAULUKKO 3 Tutkimuksen käytännön suosituksia

Nuorten aikuisten opinto- ja uraohjaus	Yksilöllisen opinto- ja uraohjauksen vahvistaminen; erilaisten toimintamahdollisuuksien ja tuen tarpeiden tunnistaminen	Työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyvien opetussisältöjen sisällyttäminen toisen ja korkea-asteen opetussuunnitelmiin laajemmin	Lisäresurssit pitkäaikaistyöttömien kuntoutukseen sekä palveluiden saatavuuden edistäminen
Työpolitiikka ja -organisaatiot	Työhön perehdytys sekä esihenkilön tuki ja ohjaus nuorten aikuisten työelämään siirtymässä	Sukupuolten välisen palkkaepätasa-arvon korjaaminen ja naisten määräaikaisten työsuhteiden rajoittaminen	Työpaikkakohtaiset pelisäännöt ja ohjeistukset työn ja perheen yhteensovittamisen tukemiseksi; johtajien ja esihenkilöiden kouluttaminen
Perhepolitiikka ja -palvelut	Perhevapaaudistus; hoivavastuun ja perhevapaiden tasaisempi jakautuminen	Perhe-etuuksiin ja perhevapaiden jakamiseen liittyvän ajankohtaisen tiedon levittäminen	Vanhempien välisen yhteistyön vahvistaminen perhepalveluissa

Yksilöllinen ohjaus, jossa henkilökohtaiset toiveet, selviytymiskykyisyys ja voimavarat otetaan huomioon, voisi vahvistaa näiden naisten osallisuutta, hyvinvointia ja työn ja perheen yhteensovittamisen toimintamahdollisuuksia. Tämä voisi osin tapahtua vähentämällä koulutuksen ja työn painoarvoa ohjauksessa ja kuuntelemalla enemmän nuorten naisten omaa näkemystä siitä, mitkä ovat heidän hyvinvointinsa suurimmat esteet (ks. Gretschel & Myllyniemi, 2020). Aaltonen ja kollegoiden (2019) mukaan nuorten aikuisten hyvinvoinnin kohentamisessa huomio kiinnittyy usein yksilöihin, joiden valintoja ja käytöstä pyritään muuttamaan, vaikka työttömyys tai heikko terveydentilanne ovat myös rakenteellisia ongelmia. Sen tähden ohjauksessa tulisi arvioida institutionaalisen tunnistamisen prosesseja ja vahvistaa niistä sellaisia, joissa nuori kokee tulevaisuutensa tunnistetuksi ihmisenä ja saavansa apua tulevaisuuden suunnitteluun (ks. Haikola, Näre & Lähteenmaa, 2017; Honkanen, Poikolainen & Karlsson, 2018). Lisäksi pitkäaikaistyöttömien työllistymis- ja kuntoutuspalveluihin olisi osoitettava lisäresursseja ja vahvistettava entisestään palvelumallia, jossa monialaiset verkostot toimivat yhteistyössä ja keskitetysti ja helpottavat näin ollen palveluiden saatavuutta.

Tutkimustulokset ovat sovellettavissa myös *työpolitiikan ja -organisaatioiden kehittämiseen*. Poliittisia toimia tarvitaan tukemaan nuoria naisia heidän pyrkimyksissään kiinnittyä työelämään, rakentaa kestävä työura ja saavuttaa tasapaino työn ja perheen välillä. Perheen perustamisen esteiden poistaminen riippuu siitä, pystyykö työelämä tarjoamaan nuorille aikuisille (pysyvää) työtä ja mahdollistaako suomalainen hyvinvointiyhteiskunta työn ja perheen yhteensovittamisen. Jaksamiseen ja työn kuormittavuuteen tulisi kiinnittää erityistä huomiota nuorten naisten kiinnittyessä työmarkkinoille. Työelämään siirtymässä riittävä työhön perehdytys sekä esihenkilön tuki ja ohjaus voisivat edistää työssä viihtymistä ja suoriutumista sekä kokonaisvaltaista työhyvinvointia. Työturvallisuuslaki (738/2002) velvoittaa työnantajan perehdyttämään nuoren työhön ja työolosuhteisiin sekä työssä käytettäviin työvälineisiin. Lisäksi työelämän tasapainoa tulisi edistää lainsäädännöllä korjaamalla sukupuolten välistä palkka-epätasa-arvoa ja rajoittamalla määräaikaista työsuhteita siten, etteivät ne mahdollista raskaus- ja perhevapaasyrjintää. Myös perheystävällisen kulttuurin luomiseksi organisaatioiden tulisi vahvistaa työpaikkakohtaisia pelisääntöjä ja ohjeistuksia työn ja perheen yhteensovittamisen tukemiseksi. Organisaatioissa olisi varmistettava, että työntekijöillä on mahdollisuus priorisoida perhe-elämää esimerkiksi pikkulapsivaiheessa ja perhevapaiden käytössä ilman kielteisiä seurauksia uralla etenemiselle (Wayne & Casper, 2016). Johtajia ja esihenkilöitä tulisi perehdyttää organisaatioissa työn ja perheen yhteensovittamisen kysymyksiin, sillä johtajien asenteet ja esimerkki ovat avainasemassa työ-perhekäytäntöjen toimivuudessa (Heikkinen, Lämsä & Niemistö, 2021). Lisäksi yhteisesti sovitut joustavat käytänteet kuten etätyön, liukuma-ajan ja lyhennetyn työajan kaltaiset järjestelyt voisivat osaltaan helpottaa työn ja perheen yhteensovittamista perheenperustamisiässä olevilla nuorilla naisilla. Organisaatioiden, jotka kehittävät ja markkinoivat perheystävällistä kulttuuria, on havaittu vetoavan työnhakijoihin,

erityisesti naisiin (Wayne & Casper, 2016). Siten perheystävällisen työkuulttuurin tulisi olla keskeisenä tavoitteena organisaatioiden kehittämisessä.

Tutkimustietoa voidaan hyödyntää myös *perhepolitiikassa ja -palveluissa*. Koska nuoret naiset suosivat edelleen äidin ensisijaisuutta hoivaajana, mutta kantavat selvästi suuremman riskin perheellistymisen vaikutuksista omaan työuraan ja elintasoon (Rotkirch ym., 2017, s. 96, 116), miesten perhevapaiden käyttöä tulisi edistää, jotta naisten, erityisesti työmarkkinoilla heikoimmassa asemassa olevien, ura- ja palkkakehitykseen liittyvät haitat voitaisiin välttää. Elokuussa 2022 voimaan tuleva perhevapaa uudistus mahdollistaa tuleville vanhemmille tasaisemman hoitovastuun ja perhevapaiden jakamisen. Isien perhevapaa-kiintiö kasvaa ja korvausaste paranee, mikä mahdollistaa yhdenvertaisuuden vanhempien välillä ja vahvistaa samalla naisten työmarkkina-asemaa. Uudistuksen myötä myös vanhempainvapaapäivien määrä kasvaa ja vapaiden käytön joustavuus lisääntyy, mikä helpottaa työn ja perheen yhteensovittamista. Ajankohtaista tietoa perhe-etuuksista ja perhevapaiden jakamisesta tulisikin levittää laajasti perheenperustamisikässä oleville nuorille aikuisille. Lisäksi perhepalveluissa tulisi panostaa vanhempien välisen yhteistyön vahvistamiseen, mikä edistäisi perheiden hyvinvointia kokonaisuudessaan.

SUMMARY

This dissertation examined *young women's perceived capabilities in relation to their expectations on work-family reconciliation in emerging adulthood. The mechanisms of inequality underlying these capabilities were also explored.* This research focused on how young women construct their future life course in the life stage of emerging adulthood during a time of major societal change. This period of life offers the most opportunities for exploring identity in the areas of love, work, and worldviews (Arnett, 2000). However, higher levels of uncertainty generate insecurity and potential conflict, complicating the ability of young adults to make work and family-related life choices (Kalleberg & Vallas, 2018; Mills & Blossfeld, 2013). Today's pathways to adulthood are more diverse and flexible but also more discontinuous, complex, and differentiated than the linear and uniform transitions of previous generations (Knijn, 2012; Žukauskienė, 2016). Instead of a single uniform path, young adults nowadays choose multiple routes, along which some move slowly and others more rapidly (Jones, 2002, p. 19).

Expectations on work, family and the reconciliation of these life domains have awakened the interest of researchers, especially over the past decade. Previous studies have shown that expectations on work and family are gendered: young women regardless of their institutional and cultural-societal contexts are likely to expect conflict in reconciling work and family (Bass, 2015; Coyle, Van Leer, Schroeder & Fulcher, 2015; Fernández-Cornejo et al., 2016; Frisé, Carlsson & Wängqvist, 2014; McDonald, 2018). Furthermore, young women with higher education- and career-related expectations foresee work-family reconciliation as difficult (Çopur & Koropecj-Cox, 2010; Rotkirch, Tammissalo, Miettinen & Berg, 2017; Savela & O'Brien, 2016). Researchers have also shown that socioeconomic factors are associated with young adults' transition to working life and construction of their careers (Gretschel & Myllyniemi, 2020; Haikkola & Myllyniemi, 2020; Keyriläinen, 2020; Ranta & Rajas, 2020), family formation (Jalovaara & Miettinen, 2013; Miettinen & Jalovaara, 2020; Miettinen, 2015; Närvi, 2014a; Pekkola & Lehtonen, 2015; Sutela, 2013), ideals related to the number of children and childlessness (Jalovaara et al., 2018; Miettinen, 2015; Rotkirch et al., 2017; Rotkirch & Miettinen, 2017), and their formation of a partnership and partner selection (Jalovaara, 2012; Kontula, 2016; Mäenpää, 2015). Studies have also identified associations between regional factors and family formation among young adults (Kulu, 2013; Pekkola & Lehtonen, 2015). Despite this broad evidence, little is known about what kinds of mechanisms of inequality on the individual, institutional and cultural-societal levels steer young women's work-family expectations. Thus, to gain more detailed knowledge on the topic, young women's work-family expectations need to be investigated in a more holistic way by combining the levels described above and applying qualitative and quantitative approaches. The mechanisms of inequality in young women's expectations, in particular, should be explored.

This dissertation research contributed to filling these gaps in the literature by addressing the following research questions: (1) What are the perceived

capabilities of young women in relation to their expectations on work, family formation and work-family reconciliation? (2) How do women's perceived capabilities for family formation and work-family reconciliation differ by their educational background and life situation? and (3) What kinds of mechanisms of inequality are associated with young women's perceived capabilities for work, family formation and work-family reconciliation? Sen's *capabilities approach* (1995, 1999, 2009) formed the main theoretical framework of this study. Capabilities were understood as *achievable options for young women in seeking to realize their work- and family-related aspirations and how these two domains might be reconciled in the future*. The women's perceived capabilities were examined as shaped by *individual, institutional and cultural-societal factors* (Hobson, 2014; Hvinden & Halvorsen, 2018; Yerkes, Hoogenboom & Javornik, 2020). Thus, the capabilities approach provided a new interpretative tool for observing mechanisms of inequality in young women's expectations on their ability to achieve work-family reconciliation. *The life course theory* (Bengtson, Elder & Putney, 2011; Bengtson & Allen, 1993) and *the theory of emerging adulthood* (Arnett, 2000, 2004; Arnett & Tanner, 2011) also served as a contextual framework for investigating young women's expectations on their future life course, work-family transitions, and the institutional and cultural-societal factors underlying these.

Due to the complexity of the research phenomena, this study was grounded in *pragmatism*, which recognizes the diversity of reality, underlines contextuality, and is reflective of social justice and political aims (Creswell, 2014, pp. 10-11). For this purpose, a *mixed methods design* was chosen as it is suitable for studying and understanding complex social phenomena (Plano Clark, Huddleston-Casas, Churchill, O'Neil Green & Garrett, 2008). The target study population comprised young women aged from 18 to 29 with different educational backgrounds and in different life situations who did not yet have children. Sub-studies I and II were explored the perceived capabilities of young women from different educational backgrounds and in diverse life situations in relation to their expectations on family formation and work-family reconciliation. The differences in these capabilities were also investigated. The data comprised 30 individual interviews and were studied using thematic analysis (Braun & Clarke, 2006), typification (Eskola & Suoranta, 1998), and content analysis (Bengtsson, 2016) and categorization. Sub-study III examined the young women's perceived capabilities in relation to their expectations on working life. The mechanisms of inequality underlying the women's perceived capabilities for work, family formation and work-family reconciliation were also explored. Survey data, obtained from 527 young women, were examined using latent profile analysis (Wang & Hanges, 2011). Finally, the results of sub-studies I, II and III were compared and combined in this dissertation summary.

The main theoretical contribution of this research was to reveal the mechanisms of inequality behind the perceived capabilities of young women (Sen, 1995, 1999, 2009). Instead of studying women's work-family choices or outcomes, the focus was on their expectations regarding these life domains. Thus, it was possible to explore the potential gap between what young women hoped

for and what opportunities they actually had when contemplating work-family reconciliation in the future. The results showed that differences between the young women in their expectations were related to various *socioeconomic factors*, such as level of education, labor market status, financial situation, and living region, along with *unfavorable experiences in childhood and adolescence*. For example, the unemployed women perceived their capabilities for working life, family formation and work-family reconciliation as limited, thereby constraining their agency to realise their choices. The young women's expectations on their working lives were not differentiated by *partnership status*, although it had an important role in their views about family formation in the future. Furthermore, *the family leave system* offered by the Finnish welfare state and *the ideal of intensive motherhood* steered women's expectations towards a preference for long family leave and the primacy of maternal care, factors which may strengthen the existing gendered division of labor in childcare. The ideal of intensive motherhood was particularly pronounced among the students, who also perceived education and career as important in their future life course. These findings indicate that the young women were active agents in constructing their emerging adulthood: they had ideas about what they considered as good, valuable or desirable in their future work and family life. Nevertheless, their agency was constrained or 'situated' (see Hobson, 2014) as their expectations for work and family were informed by individual, institutional and cultural-societal factors (see Hobson, 2014; Hvinden & Halvorsen, 2018; Yerkes, Hoogenboom & Javornik, 2020).

Another theoretical contribution of this research concerns role explorations in the theory of emerging adulthood, according to which the increase in wealth in the Western, industrialized societies has enabled young people to postpone the transition to full-time employment, lengthen their studies, and explore alternatives in work and romantic relationships (see Arnett, 2000, 2004; Arnett & Tanner, 2011). However, the results of this dissertation study show that, emerging adulthood appears to be different for women with different background characteristics. The data revealed that the extent to which the young women's aspirations and ability to plan for their future working life, and thus also for family formation and work-family reconciliation, was significantly determined by *the labor market*, especially among the long-term unemployed. Concern over personal coping and resilience in one's future work and family life was especially evident in the limited options for reconciling these life domains perceived by the long-term unemployed women. These results suggest that role explorations in working life are severely reduced or not possible at all for young adults facing the prospect of unemployment.

The results of this dissertation have multiple practical implications. First, professionals in education and career guidance need to be able to identify the different capabilities of young adults, and hence also their needs for support in constructing their educational and working life paths. The capabilities approach (Sen, 1995, 1999, 2009), in which the focus of support is on personal expectations and desires, provides a basis for achieving this objective. Furthermore, it would

be important for professionals who work with young adults in education and career guidance to have adequate knowledge on emerging adulthood as a life stage. Guidance should be directed in particular at young women facing long-term unemployment. Individual guidance that takes personal desires, resilience, and mental and physical resources into account, could strengthen the inclusiveness, well-being, and perceived capabilities of these women to reconcile work and family. Such guidance should consider how young adults are encountered in institutional processes, while processes in which young adults feel they are treated as human beings and receive help in planning for their future should be strengthened (see Haikkola, Näre & Lähteenmaa, 2017; Honkanen, Poikolainen & Karlsson, 2018). Furthermore, additional resources should be allocated to employment and rehabilitation services for the long-term unemployed, and the centralized service model, in which cross-sectoral networks cooperate, should be improved to better facilitate access to services.

Second, policies are needed that support young women in entering the labor market, building a sustainable career and achieving a balance between work and family. During the transition to working life, adequate introduction, support, and guidance from the supervisors could contribute to employees' enjoyment and performance at work and to their overall well-being. Moreover, those in managerial positions should be educated in issues concerning work-family reconciliation in organizations, as their attitudes and example play a key role in the functioning of work-family practices (Heikkinen, Lämsä & Niemistö, 2021). Organizations that develop and market a family-friendly culture have been found to appeal to jobseekers, especially women (Wayne & Casper, 2016). Thus, a family-friendly work culture should be a key objective in organizational development. Equality in working life should be also promoted through legislation by eliminating gender pay inequality and limiting fixed-term employment contracts so that they do not permit discrimination during pregnancy and family leave.

Third, because young women continue to favor maternal primacy in childcare, which presents a serious risk to their career development and standard of living (Rotkirch et al., 2017, p. 96, 116), men's take-up of family leave should be promoted. In this way, the disadvantages experienced by women, particularly the more vulnerable, in their career and pay, would be removed. The family leave reform, which comes into effect in August 2022 in Finland, will encourage future parents to share care responsibilities and family leave more equally. Fathers' individual leave entitlement will be extended and the level of compensation raised, thereby enabling greater equality between parents, and thus also strengthening the position of women in the labor market. Up-to-date information on family benefits and the distribution of family leave should, therefore, be widely disseminated to young adults. Family services, in turn, should focus on strengthening coparenting between parents, as this would promote the overall well-being of families.

LÄHTEET

- Aaltonen, S., Kivijärvi, A. & Myllylä, M. (2019). Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten aikuisten koettu hyvinvointi. *Yhteiskuntapolitiikka*, 84(3), 301–311.
- Adriansen, H. K. (2012). Timeline interviews: A tool for conducting life history research. *Qualitative Studies*, 3(1), 40–55.
<https://doi.org/10.7146/qs.v3i1.6272>
- Adsera, A. (2011). Where are the babies? Labor market conditions and fertility in Europe. *European Journal of Population*, 27(1), 1–32.
<https://doi.org/10.1007/s10680-010-9222-x>
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469–480.
<https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>
- Arnett, J. J. (2004). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. New York: Oxford University Press.
- Arnett, J. J. & Tanner, J. L. (2011). Arguments for a stage. Teoksessa J. J. Arnett, M. Kloep, L. B. Hendry & J. L. Tanner (toim.), *Debating emerging adulthood: Stage or process?* (s. 13–50). Oxford: Oxford University Press.
- Asparouhov, T. & Muthén, B. (2018). Auxiliary variables in mixture modeling: Using the BCH method in MPlus to estimate a distal outcome model and an arbitrary second model (MPlus Web Note No. 21). Haettu 11.8.2021 osoitteesta
<http://www.statmodel.com/examples/webnotes/webnote21.pdf>
- Bakk, Z., Tekle, F. B. & Vermunt, J. K. (2013). Estimating the association between latent class membership and external variables using bias-adjusted three-step approaches. *Sociological Methodology*, 43(1), 272–311.
<https://doi.org/10.1177/0081175012470644>
- Bakk, Z. & Vermunt, J. K. (2014). Robustness of stepwise latent class modeling with continuous distal outcomes. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 23(1), 20–31.
<https://doi.org/10.1080/10705511.2014.955104>
- Baltes, P. B., Lindenberger, U. & Staudinger, U. M. (2006). Life-span theory in developmental psychology. Teoksessa W. Damon & R. M. Lerner (toim.), *Handbook of child psychology: Theoretical models of human development* (6. painos, s. 1029–1143). Hoboken, NJ: John Wiley.
- Bass, B. C. (2015). Preparing for parenthood? Gender, aspirations, and the reproduction of labor market inequality. *Gender & Society*, 29(3), 362–385.
<https://doi.org/10.1177/0891243214546936>
- Bengtson, V. L., Elder Jr., G. H. & Putney, N. M. (2011). The life course perspective on aging: Linked lives, timing, and history. Teoksessa M. L. Johnson (toim.), *The Cambridge handbook of age and aging* (s. 9–17). Cambridge: Cambridge University Press.
- Bengtson, V. L. & Allen, K. R. (1993). The life course perspective applied to families over time. Teoksessa P. Boss, W. J. Doherty, R. LaRossa, W. R.

- Schumm & S. K. Steinmetz (toim.), *Sourcebook of family theories and methods: A contextual approach* (s. 469–499). New York: Plenum.
- Bengtsson, M. (2016). How to plan and perform a qualitative study using content analysis. *NursingPlus Open*, 2, 8–14.
<https://doi.org/10.1016/j.npls.2016.01.001>
- Berg, K. (2008). *Äitiys kulttuurisina odotuksina*. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 48. Helsinki: Väestöliitto.
- Bergman, L. R. & Magnusson, D. (1997) A person-oriented approach in research on developmental psychopathology. *Development and Psychopathology*, 9, 291–319.
- Bergman L. R. & Trost, K. (2006). The person-oriented versus the variable-oriented approach: Are they complementary, opposites, or exploring different worlds? *Merrill-Palmer Quarterly*, 52(3), 601–632.
- Blair-Loy, M., Hochschild, A., Pugh, A. J., Williams, J. C. & Hartmann, H. (2015). Stability and transformation in gender, work, and family: Insights from the second shift for the next quarter century. *Community, Work & Family*, 18(4), 435–454. <https://doi.org/10.1080/13668803.2015.1080664>
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
<https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Brauner-Otto, S. R. & Geist, C. (2018). Uncertainty, doubts, and delays: Economic circumstances and childbearing expectations among emerging adults. *Journal of Family and Economic Issues*, 39, 88–102.
<https://doi.org/10.1007/s10834-017-9548-1>
- Burr, V. (2015). *Social Constructionism*. London: Routledge.
- Castrén, A.-M. & Högbacka, R. (2014). Avautuuko perhe? Eksklusiivisuuden ja inklusiivisuuden dynamiikka perhesidoksissa. *Sociologia*, 51(2), 106–122.
- Celeux, G. & Soromenho, G. (1996). An entropy criterion for assessing the number of clusters in a mixture model. *Journal of Classification*, 13, 195–212.
<https://doi.org/10.1007/BF01246098>
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Çopur, Z. & Koropecykj-Cox, T. (2010). University students' perceptions of childless couples and parents in Ankara, Turkey. *Journal of Family Issues*, 31(11), 1481–1506. <https://doi.org/10.1177/0192513X10361577>
- Corbin, J. & Morse, J. M. (2003). The unstructured interactive interview: Issues of reciprocity and risks when dealing with sensitive topics. *Qualitative Inquiry*, 9, 335–354. <https://doi.org/10.1177/1077800403009003001>
- Coyle, E. F., Van Leer, E., Schroeder, K. M. & Fulcher, M. (2015). Planning to have it all: Emerging adults' expectations of future work-family conflict. *Sex Roles*, 72, 547–557. <https://doi.org/10.1007/s11199-015-0492-y>
- Creswell, J. W., Klassen, A. C., Plano Clark, V. L. & Smith, K. C. (2011). Best practices for mixed methods research in the health sciences. Office of Behavioral and Social Sciences Research (OBSSR). Haettu 1.4.2022 osoitteesta

https://www.csun.edu/sites/default/files/best_prac_mixed_methods.pdf

- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4. painos). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Cukrowska-Torzewska, E. & Lovasz, A. (2020). The role of parenthood in shaping the gender wage gap – A comparative analysis of 26 European countries. *Social Science Research*, 85, 1–19.
<https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2019.102355>
- Dempsey, L., Dowling, M., Larkin, P. & Murphy, K. (2016). Sensitive interviewing in qualitative research. *Research in Nursing and Health*, 39(6), 480–490. <https://doi.org/10.1002/nur.21743>
- Elder, Jr., G. H. (1995). The life course paradigm: Social change and individual development. Teoksessa P. Moen, G. H. Elder, Jr. & K. Lüscher (toim.), *Examining lives in context: Perspectives on the ecology of human development* (s. 101–139). American Psychological Association.
<https://doi.org/10.1037/10176-003>
- Elder, Jr., G. H. & Shanahan, M. J. (2006). The life course and human development. Teoksessa R. M. Lerner, W. Damon & R. M. Lerner (toim.), *Handbook of child psychology: Theoretical models of human development* (6. painos, s. 665–715). Hoboken, NJ: John Wiley.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Esping-Andersen, G. (1990). *The three worlds of welfare capitalism*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Eurostat (2021a). Mean age of women at childbirth and at birth of first child. Haettu 25.11.2021 osoitteesta
<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00017/default/table?lang=en>
- Eurostat (2021b). Youth unemployment by sex, age and educational attainment level. Haettu 19.1.2022 osoitteesta
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/YTH_EMPL_090_custom_1764128/default/table?lang=en
- Fahlén, S. (2013). Capabilities and childbearing intentions in Europe. *European Societies*, 15(5), 639–662. <https://doi.org/10.1080/14616696.2013.798018>
- Fernández-Cornejo, J. A., Escot, L., Kabubo-Mariara, J., Kinuthia, B. K., Eydal, G. B. & Bjarnason, T. (2016). Gender differences in young adults' inclination to sacrifice career opportunities in the future for family reasons: Comparative study with university students from Nairobi, Madrid, and Reykjavik. *Journal of Youth Studies*, 19(4), 457–482.
<https://doi.org/10.1080/13676261.2015.1083957>
- Frisén, A., Carlsson, J. & Wängqvist, M. (2014). Doesn't everyone want that? It's just a given: Swedish emerging adults' expectations on future parenthood and work/family priorities. *Journal of Adolescent Research*, 29(1), 67–88.
<https://doi.org/10.1177/0743558413502537>

- Gottlieb, G., Wahlsten, D. & Lickliter, R. (2006). The significance of biology for human development: A developmental psychobiological systems view. Teoksessa R. M. Lerner & W. Damon (toim.), *Handbook of child psychology: Theoretical models of human development* (6. painos, s. 210–257). Hoboken, NJ: John Wiley.
- Gretschel, A. & Myllyniemi, S. (2020). *Kuulummeko yhteiskuntaan? Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten käsityksiä tulevaisuudesta, demokratiasta ja julkisista palveluista*. Keuruu: Kunnallisan kehittämissäätiö.
- Haikkola, L. & Myllyniemi, S. (toim.) (2020). *Hyvää työtä! Nuorisobarometri 2019*. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto & Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Haikkola, L., Näre, L. & Lähteenmaa, J. (2017). Tunnistamisen institutionaaliset kontekstit. Nuoret työttömät aktivointitoimenpiteissä. Teoksessa S. Aaltonen & A. Kivijärvi (toim.), *Nuoret aikuiset hyvinvointipalvelujen käyttäjinä ja kohteina* (s. 53–79). Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Hays, S. (1996). *The cultural contradictions of motherhood*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Heikkinen, S., Lämsä, A.-M. & Niemistö, C. (2021). Work–family practices and complexity of their usage: A discourse analysis towards socially responsible human resource management. *Journal of Business Ethics*, 171, 815–831. <https://doi.org/10.1007/s10551-020-04458-9>
- Hellsten, S. (1995). Toimintamahdollisuudet sosiaalipolitiikan oikeudenmukaisuuden kriteereinä. *Niin & Näin*, 2, 39–44.
- Hendry, L. B. & Kloep, M. (2007). Conceptualizing emerging adulthood: Inspecting the emperor's new clothes?. *Child Development Perspectives*, 1, 74–79. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2007.00017.x>
- Hendry, L. B. & Kloep, M. (2011). Arguments for a process. Teoksessa J. J. Arnett, M. Kloep, L. B. Hendry & J. L. Tanner (toim.), *Debating emerging adulthood: Stage or process?* (s. 53–104). Oxford: Oxford University Press.
- Hobson, B. (toim.) 2014. *Worklife balance. The agency and capabilities gap*. Oxford: Oxford University Press.
- Holstein, J. A. & Gubrium, J. F. (2003). Active interviewing. Teoksessa J. F. Gubrium & J. A. Holstein (toim.), *Postmodern interviewing* (s. 66–80). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Honkanen, K., Poikolainen, J. & Karlsson, L. (2018). Hyvinvointipalvelukokemukset tuentarvitsijan institutionaalista luottamusta rakentamassa? Tarkastelussa lapsiperheiden vanhempien sekä nuorten aikuisten kokemukset hyvinvointipalveluista. *Yhteiskuntapolitiikka*, 83(5–6), 532–543.
- Hvinden, B. & Halvorsen, R. (2018). Mediating agency and structure in sociology: What role for conversion factors? *Critical Sociology*, 44(6), 865–881. <https://doi.org/10.1177/0896920516684541>

- Hämäläinen, K., Pirskanen, H. & Rautio, S. (2015). Sensitiiviset perheaiheet haastattelututkimuksessa – Eettiset haasteet, perhesalaisuudet ja intervention mahdollisuus. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 22(1), 53–68.
- Jallinoja, R. (2006). *Perheen vastaisku*. Helsinki: Gaudeamus.
- Jalovaara, M. (2012). Socio-economic resources and first-union formation in Finland, cohorts born 1969–81. *Population Studies*, 66(1), 69–85. <https://doi.org/10.1080/00324728.2011.641720>
- Jalovaara, M. & Miettinen, A. (2013). Does his paycheck also matter? The socio-economic resources of co-residential partners and entry into parenthood in Finland. *Demographic Research*, 28(31), 881–916.
- Jalovaara, M., Neyer, G., Andersson, G., Dahlberg, J., Dommermuth, L., Fallesen, P. & Lappegård, T. (2018). Education, gender, and cohort fertility in the Nordic countries. *European Journal of Population*, 35(3), 563–586. <https://doi.org/10.1007/s10680-018-9492-2>
- Jensen, A.-M. (2013). Rising fertility, fewer fathers. Crossroads of networks, gender and class. Teoksessa A. L. Ellingsæter, A.-M. Jensen & M. Lie (toim.), *The social meaning of children and fertility change in Europe* (s. 120–135). Oxon: Routledge.
- Jones, G. (2002). *The youth divide: Diverging paths to adulthood*. York: Joseph Rowntree Foundation.
- Kalleberg, A. L. & Vallas, S. P. (2018). Probing precarious work: Theory, research, and politics. *Research in the Sociology of Work*, 31, 1–30. <https://doi.org/10.1108/S0277-283320170000031017>
- Kela (2021). Isien osuus perhevapaiden käyttäjistä kasvaa hitaasti. Kelan tietopaketti, perhevapaat, e-julkaisu. Haettu 25.11.2021 osoitteesta <https://www.kela.fi/perhevapaat-tietopaketti>
- Ketokivi, K. (2004). Pidentynyt nuoruus ja perheen perustaminen: individualistisen elämänorientaation jäljillä. *Sosiologia*, 41(2), 94–107.
- Keyriläinen, M. (2020). *Työolobarometri 2019*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:53. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Kinnunen, A. (2021). *Sinkkuus Suomessa. Monimenetelmäinen tutkimus parisuhdenormatiivisuudesta ja hyvinvointitekijöistä*. Tampereen yliopiston väitöskirjat 500. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Knijn, T. (2012). New social risks for young adults. Teoksessa T. Knijn (toim.), *Work, family policies and transitions to adulthood in Europe. Work and welfare in Europe* (s. 1–16). London: Palgrave Macmillan.
- Kolehmainen, M., Lahti, A. & Kinnunen, A. (2022). Affective intensities of single lives: An alternative account of temporal aspects of couple normativity. *Sociology*, <https://doi.org/10.1177/00380385221090858>
- Kontula, O. (2016). *Lemmen paula. Seksuaalinen hyvinvointi parisuhdeonnen avaimena*. Perhebarometri 2016. Katsauksia/Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos E50/2016. Helsinki: Väestöliitto.
- Kulu, H. (2013). Why do fertility levels vary between urban and rural areas?

- Regional Studies*, 47(6), 895–912.
<https://doi.org/10.1080/00343404.2011.581276>
- Käyhkö, M. & Armila, P. (2021). "...et sit yhenkään miehen takia jää tänne." Romanttiset suhteet syrjäseudulla kasvaneiden tyttöjen elämässä. Teoksessa K. Vehkalahti, S. Aapola-Kari & P. Armila (toim.), *Sata nuorta, sata polkua aikuisuuteen. Laadullinen seurantatutkimus Nuoret ajassa* (s. 223–244). Julkaisuja 235. Turku: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Laitinen, M. & Uusitalo, T. (2007). Sensitiivisen haastattelututkimuksen eettiset haasteet. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 15(4), 316–332.
- Lammi-Taskula, J., Salmi, M. & Närvi, J. (2017). Isien perhevapaat. Teoksessa M. Salmi & J. Närvi (toim.), *Perhevapaat, talouskriisi ja sukupuolten tasa-arvo* (s. 105–134). Raportti 4/2017. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Lehto, M. (2020). Bad is the new good: Negotiating bad motherhood in Finnish mommy blogs. *Feminist Media Studies*, 20(5), 657–671.
<https://doi.org/10.1080/14680777.2019.1642224>
- Lehto M. & Kaarakainen S.-S. (2016). Epäonnistunut sodanjulistus ja pullantuoksuiset äidit. Hyvä äitiys Äitien Sota - tv-sarjassa. *Kasvatus & Aika*, 10(1), 87–99.
- Lincoln, Y. & Guba, E. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Lo, Y., Mendell, N. R. & Rubin, D. B. (2001). Testing the number of components in a normal mixture. *Biometrika*, 88(3), 767–778.
<https://doi.org/10.1093/biomet/88.3.767>
- Lubke, G. H. & Muthén, B. (2005). Investigating population heterogeneity with factor mixture models. *Psychological Methods*, 10(1), 21–39.
<https://doi.org/10.1037/1082-989X.10.1.21>
- McDonald, P. K. (2018). How 'flexible' are careers in the anticipated life course of young people? *Human Relations*, 71(1), 23–46.
<https://doi.org/10.1177/0018726717699053>
- Mertens, D. M. (2010). *Research and evaluation in education and psychology: Integrating diversity with quantitative, qualitative, and mixed methods* (3. painos). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Miettinen, A. (2010). Voluntary or involuntary childlessness? Socio-demographic factors and childlessness intentions among childless Finnish men and women aged 25–44. *Finnish Yearbook of Population Research*, 45, 5–24. <https://doi.org/10.23979/fypr.45051>
- Miettinen, A. (2015). *Miksi syntyvyys laskee? Suomalaisten lastensaantiin liittyviä toiveita ja odotuksia*. Perhebarometri 2015 E 49. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos.
- Miettinen, A. & Jalovaara, M. (2020). Unemployment delays first birth but not for all. Life stage and educational differences in the effects of employment uncertainty on first births. *Advances in Life Course Research*, 43, 1–12.
<https://doi.org/10.1016/j.alcr.2019.100320>

- Miettinen, R. (2000). Konstruktivistinen oppimismäkemys ja esineellinen toiminta. *Aikuiskasvatus*, 4, 276–292.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2. painos.) California: Sage.
- Miller, T. (2005). *Making sense of motherhood: A narrative approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mills, M. & Blossfeld, H.-P. (2013). The second demographic transition meets globalization: A comprehensive theory to understand changes in family formation in an era of rising uncertainty. Teoksessa A. Evans & J. Baxter (toim.), *Negotiating the life course: Stability and change in life pathways* (s. 9–33). Dordrecht: Springer. https://doi.org/10.1007/978-90-481-8912-0_2
- Mills, M., Rindfuss, R. R., McDonald, P. & te Velde, E. (2011). Why do people postpone parenthood? Reasons and social policy incentives. *Human Reproduction Update*, 17(6), 848–860. <https://doi.org/10.1093/humupd/dmr026>
- Mustosmäki, A. & Sihto, T. (2019). Äitiyden katuminen intensiivisen äitiyden kulttuurissa. *Sociologia*, 56(2), 157–173.
- Muthén, L. & Muthén, B. (1998–2010). *Mplus user's guide*. Los Angeles, CA: Múthen & Múthen.
- Mäntyneva, P. (2020). *Aktiivisen sosiaalipolitiikan ytimessä: Etnografinen tutkimus kuntouttavasta työtoiminnasta*. Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja 175. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Nikunen, M. & Korvajärvi, P. (2020). Being positive, being hopeful, being happy: Young adults reflecting on their future in times of austerity. *European Journal of Cultural Studies*, 1–19. <https://doi.org/10.1177/1367549420935901>
- Nilsen, A., das Dores, M., Kovacheva, S. & Smithson, J. (2012). Comparing transitions to motherhood across contexts. Teoksessa A. Nilsen, J. Brannen & S. Lewis (toim.), *Transitions to parenthood in Europe. A comparative life course perspective* (s. 41–64). Bristol: Policy press.
- Norman, H. (2020). Does paternal involvement in childcare influence mothers' employment trajectories during the early stages of parenthood in the UK? *Sociology*, 54(2), 329–345. <https://doi.org/10.1177/0038038519870720>
- Nuorisobarometri (2019) [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 1.0 (2021-10-19). Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3536>
- Nussbaum, M. (2003). Capabilities as fundamental entitlements: Sen and social justice. *Feminist Economics*, 9(2-3), 33–59. <https://doi.org/10.1080/1354570022000077926>
- Nylund, K. L., Asparouhov, T. & Muthén, B. O. (2007). Deciding on the number of classes in latent class analysis and growth mixture modeling: A Monte Carlo simulation study. *Structural Equation Modeling*, 14(4), 535–569. <https://doi.org/10.1080/10705510701575396>
- Närvi, J. (2012). Negotiating care and career within institutional constraints – work insecurity and gendered ideals of parenthood in Finland.

- Community, Work & Family*, 15(4), 451–470.
<https://doi.org/10.1080/13668803.2012.724827>
- Närvi, J. (2014a). *Määräaikainen työ, vakituinen vanhemmuus. Sukupuolistuneet työurat, perheellistyminen ja vanhempien hoivaratkaisut*. Tutkimus 122. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Närvi, J. (2014b). Äidit kotona ja työssä – perhevapaavalinnat, työtilanteet ja hoivaihanteet. *Yhteiskuntapolitiikka*, 79(5), 543–552.
- Närvi, J. (2017). Äitien perhevapaat ja osallistuminen työelämään. Teoksessa M. Salmi & J. Närvi (toim.), *Perhevapaat, talouskriisi ja sukupuolten tasa-arvo* (s. 64–104). Raportti 4/2017. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- OECD (2021a). Employment rate (indicator). Haettu 8.6.2021 osoitteesta <https://doi.org/10.1787/1de68a9b-en>
- OECD (2021b). Gender wage gap (indicator). Haettu 8.6.2021 osoitteesta <https://doi.org/10.1787/7cee77aa-en>
- OECD (2022). Youth unemployment rate (indicator). Haettu 31.5.2022 osoitteesta <https://doi.org/10.1787/c3634df7-en>
- Ojala, S. & Pyöriä, P. (2020). *Pirstoutuvatko työurat? Teollisuusalat talouden ja teknologian murroksissa*. Tampere: Tampere University Press.
- Okkolin, M.-A., Lehtomäki, E. & Räsänen, R. (2014). Inhimilliset toimintamahdollisuudet oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon kriteereinä. *Aikuiskasvatus*, 4, 292–295.
- Oliver, R. L. & Winer, R. S. (1987). A framework for the formation and structure of consumer expectations: Review and propositions. *Journal of Economic Psychology*, 8(4), 469–499. [https://doi.org/10.1016/0167-4870\(87\)90037-7](https://doi.org/10.1016/0167-4870(87)90037-7)
- Onwuegbuzie, A. J. & Johnson, R. B. (2006). The validity issue in mixed research. *Research in the schools*, 13(1), 48–63.
- Pekkola, J. & Lehtonen O. (2015). *Lasten hankintaan liittyvät motiivit ja rakenteet 18–40-vuotiaiden suomalaisten keskuudessa vuonna 2015*. Tampere: Tammerprint.
- Pekkola, J. & Lehtonen, O. (2016). Valmistautuminen työelämään siirtää lasten hankintaa opiskeluun, talouteen ja asumiseen liittyvien haasteiden kautta. *Työelämän tutkimus – Arbetslivsforskning*, 14(3), 328–345.
- Plano Clark, V. L., Huddleston-Casas, C. A., Churchill, S. L., O'Neil Green, D. & Garrett, A. L. (2008). Mixed methods approaches in family science research. *Journal of Family Issues*, 29, 1543–1566. <https://doi.org/10.1177/0192513X08318251>
- Pösö, T. (2006). Kun paikka menee tutkijaan. Teoksessa S. Hänninen, J. Karjalainen & T. Lahti (toim.), *Toinen tieto: kirjoituksia huono-osaisuuden kasaantumisesta* (s. 118–135). Helsinki: Stakes.
- Ranta, M. & Raijas, A. (2020). Perhe- ja yksilötekijöiden yhteys itsenäisesti asuvien nuorten taloudelliseen eriarvoisuuteen. *Nuorisotutkimus*, 38(4), 37–51.
- Raudasoja, M., Sorkkila, M., Laitila, A. & Aunola, K. (2022). "I feel many contradictory emotions": Finnish mothers' discursive struggles with

- motherhood. *Journal of Marriage and Family*, 84(3), 752–772.
<https://doi.org/10.1111/jomf.12828>
- Rawls, J. (1971). *Theory of justice*. Cambridge: Belknap University Press.
- Repo, K. (2012). Lasten kotihoidon tuen merkitykset käyttäjien arjessa. Teoksessa J. Sipilä, M. Rantalaiho, K. Repo & T. Rissanen (toim.), *Rakastettu ja vihattu kotihoidon tuki* (s. 111–150). Tampere: Vastapaino.
- Repo, K. (2013). The child in the context of home care: Finnish mothers' assessments. Teoksessa E. Oinonen & K. Repo (toim.), *Women, men and children in Families. Private troubles and public Issues* (s. 195–212). Tampere: Tampere University Press.
- Rintamäki, K.-M. (2016). *Työ arjessa. Työn kokemus suomalaisten arkielämässä 2000-luvulla*. Turun yliopiston julkaisuja 427. Turku: Turun yliopisto.
- Robeyns, I. (2017). *Well-being, freedom and social justice: The capability approach re-examined*. Cambridge: Open Book Publishers.
- Robinson, O. (2013). *Development through adulthood: An integrative sourcebook*. Palgrave Macmillan/Springer Nature. <https://doi.org/10.1007/978-1-137-29121-9>
- Robinson, O. C. (2014). Sampling in interview-based qualitative research: a theoretical and practical guide. *Qualitative Research in Psychology*, 11(1), 25–41. <https://doi.org/10.1080/14780887.2013.801543>
- Rokkonen, L. A. (2020). *Prekaari äitiys. Kertomuksia palkkatyön reunamilta*. Dissertations in social sciences and business studies 235. Joensuu: University of Eastern Finland.
- Roskam, I.,...Aunola, K.,...Sorkkila, M.,...& Mikolajczak, M. (2022). Gender equality and maternal burnout: A 40-country study. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 53(2), 157–178.
<https://doi.org/10.1177/002202212111072813>
- Rotkirch, A. (2007). 'All that she wants is a(nother) baby'? Longing for children as a fertility incentive of growing importance. *Journal of Evolutionary Psychology*, 5(1), 89–104. <https://doi.org/10.1556/JEP.2007.1010>
- Rotkirch, A. & Miettinen, A. (2017). Childlessness in Finland. Teoksessa M. Kreyenfeld & D. Konietzka (toim.), *Childlessness in Europe: Contexts, causes, and consequences* (s. 139–158). Rostock: Demographic Research Monographs. https://doi.org/10.1007/978-3-319-44667-7_7
- Rotkirch, A., Tammisalo, K., Miettinen, A. & Berg, V. (2017). *Miksi vanhemmuutta lykätään? Nuorten aikuisten näkemyksiä lastensaannista*. Perhebarometri 2017. Helsinki: Väestöliitto.
- Räikkönen, E. (2013). Riippuuko kaikki ajoittumisesta? *Psykologia*, 48(4), 296–300.
- Saari, J. (2015). *Huono-osaiset: elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla*. Helsinki: Gaudeamus.
- Salin, M., Ylikännö, M. & Hakovirta, M. (2018). How to divide paid work and unpaid care between parents? Comparison of attitudes in 22 Western countries. *Social Sciences*, 7(10), 188.
<https://doi.org/10.3390/socsci7100188>

- Salmela-Aro, K., Aunola, K. & Nurmi, J.-E. (2007). Personal goals during emerging adulthood: a 10-year follow-up. *Journal of Adolescent Research*, 22(6), 690–715. <https://doi.org/10.1177/0743558407303978>
- Salmela-Aro, K., Sortheix, F. M. & Ranta, M. (2016). Emerging adulthood in Finland. Teoksessa R. Žukauskienė (toim.), *Emerging adulthood in a European context* (s. 138–153). New York: Routledge.
- Salmi, M. & Närvi, J. (toim.) (2017). *Perhevapaat, talouskriisi ja sukupuolten tasa-arvo*. Raportti 4/2017. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Satorra, A. & Bentler, P. M. (2001). A scaled difference chi-square test statistic for moment structure analysis. *Psychometrika*, 66(4), 507–514. <https://doi.org/10.1007/BF02296192>
- Savelle, A. E. & O'Brien, K. M. (2016). Predicting college women's career plans: Instrumentality, work, and family. *Journal of Career Development*, 43(4), 335–348. <https://doi.org/10.1177/0894845315602118>
- Schultze, U. & Avital, M. (2011). Designing interviews to generate rich data for information systems research. *Information and Organisation*, 21(1), 1–16. <https://doi.org/10.1016/j.infoandorg.2010.11.001>
- Schwartz, G. (1978). Estimating the dimension of a model. *The Annals of Statistics*, 6(2), 461–464. <https://doi.org/10.1214/aos/1176344136>
- Sen, A. (1995). *Inequality reexamined*. Oxford: Oxford University Press.
- Sen, A. (1999). *Development as freedom*. Oxford: Oxford University Press.
- Sen, A. (2009). *The idea of justice*. London: Penguin.
- Sevón, E. (2011). Oikea aika tulla äidiksi? Naisten tarinoita äidiksi tulon halusta ja valinnasta. *Naistutkimuslehti*, 24(2), 18–33.
- Shim, S., Barber, B. L., Card, N. A., Xiao, J. J. & Serido, J. (2010). Financial socialization of first-year college students: The roles of parents, work, and education. *Journal of Youth and Adolescence*, 39(12), 1457–1470. <https://doi.org/10.1007/s10964-009-9432-x>
- Sihto, T. (2015). Choosing to work? Mothers return-to-work decisions, social class, and the local labor market. *Nordic Journal of Working Life Studies*, 5(3), 23–40. <https://doi.org/10.19154/njwls.v5i3.4805>
- Smyth, C. & Craig, L. (2017). Conforming to intensive parenting ideals: Willingness, reluctance and social context. *Families, Relationships and Societies*, 6(1), 107–124. <https://doi.org/10.1332/204674315X14393034138937>
- Sobotka, T. (2017). Post-transitional fertility: The role of childbearing postponement in fuelling the shift to low and unstable fertility levels. *Journal of Biosocial Science*, 49(S1), S20–S45. <https://doi.org/10.1017/S0021932017000323>
- Sobotka, T., Skirbekk, V. & Philipov, D. (2011). Economic recession and fertility in the developed world. *Population and Development Review*, 37(2), 267–306. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2011.00411.x>
- Sorgente, A. & Lanz, M. (2017). Emerging adults' financial well-being: A scoping review. *Adolescent Research Review*, 2, 255–292. <https://doi.org/10.1007/s40894-016-0052-x>

- Sorkkila, M. & Aunola, K. (2020). Risk factors for parental burnout among Finnish parents: The role of socially prescribed perfectionism. *Journal of Child and Family Studies*, 29, 648–659. <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01607-1>
- Sugarman, L. (1986). *Life-span development. Concepts, theories and interventions. New essential psychology*. London: Methuen.
- Summers, J. O. & Granbois, D. H. (1977). Predictive and normative expectations in consumer dissatisfaction and complaining behavior. *Advances in Consumer Research*, 4, 155–158.
- Sutela, H. (2013). *Määräaikainen työ ja perheellistyminen Suomessa 1984–2008. Tutkimuksia 259*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Sutela, H., Pärnänen, A. & Keyriläinen, M. (2019). *Digiajan työelämä – Työolotutkimuksen tuloksia 1977–2018*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Suomen Virallinen Tilasto (SVT, 2019a). Väestö. Työssäkäynti. Väestöpääasiain toiminnan, sukupuolen, iän (1-v) ja vuoden mukaan, 1987–2019. Haettu 7.1.2021 osoitteesta http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/en/StatFin/StatFin_vrm_tyokay/statfin_tyokay_pxt_115c.px/
- Suomen Virallinen Tilasto (SVT, 2019b). Väestörakenne. Tunnuslukuja väestöstä alueittain, 1990–2021. Haettu 24.11.2020 osoitteesta https://pxweb2.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vaerak/statfin_vaerak_pxt_11ra.px/
- Suomen Virallinen Tilasto (SVT, 2020). Koulutus. Väestön koulutus rakenne. 15 vuotta täyttänyt väestö koulutusasteen, maakunnan, kunnan, sukupuolen ja ikäryhmän mukaan, 2007–2020. Haettu 17.1.2022 osoitteesta https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_kou_vkour/statfin_vkour_pxt_12bs.px/
- Tani, S., Kiilakoski, T. & Honkatukia, P. (2019). Toimintavalmiusajattelu nuorisotyön, kasvatuksen ja opetuksen kentillä: kokonaisvaltainen näkökulma nuorten hyvinvoinnin edistämiseen? *Kasvatus & Aika*, 13(3), 4–25.
- TENK (2012). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Haettu 1.3.2018 osoitteesta https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- TENK (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Haettu 12.9.2020 osoitteesta https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf
- Työ- ja elinkeinoministeriö (2019). Työ- ja elinkeinoministeriön näkemys Suomen työmarkkinoista. Työmarkkinoiden nykytila, kehitysnäkymät ja tavoitetila. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 2019:4. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

- Viitasalo, K. (2018). *Äitien pyrkimykset ja toimintamahdollisuuksien valikko. Käsitteellinen tutkimus äitien taloudellisista toimintamahdollisuuksista.* Jyväskylä studies in education, psychology and social research 606. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Vuori, J. (2001). *Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa.* Tampere: Tampere University Press.
- Wang, M. & Hanges, P. J. (2011). Latent class procedures: Applications to organizational research. *Organizational Research Methods*, 14(1), 24–31. <https://doi.org/10.1177/10944281110383988>
- Yang, C.-C. (2006). Evaluating latent class analyses in qualitative phenotype identification. *Computational Statistics & Data Analysis*, 50(4), 1090–1104. <https://doi.org/10.1016/j.csda.2004.11.004>
- Yerkes, M. A., Hoogenboom, M. & Javornik, J. (2020). Where's the community in community, work and family? A community-based capabilities approach. *Community, Work & Family*, 23(5), 516–533. <https://doi.org/10.1080/13668803.2020.1818547>
- Yerkes, M. A. & Javornik, J. (2019). Creating capabilities: Childcare policies in comparative perspective. *Journal of European Social Policy*, 29(4), 529–544. <https://doi.org/10.1177/0958928718808421>
- Yoshikawa, H., Weisner, T. S., Kalil, A. & Way, N. (2008). Mixing qualitative and quantitative research in developmental science: Uses and methodological choices. *Developmental Psychology*, 44(2), 344–354. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.44.2.344>
- Žukauskienė, R. (2016). Introduction and conceptual foundations. Teoksessa R. Žukauskienė (toim.), *Emerging adulthood in a European context* (s. 1–16). New York: Routledge.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

1. TAUSTATIEDOT

Kertoisitko lyhyesti itsestäsi ja elämäntilanteestasi?

- Ikä, koulutus, ammatti? Kumppanin ikä, koulutus, ammatti? (kumppani = on parisuhteessa, ei välttämättä naimisissa, ei välttämättä asu yhdessä)
- Elämäntilanne (opiskelu, työssä, työtön)? Kumppanin elämäntilanne?
- Perhetausta (vanhempien koulutus, ammatti, työ)?

2. AIKAJANA

Piirrä oman elämäsi aikajana. Lähde muistelemaan elämänkulkuasi, ja erityisesti opintopolkuasi lapsuudesta aikuisuuteen. Sijoita aikajanelle mahdollisimman paljon asioita ja tapahtumia, jotka mielestäsi liittyvät merkittäväällä tavalla elämänkulkuusi ja erityisesti kouluun, opintoihin ja koulutukseen liittyviin valintoihin ja ratkaisuihin. Voit kirjata niin myönteisiä kuin kielteisiä kokemuksia, tapahtumia, käännekohtia jne. Halutesasi voit kuvata elämänkulkuasi myös piirroksin. Ulota aikajanaan myös tulevaisuusperspektiivi (5–10 vuoden päähän): millaisia suunnitelmia sinulla on koulutuksen, työn ja perheen perustamisen suhteen?

Piirtämisen jälkeen: Voit nyt vapaasti kertoa piirtämästäsi aikajanasta. Samalla kun kerrot, esitän sinulle tarkentavia kysymyksiä koskien koulutusta, työtä, perheen perustamista ja näiden elämänalueiden yhteensovittamista.

3. KOULUTUSPOLKU

Kertoisitko koulu- ja opintohistoriastasi pääpiirteittäin?

Kertoisitko opinnoistasi?

- Millaisia odotuksia sinulla on/oli opintojen suhteen?
- Millaisia tavoitteita olet asettanut/asetit opintojen ja valmistumisen suhteen?
- Mitä ajattelet/ajattelit tekeväsi valmistumisen jälkeen?
- Onko äitisi ja/tai isäsi vaikuttaneet valintoihisi koskien opiskelua ja koulutusta?
- Oletko saanut tukea äidiltäsi ja/tai isältäsi opiskeluun liittyvissä valinnoissa? Jos olet saanut, niin millaista tukea?
- Onko joku muu henkilö tai taho vaikuttanut merkittävästi omiin valintoihisi koskien koulutusta? Jos on, niin kuka/ketkä? Ja miten ovat vaikuttaneet?
- Onko sinulla itselläsi ollut vaikutusmahdollisuuksia omaan koulunkäyntiisi ja opiskeluihisi liittyviin valintoihin, ja missä vaiheessa elämänkulkua?
- Millaista tukea tarvitsisit opiskeluun liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi?
- Millaista tukea toivoisit saavasi vanhempien, ystävien, opiskelupaikan (esim. opinto-ohjaus) tai yhteiskunnan taholta?

4. TYÖPOLKU

Millaisia odotuksia sinulla on työelämästä?

- Millaista työtä haluaisit tehdä tulevaisuudessa (työaika, työpäivän pituus, joustavuus, säännöllisyys/epäsäännöllisyys, etätö/kotona jne.)?
- Mitä työ ja ura sinulle merkitsevät?
- Onko sinulla urasuunnitelmia, millaisia?
- Millaista tukea kaipaisit työelämässä etenemiselle työpaikan, yhteiskunnan tai jonkun muun taholta?

Jos työelämässä:

Kertoisitko työhistoriastasi pääpiirteittäin?

Kertoisitko tämänhetkisestä työstäsi (työaika, työpäivän pituus, joustavuus, säännöllisyys/epäsäännöllisyys, etätö/kotona jne.)?

- Oletko tyytyväinen tämänhetkiseen työhösi vai haluaisitko tehdä jotain muuta (työtä)?
- Jos ei jo kysytty: Millaista tukea kaipaisit työelämässä etenemiselle?
- Onko äitisi ja/ tai isäsi vaikuttaneet valintoihisi koskien työtä ja uraa?
- Oletko saanut tukea äidiltäsi ja/ tai isältäsi työhön ja uraan liittyvissä valinnoissa? Jos olet saanut, niin millaista tukea?
- Onko joku muu henkilö tai taho vaikuttanut merkittävästi omiin valintoihisi koskien työtä ja uraa? Jos on, niin kuka/ketkä? Ja miten ovat vaikuttaneet?
- Onko sinulla itselläsi ollut vaikutusmahdollisuuksia työhön liittyvissä valinnoissa, ja missä vaiheessa elämänkulkua?

5. PERHEEN PERUSTAMINEN, TYÖN JA PERHEEN YHTEENSOVITTAMINEN SEKÄ SUKUPUOLIROOLIASENTEET

Haluaisitko perustaa perheen tulevaisuudessa?

En. Haluaisitko kertoa, miksi et? → SIIRRY **Jos parisuhteessa tai kohtaan 6.**

Kyllä. Haluaisitko kertoa, millaisesta perheestä haaveilet?

- Mitä äitiys sinulle merkitsee?
- Mitä lapsi/lapset sinulle merkitsevät?
- Mitä oman äitisi ja/ tai isäsi toimintamalleja haluaisit siirtää omaan vanhemmuuteesi?
- Millaisia odotuksia sinulla on vanhemmuuden jakamisesta ja perhe-elämästä yleensä?
- Miten kodin- ja lastenhoitoon liittyvät tehtävät pitäisi jakautua mielestäsi puolisoiden kesken (esimerkiksi ruuanlaitto, siivous, vaatehuolto, auto, pihatyöt, kunnostus, ostoksilla käynti & asiointi, lastenhoito/ huolto, kasvattaminen, yhteinen aika lasten kanssa)?
- Miten yhdistäisit työn ja perheen?
- Haluaisitko olla kotona hoitovapaalla lapsen/lasten kanssa? Kuinka kauan?
- Haluaisitko, että puolisoisi olisi hoitovapaalla lapsen kanssa? Kuinka kauan?
- Haluaisitko olla sekä töissä että kotona, kun lapset ovat pieniä? Missä suhteessa (%) kotona/työssä?

Millaisia haasteita näet työn, uran ja perheen yhteensovittamisessa?

- Miten ratkaisisit haasteet, jos se olisi mahdollista?

- Millaista työn ja perheen yhteensovittamisen tukea ja ohjausta kaipaisit nyt ja tulevaisuudessa?

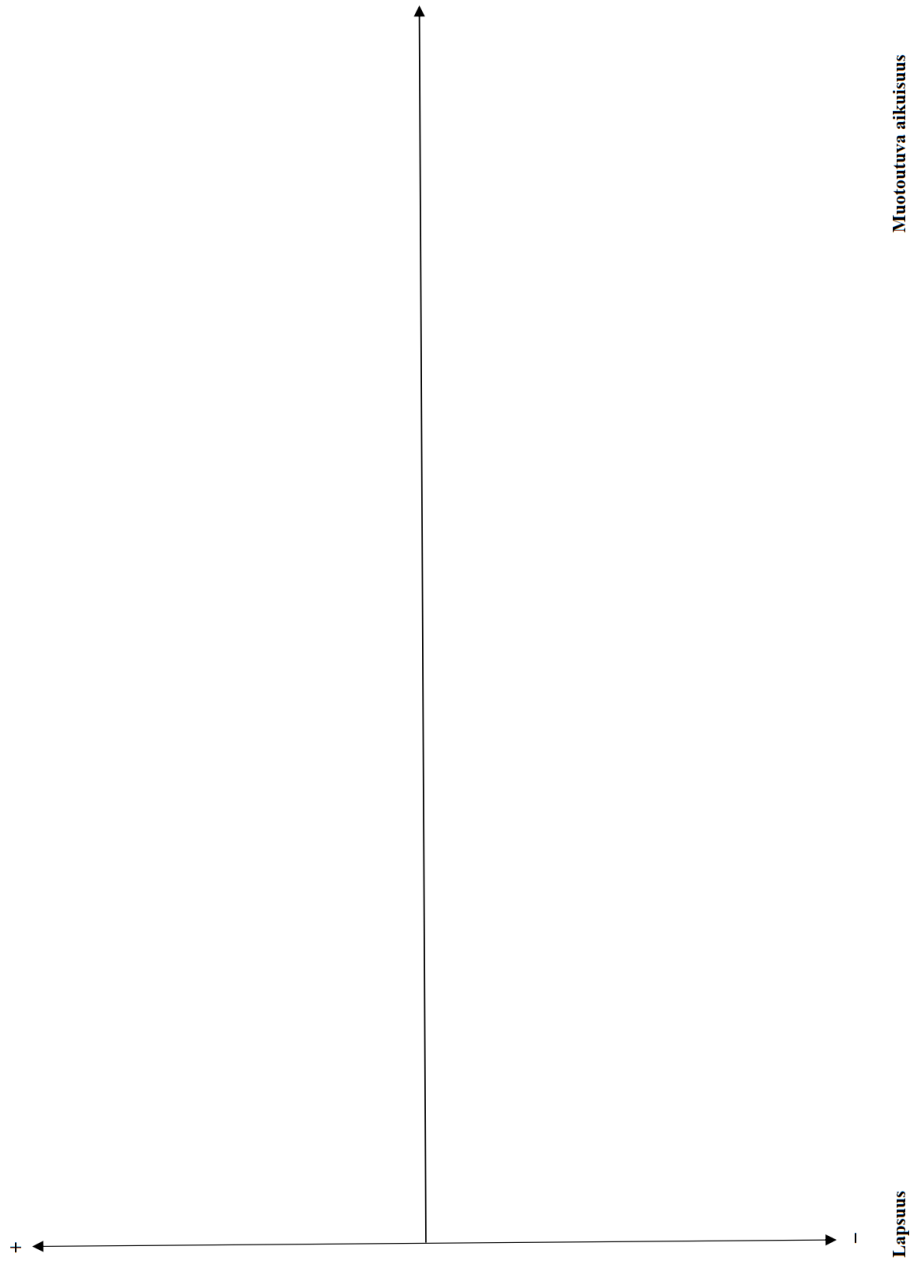
Jos parisuhteessa:

Miten kumppanisi suhtautuu perheen perustamiseen?

- Ovatko toiveenne ja odotuksenne perheestä ja/ tai lapsista yhteneviä?
- Miten sovitatte yhteen odotuksenne perheestä?
- Miten sovitatte yhteen aikatauluja (koskien työtä, harrastuksia, yhteistä aikaa) kumppanisi kanssa?
- Miten jaatte kotitöihin liittyvät tehtävät ja vastuut kumppanisi kanssa (esimerkiksi ruuanlaitto, siivous, vaatehuolto, auto, pihatyöt, kunnostus, ostoksilla käynti & asiointi)?
- Oletko tyytyväinen työnjakoon vai haluaisitko muuttaa sitä jotenkin?

6. MUUTA

Haluaisitko kertoa vielä jotakin? Miltä nämä kysymykset tuntuivat?

Liite 2. Aikajana

Liite 3. Eettinen ennakoarviointi

UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ
Human Sciences Ethics Committee

STATEMENT ON THE NEED FOR AN ETHICAL REVIEW

Outi Alakärppä has requested the Human Sciences Ethics Committee of the University of Jyväskylä to assess if research "Ura, perhe - vai molemmat? Nuorten naisten työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyvät odotukset ja ratkaisutavat" requires a preliminary ethical review and a favourable statement from the Committee before the study can be implemented. The Finnish Advisory Board on Research Integrity (TENK), which is an expert body under the Ministry of Education and Culture, has defined criteria for official statement requests applied to Finnish universities and higher education institutions. If at least one criterion is fulfilled, the study is considered to include such risks to research subjects that an ethical review and a favourable statement of the Ethical Committee are obligatory. The criteria are the following:

1. Participation in the research deviates from the principle of informed consent,
2. the research involves intervening in the physical integrity of research participants,
3. the focus of the research is on minors under the age of 15, without separate consent from a parent or carer or without informing a parent or carer in a way that would enable them to prevent the child's participation in the research,
4. research that exposes participants to exceptionally strong stimuli,
5. research that involves a risk of causing mental harm that exceeds the limits of normal daily life to the research participants or their family members or others closest to them or
6. conducting the research could involve a threat to the safety of participants or researchers or their family members or others closest to them.

In accordance with the practices of the Human Sciences Ethics Committee of the University of Jyväskylä, the Committee has familiarised itself with the research and, in their view, none of the above-mentioned criteria are fulfilled. Therefore, an ethical review and statement of the Committee is not needed.

The Medical Research Act (488/1999) requires that research within the Act's scope of application must receive consent from the ethical committee of the health care district. In the view of the Committee, the target of the statement request is not medical research as described in the Act.

Jyväskylä, 13 December 2019

Professor Janne Avela
Chair

Dr. Raija Oikari
Secretary

Liite 4. Suostumuslomake

SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISEEN

Suostun osallistumaan väitöskirjatutkimukseen liittyvään haastatteluun. Olen tietoinen tutkimuksen tarkoituksesta ja toteutuksesta. Tiedän, että voin keskeyttää tutkimukseen osallistumisen missä tahansa vaiheessa.

Tutkimuksessa noudatetaan Jyväskylän yliopiston ja tutkimuseettisen neuvottelukunnan antamia ohjeita. Tietoja käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti ja siten, ettei haastateltavia tai heidän perheenjäseniään voida tunnistaa aineistosta ja raportoinnista. Haastatteluaineistoa käsitellään, säilytetään ja välitetään Suomen Akatemian sääntöjen mukaisesti ja niin, ettei ulkopuolisilla ole pääsyä aineistoon.

Olen kiinnostunut osallistumaan myös tutkimukseen liittyvään ryhmähaastatteluun:

Kyllä _____ Ei _____

Minuun saa olla yhteydessä mahdollisten jatkotutkimusten osalta:

Kyllä _____ Ei _____

Aika ja paikka

Etunimi/nimikirjaimet

ALKUPERÄISET JULKAISUT

I

PERHEEN PERUSTAMISEN ODOTUKSET NUORTEN LAPSETTOMIEN NAISTEN ELÄMÄNKULUSSA

Alakärppä Outi, Sevón Eija & Rönkä Anna, 2020

Yhteiskuntapolitiikka, 85(1), 5-16

Uudelleenjulkaistu Yhteiskuntapolitiikka-lehden luvalla.

Perheen perustamisen odotukset nuorten lapsettomien naisten elämäkukulussa

OUTI ALAKÄRPPÄ & EIJA SEVÓN & ANNA RÖNKÄ

Perheellistyminen on viivästynyt, ja aleneva syntyvyys koettelee yhteiskuntaamme. Nuorten suomalaisten naisten tulevaisuuden odotuksia koskeva haastatteluaineisto kertoo, että vanhemmaksi tulo nähdään osana elämänkulkua, mutta lapsen hankinta myös epäröidään ja siitä luovutaan. Elämänkulun haasteet heijastuvat erityisesti työttömien, vähemmän koulutettujen naisten perheellistymisodotuksissa.

.....
English summary at the end of the article

Johdanto

Viime vuosina syntyvyyden laskun on havaittu koettelevan erityisesti kehittyneitä maita, myös Suomea (Adema & Ali 2015; Ellingsæter & Pedersen 2013; Sobotka 2017). Huoli alenevasta syntyvyydestä on herättänyt puhetta niin synnytystalkoista (HS 23.8.2017) kuin perhepoliittisten tukien merkityksestä syntyvyydelle. Syntyvyyden kasvun on toivottu hillitsevän väestön ikääntymistä ja tukevan siten julkisen talouden kestävyyttä (Valtioneuvosto 2009, 201). Väestön ikääntyessä nuoriin aikuisiin suuntautuukin hyvin ristiriitaisia odotuksia: yhtäältä yhteiskunnan tavoitteena on saada heidät nopeasti työelämään, toisaalta perustamaan perhe (Jokinen 2014; Schleutker 2013).

Suomi ja muut Pohjoismaat on pitkään totuttu näkemään Euroopan mallimaina, joissa korkea syntyvyys ja korkea naisten työssäkäyntiaste on onnistuttu säilyttämään kattavan sosiaaliturvan ja perhepoliittisten tukien ansiosta (Miettinen 2015, 88). Aikaisemmin eurooppalaisittain korkea syntyvyys taitui Suomessa kuitenkin laskuun vuonna 2011, ja se on jatkanut samansuuntaista kehitystä näihin päiviin asti. Syntyvyyttä mittaava kokonaishedelmällisyysluku putosi kaikkien aikojen matalimmalle tasolle vuonna 2018, jolloin se oli keskimäärin 1,40 lasta naista kohden.

(Tilastokeskus 2018.) Verrattaessa Pohjoismaita vuoden 2016 tietojen valossa Suomessa syntyi 1,6 lasta naista kohden eli saman verran kuin Euroopan unionissa keskimäärin. Ruotsissa vastaava luku oli 1,9, Tanskassa 1,8 ja Norjassa ja Islannissa 1,7. (OECD 2019.) Alenevan syntyvyyden syyt on liitetty niin globaaleihin suhdannevaihteluihin (Adema & Ali 2015; Goldstein ym. 2013; Hofmann & Hohmeyer 2013; Sobotka ym. 2011) kuin yksilön talous- ja työllisyystason heikkeneemiseen (Adsera 2011b; Huttunen & Kellokumpu 2016; Jalovaara & Miettinen 2013; Sutela 2013, 104; Vikat 2004). Merkittävänä syynä alenevalle syntyvyydelle on nähty erityisesti nuorten aikuisten perheen perustamisen siirtyminen (Miettinen 2015, 9; Pekkola & Lehtonen 2016; Rotkirch ym. 2017, 110).

Perheellistymiseen liittyvien odotusten ja ihanteiden yhteyttä syntyvyyteen on tutkittu Suomessa erityisesti rekisteri- ja kyselyaineistojen avulla (Huttunen & Kellokumpu 2016; Jalovaara & Miettinen 2013; Miettinen 2015; Pekkola & Lehtonen 2016; Rotkirch 2007; Rotkirch ym. 2017; Sutela 2013; Vikat 2004). Haastatteluaineistoilla on selvitetty niin äitien (Kelhä 2008) kuin työläisnaisten (Käyhkö 2008) odotuksia perheen perustamisesta sekä määräaikaisen työn vaikutuksia perheellistymiselle (Närvi 2014). Nuorten odotuk-

sia vanhemmaksi tulosta on tutkittu fokusryhmi-
en (Rotkirch ym. 2017) ja lapsen kaipuulle annetu-
ja merkityksiä kirjoitelma-aineiston avulla (Rot-
kirch 2007). Sen sijaan eri koulutustaustaisten ja
elämäntilanteissa olevien nuorten naisten perheen
perustamisen¹ odotukset elämänkulun jäsentäjinä
ovat jääneet vähälle huomiolle.

Naisten on katsottu olevan merkittävässä roo-
lissa vanhemmaksi tuloon liittyvissä neuvotteluis-
sa: tutkimusten mukaan kaipuu lapsesta on naisil-
la voimakkaampaa, mikä voi ohjata myös puolison
lapsen hankintaan liittyviä valintoja (Jensen 2013;
Rotkirch 2007). Nuorten, vielä lapsettomiin nais-
ten haastatteluaineistolla osallistumme syntyyvyt-
teen ja perheen perustamiseen liittyvään keskustel-
tuun erityisesti yksilön antamien merkitysten,
muotoutuvan aikuisuuden (Arnett 2000; 2004)
ja elämänkulun näkökulmista. Elämänkulkuteo-
ria korostaa siirtymien kuten vanhemmaksi tulon
tärkeyttä ja ajoitusta suhteessa sosiaaliseen kon-
tekstiin, jossa yksilöt tekevät valintoja. Yksilö näh-
dään aktiivisena toimijana, joka on vuorovaiku-
tuksessa yhteiskunnan rakenteisiin ja sosiaaliseen
kontekstiin. Elämänkulkuteoria ja muotoutuvan
aikuisuuden käsite avaavat näkökulman nuorten
naisten perheen perustamisen odotuksiin osana
tulevaisuuden elämänkulkua sekä niiden taustal-
la oleviin yhteiskunnallisiin tekijöihin. (Bengtson
& Allen 1993.)

Nuoruus pidentyy ja vanhemmuus viivästyy

Tutkimusten mukaan nuoruus on pidentynyt
ja siirtymä aikuisuuteen tapahtuu myöhemmin
ja yksilöllisemmin (Arnett 2000; 2004; Jokinen
2014; Ketokivi 2004). Muotoutuva aikuisuus
(*emerging adulthood*) on käsite, jota Jeffrey Jen-
sen Arnett (2000; 2004) käyttää elämänvaihees-
ta myöhäisnuoruudesta kolmeen kymmeneen ikä-
vuoteen asti, keskittyen erityisesti ikävuosiin 18–
25. Tälle iälle on ominaista itsen tutkiskelu, epä-
varmuus ja tunne siitä, että on erilaisten elämän-
vaiheiden ja mahdollisuuksien välillä. Muotou-
tuvassa aikuisuudessa yksilö kokee olevansa osit-
tain nuori, osittain aikuinen. Valintoihin liittyvät
päätökset tehdään vasta tulevaisuudessa, lähem-
pänä 30 ikävuotta. Aikuisuuden tärkeimpinä kri-

teereinä pidetään vastuuta itsestä, itsenäistä pää-
töksentekoa ja taloudellista riippumattomuutta.
Aikuisuus velvollisuuksineen tarjoaa turvallisuut-
ta ja vakautta, mutta se näyttäytyy samalla itse-
näisyyden, spontaanisuuden ja monien mahdol-
lisuuksien rajoitteena. (Arnett 2004, 3–8.) Kaisa
Ketokiven (2004) mukaan vapaudesta on tullut
nuoruuden pidentymiseen liittyvä normi: piden-
tyneessä nuoruudessa toteutetaan individualistista
elämänorientaatiota. Mahdollisuutta matkustaa ja
nähdä maailmaa tavoittelee yhä useampi suoma-
lainen nuori aikuinen. Kuitenkin perhe on edel-
leen kärkipäässä nuorten aikuisten tulevaisuuden
tavoitteissa. (Myllyniemi 2016, 28–30.)

Pidentyneen nuoruuden myötä vanhemmuus
alkaa Suomessa ja muualla Euroopassa yhä myö-
hemmin (Nilsen ym. 2012; Sobotka 2017). Vuon-
na 2016 Suomessa tultiin ensimmäistä kertaa äi-
diksi 29-vuotiaana eli aivan kuten Euroopan unio-
nissa keskimäärin (Eurostat 2016). Vanhemmaksi
tulemisen ikä vaihtelee Suomessa myös koulutus-
tason mukaan: vähiten koulutetut naiset tulevat
äidiksi keskimäärin 23-vuotiaana, eniten koulu-
tetut naiset yli 32-vuotiaana (Rotkirch ym. 2017,
52). Lapsia toivotaan kuitenkin nuorempana kuin
mitä todellisuudessa saadaan (Miettinen 2015, 31;
Miettinen & Rotkirch 2008, 36). Toisaalta aikai-
sempaa suurempi osa nuorista aikuisista pitää 30
ikävuotta tai sen jälkeen ihanteellisena ajankoh-
tana vanhemmaksi tulolle (Miettinen 2015, 34).

Vanhemmuuden viivästyminen voi johtaa sii-
hen, että lapsia saadaan vähemmän kuin olisi toi-
vottu (Adsera 2011b; Miettinen 2015, 40; Pek-
kola & Lehtonen 2016, 342). Lapsettomiksi jää-
vien naisten osuus on meillä kansainvälisesti kor-
kea (OECD 2015). Myös vapaaehtoinen lapset-
tomuus lisääntyy: vuoden 2015 perhebaromet-
rin mukaan lapsettomuutta suunnitteli lähes 16
prosenttia kaikista 20–45-vuotiaista vastaajista,
kun taas 2000-luvun alussa lapsettomaksi aikoi
jäää noin joka kymmenes 20–45-vuotias vastaa-
ja (Miettinen 2015, 45). Pohjoismaisen kohortti-
tutkimuksen mukaan lapsettomuus on lisääntynyt
erityisesti vähemmän koulutettujen naisten kes-
kuudessa (Jalovaara ym. 2018).

Perheen perustamisen haasteet nuorten naisten elämänkulussa

Syntyyvyyden laskun on arveltu olevan seurausta
taloudellisesta taantumasta, joka on huonontanut
merkittävästi eurooppalaisten toimeentuloa (Ade-
ma & Ali 2015; Goldstein ym. 2013; Hofmann &

¹ *Perhe-elämän moninaisuudessa käsitteiden käyttöön liit-
tyy monitulkintaisuuden ongelma (ks. Castrén & Högbac-
ka 2014). Tässä artikkelissa viittaamme käsitteillä "perheen
perustaminen" ja "perheellistyminen" nimenomaan van-
hemmaksi tuloon.*

Hohmeyer 2013; Sobotka ym. 2011). Taantuman vaikutukset ovat kohdistuneet voimakkaimmin alle 25-vuotiaisiin, sillä syntyvyys on laskenut erityisesti tässä ikäryhmässä (Goldstein ym. 2013). Epävarmassa taloustilanteessa pitkälle koulutetut siirtävät vanhemmuutta (Sobotka ym. 2011), matalapalkkaisia, vähemmän koulutettuja ja työttömiä naisia äitiys puolestaan houkuttaa (Hofmann & Hohmeyer 2013; Inanc 2015; Schmitt 2012). Kansainvälisistä tutkimustuloksista poiketen ihanteellinen lapsiluku on kuitenkin alentunut Suomessa erityisesti vähemmän koulutettujen, työttömien ja pienituloisten keskuudessa (Miettinen 2015, 28).

Yleinen epävarmuus elämäkulussa ja elämän eri osa-alueilla vaikeuttaa nuorten aikuisten päätöksiä parisuhteiden solmimisesta ja vanhemmaksi tulosta (Mills & Blossfeld 2013). Suomalaisten pariskuntien vanhemmaksi tuloa koskevassa tutkimuksessa kävi ilmi, että taloudellisten resurssien puute hidasti vanhemmaksi tuloa. Samalla sekä naisen että miehen työssäkäynti ja tulotason koaminen jouduttivat perheellistymistä. Sitä vastoin nuorempien naisten kohdalla (17–24-vuotiaat) työttömyydellä oli vähäinen perheellistymistä edistävä vaikutus. (Jalovaara & Miettinen 2013.) Eurooppalaisessa tutkimuksessa korkea ja jatkuva työttömyys oli kuitenkin yhteydessä lapsen hankinnan viivästyymiseen (Adsera 2011b). Kristiina Huttunen ja Jenni Kellokumpu (2016) tarkastelivat puolestaan työttömyyden pitkäkestoisempia vaikutuksia pariskuntien lastenhankintapäätöksille ja havaitsivat, että erityisesti korkeasti koulutettujen naisten työpaikan menetys vähentää merkittävästi syntyvyyttä. Myös Andres Vikatin (2004) mukaan sekä naisten työllisyys että työttömyys ovat ennustaneet pikemminkin lastenhankintaa kuin siitä luopumista. Samoin työsuhteen tyypillä on havaittu olevan vaikutuksia perheellistymiseen: tutkimuksessa määräaikaisen työn yhteydestä perheellistymiseen kävi ilmi, että määräaikaisessa työsuhteessa olevat naiset saivat ensimmäisen lapsensa myöhemmin kuin pysyvässä työsuhteessa työskennelleet (Sutela 2013, 95). Erityisesti korkeasti koulutettujen määräaikaisten naisten lastenhankintapäätöstä mutkistavat vaativan työn ja intensiivisen äitiyden ristiriitaiset odotukset (Närvi 2014, 10).

Syntyvyyden laskun syyt on liitetty erityisesti nuorten aikuisten vanhemmuuden siirtymiseen: opinnot, valmistautuminen työelämään, työmarkkinoiden epävarmuus, sopivan kumppanin puute,

vapaudesta nauttiminen sekä asumiseen liittyvät haasteet selittävät lastenhankinnan lykkäämistä yhä pidemmälle Suomessa (Miettinen 2015, 55; Pekkola & Lehtonen 2016; Rotkirch ym. 2017, 110). Myöhäinen vanhemmaksi tulo selittyy osittain myös sillä, että vanhemmuuden vastuu koetaan pelottavana ja yksilöllinen elämä uhattuna (Ketokivi 2004). Niin ikään pyrkimys ja halu tarjota tulevalle lapselle mahdollisimman hyvät lähtökohdat selittävät viivästyymistä (Mills ym. 2011; Rotkirch ym. 2017, 110). Opiskelujen pidentyminen, kouluttautuminen ja uralla etene- misen tärkeys siirtävät erityisesti nuorten naisten vanhemmaksi tuloa (Mills ym. 2011; Nilsen ym. 2012; Sobotka 2017). Lapsen hankintaa siirtämällä nainen voi varmistaa oman asemansa työmarkkinoilla tai osoittaa työnantajalle olevansa sitoutunut työuraansa (Adsera 2011a). Vanhemmuus nähdään yhä useammin valintana (Sevón 2011): lapsesta samoin kuin perheestä on tullut eräänlainen projekti, joka harkitaan ja suunnitellaan tarkoin ennalta (Nilsen ym. 2012; Rotkirch ym. 2017, 72).

Tässä tutkimuksessa selvitämme, millaisia odotuksia lapsettomilla nuorilla naisilla on perheen perustamisesta ja miten odotukset eroavat toisistaan erilaisista koulutustaustoista ja elämäntilanteista tulevilla naisilla.

Tutkimusaineisto ja menetelmät

Tutkimuksen aineistona on suomalaisten 18–27-vuotiaiden nuorten naisten yksilöhaastattelut (N = 30). Toteutimme aineistonkeruun harkinnanvaraisena otantana, sillä halusimme tavoittaa haastateltaviksi koulutustaustaltaan eroavia ja eri elämäntilanteessa olevia lapsettomia nuoria naisia (Robinson 2014; ks. taulukko 1). Ensimmäinen kirjoittaja jakoi haastattelupyynn- töä työttömyys-, vanhus- ja varhaiskasvatuspalveluiden sekä kuntouttavan työtoiminnan työpajojen ja kelukanavien ja työntekijöiden kautta sekä Facebookissa. Kirjoittaja yhdessä Jyväskylän yliopiston maisteriopiskelijoiden kanssa rekrytoivat haastateltavia myös lumipallo-menetelmän avulla. Tutkimukseen osallistuneet olivat 1) toisen asteen opiskelijoita tai koulutuksen saaneita (N = 10), 2) korkeakouluopiskelijoita ja korkeakoulusta valmistuneita (N = 11) sekä 3) työttömiä nuoria naisia (N = 9), joiden koulutusaste vaihteli peruskoulusta toisen asteen koulutukseen ja korkeakoulu-

Taulukko 1. Osallistujien taustatiedot

	N
Ikä	
18–22 v	16
23–27 v	14
Koulutus	
Peruskoulu	3
Toinen aste	22
Korkea aste	5
Elämäntilanne	
Opiskelee	13
Työelämässä	18
Työtön	9
Siviilisääty	
Naimaton, ei parisuhteessa	9
Naimaton, seurustelee	9
Naimaton, avoliitossa	11
Naimisissa	1

tukseen. Naiset edustivat monipuolisesti eri koulutusaloja, ja heidän keski-ikänsä oli 22,3 vuotta. Myös naisten elämäntilanteet olivat moninaisia: useimmat heistä sekä opiskelivat että olivat töissä. Naisista 10 oli korkeakouluopiskelijoita ja kaksi toisen asteen opiskelijoita. Yksi naisista suoritti avoimen yliopiston opintoja. Naisista 18 oli työelämässä, joko osa-aika- tai kokopäivätyössä; kolmella oli vakituinen työsuhde. Työttömistä naisista kolme oli osa-aikatyöttömiä ja loput kuusi pitkäaikaistyöttömiä, joista yksi oli työkokeilussa ja viisi osallistui kuntouttavaan työtoimintaan. Aineiston naisista 21 oli parisuhteessa, jolloin he joko seurustelivat tai asuivat avo- tai avioliitossa. Yhdeksän naisista oli yksin asuvia eli ei-parisuhteessa olevia. Tulosten esittelyssä osallistujia koskevat tunnistetiedot on poistettu. Anonymiteetin varmistamiseksi emme myöskään tuo esille haastattelujen asuinpaikkoja, mutta toteamme, että tutkimukseen osallistuneet tulivat viideltä eri paikkakunnalta.

Puolistrukturoidun teemahaastattelun aiheina olivat koulutus- ja työpolku, perheen perustaminen, sukupuolirooliaisenteet sekä työn ja perheen yhteensovittaminen. Hyödynsimme haastattelussa aikajanaa, jota piirtämällä haastateltava kuvasi elämänkulkuaan lapsuudesta muotoutuvaan aikuisuuteen (Sugarman 1986). Tavoitteena oli ri-

kas aineisto, jonka keskiössä oli aktiivinen kerronta omasta elämästä ja tulevaisuuden odotuksista (Holstein & Gubrium 2003, 74). Aikajana toimi haastattelussa kerronnan virittäjänä ja keskustelun ohjaajana. Menetelmän avulla oli mahdollista tavoittaa yksilön henkilökohtaisia merkityksiä, jotka vaikuttivat perheen perustamisen odotuksiin tulevaisuuden elämänsä. Ensimmäinen kirjoittaja ja pilotoi vuonna 2016 haastattelussa käytettävän aikajanan ja haastattelurungon ennen haastatteluiden toteutusta vuosina 2017–2018. Haastattelut toteutimme tutkittavan toivomassa tapaamispaikassa, yliopistolla, kahvilassa ja työpajoilla. Noudatimme tutkimuksessa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) antamia ohjeita. Haastatteluja edelsivät tutkimuslupamenettelyt sekä yhteystahojen ja osallistujien tiedottaminen tutkimuksen tavoitteista, toteutuksesta ja eettisistä näkökulmista. Tutkimukseen osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen.

Ensimmäinen kirjoittaja ja maisteriopiskelijat litteroivat nauhoitetut haastattelut ennen aineiston analyysiä. Molemmat pilottihaastattelut sisällytettiin analyysiin. Tutkimuksessa tuotettuja aikajanapiirroksia ei analysoitu tässä tutkimuksessa, sillä kiinnostus oli ensi sijassa tutkittavien kerronnassa. Analyysissä lähestyimme aineistoa induktiivisesti. Valittujen menetelmien avulla pystyimme tarkastelemaan aineistoa systemaattisesti sitoutumatta tiettyihin teoreettisiin taustaoletuksiin. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa ensimmäinen kirjoittaja toteutti teemaattisen analyysin Virginia Braunin ja Victoria Clarken (2006) esittämän mallin mukaan hyödyntäen ATLAS.ti-ohjelmaa. Analyysin aluksi kirjoittaja etsi aineistosta perheen perustamiseen sekä työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyviä odotuksia. Vaikka aineistossa viitattiin samaan ilmiöön, merkitys saatiin koodata useamman koodin avulla, kuten ”vanhemmuuden siirtäminen” ja ”30 vuoden taitekohta”.

Koodauksen jälkeen ensimmäinen kirjoittaja muodosti teemat yhdistämällä koodit toisiinsa liittyviksi teemakokonaisuuksiksi. Tässä analyysivaiheessa kirjoittajat yhdessä arvioivat, määrittelivät ja nimesivät teemat: äitiyden toissijaistuminen, vanhemmuuden ristiriidat, kaksijakoinen työelämä, työn ja perheen yhteensovittamisen keinot sekä oma toimijuus työ- ja perhe-elämään liittyvissä valinnoissa. Hahmotimme myös teemojen suhteita toisiinsa luokittelemalla ne ylä- ja alateemoihin. Esimerkiksi teema äitiyden toissijaistuminen si-

sälsi alateemat vanhemmuuden siirtäminen, epävarmuus lapsen hankinnasta ja valintana lapsettomuus sekä työelämän priorisointi. Analyysin toisessa vaiheessa valitsimme tarkempaan analyysiin perheen perustamisen odotuksiin liittyvät teemat, äitiyden toissijaistumisen ja vanhemmuuden ristiriidat. Huomattuaan eroja odotuksissa ensimmäinen kirjoittaja luki kohdennettua aineistoa uudestaan siten, että etsi aineistosta perheen perustamisen erilaisia odotustyyppiejä. Tyyppien välisiä eroja tarkasteltiin siitä näkökulmasta, oliko vanhemmaksi tulo toivottua tai ei-toivottua tulevaisuuden elämäntilanteen elämäntilanteen (opiskelu, työ, työttömyys) sekä parisuhde vaikuttivat odotuksiin. Tyypittely perustui mahdollisimman laajaan tyyppikuvaukseen, jolloin jotkut tyyppiin sisällytetyt asiat olivat esiintyneet vain yhdellä haastateltavalla (Eskola & Suoranta 1998, 182). Ensimmäinen kirjoittaja luokitteli aineistoa vielä elämäntilanteeseen ja äitiyteen liittyvien odotusten sekä perheen perustamisen odotuksiin vaikuttavien tekijöiden perusteella. Tällä tavoin selvitimme odotustyyppien ominaisuuksia ja niiden välisiä eroja (ks. taulukko 2).

Nuorten naisten perheen perustamisen odotustyyppit

Nuorten naisten haastattelukerronta erosi sen mukaan, millaisia odotuksia perheen perustamiseen tulevaisuuden elämäntilanteessa liitettiin. Tunnistimme kolme erilaista tyyppiä, jotka nimesimme lapsia haluavien, lapsen hankintaa epäroivien ja lapsettomuutta suunnittelevien tyypeiksi. Enemmistö aineiston naisista halusi saada lapsia tulevaisuudessa (N = 21), ja he muodostivat näin ollen lapsia haluavien tyyppin. Toisen tyyppin aineistossa muodostivat naiset (N = 4), jotka olivat epävarmoja, haluavatko lapsia tulevaisuudessa. Kolmannen tyyppin (N = 5) naiset eivät haaveilleet äitiydestä tai lapsiperhe-elämästä, vaan suunnittelivat lapsetonta elämää (ks. taulukko 2).

Elämäntyyliin liittyvät syyt (esim. vapaudesta nauttiminen) yhdistivät kaikkia odotustyyppiejä, ja ne ilmenivät muutamassa haastattelussa: vapaudesta nauttiminen siirsi ja esti vanhemmaksi tuloa. Muotoutuvan aikuisuuden elämäntilanteessa matkustelu ja ajan antaminen itselle ja parisuhteelle tuntuivat tärkeiltä, ja lasten nähtiin rajoittavan näitä mahdollisuuksia.

Vaikka lapset on ihana asia, niin jollain tavalla kuitenkin rajoittaa elämää, et haluais vielä ennen kuin hankkii lapsia, niin enemmän matkustella ja tehdä asioita, mitä ei silloin välttämättä pysty tekemään. (ID19)

Taulukko 2. Perheen perustamisen odotustyyppien keskeiset erot

	Lapsia haluavat (N=21)	Lapsen hankintaa epäroivät (N=4)	Lapsettomuutta suunnittelevat (N=5)
Odotukset elämäntilanteesta	<ul style="list-style-type: none"> • äitiys 	<ul style="list-style-type: none"> • äitiys • lapsettomuus 	<ul style="list-style-type: none"> • lapsettomuus
Odotukset äitiydestä	<ul style="list-style-type: none"> • äitiyden tavoittelu 	<ul style="list-style-type: none"> • äitiyden ristiriitaisuus 	<ul style="list-style-type: none"> • äitiyden houkuttelemattomuus
Perheen perustamisen odotuksiin vaikuttavat tekijät	<ul style="list-style-type: none"> • vapaudesta nauttiminen • äitiyden/lapsiperhe-elämän merkityksellisyys • halu vakiintua • taloudelliset syyt • sopivan kumppanin puute • kumppani haluaa lapsia 	<ul style="list-style-type: none"> • vapaudesta nauttiminen • äitiyden/lapsiperhe-elämän vaativuus • vastuun pelko • sopivan kumppanin puute • kumppanin epävarmuus vanhemmaksi tulosta • taloudelliset syyt • huoli maailman tilasta 	<ul style="list-style-type: none"> • vapaudesta nauttiminen • äitiyden/ lapsiperhe-elämän vaativuus • kumppanin epävarmuus vanhemmaksi tulosta • kumppani ei halua lapsia • työn/uran priorisointi • huoli maailman tilasta • jaksamiseen liittyvät syyt • vastuun pelko • kasvuympäristöön liittyvät syyt

Perheellistymisen ajateltiin myös vaativan elämäntyylistä ja vapaudesta luopumista.

Lapsia haluavat

Kahdeksan korkeakouluopiskelijosta ja korkeakoulutetuista sekä kahdeksan toisen asteen opiskelijasta tai tutkinnon suorittaneista halusi lapsia tulevaisuudessa. Työttömistä lapsia tulevaisuudessa halusi viisi. Työttömien koulutusaste vaihteli peruskoulusta toisen asteen ja korkeakoulututkinnon suorittaneisiin. Kaikki vakituisessa työssä olevat kuuluivat lapsia haluavien ryhmään. Ryhmän naiset olivat iältään 18–26-vuotiaita.

Lapsia haluavat pitivät äitiyttä itsestäänselvyytenä – oletuksena, johon liitettiin ihanne ydinperheestä. Vanhemmuuden ja lapsen ajateltiin tuovan sisältöä ja merkitystä elämään. Osa lapsia haluavista kuvaili itseään lapsirakkaana. Äitiys oli yksi tavoite tulevaisuuden elämäkulussa. Tämä piirre erottautui suhteessa muihin odotustyyppeihin.

Mulla on kuitenkin niin sellanen vahva halu siitä, et mä haluan lapsia ja mä nään, et se äitiys on kuitenkin sellasta, tuntuu kummalliselta puhua vielä tai jotenki, se tuntuu niin kaukaiselta, mutta se tuntuu kuitenkin omalta, vaikkei se täs vaihees vielä oookkaan sellanen. (ID 30)

Äitiys nähtiin osana elämäntulkua, mutta siihen haluttiin sitoutua vasta myöhemmin tulevaisuudessa, lähempänä 30 ikävuotta. Nuoret naiset olivat opintojen ja työhön kiinnittymisen vaiheessa, jolloin äitiys ei ollut vielä ajankohtaista. Ensimmäinen tavoite oli päästä opiskelemaan tai saada opinnot valmiiksi ennen vanhemmaksi tuloa. Niin ikään työelämään haluttiin kiinnittyä ja sitä odotettiin sisältöä ja vakautta. Työelämän imu ja uralla eteneminen korostuivat korkeakouluopiskelijoiden antamissa merkityksissä siirtää vanhemmaksi tuloa. Toisaalta esille nousi myös lapsen etu ja ajan antaminen lapselle, mikä tarkoitti, että lapselle haluttiin taata mahdollisimman hyvät lähtökohdat.

Eka haluais luoda sitä uraa ja semmosen varman tilanteen, niin sitten vasta suunnitella sitä, että mun mielestä se on sille lapsellekin ihan oikein, että se ei tuu semmoseen paikkaan, missä vanhemmat ei pysty siihen kokonaan keskittymään. (ID18)

Vanhemmaksi tulolle asetettiin myös vaatimuksia: elämän toivottiin vakiintuvan ennen lapsen hankintaa. Vakaaseen elämään sisältyi ajatus vakituisesta työstä ja tuloista, asunnosta sekä riittävästä kypsytyksestä ja vastuullisuudesta. Erityisesti korkeakouluopiskelijat korostivat taloudellisen

turvallisuuden takaamista lapselle. Lapsiperhe-elämän menoihin haluttiin varautua ennalta.

Ehkä sen takia on lykännytki sitä, että ei oo halunnut niitä lapsia vielä, et haluu sen, että on se oma elämä tasanen, niin rahallisesti kuin sitte muutenkin. (ID12)

Toisaalta taloudelliset tekijät myös estivät lapsen hankintaa. Korkeakouluopintojaan viimeistelevä nainen koki, että oma ja puolison heikko työ ja rahatilanne olivat vanhemmaksi tulon esteenä: jos tilanne olisi ollut taloudellisesti parempi, olisi lapsi ollut jo tervetullut. Taloudellisesti haastavan elämäntilanteen vuoksi lapsen hankinta siirtyi tulevaisuuteen.

Jos ois rahaa nytten, niin vois jo nyttenkin, mutta nyt tuntuu, että ois liian tiukkaa. (ID5)

Vanhemmaksi tulo oli niin ikään riippuvainen parisuhteesta. Useampi naisista toivoi löytävänsä kumppanin ja tulevansa vanhemmaksi myöhemmin. Myös yksinhuoltajuus nähtiin vaihtoehtona: jos sopivaa puolisoehdokasta ei löytyisi tulevaisuudessa ja lapsi olisi edelleen haaveissa, olisi lapsen hankkiminen yksin myös mahdollista.

Jos ei tuu kukaan semmonen kohdalle, ja jos mulla on semmonen olotila, et mä haluan lapsen, niin sittenhän minä sen hommaan vaikka itsekseni, että ilman sitä miestä. Ei se olis mikään mahdoton ajatus, mutta toivottavasti niin ei käy. (ID10)

Parisuhteissa myös neuvoteltiin vanhemmaksi tulosta ja sen ajankohdasta. Ajatukset kumppaneiden välillä olivat samansuuntaisia.

Lapsen hankintaa epäroivät

Lapsen hankintaa epäroiviin kuuluivat korkeakouluopiskelija, kaksi toisen asteen tutkinnon suorittanutta sekä korkeakoulutettu pitkäaikaisytyötön. Naiset olivat iältään 18–27-vuotiaita. Epävarmuutta tunteville yhteistä oli se, että ajatus vanhemmaksi tulosta mietitytti ja lapsen hankkiminen tuntui epävarmalta.

Ku en oikein osaa sanoa. Se on iso mysteeri, riippuu, en tiedä. Tällä hetkellä se lähinnä pelottaa koko ajatus. (ID9)

Perheen perustamisen odotukset toivat esille valintojen ristiriitaa: toisaalta äitiys houkutti, sillä se nähtiin luonnollisena osana omaa elämäntulkua; toisaalta äitiys tuntui kaukaiselta ja lapsiperhe-elämä näyttäytyi kielteisessä valossa. Vanhemmaksi tulolle nähtiin myös esteitä, jotka tuntuivat rat-

kaisemattomilta. Osa naisista toi esille sen, etteivät he koe olevansa niin ”lapsi-ihmisiä” tai perhekeskeisiä. Tästä näkökulmasta katsoen muut naiset näyttäytyivät parempina ja sopivampina äidin rooliin. Lapsen hankintaa epäröiville niin lapsettomuus kuin äidiksi tuleminen olivat vaihtoehtoisia valintoja elämänsä aikana. Tämä oli erottelua piirre suhteessa muihin tyyppisiin.

Suurimpana syynä vanhemmaksi tulon epävarmuudelle näyttäytyi äitiyden ja lapsiperhe-elämän vaativuus. Arkeen liitettiin jaksamiseen liittyviä haasteita: naisia epäilytti, miten he jaksaisivat raskaalta vaikuttavaa lapsiperhearkea.

Siinä arjessa on paljon sellaista, mikä pelottaa, et miten sen oppis ja jaksais (...). En silloin ees sitä raskautta tai synnytystä pelkää tai sitä, et jäisinkin yksin siihen, et ne mä kyllä kestäisin, mut se lapsiperheen arki on se. (ID9)

Lapset ja lapsiin liittyvä maailma nähtiin myös vieraana, mikä itsessään herätti pelkoa ja epävarmuutta. Lapsen saaminen toisi eteen ison elämäntuoksen, jossa yksilö joutuisi oman mukavuusalueen ulkopuolelle. Vastuu lapsesta tuntui liian suurelta.

Et ku en mä oikeen niitä lapsia ymmärrä, niin jos mulla ois semmonen, niin pelkäisin, et miten osaisin olla sen kans, et mitä mä tekisin sen kans. (ID9)

Lapsen hankinnan epävarmuus liittyi niin ikään parisuhteen puuttumiseen ja sellaisen kumppanin löytämiseen, jonka kanssa voisi kuvitella tulevan vanhemmaksi. Yksi naisista, jolla ei ollut kumppania, toivoi tulevaisuudelta ensisijaisesti parisuhdetta. Parisuhteessa olevilla epävarmuus vanhemmaksi tulosta ilmeni siten, että myös kumppani oli epävarma lapsen hankinnasta. Kielteiset havainnot lapsiperhe-elämästä vahvistivat ajatusta, ettei lapsi sopisi omaan elämään.

Joskus musta tuntuu, että oispa kiva, jos ois se pieni vauva ja sitä ois mukava hoitaa, mutta olisiko se viimeksi eilen, kun mä X:lle sanoin kaupassa, että onneks meillä ei oo lapsia ja X sano, että meinas just sanoa samaa, kun ne vaan huus siellä kaupassa. (ID4)

Perheellistymisen epävarmuuteen vaikuttivat myös työn ja riittävän toimeentulon puute: jos taloudelliset seikat olisivat olleet kunnossa, olisi vanhemmaksi tuloa voinut harkita.

Ois vaikka just töitä ja suurin piirtein semmonen vakaa taloudellinen tilanne ja jotenki hyvä mies siinä perustamassa sitä perhettä, niin sit ehkä jotenki näkisi sen mahdollisena. (ID22)

Kuitenkin väestönkasvun ja ympäristötekijöiden näkökulmasta haastateltava olisi mieluummin päätenyt adoptoimaan lapsen kuin olisi hankkinut omia biologisia lapsia. Maailman tila, jossa väestön kasvu nähdään ongelmallisena, tuotti pohdintaa siitä, mitä biologinen äitiys merkitsee ja mikä on lopulta rationaalisin ja ympäristölle paras ratkaisu.

Nykyään ihmisiä vaan on liikaa, niin sitte ehkä enemmän adoptoisi lapsia kuin sitte tekis niitä ite, et sitte tiettyllä tavalla tekis semmosen pelastavan teon siinä samalla ja semmosen ehkä järkevänkin ratkasun. (ID22)

Lapsettomuutta suunnittelevat

Lapsettomuutta suunnittelevien tyyppi muodostui yhdestä korkeakouluopiskelijasta, yhdestä korkeakoulutetusta ja kolmesta toisen asteen koulutetusta pitkäaikaistyöttömästä. Naiset olivat iältään 22–24-vuotiaita. Lapsettomuutta suunnittelevia naisia äitiys ei houkutellut, sillä äitiyttä pidettiin vaativana tai sille asetettiin vaatimuksia. Äitiys myös ulkoistettiin muille tai muita pidettiin sopivampana äidin rooliin. Vieraus lapsiin ja lasten maailmaan aiheutti osassa naisista epävarmuutta ja hämmennystä. Kumppanin kanssa koettu ulkopuolisuus ja etäännyminen lapsiperhe-elämästä ilmeni lapsivastaisuutena.

Se on vielä enemmän lapsivastanen ku minä, mut ku se ei oo ollu hirveesti pienten lasten kanssa tekemisissä, niin se ei oo tottunu siihen kiljumiseen. (ID27)

Lapsettomuutta suunnittelevien ryhmässä lapsettomuus nähtiin osana omaa tulevaisuuden elämäntulkua.

Haluttomuus tulla vanhemmaksi oli ensisijaisesti kumppanuuteen kulminoituva asia: myös kumppanit olivat epävarmoja vanhemmuudesta tai eivät halunneet lapsia parisuhteeseen. Vanhemmaksi tulosta neuvoteltiin parisuhteissa, ja valintaan vaikuttivat molempien osapuolten näkökulmat.

Mun poikaystävällä on just kans, että hän ei mitään lapsia halua, niin se tietysti varmaan vaikuttaa myös. (ID16)

Yksi naisista, jolla ei ollut kumppania, kohdisti tulevaisuuden odotuksensa parisuhteeseen, ei niinkään lasten saamiseen.

Korkeasti koulutettujen naisten odotukset olla hankkimatta lapsia liittyivät ennen kaikkea uralle etenemiseen ja ilmastonmuutokseen. Uraa ja työpolkua rakennettiin pitkän koulutautumisen kautta, eikä saavutettua pääomaa haluttu uhrata

äitiydelle. Työ ja perhe asettuivat valintojen kentässä vastakkain.

Et kuitenki se oma työ on ollut tärkeempi, että sitten mä en ikään ku halua uhrata kaikkea siihen astisia omia saatuksia sille, että no sitten on äiti. (ID16)

Lapsettomuuden valinta liitettiin myös ympäristökysymyksiin: paljon julkisuudessa esillä ollut ilmastonmuutos sai äitiyden näyttämään kannattamattomalta ratkaisulta. Huoli maailman tilasta vaikutti perheen perustamisen odotuksiin.

Se nyt ei oo ehkä se mun suurin unelma, ja kun mä mietin aina tätä, edelleenki sitä ilmastonmuutosta, että meillä ei kuitenkaa maapallo kanna niitä ihmisiä. (ID15)

Biologisen vanhemmuuden sijaan vanhusten perhehoitajuus olisi nuoren naisen mielestä ollut ympäristön kannalta kestävin ratkaisu tyydyttämään hoivatarpeen.

Työttömien naisten odotukset olla hankkimatta lapsia erosivat korkeasti koulutettujen naisten odotuksista. Elämäntilanteeseen, niin jaksamiseen kuin kasvuympäristöön liittyvät tekijät korostuivat työttömien perusteluissa luopua vanhemmuudesta. Kun voimavarat olivat vähissä, ei lapsihaaveita nähty edes mahdollisina. Keskeiseksi nousi arjessa selviytyminen ja elämän rakentaminen niissä puitteissa kuin se oli mahdollista.

Oon aatellu, että ei lapset mahtuis minun elämään, että nytenkin tuntuu hyvältä, et kuitenkin jaksan pitää huolta omasta kodista ja tehdä itselle mielekkäitä asioita ja pitää yllä niitä ihmissuhteita, mitä on. (ID26)

Jaksamisen kanssa kamppailevalle pikkulapsiarki näyttäytyi liian vaativana elämäntilanteena. Kielteiset havainnot lapsiperhe-elämästä vahvistivat ajatusta siitä, ettei lapsiperhe-elämä olisi itselle sopiva vaihtoehto. Elämäntilanteen sitoutuminen ja vastuu pienestä lapsesta pelotti.

Myös kasvuympäristöön liittyvien haasteiden, kuten lapsuuden perheeseen ja koulunkäyntiin liittyvien riskitekijöiden, koettiin aiheuttaneen sen, ettei vanhemmaksi tulo tuntunut houkuttevalta. Samanlaista kohtaloa ei haluttu omalle lapselle. Muut naiset nähtiin myös sopivampina ja osaavampina kantamaan äidillistä vastuuta.

Kun oma elämä on ollut jo tarpeeksi hankala, niin mä en halua, että se lapsi joutuu kokeen sitä samaa, et jotenki liian kovat paineet yksikertaisesti siitä, et enemminkin mä annan muitten tehdä niitä lapsia ja antaa niille sen vastuun. (ID27)

Lapsettomuutta suunnittelevien nuorten naisten kerrontaa yhdisti lapsuudessa tai nuoruudessa koettu koulukiusaaminen. Naiset itse eivät kuitenkaan yhdistäneet koulukiusaamista lapsettomuuteen liittyviin perusteluihin, vaikka kokemukset koulukiusaamisesta tulivat esiin heidän kerronnassaan.

Johtopäätökset ja pohdinta

Tässä artikkelissa olemme tarkastelleet muotoutuvaa aikuisuutta elävien suomalaisten nuorten naisten odotuksia perheen perustamisesta. Havaitsimme aineistossa kolme odotustyyppiä, jotka kuvaavat eri tavalla naisten antamia merkityksiä perheen perustamiselle tulevaisuuden elämäntilanteessa (ks. taulukko 2). Lapsella ja perheellä oli tärkeä merkitys tutkimukseen osallistuneiden nuorten naisten elämässä. Enemmistö heistä halusi tulevaisuudessa perheen ja lapsia. Noin kolmasosa aineiston naisista kuitenkin epäsi lapsen hankintaa tai suunnitelti lapsetonta elämää.

Lapsia elämäntilanteensa aikana haluavat ajoittivat lasten saamisen tulevaisuuteen: vaikka lapsia haluttiin, niiden aika ei ollut vielä (vrt. Jokinen 2014; Sevón 2011). Muotoutuvan aikuisuuden elämäntilanteessa keskityttiin ensisijaisesti oman elämän rakentamiseen, opintoihin, työhön ja parisuhteeseen. Vanhemmaksi tulolle asetettiin myös ehtoja: elämän tulisi olla vakiintunutta niin henkisen kypsyyden, parisuhteen, työn kuin talouden osalta. (vrt. Arnett 2000; 2004; Kelhä 2008; Ketokivi 2004.) Samalla lapselle haluttiin varmistaa mahdollisimman hyvä ja turvallinen lapsuus. Kouluttautumisen ja työelämään kiinnittymisen arvostus korostuivat aineistossa (myös Mills ym. 2011; Nilsen ym. 2012), mikä osaltaan kuvastaa yhteiskunnan tämänhetkisiä arvoja (vrt. Bengtson & Allen 1993; Sevón 2011). Suurimmalla osalla naisista oli jatko-koulutussuunnitelmia riippumatta koulutustaustasta tai elämäntilanteesta. Vanhemmaksi tulo tapahtuisi myöhemmin, lähempänä 30 ikävuotta. Näin ollen perheellistyminen ajoittuu samaan kohtaan nuorten naisten työelämään asettumisen kanssa (myös Rotkirch ym. 2017, 73; Salmela-Aro ym. 2007).

Tutkimuksemme osoittaa, että vanhemmuus nähdään myös vaativana. Lapsi ja lapsiperhe-elämään voi syntyä vierautta, mikä aiheutti pelkoa, hämmennystä ja epävarmuutta erityisesti lapsen hankintaa epäoivillia ja lapsettomuutta suunnitte-

levilla. Kun nuorella aikuisella ei ole luontevaa yhteyttä lapsiperhe-elämään, negatiiviset kohtaamiset perheiden kanssa korostuvat (myös Rotkirch ym. 2017, 114). Myös lapsiin ja lapsiperheisiin liittyvä yleinen keskusteluilmapiiri voi näyttäytyä kielteisenä ja vaikuttaa nuoren aikuisen odotuksiin vanhemmaksi tulosta. Äitiyden ja lapsiperhe-elämän vaativuus sekä vastuun pelko lisäsivät nuorten naisten houkutusta keskittyä muihin elämässä tärkeiksi kokemuksiinsa asioihin. Elämäntyyliin liittyvillä syillä, kuten nuoruuden vapaudesta nauttimisella (vrt. Arnett 2000; 2004), oli kuitenkin varsin pieni painoarvo aineistossa, vaikkakin nämä syyt tulivat ilmi jokaisessa odotustyyppisessä. Toisaalta voi olla niin, että lapsettomasta aikuiselämästä opiskeluineen, töineen ja vapauksineen on tulossa muotoutuvan aikuisuuden normi ja tavanomainen elämänmuoto (Miettinen 2010; Rotkirch ym. 2017, 112).

Tutkimuksemme perusteella myös taloudellisilla tekijöillä on merkitystä vanhemmaksi tulosta mietittäessä. Huono taloudellinen tilanne siirtää ja luo epävarmuutta lapsen hankintaan (myös Jalovaara & Miettinen 2013). Taloudelliseen epävarmuuteen liittyvät merkitykset aineistossa kertoivat koetusta heikosta toimeentulosta tai epävarmuudesta taata itselleen ja mahdolliselle perheelle riittävä toimeentulo tulevaisuudessa. Osa nuorista naisista korosti vakituista työsuhdetta perheen perustamisen ehtona, vaikka tämän hetken työelämässä nuorille on yleisesti tarjolla osa- ja määräaikaisia työsuhteita, erityisesti naisvaltaisilla aloilla (Tilastokeskus 2017). Vanhemmaksi tulo vaikeutuu, jos aikuisuudelle asetetut taloudelliset ja sosiaaliset kriteerit, kuten pysyvä työsuhde ja riittävä toimeentulo, koetaan saavuttamattomiksi (myös Miettinen 2010; Miettinen 2015, 64; Sobotka 2017). Myös tieto lapsiperheiden talouden kurjittumisesta voi vaikuttaa nuorten aikuisten odotuksiin vanhemmaksi tulosta. Niin ikään omasta elintasosta ei ehkä olla valmiita tinkimään.

Vaikka perheen perustamiseen liittyvät odotukset ovat henkilökohtaisia, ovat ne tutkimuksemme mukaan myös neuvottelujen alaisia (myös Rotkirch 2007; Sevón 2011) ja kiinnittyvät samalla sosiaaliseen kontekstiin (Bengtson & Allen 1993; Nilsen ym. 2012). Niin vanhemmaksi haluaminen kuin siitä pidättäytyminen on kumppaneiden yhdessä neuvottelema valinta. Kumppanin epävarmuus perheellistymisestä voi vahvistaa ajatusta siitä, ettei lapsiperhe-elämä ole itselle sopiva vaihtoehto. Lapsettomuutta suunnittelevien antamat

merkitykset erosivat aineistossa koulutustason ja elämäntilanteen mukaan. Korkeasti koulutettujen naisten lapsettomuuden valinta tapahtui kentässä, jossa työhön ja uraan panostaminen (myös Miettinen 2010) sekä ympäristöön ja maailman tilaan liittyvät kysymykset asettuivat vastakkain äitiyden kanssa (vrt. Forsberg & Nätkin 2016). Nämä lapsettomuuden perustelut korostavat vapaaehtoista ja tietoista valintaa. On mahdollista, että nyky aikaan liittyvät suuret epävarmuudet ja haasteet kuten ilmastonmuutos, väestönkasvu ja muuttoliike vaikuttavat ja ovat yhä useammin merkityksellisiä erityisesti korkeasti koulutettujen lapsettomuuden perusteluissa (vrt. Bengtson & Allen 1993).

Sen sijaan pitkäaikaistyöttömien, toisen asteen koulutuksen omaavien naisten lapsettomuuden perusteluissa korostuivat elämäntilanteeseen, sekä jaksamiseen (vrt. Miettinen 2010) että kasvuympäristöön liittyvät syyt (vrt. Bengtson & Allen 1993). Jaksamisen kanssa kamppailevalle lapsiperhe-elämä näyttäytyi riskinä omassa elämäntilanteessa: vastuu lapsesta tuntui liian suurelta. Myös kasvuympäristössään haasteita kokenut näki lapsettoman elämäntilanteen itselleen sopivana: lapsiperhe-elämä ei houkutellut, sillä samankaltaisia elämäntilanteen haasteita ei toivottu omalle lapselle. Lapsettomuutta suunnittelevia, niin korkeasti koulutettuja kuin työttömiä naisia, yhdisti koulukiusaaminen. Tämä tekijä ei välttämättä ole merkityksellinen, sillä koulukiusaamista esiintyi myös muissa odotustyypeissä. Kuitenkin tutkimus antaa viitteitä siitä, että elämäntilanteen tapahtuneet haasteet vahvistavat vanhemmuudesta luopumista (myös Jalovaara ym. 2018), jolloin valintojen vapaaehtoisuus näyttäytyy rajallisena.

Tutkimukseen sisältyi joitakin rajoitteita, joita tulee tarkastella kriittisesti. Vaikka olimme kiinnostuneita eri koulutustaustaisten naisten välisistä eroista, koulutustausta ei näyttäytynyt ainoana naisten välille eroja tuottavana tekijänä. Systemaattiseen koulutustaustaan, elämäntilanteeseen tai parisuhdestatukseen perustuva vertailu vaatisi myös laajemman, jopa määrällisen aineiston. Lisäksi on huomioitava, että harkinnanvaraisesti valitun aineiston osallistujat edustavat ensisijaisesti lapsettomia, nuoria kaupunkilaisnaisia. Haja-asutusalueilla, jossa koulutus- ja työllistymismahdollisuudet ovat rajatut, tulosten painotukset olisivat toisenlaisia. Myös tutkittavien ikää rajaamalla saataisiin tarkempaa tietoa tiettyyn ikäryhmään kuuluvien naisten odotuksista. Toisaalta aineiston naisia yhdisti lapsettomuus ja muo-

toutuvan aikuisuuden elämänvaihe, jolloin parisuhteeseen, perheeseen ja työhön liittyviä valintoja punnitaan. Lisäksi aineiston keruun harkinnanvaraisuuden ansiosta tutkimukseen valittiin monipuolisesti eri koulutustaustaisia ja elämäntilanteessa olevia naisia, mikä lisäsi aineiston edustavuutta. Odotustyyppien välillä oli samankaltaisuuksia, mutta analyysin perusteella tyypit erosivat selkeästi toisistaan. Näiden kolmen odotustyyppin tunnistaminen vahvistaakin tulosten siirrettävyyttä. Aineisto myös analysoitiin systemaattisesti ja analyysin kulku pyrittiin kuvaamaan selkeästi, mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimuksen johtopäätöksenä ja aiempien tutkimusten valossa näyttää siltä, että vanhemmaksi tulon siirtymisen myötä työn ja perheen yhteensovittamisen kysymykset ovat keskeisiä nuorten naisten perheellistymisen pohdinnoissa. Tästä syystä olisi tärkeää saada tarkempaa tietoa siitä, millä tavalla nuoret naiset ratkaisisivat työn ja perheen yhteensovittamisen kysymyksiä. Koulutuk-

sen lisääntyessä ja yhä useamman siirtäessä vanhemmaksi tuloa tarvitaan myös järjestelyjä, jotka tukisivat lasten hankkimista jo opiskelu-uran aikana sekä mahdollistaisivat vanhemmaksi tulon ja toivotun lapsiluvun (Valtioneuvosto 2009, 212). Tämä edellyttäisi niin joustavuuden, taloudellisen tuen kuin opinto-ohjauksen vahvistamista erityisesti opiskelujen, työn ja perheen yhteensovittamiseksi. Perheen perustamisen esteiden poistaminen riippuu myös siitä, pystyykö työelämä tarjoamaan nuorille aikuisille (pysyvää) työtä ja mahdollistaako hyvinvointiyhteiskunta työn ja perheen yhteensovittamisen (Adsera 2011b; Ellingsæter & Pedersen 2013). Erityistä huomiota tulisi niin ikään kiinnittää työttömien nuorten naisten työllisyyttä edistäviin toimiin, jotta ne huomioisivat työttömän yksilöllisen elämäntilanteen ja sille annetut subjektiiviset merkitykset (Aaltonen ym. 2018; Mäntyneva & Hiilamo 2018) sekä vahvistaisivat näin osallisuutta, hyvinvointia ja perheen perustamisen mahdollisuuksia.

Saapunut 22.2.2019
Hyväksytty 29.7.2019

KIRJALLISUUS

- Aaltonen, Sanna & Kivijärvi, Antti & Myllylä, Marita (2018) Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten aikuisten koettu hyvinvointi. Yhteiskuntapolitiikka, e-julkaisu 1.11.2018. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018110147048> (luettu 18.2.2019)
- Adema, Willem & Ali, Nabil (2015) Recent changes in family outcomes and policies in OECD countries: The impact of the economic crisis. *Community, Work and Family* 18 (2), 145–166.
- Adsera, Alicia (2011a) The Interplay of unemployment uncertainty and education in explaining second births in Europe. *Demographic Research* 25 (16), 513–544.
- Adsera, Alicia (2011b) Where are the babies? Labor market conditions and fertility in Europe. *European Journal of Population* 27 (1), 1–32.
- Arnett, Jeffrey Jensen (2000) Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist* 55 (5), 469–480.
- Arnett, Jeffrey Jensen (2004) *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. New York: Oxford University Press.
- Bengtson, Vern L. & Allen, Katherine R. (1993) The life course perspective applied to families over time. In Pauline Boss & William J. Doherty & Ralph LaRossa & Walter R. Schumm & Suzanne K. Steinmetz (eds.) *Sourcebook of family theories and methods: A contextual approach*. New York: Plenum, 469–499.
- Braun, Virginia & Clarke, Victoria (2006) Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology* 3 (2), 77–101.
- Castrén, Anna-Maija & Höglbacka, Riitta (2014) Avautuuko perhe? Eksklusiivisuuden ja inklusiivisuuden dynamiikka perhesidoksissa. *Sociologia* 51 (2), 106–122.
- Ellingsæter, Anne Lise & Pedersen, Eirin (2013) Economic risk, fertility and the welfare state. Understanding individual rationales. In Anne Lise Ellingsæter & An-Magritt Jensen & Merete Lie (eds.) *The social meaning of children and fertility change in Europe*. Oxon: Routledge, 31–47.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Eurostat (2016) Mean age of women at childbirth and at birth of first child. Eurostat database 17.8.2018. <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAc->

- tion.do?tab=table&plugin=1&pcode=tps00017&language=en (luettu 8.11.2018)
- Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (2016) Families in the future: Stories of Finnish students. *Journal of Comparative Family Studies* 47 (1), 27–43.
- Goldstein, Joshua R. & Kreyenfeld, Michaela & Jasiloniene, Aiva & Örsal, Deniz Karaman (2013) Fertility reactions to the ‘great recession’ in Europe: Recent evidence from order-specific data. *Demographic Research* 29 (4), 85–104.
- Helsingin Sanomat (2017) Antti Rinne, 54, kehottaa suomalaisia ”synnytystalkoisiin” – sanavalinta tyrmistyttää ja hävettää demareitakin. HS politiikka, e-julkaisu 23.8.2017. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005337384.html> (luettu 1.11.2018)
- Hofmann, Barbara & Hohmeyer, Katrin (2013) Perceived economic uncertainty and fertility: Evidence from a labor market reform. *Journal of Marriage and Family* 75(2), 503–521.
- Holstein, James A. & Gubrium, Jaber F. (2003) Active interviewing. In Jaber F. Gubrium & James A. Holstein (eds.) *Postmodern interviewing*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, 66–80.
- Huttunen, Kristiina & Kellokumpu, Jenni (2016) The effect of job displacement on couples’ fertility decisions. *Journal of Labor Economics* 34 (2), 403–442.
- Inanc, Hande (2015) Unemployment and the timing of parenthood: Implications of partnership status and partner’s employment. *Demographic Research* 32 (7), 219–250.
- Jalovaara, Marika & Miettinen, Anneli (2013) Does his paycheck also matter? The socio-economic resources of co-residential partners and entry into parenthood in Finland. *Demographic Research* 28 (31), 881–916.
- Jalovaara, Marika & Neyer, Gerda & Andersson, Gunnar & Dahlberg, Johan & Dommermuth, Lars & Fallesen, Peter & Lappegård, Trude (2018) Education, gender, and cohort fertility in the Nordic countries. *European Journal of Population*, published online 19.6.2018. <https://doi.org/10.1007/s10680-018-9492-2> (luettu 7.1.2019)
- Jensen, An-Magritt (2013) Rising fertility, fewer fathers. *Crossroads of networks, gender and class*. In Anne Lise Ellingsæter & An-Magritt Jensen & Merete Lie (eds.) *The social meaning of children and fertility change in Europe*. Oxon: Routledge, 120–135.
- Jokinen, Kimmo (2014) Nykynuoret ja siirtymät aikuisuuteen. Teoksessa Kaisa Vehkalahti & Leena Suurpää (toim.) *Nuoruuden sukupolvet. Monitieteisiä näkökulmia nuoruuteen eilen ja tänään*. Tampere: Nuorisotutkimusverkosto, 250–269.
- Kelhä, Minna (2008) Äitiys, luokka ja ikä. Teoksessa Tarja Tolonen (toim.) *Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 83. Tampere: Vastapaino, 255–273.
- Ketokivi, Kaisa (2004) Pidentynyt nuoruus ja perheen perustaminen: individualistisen elämänorientaation jäljillä. *Sosiologia* 41 (2), 94–107.
- Käyhkö, Mari (2008) Kädenjälki näkyviin – koulunpenkkiä väistelevät nuoret työläisnaiset. Teoksessa Tarja Tolonen (toim.) *Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 83. Tampere: Vastapaino, 255–273.
- Miettinen, Anneli (2010) Voluntary or involuntary childlessness? Socio-demographic factors and childlessness intentions among childless Finnish men and women aged 25–44. In Osmo Kontula (ed.) *Finnish yearbook of population research XLV 2010*. Helsinki: The population Research Institute, 5–24.
- Miettinen, Anneli (2015) Miksi syntyvyys laskee? Suomalaisten lastensaantiin liittyviä toiveita ja odotuksia. *Perhebarometri 2015 E 49*. Helsinki: Väestöliitto ry, Väestötutkimuslaitos.
- Miettinen, Anneli & Rotkirch, Anna (2008) Milloin on lapsen aika? Lastenhankinnan toiveet ja esteet. *Perhebarometri 2008 E34*. Helsinki: Väestöliitto ry, Väestötutkimuslaitos.
- Mills, Melinda & Blossfeld, Hans-Peter (2013) The second demographic transition meets globalization: a comprehensive theory to understand changes in family formation in an era of rising uncertainty. In Ann Evans & Janeen Baxter (eds.) *Negotiating the life course: stability and change in life pathways*. Life course research and social policies 1. Dordrecht: Springer, 9–33.
- Mills, Melinda & Rindfuss, Ronald R. & McDonald, Peter & te Velde, Egbert (2011) Why do people postpone parenthood? Reasons and social policy incentives. *Human Reproduction Update* 17 (6), 848–860.
- Myllyniemi, Sami (toim.) (2016) *Katse tulevaisuudessa*. Nuorisobarometri 2016. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusverkosto.
- Mäntyneva, Päivi & Hiilamo, Heikki (2018) Osallisuuden ja osattomuuden dynamiikka työtoiminnassa. *Etnografinen tutkimus kolmella kuntouttavan työtoiminnan kentällä*. *Yhteiskuntapolitiikka* 83 (1), 18–28.
- Nilsen, Ann & das Dores, Maria & Kovacheva, Siyka & Smithson, Janet (2012) Comparing transitions to motherhood across contexts. In Ann Nilsen & Julia Brannen & Suzan Lewis (eds.) *Transitions to parenthood in Europe. A comparative life course perspective*. Bristol: Policy press, 41–64.
- Närvi, Johanna (2014) Määräaikainen työ, vakituinen vanhemmuus. Sukupuolistuneet työurat, perheellistymisen ja vanhempien hoivaratkaisut. *Tutkimus 122*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- OECD (2015) SF2.5: Childlessness. OECD family database, published online 21.12.2018. http://www.oecd.org/els/family/SF_2-5-Childlessness.pdf (luettu 2.1.2019)
- OECD (2019) Fertility rates (indicator). OECD health statistics: demographic references, published online 2019. <https://data.oecd.org/pop/fertility-rates.htm> (luettu 19.2.2019)
- Pekkola, Juhani & Lehtonen, Olli (2016) Valmistautu-

- minen työelämään siirtää lasten hankintaa opiskeluun, talouteen ja asumiseen liittyvien haasteiden kautta. Työelämän tutkimus – Arbetslivforskning 14 (3), 328–345.
- Robinson, Oliver C. (2014) Sampling in interview-based qualitative research: a theoretical and practical guide. *Qualitative Research in Psychology* 11 (1), 25–41.
- Rotkirch, Anna (2007) 'All that she wants is a(nother) baby'? Longing for children as a fertility incentive of growing importance. *Journal of Evolutionary Psychology* 5 (1), 89–104.
- Rotkirch, Anna & Tammissalo, Kristiina & Miettinen, Anneli & Berg, Venla (2017) Miksi vanhemmuutta lykätään? Nuorten aikuisten näkemyksiä lastensaannista. *Perhebarometri 2017*. Helsinki: Väestöliitto ry, Väestötutkimuslaitos.
- Salmela-Aro, Katariina & Aunola, Kaisa & Nurmi, Jari-Erik (2007) Personal goals during emerging adulthood: a 10-year follow-up. *Journal of Adolescent Research* 22 (6), 690–715.
- Schleutker, Elina (2013) Väestön ikääntyminen ja hyvinvointivaltio. Mitä vaihtoehtoja meillä on? *Yhteiskuntapolitiikka* 78 (4), 425–436.
- Schmitt, Christian (2012) A cross-national perspective on unemployment and first births. *European Journal of Population* 28 (3), 303–335.
- Sevón, Eija (2011) Oikea aika tulla äidiksi? Naisten tarinoita äidiksi tulon halusta ja valinnasta. *Naistutkimuslehti* 24 (2), 18–33.
- Sobotka, Tomáš (2017) Post-transitional fertility: the role of childbearing postponement in fuelling the shift to low and unstable fertility levels. *Journal of Biosocial Science* 49 (S1), 20–45.
- Sobotka, Tomáš & Skirbekk, Vegard & Philipov, Dimitar (2011) Economic recession and fertility in the developed world. *Population and Development Review* 37 (2), 267–306.
- Sugarman, Léonie (1986) *Life-span development. Concepts, theories and interventions. New essential psychology*. London: Methuen.
- Sutela, Hanna (2013) *Määräaikainen työ ja perheellistyminen Suomessa 1984–2008. Tutkimuksia 259*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Tilastokeskus (2017) *Työllisyys ja työttömyys vuonna 2017. Suomen virallinen tilasto (SVT)*. Tilastokeskus, verkkajulkaisu 12.4.2018 http://www.stat.fi/til/tyti/2017/13/tyti_2017_13_2018-04-12_kat_002_fi.html (luettu 1.12.2018)
- Tilastokeskus (2018) *Syntyvyyden lasku jatkuu edelleen. Suomen virallinen tilasto (SVT)*. Tilastokeskus, verkkajulkaisu 29.1.2019. http://www.stat.fi/til/vamuu/2018/12/vamuu_2018_12_2019-01-29_tie_001_fi.html (luettu 4.2.2019)
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012) *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittelemisen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012*. Helsinki.
- Valtioneuvosto (2009) *Ikääntymisraportti. Kokonaisarvio ikääntymisen vaikutuksista ja varautumisen riittävydestä. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 1/2009*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Vikat, Andres (2004) Women's labour force attachment and childbearing in Finland. *Demographic Research* 3 (8), 177–212.

ENGLISH SUMMARY

Outi Alakärppä & Eija Sevón & Anna Rönkä: Expectations of family formation in the life course of young childless women (Perheen perustamisen odotukset nuorten lapsettomien naisten elämänselityksessä)

Fertility has declined dramatically in Finland in recent years. This has been linked to the global economy, personal uncertainties in work and relationships, and the postponement of parenthood. However, little is known about how young women in emerging adulthood make their choices related to family formation. This study uses qualitative methods to address this question.

The data comprise 30 individual interviews with Finnish childless women aged 18–27 years. The participants include students and employed and unemployed women with different educational backgrounds. Three types of family formation were identified based on thematic analysis: intention to have a child, uncertainty about having a child, and planned childlessness.

Young women who intended to have a child postponed parenthood because of their education, commitment to working life, and financial reasons. In addition, they

felt a need for stability in their partnership, work, and financial situation. Women who were uncertain about having a child regarded motherhood as demanding. They were not immediately at ease with the idea of lifelong responsibility and family life with children. For higher educated women the reasons behind planned childlessness had to do with career and environmental concerns, and for unemployed and lower educated women with health and life course matters. The choice to have or not to have a child was highly dependent on partner issues. In sum, work-family reconciliation seems to play a key role in young women's expectations concerning family formation. Our study suggests that in order to promote family formation, it is necessary first of all to address the financial situation of young adults and their opportunities to reconcile studies, work and family. As regards young, unemployed women, more attention should be paid to their well-being, social inclusion and overall life situation.

Keywords: young women, family formation, expectations, emerging adulthood, life course.

II

YOUNG WOMEN'S CONTRADICTIONARY EXPECTATIONS AND THEIR PERCEIVED CAPABILITIES FOR FUTURE WORK-FAMILY RECONCILIATION IN FINLAND

Alakärppä Outi, Sevón Eija, Norman Helen & Rönkä Anna, 2022

Journal of Youth Studies

DOI:10.1080/13676261.2022.2098703

Uudelleenjulkaistu Taylor & Francisin luvalla.

Young women's contradictory expectations and their perceived capabilities for future work-family reconciliation in Finland

Corresponding author: Outi Alakärppä MA (Education), Doctoral Researcher, Department of Education, PO Box 35, FI-40014 University of Jyväskylä, outi.j.alakarppa@jyu.fi

Dr Eija Sevón, Docent, Senior Researcher, Department of Education, PO Box 35, FI-40014 University of Jyväskylä, eija.sevon@jyu.fi

Dr Helen Norman, Senior Research Fellow, Centre for Employment Relations, Innovation and Change (CERIC), Leeds University Business School, University of Leeds, LS6 9JT, H.norman@leeds.ac.uk

Anna Rönkä, Professor, Department of Education, PO Box 35, FI-40014 University of Jyväskylä, anna.k.ronka@jyu.fi

ABSTRACT

This paper explores young women's expectations on future work-family reconciliation in Finland, a Nordic country well-known for the promotion of gender equality. Utilising Sen's capabilities approach, we content-analysed thirty individual interviews to identify differences in women's expectations and their perceived capabilities in future work and care. The results showed that irrespective of their labour market status and educational attainment, the women's expectations were contradictory, reflecting a current Finnish gender culture that embraces both the ideal of shared parenthood and the primacy of maternal care. Between-group differences were also found. The employed women perceived themselves as having the capability to balance work, family and, personal time in the future. The women who were studying and had higher education- and career-related expectations perceived themselves as capable of combating gender inequality in their future working lives. In contrast, the unemployed women perceived their capabilities in both their future work and care as limited, thereby constraining their agency to realise their choices in work-family reconciliation and family decision-making. These findings indicate that Finnish women's expectations on future work-family reconciliation are shaped by institutional, societal and individual socioeconomic factors.

Keywords: young women, expectations, work-family reconciliation, capabilities

Introduction

Across Europe, young adults are delaying parenthood (Nilsen et al. 2012; Sobotka 2017). At the same time, they are exposed to a precarious labour market characterised by unstable and insecure jobs (e.g., Kalleberg and Vallas 2018) that jeopardises their future employment and care prospects (Mills and Blossfeld 2013; Sobotka, Skirbekk, and Philipov 2011). This scenario means that young adults will face the demands of forming a family while simultaneously experiencing entry into an uncertain labour market (Rotkirch et al. 2017, 73; Sobotka 2017). In Finland, one of the aims of work-family policy, through the provision of family benefits and public early childhood education and care, is to support the reconciliation of full-time work and family for both men and women, thereby enhancing gender equality (Salmi and Närvi 2017, 8). Yet despite Finland's track record of gender equality in education and the economy (e.g., World Economic Forum 2018, 99), the gender division of unpaid work remains unequal. Women continue to assume most of the responsibility for unpaid work and childcare (e.g., Gender Equality Barometer 2018), and hence are more likely to find work-family reconciliation challenging (Rotkirch et al. 2017, 96–97).

Given these uncertainties and gender-unequal practices in the work and family domains, interest has been shown recently in young adults' expectations on future work-family reconciliation. Previous studies have explored how they propose resolving perceived work-family conflict or seek balancing these two life spheres in their future lives (e.g., Fernández-Cornejo et al. 2016; Hill et al. 2019; Rotkirch et al. 2017; Salin, Ylikännö, and Hakovirta 2018; Savela and O'Brien 2016). Other studies have identified associations between socioeconomic background and career/family prospects (e.g., Brauner-Otto and Geist 2018; Miettinen and Jalovaara 2020). However, little is known about how young women's expectations on work-family reconciliation are linked to their perceived options in future work and care within broader institutional and societal contexts. In this qualitative study, we drew on Sen's (1995; 1999) capabilities approach to theorise the relationship between choice and constraint in young women's future work-family behaviour. This approach allows us to move beyond the abstract concept of 'free choice' and to focus more on which options are perceived as feasible or 'genuinely possible' by young women planning their future paid and unpaid work (Norman 2020). Our study contributes to work-family research by exploring the expectations on work-family reconciliation of young women aged 18 to 27 in Finland, and how their expectations

and perceived capabilities are shaped by various institutional, societal, and individual socioeconomic factors.

Young women and their expectations on work-family conflict in their future lives

Sen (1995; 1999) presents *capabilities* as the freedom to choose between feasible alternative ‘functionings’ (i.e., ways of doing things) that are embedded in varying institutional, societal and individual contexts (*conversion factors*) (Hobson 2014; Hvinden and Halvorsen 2018; Yerkes, Hoogenboom, and Javornik 2020). These factors interact (Hobson, 2014, 14), shaping the ways individuals translate their means, understood as the social and economic resources they have at their disposal, into capabilities by enabling or constraining their *valued functionings* (Hvinden and Halvorsen 2018). For example, previous research suggests that gendered expectations around work and care shape women’s future options, and hence, due to their primary caregiving role, women living in different welfare regimes (*institutional conversion factors*) are likely to expect conflict in reconciling work and family. In the US, a country representing a liberal welfare regime (Esping-Andersen 1990) where the traditional breadwinner-caregiver model continues to be supported, young undergraduate women expected to have both a career and a family (Coyle et al. 2015). They also expected more family-impacting-work conflict than men, suggesting that traditional gender role ideologies were already shaping future expectations about work and family from a fairly young age (see also Savela and O’Brien 2016). Frisé and colleagues (2014) in Sweden, a Nordic country with a social democratic welfare regime, also found that women more often than men wanted to prioritise both work and family while more men than women wanted to prioritise one over the other. Young women also more often proposed hands-on solutions to potential future work-family conflicts (also Coyle et al. 2015). Furthermore, a survey of university students in Kenya, Iceland and Spain, countries with differing welfare regimes, showed that, to achieve a better work-family balance, young women were more disposed than men to compromise their future working careers. However, this inclination was lower among female students with high leadership aspirations and those from egalitarian households whose mothers worked 40 hours or more (Fernández-Cornejo et al. 2016).

It has also been shown in various countries that young women with higher education- and career-related expectations foresee work-family reconciliation to be more difficult than those

with lower expectations (Çopur and Koropecj-Cox 2010; Rotkirch et al. 2017, 115; Savela and O'Brien 2016). In Savela and O'Brien's (2016) US study, young female students predicted that combining family and work would be stressful, especially for women in leadership roles. They felt that being highly engaged at work or holding high leadership aspirations would lead to higher work-family conflict. In contrast, women contemplating a more traditional female career, i.e., female-dominated careers undervalued in terms of earnings, had lower expectations that work would interfere with their family time. Similarly, in the metropolitan area of Ankara in Turkey, which has a familialist Mediterranean welfare regime (Gal 2010), although influenced by Western values, Çopur and Koropecj-Cox (2010) found that female university students recognised the difficulties of being a working mother, especially one in a professional position. Students from higher income backgrounds associated motherhood with greater stress, suggesting a greater awareness of work-family conflict.

Possibilities and constraints to reconcile work and family in Finland

A key issue from the capability perspective is the environment that steers young women's plans for their future adjustment between work and family. The Finnish welfare state as an *institutional conversion factor* and the context of this study exemplifies a social democratic welfare regime (Esping-Andersen 1990), where the dual-earner/dual-carer model is supported by enabling both parents to undertake childcare alongside paid employment (Närvi 2012). In 2020, for example, the employment rate of working age (15-64 years) women and men was 70.8 per cent and 73.9 per cent, respectively (OECD 2021a). To help parents reconcile work and family, Finland offers a broad array of benefits, such as a generous parental leave system comprising 105 days of maternity leave, 54 days of paternity leave, 158 days of shared parental leave and childcare leave up to the child's third birthday (Salmi, Närvi, and Lammi-Taskula 2018). During the 2000s, women's earlier return to work has been politically supported via various possibilities to work part-time while fathers have been encouraged to take up parental leave (Salmi and Närvi 2017, 25). Despite these incentives, women are more likely than men to take up parental leave. In 2020, women accounted for 90 per cent and men for 10 per cent of all parental leave allowances. Nearly one in four fathers took no parental leave (Social Insurance Institution of Finland 2020).

Studies on work-family reconciliation also indicate that *societal conversion factors* such as cultural norms influence the choices of young Finnish women in work and care. According to Repo (2013), maternal primacy in early care is supported by Finnish cultural ideals. Most Finnish mothers tend to be full-time homemakers up to their child's second birthday, returning thereafter to full-time employment (Närvi 2012; Närvi 2017). This inequality in care is perpetuated by a gender wage gap, which motivates women rather than men to exit employment when their children are young. Finland's gender wage gap is wider (18.9%) than the OECD mean (12.8%) and the highest in the Nordic countries (OECD 2021b). A study of young Finnish women and men found that women were expected to interrupt their careers, stay at home for longer and take up parental leave, whereas having children had little impact on men. Hence, young Finnish adults face the consequences of an unfinished gender revolution, as family formation poses a more serious risk to a woman's career and standard of living (Rotkirch et al. 2017, 96–97).

Perceived capabilities in relation to the work and family domains

Identifying the factors that enable or constrain young women's choices in the work and family domains may reveal inequalities in work and care. Educating oneself, access to paid work, a supportive partner, gender equality policies and family friendly work practices are some examples of the social and economic resources that provide young women with opportunities for work-family reconciliation. However, access to resources may not increase capabilities equally for all since individuals are differently embedded in their environmental and social contexts. This means that 'equal access to resources does not guarantee equal capabilities' (Yerkes, Hoogenboom, and Javornik 2020): Women from different socioeconomic backgrounds, i.e., with different *individual conversion factors*, may engage differently with family policy instruments (e.g., see Hobson 2014; Yerkes and Javornik 2019). For example, take up of the home care allowance in Finland is highest among lower-educated and low-income mothers and among those in an unstable labour market position. In contrast, childcare periods are shorter among highly educated and mothers who were employed before childbirth (Närvi 2017). Moreover, the paternal leave quota is more commonly taken up by highly educated fathers, especially the spouses of academically educated mothers (Lammi-Taskula, Salmi, and Närvi 2017). Hence, mothers with a permanent job or whose overall employment situation is good are able to return to work sooner and swap places and responsibilities with

the father if desired (Närvi 2012) whereas those in a more vulnerable situation are forced into lengthy leaves (longer than two years) and thus long employment breaks and higher wage penalties, further exacerbating their earnings disadvantage (see Cukrowska-Torzewska and Lovasz 2020). Thus, women's agency in making choices about work and family is constrained or 'situated' (Hobson 2014).

Previous studies on family formation have also shown that individual socioeconomic factors interact with institutional work-family policies, either obstructing or facilitating access to *valued functionings* for young women. Miettinen and Jalovaara (2020) found that unemployment generally delayed Finnish adults' entry into parenthood. For secondary-level or highly educated young adults parenthood was postponed until a more permanent position in the labour market had been secured. In contrast, for young women with a basic level of education, unemployment even accelerated the transition to parenthood (see also Brauner-Otto and Geist 2018), indicating the possible positive effects of parental leave benefits and housing support on family formation. However, having a child may also be an alternative to unemployment or a response to poorer labour market prospects (Fahlén 2013). A life course without children is becoming increasingly common in Finland, particularly among low-educated men and women (Jalovaara et al. 2018; Rotkirch and Miettinen 2017), showing that all young women may not realise their *valued functionings* for their future family. Evidence on the unequal care responsibilities and the constraints young women are likely to face in reconciling work and family described above prompted us to explore work-family expectations among Finnish young women and their perceived capabilities in relation to different institutional, societal and individual socioeconomic factors. The research questions were: 1) What are young women's expectations on future work-family reconciliation, and 2) How do women's expectations and perceived capabilities in work and care differ by labour market status and educational attainment?

Data and methods

Participants

Participants were 30 Finnish young women aged 18 to 27 years (mean 22.3 years) varying in labour market status and educational attainment. At time of interview, nine women were

employed, 12 were students and nine were unemployed. Twenty-two of the women had an upper secondary general or vocational qualification, five had a bachelor's degree, and three had completed compulsory, lower secondary education. The women's educational fields comprised education and counselling, social and health care, business and administration, the humanities and culture, and the environment and agriculture. Twenty-one women were in a couple relationship: one was married, eleven had a live-in partner and nine were dating but lived alone. The remaining nine participants were single and lived alone. None of the participants had children.

Data collection

The data collection was conducted in five Finnish municipalities during 2017–2018¹. Participants were recruited through purposive sampling aimed at reaching young women without children and differing in labour market status and educational attainment (Robinson 2014). Flyers were distributed by hand, email, and Facebook to personnel in local early childhood education services, services for older people, and job-seeker services. Early childhood education and older people's services, well-known as female-dominated sectors, were contacted as they were assumed to hire young women with vocational education. Snowballing was also used. Individual interviews were conducted at a location convenient for the participant, such as the university, a café or the local rehabilitative work activities unit. All personnel and participants involved in the study were informed about its aim, implementation and relevant ethical issues. Participation was voluntary and all participants consented to the use of their data for research purposes. The Finnish Advisory Board on Research Integrity (2012) guidelines were followed.

We conducted thirty semi-structured individual interviews. To obtain rich data with active narration of the participants' life course and future expectations, semi-structured individual interviews applying the timeline method were used (Holstein and Gubrium 2003, 74). This technique made it possible to capture personal and key life course events that might affect young women's future expectations of work-family reconciliation. The timeline method requires participants to draw a line that starts at the beginning of childhood and continues into

---

¹ The individual interviews were piloted in the year 2016 with two young women, both included in the present data.

emerging adulthood and thereafter (Adriansen 2012; Sugarman 1986). In addition to drawing the line, participants could draw pictures or write words or sentences referring to life events important to them at different points on the line. After or during their drawings, topics linked to their current and future life course were discussed, including their education and career, transition to parenthood, gender attitudes and work-family reconciliation. Interviews lasted around 1 to 2 hours and were recorded.

Analysis

After transcribing the individual interview data, inductive content analysis was conducted using ATLAS.ti. The purpose of the content analysis was to organise and elicit meaning from the data and draw realistic conclusions from it (see Bengtsson 2016). Therefore, all utterances referring to expectations on work-family reconciliation were extracted from the transcripts, and utterances related to the same central idea were grouped together to form a meaning unit. The meaning units were then condensed and coded into subcategories. Subcategories describing the same phenomenon were then sorted into broader categories and subsequently into main categories. Finally, the authors jointly assessed, defined, and named the categories. The analysis yielded 13 subcategories, four broader categories, and two main categories that described the conflicts the women predicted and the outcomes they desired in reconciling work and family in the future. However, we noticed that within the subcategories expectations differed by labour market status and educational attainment. Therefore, in the second phase of the analysis, we analysed differences within the subcategories between the women who were employed, those who were students and those who were unemployed, with special focus on their perceived capabilities in future work-family reconciliation.

Results

Both similarities and differences were identified in the young women's expectations and their perceived capabilities in future work-family reconciliation (see Table 1). While contradictory expectations on future work-family reconciliation were commonly found in the women irrespective of their labour market status and educational attainment, the employed women more often perceived themselves as being able to balance work, family, and their personal time in the future, the students more often perceived themselves as being able to combat gender

inequality in their future working lives, and the the unemployed women more often perceived their future work and care capabilities as limited.

Table 1. Similarities and differences in expectations and perceived capabilities for future work-family reconciliation among the women in the employed, student and unemployed groups

Young women's contradictory expectations on future work-family reconciliation

Irrespective of their labour market status and educational attainment, the young women reported holding two contradictory ideals, one of sharing daily responsibilities with their spouse and the other of maternal primacy (see Table 1). Although they expressed their desire for the sharing of daily responsibilities, such as housework and childcare with their spouse, they nevertheless emphasised maternal primacy when the discussion turned to parental leave. While shared parenting would offer both parents the opportunity to develop a close relationship with the child and flexibility to reconcile work and family, the women favoured longer maternal at-home childcare periods. The justification for choosing maternal care was the child's needs and wellbeing: *"I think about two years would be quite good because you know it's only mummy the child needs during the two first years of life"* (woman, aged 22). Women also preferred home childcare to institutional care. Breastfeeding was also cited as a reason for maternal primacy. Moreover, having a spouse with a higher income and position at work were further seen as justifying maternal at-home childcare. Thus, parental care would largely devolve on women.

The need for public family services and flexible working practices were also commonly reported irrespective of the women's background characteristics (see Table 1). The women foresaw public family services as facilitating future work-family reconciliation. They underlined the importance of receiving both professional and peer support through maternity and child health clinics: *"If you don't have your own safetynets then society should take responsibility because it's quite a big ask to reconcile those things so that you don't feel you're on your own"* (woman, aged 25). They also highlighted the responsibility of policymakers to promote childcare and other services for mothers and children. No mention was made of services for men. Furthermore, the women expected flexible working practices, such as part-time work, reduced or flexible working hours, telecommuting and the possibility to receive a

partial care allowance, to facilitate more sustainable reconciliation of both life domains. The opportunity to choose these alternatives was perceived as further strengthening women's capabilities in future work and care.

Employed: Capabilities to balance with work, family, and personal time in the future

The group of employed women comprised nine young women working in the care and services sectors. Three were permanently employed, five had a temporary contract and one was working part-time. Eight of the nine had an upper secondary general or vocational qualification and the other a bachelor's degree. Most had studied social and health care. The mean age of the employed women was 22.6 (range 18 to 26 years).

The young women in this group perceived themselves as capable of balancing work, family, and personal time in the future (see Table 1). They did not wish for a demanding career but rather for one that was meaningful and enjoyable. Having a job meant, above all, earnings, routines and a steady rhythm in everyday life, and thus security: *“Work is important for me, it's somehow such a fundamental in life as it provides security, financially and so on (...) and maybe somewhat more regular days and a little more routine in life”* (woman, aged 23). Commitment to working life was considered important because it not only secured their livelihood but also gave them confidence in their future employability.

Those who expressed dissatisfaction with their current jobs saw themselves as looking for new career opportunities. Changing one's job or further study were also seen as options making for a more balanced working life in the future: *“I wrote a new occupation in this part about the future. Ever since I graduated and started doing this job, I've thought that I won't be doing it up to retirement - it's physically and mentally so hard”* (woman, aged 26). The job was perceived as too much to cope with. The women also felt that their contribution was not really valued, as manifested by their low pay and public attitudes. Moreover, they felt they were not receiving sufficient support from their supervisors and found the responsibilities and new requirements at work stressful: *“I like my job but somehow all this new legislation and the paperwork and having to do this and that, it just makes me feel stressed at work and causes too much pressure”* (woman, aged 22). Owing to such grievances, these women wanted to change the course of their lives in line with their own values.

Although the employed women did not regard work-family reconciliation as problematic, they were nevertheless aware of the pressures of time if they were to have a child: *“I’ve been thinking about this three-shift job, that it probably wouldn’t fit in well with the family”* (woman, aged 23). They foresaw that shiftwork, for example, would not suit a future family life. They had also noticed that work takes up a large part of the day and wondered how they would have time for different aspects of life: *“Will I have time for the whole family for both children and spouse and work, and whatever else I have in my life, hobbies and everything”* (woman, aged 24). In reflecting on this dilemma, they emphasised the importance of setting aside time for their hobbies and the couple relationship if they were to have children: *“If I had kids, I’d not be afraid to take babysitters or time out (...) it would be good to learn that you don’t always need to take care of everything on your own”* (woman, aged 22). By time out and accepting external help, they would be able to take care of their personal wellbeing and so balance work and care.

Students: Capabilities to combat gender inequality in future working life

Of the twelve young women who were students, ten were studying for a bachelor’s or master’s degree and two for an upper secondary general qualification. The majority of the women students were engaged in business or education studies. Eight were combining study and work. The mean age of the women students was 22.5 years (range 18 to 26 years).

The students saw themselves as having the capabilities to combat gender inequality in their future working life (see Table 1). They planned a progressive career with increasing responsibility, including a managerial position or demanding international job. However, they expected gender inequalities in working life to constrain their agency in work-family reconciliation. They felt that younger women would be discriminated against when applying for permanent jobs and thus at risk of settling for temporary employment: *“If an employer is afraid to hire you because of maternity leave, even though it’s not talked about, the reality is that your contract will not be renewed in cases of pregnancy”* (woman, aged 23). They foresaw temporary contracts as likely in their future career. They were also aware of how childbirth and staying at home during the child’s infancy could affect their career: *“During infancy, however, the biggest burden is on the mother and the biggest impact will be on mother’s career so that it’s less often the father’s work or career that suffers or changes when you have children”* (woman, aged 22). Owing to career breaks, they foresaw women as bearing the main cost of

having a child in the family, and hence emphasised the responsibility of employers to promote gender equality in working life: *“When the kids are sick it shouldn’t always be mum who takes time off from work. Organisations should accept that either dad or mum can stay at home”* (woman, aged 26). Gender equality should be promoted in organisations by encouraging men to take up family leave and, for example, stay at home to tend a sick child.

Although work was foreseen as a path to self-development and financial security among the students, it was not considered paramount: *“I don’t want to be that work oriented that I forget what’s most important, I mean close people and family and my spouse. Work and career are important but not the most important things (...) It [work and career] doesn’t lay down next to you and listen to your worries”* (woman, aged 26). Being good and present mothers with time for their child was also foreseen as important. Hence, these women anticipated that high demands in working life such as fierce competition and overwork would limit their dedication to family life: *“You can’t really choose how much you want to work but instead you need to work hard to make sure you keep your job”* (woman, aged 22). Committing oneself to working life was seen as a gamble: if you did not try to advance in your career, you might miss out. While not wanting to lose their opportunities for advancement, these women struggled with the idea of being forced to focus only on their career at the cost of their family: *“Work will take even more time in the future, and because I want to work in a sector where jobs are certainly available, I’ll be bringing work home even though I’d rather not”* (woman, aged 21). They foresaw work as interfering with their family time, making it difficult to separate the boundary between these two domains.

Two of the university students foresaw a childless future. For one, the choice was career-related. She saw family life with children as hindering advancement in her career: *“My own work has after all been more important so that I don’t feel I want to sacrifice what I’ve achieved so far just to be a mother”* (woman, aged 22). For the other, the choice was based on environmental issues and climate change. Instead of biological parenthood, she preferred to satisfy her caring needs through involvement in elderly care. These women’s personal agency and perceived capabilities would enable them to make a choice they valued.

Unemployed: Limited capabilities in future work and care

The group of unemployed women contained nine young women who were currently outside the labour force. Three were short-term unemployed (i.e., less than one year) and six long-term unemployed (i.e., from one to three years) and hence clients of municipal social services: one was on a work try-out and five were engaged in rehabilitative work activities. One of the unemployed women had no schooling beyond compulsory education, six had an upper secondary general or vocational qualification and two a bachelor's degree. This group showed the widest variety in their educational fields. The mean age of the unemployed women was 21.8 years (range 19 to 27 years).

The unemployed women perceived their future capabilities to reconcile work and care as limited (see Table 1). They were doubtful about their personal abilities, and thus had little faith in their future employability: *"I've realised that after this long spell of unemployment I don't necessarily believe in my own abilities, so I'd need a lot of encouragement and support if I got a job* (woman, aged 27). These women had experienced difficulty and frustration when applying for jobs and felt that they lacked the competences needed in the labour market. They would like to demonstrate their potential by having options in their working life. The long-term unemployed women in particular were worried about their personal wellbeing and uncertain if they would be able to commit to full-time work: *"I don't think it's really my thing to do an eight-hour day with tight schedules and five times a week, so perhaps there would be a more suitable option for me that I could cope with"* (woman, aged 23). These women envisioned a hectic working life where their coping ability and personal choices would be ignored.

Besides expecting problems in their future working lives, the unemployed women were also concerned about their ability to cope with family life in the future. Although motherhood was seen as rewarding, having a child would mean a big responsibility that would tax their physical and mental resources: *"The child may be in the negative age and you may sleep poorly and be wound up so you really need to take care of yourself to deal with all that hassle because, in my opinion, it takes a lot out of a person"* (woman, aged 24). They expected balancing work and care to be stressful and burdensome. They elaborated their concern about their personal wellbeing if they 'lost' themselves in the hustle and bustle of functioning in different life domains, and hence highlighted their need for individual support and guidance in family life and childcare arrangements: *"I'll probably need all the support and help available, and I also*

believe that I'll want to get all the information available about childcare and things like that, so that I won't need to wonder or guess by myself" (woman, aged 21). Reliance on social support could help these women to manage work-family reconciliation in the future.

Family life with a child was also perceived as problematic in the face of financial constraints. *"You spend a lot of money on everything, such as diapers and so on, and if you don't have a car, you can go on foot with the child, of course, but it makes it more difficult."* (woman, aged 24). Worries in finance would make everyday life more difficult. Women expected the working spouse in particular would experience financial pressure. Thus, the costs of starting a family could cause additional stress, possibly leading to tension between spouses.

Three of the long-term unemployed, lower-educated women foresaw themselves as remaining childless. The reasons for this were especially linked to health- and life course-related factors. Having experienced challenges at home and in school from the beginning of childhood, the idea of becoming a parent seemed unlikely: *"I wouldn't want my child to experience the same, it would somehow simply mean too much pressure. I'd rather leave others to have children and have that responsibility – they can anyway handle it better"* (woman, aged 22). These women foresaw family life with children as demanding and felt anxious about taking lifelong responsibility for a child. With already stretched personal resources, dreams of having a child were not realisable.

Discussion and conclusions

In this study, we were interested in young women's expectations and their perceived capabilities to reconcile work and family in the future in the context of the Finnish welfare state, where generous family benefits coexist with highly gender-unequal practices. The contradiction between the ideals of shared daily responsibilities with one's spouse and maternal primacy was common among the women irrespective of their labour market status and educational attainment. This dualism reflects the Finnish gender culture which embraces both the ideal of shared parenthood and the primacy of maternal care which is considered important for the psychosocial development of young children (Närvi 2012; Repo 2013). According to Lehto (2020), the increasing trend towards child-centredness in Finnish families is predominantly informed by the discourse of maternal primacy, meaning that mothers are

expected to devote large amounts of time and energy to their children. Hence, while shared parenthood remains a general ideal, women tend to favour maternal over paternal care (Salmi 2006). Moreover, today's young women seem attracted to traditional gender parenting roles (e.g., Salin, Ylikännö, and Hakovirta 2018; Savela and O'Brien 2016). Therefore, from the standpoint of the capabilities approach (e.g., Sen 1995; 1999; Hvinden and Halvorsen 2018; Yerkes, Hoogenboom, and Javornik 2020) it seems that family leave policies and cultural norms in Finland as *institutional* and *societal conversion factors* frame young Finnish women's perceptions of their future capabilities to combine work and care insofar as they continue to cherish expectations for longer at-home childcare periods and traditional gendered parenting roles. The present results also confirm that for young adults in Finland having a family is one of their most important future goals (*valued functionings*) (Myllyniemi 2017, 28–30). Nevertheless, young women, particularly those in a more vulnerable labour market position, who subscribe to the ideal of maternal primacy may expose themselves to lengthy leave periods, and thus to employment breaks and loss of earnings in the future (see Cukrowska-Torzewska and Lovasz 2020; Rotkirch et al. 2017, 96–97).

The women's expectations and perceived capabilities also differed by their labour market status and educational attainment. The employed women perceived themselves as having the capability to balance work and family and find time for themselves in the future. They emphasised that they would need time for their hobbies and for the couple relationship if they had children. In highlighting this, they showed a readiness to break with the traditional culture of intensive parenting (see Lee 2014; Lehto 2020). The employed women with a more traditional female career in mind also had lower expectations that work would interfere with their family time compared to the women students, who planned on having a demanding future career. In line with Savela and O'Brien (2016), the women expecting to have more traditional female career may have chosen their career-related *valued functionings* to avoid interference with their family commitments. Moreover, the employed women were confident about their employability and intended to remedy their grievances in their current working life by seeking new career opportunities in the future. Hence, it seems that having a job makes for a confident attitude towards working life (see also Alakärppä et al. 2022), and thus broadens the range of *valued functionings* that young women can choose from when trying to resolve their future work-care dilemma.

The group of students with higher education- and career-related expectations, in turn, felt themselves as capable of combating gender inequality in future working life. To facilitate future work-family reconciliation, these women highlighted the responsibility of employers in building a more family-supportive organisational culture. They were vocal about the need for greater gender equality in working life and fathers' participation in childcare. Thus, our results suggest that these women perceived themselves as able to realise their *valued functionings* at work through maintaining their rights to reconcile work and family and to be better paid at work. However, while underlining the importance of gender equality in working life, they did not call for changes in the distribution of parental care at home. This may partially be explained by the different attitudes prevalent in the public and private spheres: equality is emphasised more in the context of paid work than that of unpaid care (Salin, Ylikännö, and Hakovirta 2018). Thus, women with higher education- and career-related expectations may find themselves struggling to cope with the double burden of a demanding career and an intensive family life in the future (e.g. Rotkirch et al. 2017, 115). Two of the university students foresaw themselves as remaining childless, thus transgressing the social norm of motherhood as the main female goal. Hence, women with higher education may nevertheless have greater freedom to exercise agency in family decision-making (Sen 1999, 199).

The unemployed women's expectations on future work-family reconciliation differed most clearly from those of the other groups. These women perceived themselves as having limited capabilities in future work and care. They had little faith in their future employability. Those experiencing long-term unemployment were also worried about their personal wellbeing in what they regarded as hectic working life. The unemployed women also foresaw financial constraints and were concerned about their ability to cope with family life in the future. Thus, their perceived limited capabilities seem to constrain their agency in realising their *valued functionings* in future work-family reconciliation and family decision-making. Three of the long-term unemployed, lower-educated women envisaged a future life course without children. Previous research has shown that young adults in a weaker economic or employment situation face increasing social and economic disadvantages that are reflected not only in their employment options but also in family formation (Brauner-Otto and Geist 2018; Miettinen and Jalovaara 2020). Thus, in line with the capabilities approach (e.g., Sen 1995; 1999; Hvinden and Halvorsen, 2018; Yerkes, Hoogenboom, and Javornik 2020), labour market status and educational attainment as *individual socioeconomic conversion factors* seem to shape young

women's options in work and care - either through giving them confidence and greater freedom or causing them concern when faced with making future work-family choices.

This study has its limitations. The first relates to the link between the women's expectations and their educational and employment situation. Owing to the high proportion of women in tertiary education, the findings for students may not represent women in upper secondary general or vocational education. Similarly, the employed women were all in blue- or pink-collar jobs; thus, the expectations of women in for example professional or leadership may differ. Moreover, these women's educational and career paths may be still in process, and thus the expectations found in this study are based on their current life situation. A second limitation concerns the association between women's expectations and their socioeconomic characteristics. Although the study revealed that socioeconomic factors in general shape women's future work and family expectations, a broader quantitative comparison is needed to determine specifically whether age, level of education, work, marital status, or financial situation influence work-family expectations, and how these background characteristics are associated with expectations on combining work and family life. However, we were able to provide the richness for a more in-depth analysis by recruiting young women from a broad range of backgrounds. Finally, this study focused on women's future expectations in work and childcare. It would, therefore, be useful in further studies to compare gender expectations by utilising a comparison group of male participants.

Policy implications

Actions on the societal level are needed to support the agency of young women with different backgrounds and related capabilities in their efforts to balance work and care in their future life course. First, as young women continue to subscribe to the ideal of maternal primacy, men's take-up of family leave, family-friendly arrangements in organisations, and gender wage equality should be promoted to remedy the disadvantages experienced by women, particularly the more vulnerable, in their career and wage development (see also Hill et al. 2019). The family leave reform planned to be introduced later this year in Finland should encourage future parents to share family leave more equally as it extends fathers' individual leave entitlement and raises the level of compensation. Employers will also have a key role in enabling and supporting men to take family leave, thereby also improving the position of women in the

labour market. In addition, mutually agreed flexibility policies in organisations such as telecommuting, flexitime and reduced hours arrangements could improve young women's coordination of work and family. Second, as labour shortages increase with demographic aging, it will become increasingly necessary to integrate all individuals, irrespective of their life situation, into the labour market and society (Buchholz and Blossfeld 2012). Work and family will only be compatible if labour market institutions reduce the uncertainties connected with childbearing and allow young adults to better plan ahead (Adsera 2011). Therefore, the future expectations and perceived capabilities of currently unemployed women on family formation and working life participation require attention. There is a need to support the agency of these women who encounter problems in constructing their educational and working life paths. Personalised guidance, disseminating information about career opportunities, and structured labour market entry, including training and rehabilitation, could help unemployed women to realise their choices in work and care. Removing the obstacles to reconciling employment with a family depends on the ability of welfare states to promote more gender-equal practices in work and care, not to mention securing the availability of work, and thus strengthen the agency of young women.

Acknowledgements

The authors would like to thank all those who made this study possible, especially the participants and the graduate students who helped with the fieldwork.

Disclosure statement

The authors declare no potential conflict of interest.

Funding

The study was funded by a grant to the first author from the Alli Paasikivi Foundation.

ORCID

Outi Alakärppä <http://orcid.org/0000-0002-8320-9189>

Eija Sevón <http://orcid.org/0000-0002-6749-8478>

Helen Norman <http://orcid.org/0000-0002-2741-1358>

Anna Rönkä <http://orcid.org/0000-0002-2889-3264>

References

- Adsera, A. 2011. "Where are the babies? Labor market conditions and fertility in Europe." *European Journal of Population*, 27 (1): 1–32. doi:10.1007/s10680-010-9222-x
- Adriansen, H. K. 2012. "Timeline interviews: A tool for conducting life history research." *Qualitative Studies*, 3 (1): 40–55. doi:10.7146/qs.v3i1.6272
- Alakärppä, O., E. Räikkönen, A. Rönkä, and E. Sevón. 2022. "Confident, cautiously confident or concerned? Working life profiles, capabilities, and expectations for work-family reconciliation among young Finnish women." *Community, Work & Family*, doi:10.1080/13668803.2022.2027743
- Bengtsson, M. 2016. "How to plan and perform a qualitative study using content analysis." *NursingPlus Open*, 2: 8–14. doi:10.1016/j.npls.2016.01.001
- Brauner-Otto, S.R., and C. Geist. 2018. "Uncertainty, doubts, and delays: Economic circumstances and childbearing expectations among emerging adults." *Journal of Family and Economic Issues*, 39: 88–102. doi:10.1007/18.12.202015.12.2020/s10834-017-9548-1
- Buchholz, S., and H. -P. Blossfeld. 2012. "Changes in the economy, the labor market, and expectations for the future: What might Europe and the United States look like in twenty-five years?" *New Directions for Youth Development*, 135, 17–25. doi:10.1002/yd.20025
- Çopur, Z., and T. Koropecj-Cox. 2010. "University students' perceptions of childless couples and parents in Ankara, Turkey." *Journal of Family Issues*, 31 (11): 1481–1506. doi:10.1177/0192513X10361577
- Coyle, E. F., E. Van Leer, K. M. Schroeder, and M. Fulcher. 2015. "Planning to have it all: Emerging adults' expectations of future work-family conflict." *Sex Roles*, 72: 547–557. doi:10.1007/s11199-015-0492-y
- Cukrowska-Torzewska, E., and A. Lovasz. 2020. "The role of parenthood in shaping the gender wage gap – A comparative analysis of 26 European countries." *Social Science Research*, 85: 1–19. doi:10.1016/j.ssresearch.2019.102355
- Esping-Andersen, G. 1990. *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Fahlén, S. 2013. "Capabilities and childbearing intentions in Europe." *European Societies*, 15 (5), 639–662. doi:10.1080/14616696.2013.798018
- Fernández-Cornejo, J. A., L. Escot, J. Kabubo-Mariara, B. K. Kinuthia, G. B. Eydal, and T. Bjarnason. 2016. "Gender differences in young adults' inclination to sacrifice career opportunities in the future for family reasons: comparative study with university students from Nairobi, Madrid, and Reykjavik." *Journal of Youth Studies*, 19 (4): 457–482. doi:10.1080/13676261.2015.1083957

- Finnish Advisory Board on Research Integrity. 2012. *Responsible conduct of research and procedures for handling allegations of misconduct in Finland. Guidelines of the Finnish Advisory Board on Research Integrity 2012*. Accessed June 2, 2019. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Frisén, A., J. Carlsson, and M. Wängqvist. 2014. "Doesn't everyone want that? It's just a given: Swedish emerging adults' expectations on future parenthood and work/family priorities." *Journal of Adolescent Research*, 29 (1): 67–88. doi:10.1177/0743558413502537
- Gal, J. 2010. "Is there an extended family of Mediterranean welfare states?" *Journal of European Social Policy*, 20 (4): 283–300. doi:10.1177/0958928710374374.
- Gender Equality Barometer. 2018. *Gender equality barometer 2017*. Publications of the Ministry of Social Affairs and Health 12/2018. Helsinki: Ministry of Social Affairs and Health. Accessed June 16, 2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4012-3>
- Hill, E., Baird, M., Vromen, A., Cooper, R., Meers, Z., and Probyn, E. 2019. "Young women and men: Imagined futures of work and family formation in Australia." *Journal of Sociology*, 55 (4): 778–798. doi:10.1177/1440783319877001
- Hobson, B. (Eds.) 2014. *Worklife balance. The agency and capabilities gap*. Oxford: Oxford University Press.
- Holstein, J. A., and J. F. Gubrium. 2003. "Active interviewing." In *Postmodern interviewing*, edited by J. F. Gubrium and J. A. Holstein, 66–80. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Hvinden, B., and R. Halvorsen. 2018. "Mediating agency and structure in sociology: What role for conversion factors?" *Critical Sociology*, 1–17. doi.org/10.1177/0896920516684541
- Jalovaara, M., G. Neyer, G. Andersson, J. Dahlberg, L. Dommermuth, P. Fallesen, and T. Lappegård. 2018. "Education, gender, and cohort fertility in the Nordic countries." *European Journal of Population*, 35 (3): 563–586. doi:10.1007/s10680-018-9492-2
- Kalleberg, A. L., and Vallas, S. P. 2018. "Probing precarious work: Theory, research, and politics." *Research in the Sociology of Work*, 31: 1–30. doi:10.1108/S0277-283320170000031017
- Lammi-Taskula, J., M. Salmi, and J. Närvi. 2017. "Isien perhevapaat [Fathers' family leave]." In *Perhevapaat, talouskriisi ja sukupuolten tasa-arvo*, edited by M. Salmi, and J. Närvi, 105–134. Helsinki: Terveystien ja hyvinvoinnin laitokset.
- Lee, E. 2014. "Introduction." In *Parenting Culture Studies*, edited by E. Lee, J. Bristow, C. Faircloth, and J. Macvarish, 1–24. UK: Palgrave Macmillan.
- Lehto, M. 2020. "Bad is the new good: negotiating bad motherhood in Finnish mommy blogs." *Feminist Media Studies*, 20 (5): 657–671. doi:10.1080/14680777.2019.1642224
- Miettinen, A., and M. Jalovaara. 2020. "Unemployment delays first birth but not for all. Life stage and educational differences in the effects of employment uncertainty on first births." *Advances in Life Course Research*, 43: 1–12. doi:10.1016/j.alcr.2019.100320
- Mills, M., and H.-P. Blossfeld. 2013. "The second demographic transition meets globalization: A comprehensive theory to understand changes in family formation in an era of rising uncertainty." In *Negotiating the life course: Stability and change in life pathways*, edited by A. Evans and J. Baxter, 9–33. Dordrecht: Springer. doi:10.1007/978-90-481-8912-0_2
- Myllyniemi, S., eds. 2017. *Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016* [Looking to the future. Youth Barometer 2016]. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusverkosto.
- Nilsen, A., M. das Dores, S. Kovacheva, and J. Smithson. 2012. "Comparing transitions to motherhood across contexts." In *Transitions to parenthood in Europe. A comparative life*

- course perspective*, edited by A. Nilsen, J. Brannen and S. Lewis, 41–64. Bristol: Policy press.
- Norman, H. 2020. “Does paternal involvement in childcare influence mothers’ employment trajectories during the early stages of parenthood in the UK?” *Sociology*, 54 (2): 329–345. doi:10.1177/0038038519870720
- Närvi, J. 2012. “Negotiating care and career within institutional constraints – work insecurity and gendered ideals of parenthood in Finland.” *Community, Work & Family*, 15 (4): 451–470. doi:10.1080/13668803.2012.724827
- Närvi, J. 2017. “Äitien perhevapaat ja osallistuminen työelämään [Mothers' family leave and participation in working life].” In *Perhevapaat, talouskriisi ja sukupuolten tasa-arvo*, edited by M. Salmi and J. Närvi, 64–104. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- OECD. 2021a. *Employment rate (indicator)*. Accessed June 8, 2021. doi:10.1787/1de68a9b-en
- OECD. 2021b. *Gender wage gap (indicator)*. Accessed June 8, 2021. doi:10.1787/7cee77aa-en
- Repo, K. 2013. “The child in the context of home care – Finnish mothers’ assessments.” In *Women, men and children in families: Private troubles, public issues*, edited by E. Oinonen and K. Repo, 195–212. Tampere: Tampere University Press.
- Robinson, O. C. 2014. “Sampling in interview-based qualitative research: a theoretical and practical guide.” *Qualitative Research in Psychology*, 11 (1): 25–41. doi:10.1080/14780887.2013.801543
- Rotkirch, A., and A. Miettinen. 2017. “Childlessness in Finland.” In *Childlessness in Europe: Contexts, Causes, and Consequences*, edited by M. Kreyenfeld and D. Konietzka, 139–158. Rostock: Demographic Research Monographs. doi:10.1007/978-3-319-44667-7_7
- Rotkirch, A., K. Tammisalo, A. Miettinen, and V. Berg. 2017. *Miksi vanhemmuutta lykätään? Nuorten aikuisten näkemyksiä lastensaannista [Why do young adults postpone parenthood?]*. Perhebarometri 2017. Helsinki: Väestöliitto.
- Salin, M., M. Ylikännö, and M. Hakovirta. 2018. “How to divide paid work and unpaid care between parents? Comparison of attitudes in 22 Western countries.” *Social Sciences*, 7 (10): 188. doi:10.3390/socsci7100188
- Salmi, M. 2006. Parental choice and the passion for equality. In *Politicising parenthood in Scandinavia. Gender relations in welfare states*, edited by A. L. Ellingsaeter, and A. Leira, 145–170. Bristol: Policy Press.
- Salmi, M., and J. Närvi, eds. 2017. *Perhevapaat, talouskriisi ja sukupuolten tasa-arvo [Parental leave, economic crisis and gender equality]*. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Salmi, M., J. Närvi, and J. Lammi-Taskula. 2018. ‘Finland country note’. In *14th International review of leave policies and related research 2018*, edited by S. Blum, A. Koslowski, A. Macht, and P. Moss, 152–170. Accessed April 23, 2019. http://www.leavenetwork.org/lp_and_r_reports/
- Savela, A. E., and K. M. O’Brien. 2016. “Predicting college women’s career plans: Instrumentality, work, and family.” *Journal of Career Development*, 43 (4): 335–348. doi:10.1177/0894845315602118
- Sen, A. 1995. *Inequality reexamined*. Oxford: Oxford University Press.
- Sen, A. 1999. *Development as freedom*. Oxford: Oxford University Press.
- Sobotka, T. 2017. “Post-transitional fertility: the role of childbearing postponement in fuelling the shift to low and unstable fertility levels.” *Journal of Biosocial Science*, 49 (S1): S20–S45. doi:10.1017/S0021932017000323

- Sobotka, T., V. Skirbekk, and D. Philipov. 2011. "Economic recession and fertility in the developed world." *Population and Development Review*, 37 (2): 267–306. doi:10.1111/j.1728-4457.2011.00411.x
- Social Insurance Institution of Finland. 2020. *Fathers' share of family leaves is rising slowly*. Accessed February 14, 2021. <https://www.kela.fi/web/en/information-on-family-leaves>
- Sugarman, L. 1986. *Life-span development. Concepts, theories and interventions*. London: Methuen.
- World Economic Forum. 2018. *The global gender gap report 2018*. Geneva: World Economic Forum. Accessed April 23, 2019. http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2018.pdf
- Yerkes, M.A., M. Hoogenboom, and J. Javornik. 2020. "Where's the community in community, work and family? A community-based capabilities approach." *Community, Work & Family*, 23 (5): 516–533. doi:10.1080/13668803.2020.1818547
- Yerkes, M. A., and J. Javornik. 2019. "Creating capabilities: Childcare policies in comparative perspective." *Journal of European Social Policy*, 29 (4): 529–544. doi:10.1177/0958928718808421

Table 1

Table 1. Similarities and differences in expectations and perceived capabilities for future work-family reconciliation among the women in the employed, student and unemployed groups

Groups of young women	Employed	Students	Unemployed
Similarities in work-family expectations	The ideal of daily responsibilities shared with spouse		
	The ideal of maternal primacy		
	The need for public family services		
	Wish for flexible working practices		
Differences in work-family expectations	Looking for new career opportunities	Gender inequality in working life	Little faith in their employability
	Pressures of time	Promotion of gender equality in working life	Worry about personal wellbeing
	Taking care of personal wellbeing	High demands of working life	Financial constraints

III

YOUNG WOMEN'S CONTRADICTIONARY EXPECTATIONS AND THEIR PERCEIVED CAPABILITIES FOR FUTURE WORK-FAMILY RECONCILIATION IN FINLAND

Alakärppä Outi, Räikkönen Eija, Rönkä Anna & Sevón Eija, 2022

Community, Work & Family

DOI:10.1080/13668803.2022.2027743

Uudelleenjulkaistu Taylor & Francisin luvalla.

Confident, cautiously confident or concerned? Working life profiles, capabilities, and expectations for work-family reconciliation among young Finnish women

Outi Alakärppä ^a, Eija Räikkönen ^b, Anna Rönkä ^a and Eija Sevón ^a

^aDepartment of Education, University of Jyväskylä, Jyväskylä, Finland; ^bFaculty of Education and Psychology, University of Jyväskylä, Jyväskylä, Finland

ABSTRACT

The uncertainties and growing social inequality young adults face in the labour market call for research on the link between young women's expectations about working life and the real options they have in seeking to combine work with care. Drawing on Sen's capabilities approach, this study contributes to filling this gap in the literature by examining how women in emerging adulthood in Finland foresee their future career and working life, and how these expectations are associated with socioeconomic and partnership characteristics and their expectations for work-family reconciliation. Survey data obtained from 527 young women aged 18–29 were analysed using latent profile analysis. Three distinct career/working life profiles were identified: confident (43%), cautiously confident (37%) and concerned (20%). The young women in the confident profile were the most advantaged and those in the concerned profile the most disadvantaged with regard to level of education, main activity, financial situation and region. Furthermore, the concerned women foresaw their options in their future career and in combining work with care as limited. The findings underline the importance of viewing individual decision-making processes related to work-family transitions within broader institutional and societal contexts.

ARTICLE HISTORY

Received 30 May 2021
Accepted 6 January 2022

KEYWORDS

Young women; expectations; working life; work-family reconciliation; capabilities

Introduction

During recent decades, young adults have faced increasing labour market risks and economic uncertainty (Buchholz & Blossfeld, 2012; Kalleberg & Vallas, 2017), forcing them to adapt their behaviour. The rise in the age of entry into parenthood and the lengthening of higher education (Mills & Blossfeld, 2013; Sobotka, 2017) reflect the development of a new phase in the life course of young people in the industrialised world. This phase of emerging adulthood starts in the late teens and ends in the late twenties, when several important work and family-related life choices need to be considered (Arnett,

CONTACT Outi Alakärppä outi.j.alakarppa@jyu.fi Department of Education, University of Jyväskylä, Jyväskylä, Finland

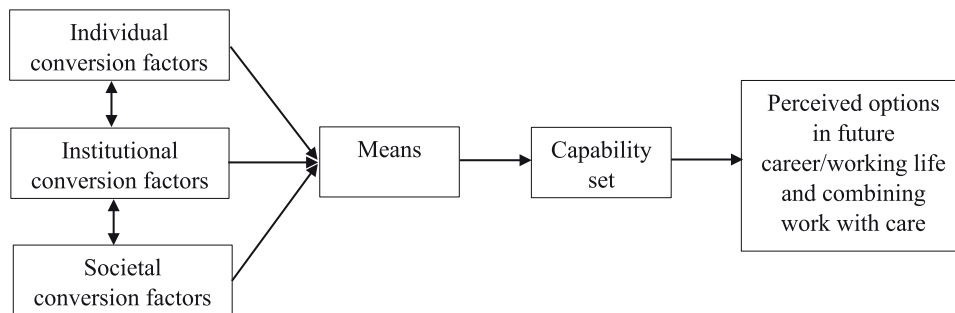
© 2022 The Author(s). Published by Informa UK Limited, trading as Taylor & Francis Group
This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>), which permits non-commercial re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited, and is not altered, transformed, or built upon in any way.

2004, pp. 3–8). However, higher levels of uncertainty generate insecurity and potential conflict and make it increasingly difficult for young adults to make these choices (Mills & Blossfeld, 2013). Furthermore, owing to the gendered expectations related to work and care (Fernández-Cornejo et al., 2016; Savela & O'Brien, 2016), young women in particular are more likely to expect conflict in reconciling work and family, and thus find work-family reconciliation challenging (Rotkirch et al., 2017, pp. 96–97).

A growing body of research has assessed young women's expectations of their future working lives (Lechner et al., 2017; Sortheix et al., 2015) and their need to strike a balance between different life domains (e.g. Fernández-Cornejo et al., 2016; Savela & O'Brien, 2016). Furthermore, studies on the working careers of women have identified various associations between these and socioeconomic background, partnership status and career/family prospects (e.g. Brauner-Otto & Geist, 2018; Damaske & Frech, 2016), indicating that these factors shape young women's choices in future transitions. However, knowledge on young women's individual decision-making on future work-family transitions as embedded in institutional and societal contexts remains limited. Accordingly, we utilised data gathered by a cross-sectional survey (Finnish Youth Barometer, 2019; Haikkola & Myllyniemi, 2020) to examine how Finnish women in emerging adulthood foresee their future career/working life, and how these expectations are associated with socioeconomic and partnership characteristics and work-family expectations. Applying Amartya Sen's (1995, 1999) capabilities approach, we were able to move beyond the abstract concept of 'free choice' to focus more on which options are perceived to be feasible or 'genuinely possible' (Norman, 2020) for young Finnish women when making plans about paid and unpaid work in a modern welfare state that supports the dual-earner/dual-carer model but where gender-unequal practices remain highly prevalent (e.g. see Gender Equality Barometer, 2018).

Young women's expectations on their future career and working life and work-family reconciliation

Sen's (1995, 1999) capabilities approach focuses on individuals' real opportunities to live the life they value, or in other words 'what people are effectively able to do and be' (Robeyns, 2005). The approach concerns human well-being and social justice and aims at promoting a person's *capability* to choose between certain *functionings*, i.e. ways of doing things, or the 'real options' open to them. As the capabilities approach has been criticised for focusing excessively on the individual, we also draw on the work of scholars (Hobson, 2014; Hvinden & Halvorsen, 2018; Yerkes et al., 2020) who view individual capabilities as embedded in varying individual, institutional and societal contexts (*conversion factors*; see Figure 1). These are not intrinsically distinct from each other; rather, they interplay with each other (Hobson, 2014, p. 14). Conversion factors shape the ways individuals translate *means*, understood as the social and economic resources they have at their disposal, including work-family policy instruments, into capabilities by enabling or constraining *valued functionings* (Hvinden & Halvorsen, 2018). Because of variation in their situated agency (Hobson, 2014), individuals can be expected to differ in their expectations about their future career/working life. Empirical research supports this notion. For example, a study of young adults in Germany and Finland revealed three different work-value priorities during the transition to adulthood: extrinsic values, referring to the importance of job

Figure 1. The theoretical model of the study.

security and material rewards; intrinsic values, referring to the priority of having an interesting, varied and valuable job; and autonomy values, referring to the importance of working independently (Lechner et al., 2017). In addition, Sortheix and colleagues (2015), using data on Finnish young adults, found that intrinsic work values (i.e. the perceived importance of having a job that is interesting and matches one's personal competences) predicted a higher degree of person-job fit two years later. Reward-related work values, such as a good salary and high prospects for promotion, predicted lower chances of being unemployed. Finally, security work values, meaning having a stable job, predicted higher chances of being unemployed later on.

Many studies have also found that young women are concerned about work-family conflict and plan to resolve this according to their own aims and desires (e.g. Cinamon, 2010; Fernández-Cornejo et al., 2016; Rotkirch et al., 2017, p. 72; Savela & O'Brien, 2016). In their US study, Savela and O'Brien (2016) found that young female students expected that high work engagement or holding high leadership aspirations would lead to higher work-family conflict. In contrast, women with a more traditional female career in mind – professions mostly employing women and undervalued in terms of earnings – had lower expectations that work would interfere with their family time. Similar findings were reported by Cinamon (2010). Furthermore, a study comparing Kenya, Iceland and Spain found that to achieve a better work-family balance, young women with traditional gender attitudes were also more disposed to make sacrifices in their future working careers. In contrast, the inclination to sacrifice career opportunities was lower among female students with high leadership aspirations and those who came from an egalitarian household, where their mothers worked 40 hours or more (Fernández-Cornejo et al., 2016).

Perceived capabilities and choices related to work and care

According to the capabilities approach (Sen, 1995, 1999), individual agency, referring to individuals' ability to make choices within their own set of capabilities by perceiving, interpreting, and responding to their personal social situation (Yerkes et al., 2020), is a key factor when assessing young women's expectations about working life and combining work with care. Hence, identifying factors that enable or constrain young women's choices in future transitions is important in seeking to redress the growing inequalities in work and care. For example, educating oneself, having a job, finding a partner and

living in an area with work opportunities are some of the social and economic resources (*means*) shaping young women's options. However, access to resources alone may not increase capabilities equally for all, since individuals are differently embedded in their own environments and social contexts (Yerkes et al., 2020). Women from different socio-economic backgrounds may utilise work and family policy instruments differently, their social class shaping their agency in different ways. Hence, women's agency, and their ability to make choices about their future working life and work and care is also constrained or 'situated' (Hobson, 2014).

Previous studies support these notions. For example, a US study found that race, poverty, educational attainment, and early family characteristics significantly shaped women's work careers: women on steady pathways, i.e. continuous full-time workforce participation, were more advantaged both during their childhood and throughout young adulthood relative to the majority of their counterparts. Women on overwork pathways also experienced early advantages, including higher education and lower poverty (Damaske & Frech, 2016). Similarly, a better socioeconomic position seems to improve the chances of finding a partner and maintaining a union (Jalovaara, 2012). Moreover, some studies have shown that uncertain future prospects combined with disadvantaged socioeconomic characteristics have a negative influence on family formation, while institutional work-family policies (*means*) may also influence individual choices. In a US study, young adults with lower earnings, less education, and more worries about their future job prospects were more uncertain about whether they would have children. Of the participants expecting to have children, those with more education and more worries reported they would do so later in life (Brauner-Otto & Geist, 2018). Similarly, Miettinen and Jalovaara (2020) showed that unemployment generally delayed entry into parenthood among Finnish adults. However, for young women with no schooling beyond compulsory education (i.e. ISCED level 2; ISCED, 2012), unemployment even accelerated the transition to parenthood, indicating the possible positive effect of *means* such as parental leave benefits and housing support on the family's financial situation and family formation. In contrast, for upper secondary level or highly educated young adults, unemployment appeared to have negative effects, and parenthood was postponed until a more permanent position in the labour market was secured.

Work-family reconciliation in Finland

Given that welfare regime and cultural norms shape women's future career and working life capabilities and hence how they combine work with care, awareness of these *institutional and societal conversion factors* aids understanding of the work-family opportunities open to young women in Finland, the context of this study. Although the Finnish labour market generally treats young women rather favourably, increased instability and growing inequalities also affect their lives. In 2019, 63.4% of young Finnish women aged 18–29 were employed and 8.5% unemployed (OSF, 2019a). Unemployment in Finland has remained at a higher level than in some central European and Nordic countries. The youth unemployment rate for young women aged 15–24 is higher in Finland (15.4%) than the EU mean (13.7%) and the second highest in the Nordic countries (OECD, 2017). Competition for low-paid work has risen, and those who only have compulsory education are more often unemployed than the more educated (Surakka et al., 2017).

In 2020, 30.5% of women aged 18–29 with less than lower secondary education were unemployed while women of same age with tertiary education accounted for 6.4% (Eurostat, 2021a). Furthermore, part-time work has become increasingly common (38.3%) and temporary employment has remained at a high level (36.5%) among young women aged 18–29 (Eurostat, 2021b–2021c). Work-related stress has also shown an upward trend during recent years (Keyriläinen, 2020, p. 113) especially among higher educated women (Sutela & Lehto, 2014, pp. 66–67). However, previous findings on young adults' perceptions of their future employability and coping amid this uncertainty are conflicting. For example, the Finnish Working Life Barometer 2019 found that 94% of the under-35s expected to be employed in the future (Keyriläinen, 2020, p. 27), whereas Haikkola and Myllyniemi (2020, p. 62, 65) found that 35% of young adults expressed concern about not having a job in the future and 46% of young women expected to have coping problems in their future working life.

Studies on work-family reconciliation also indicate that young Finnish women may not realise their choices (*valued functionings*) in work and care. Although one aim of work-family policy in Finland is to support the reconciliation of full-time work and family for both men and women through the provision of family benefits and public childcare, thereby enhancing gender equality (Salmi & Närvi, 2017, p. 8), women continue to assume most of the responsibility for unpaid work and childcare (Gender Equality Barometer, 2018). In 2020, women accounted for 90% and men for 10% of all parental leave allowances (Social Insurance Institution, 2020). Maternal primacy in early care is also supported by Finnish cultural ideals (Närvi, 2012) to which many mothers conform by devoting large amounts of time and energy to their children (Lehto, 2020). As shown by Närvi (2014), dedication to one's work combined with intensive motherhood complicate the childbearing decision, particularly for highly educated young women on temporary job contracts. Furthermore, childless women (aged 20–40) who were low-income, non-employed, unemployed, or expecting to be unemployed in the next two years were more prepared than others to postpone having a child (Miettinen, 2015, p. 70).

Aims and hypotheses

Applying the theoretical framework of capabilities (Sen, 1995, 1999; see also Hobson, 2014; Hvinden & Halvorsen, 2018; Yerkes et al., 2020), we examined how women in emerging adulthood in Finland, a country characterised by an increasingly insecure labour market and gendered care expectations, foresaw their future careers/working lives. Moreover, we investigated the associations of these expectations with their socioeconomic and partnership characteristics and work-family expectations. The following research questions (RQ) and hypothesis (H) were examined:

(RQ1) What kinds of profiles can be identified based on young women's expectations about their future career/working life?

(H1) In line with the capabilities approach and findings showing variations in women's expectations about their future career/working life, we expected to find at least three different profiles: one comprising women with confidence about their future career and expectations of a good salary and promotion (e.g. Keyriläinen, 2020, p. 27; Sortheix et al., 2015); another comprising women expressing confidence in their future career but

also highlighting work-related demands and mental stress (e.g. Keyriläinen, 2020, p. 113; Savela & O'Brien, 2016); and a third comprising women with concerns about their employability and ability to cope in future working life (Haikkola & Myllyniemi, 2020, p. 62, 65).

(RQ2) How are the identified future career/working life profiles associated with socio-economic and partnership characteristics?

(H2) Given the associations between women's working careers and advantages/disadvantages in social and economic resources indicated by the capabilities approach and previous studies (e.g. Damaske & Frech, 2016; Surakka et al., 2017), we hypothesised that young women's future career capabilities would be linked to their socioeconomic and partnership characteristics. Hence, the profiles were expected to differ by educational level, main activity, financial situation, region, and partnership status. Young women with confidence in their future career would be more likely to have broader access to resources than those in the other profiles. Those expressing confidence in their future career but also highlighting job-related demands would be more likely to have less resources at their disposal than those in the previous profile and more than those with concerns about their employability and coping in working life. Thus, the young women in the third profile would likely have the most limited access to resources than those in the other profiles.

(RQ3) How are the future career/working life profiles associated with expectations on work-family reconciliation?

(H3a) Based on the capabilities approach and previous studies showing links between women's working careers and their future career/family prospects (e.g. Fernández-Cornejo et al., 2016; Savela & O'Brien, 2016), we expected that young women's future career capabilities would be associated with their perceived options in work and care. Thus, the young women with confidence in their future career would be more likely to give up a job opportunity for family reasons than those expressing confidence in their future career but also highlighting work-related demands. The women with confidence and broader access to resources would be likely to favour family over work (Lehto, 2020; Närvi, 2012).

(H3b) We also assumed that the women expressing confidence in their future career but also highlighting work-related demands would be more likely to consider the reconciliation of career and children as impossible than those who only expressing confidence in their future career (Keyriläinen, 2020, p. 113).

(H3c) Furthermore, we expected the young women expressing concerns about their employability and coping ability in future working life would be more likely to postpone family formation for work-related reasons than those expressing confidence in their future career but also highlighting work-related demands. As the most limited in resources, they would be likely to favour working life and financial security before family formation (e.g. Brauner-Otto & Geist, 2018; Miettinen, 2015, p. 70).

Data and methods

Sampling procedure

We utilized survey data from the Finnish Youth Barometer 2019 collected by a collaborative effort between the State Youth Council and the Finnish Youth Research Network

Table 1. Descriptive statistics for the studied variables.

	<i>M (SD)</i>
Expectations on career/working life (<i>N</i> = 513–526)	
I'm worried about whether I will be able to cope in working life in the future	2.43 (0.97)
I'm worried about whether I will have a job in the future	2.20 (1.03)
I will probably get a permanent job	3.20 (0.82)
I will probably be unemployed at some point	2.37 (0.94)
I will probably surpass my parents' standard of living	2.69 (0.97)
Work-family expectations (<i>N</i> = 510–519)	
Reconciling a career and children is an impossible equation	1.70 (0.73)
I'm prepared to give up a job opportunity for family reasons	2.89 (0.83)
I'd be prepared to postpone setting up a family for work-related reasons	2.81 (0.92)
Age (range 18–29 years, <i>N</i> = 527)	23.89 (3.20)
Financial situation (range 1–10, <i>N</i> = 525)	6.31 (2.20)
	<i>n</i> (%)
Educational level (<i>N</i> = 525)	
No degree/qualification	34 (6.5)
Upper secondary vocational qualification	156 (29.7)
Upper secondary general qualification	152 (29.0)
Tertiary qualification	183 (34.9)
Main activity (<i>N</i> = 527)	
Studying	219 (41.6)
Employed	276 (52.4)
Unemployed/out of labour force	32 (6.1)
Region (<i>N</i> = 527)	
Rural/semi-urban areas	80 (15.2)
Urban areas	321 (60.9)
Metropolitan area	126 (23.9)
Partnership status (<i>N</i> = 523)	
Single (incl. divorced)	200 (38.2)
Dating	99 (18.9)
Cohabiting/married	224 (42.8)
Parental education (<i>N</i> = 517)	
Other	249 (48.2)
Tertiary qualification	268 (51.8)

(Haikkola & Myllyniemi, 2020). The data collection was conducted among Finnish youth aged 15–29 via phone interviews in spring 2019. Quota sampling was based on gender (female/male), age (15–19, 20–24, 25–29) and mother tongue (Finnish, Swedish, other). A total of 1 907 youth participated in the survey (51.2% men, 49.5% women and 0.3% other), yielding a response rate of 17%. The main reason for the relatively low response rate is the number of indirect refusals; about 98% were those who did not answer the phone interview request.

This study used the data collected for young childless women aged 18–29 (*N* = 527, 27.6% of respondents, $M_{age} = 23.89$ years, $SD = 3.20$). Young women living at home were excluded ($n = 130$). Thus, the data comprised women who were living independently, with a partner or spouse, or in a shared flat or had a roommate. In education, main activity and living region, the distribution of the present sample (see Table 1) resembled that of the same-age Finnish female population (OSF, 2019a, 2019b, 2019c). However, cohabiting young women (34.6%) in the sample were over-represented when compared to counterparts in the Finnish female population (23.5%) (OSF, 2019d, 2019e).

Measures and variables

For all measures, response option 99 ('don't know') was coded as a missing value.

Expectations on career and working life

The following statements were used to assess the women's expectations about their future career/working life: (1) 'I'm worried about whether I will be able to cope in working life in the future', (2) 'I'm worried about whether I will have a job in the future', (3) 'I will probably get a permanent job', (4) 'I will probably be unemployed at some point', and (5) 'I will probably surpass my parents' standard of living'. The response scale ranged from 1 = strongly disagree to 4 = strongly agree, and 99 = don't know.

Socioeconomic and partnership characteristics

Level of education, main activity, financial situation and living region were examined as socioeconomic characteristics. *Level of education* was assessed with the question 'Which of the following have you completed?' The response options were (1) matriculation examination (i.e. upper secondary general qualification), (2) upper secondary vocational qualification, (3) university of applied sciences degree, (4) university degree, (5) no degree/qualification, and (99) don't know. Responses were recoded into four categories, each corresponding to one or more ISCED (2012) levels: 1 = no degree/qualification (option 5; ISCED level 2); 2 = upper secondary vocational qualification (2; ISCED level 3.5); 3 = upper secondary general qualification (1; ISCED level 3.4); 4 = tertiary qualification (3, 4; ISCED levels 6–8).

Main activity was asked with the question 'What is your main activity at the moment? Are you ...?', with the following response options: (1) a pupil or student, (2) employed, (3) an entrepreneur, (4) unemployed, (5) on parental leave, (6) in a youth workshop, career start or job-seeker work try-out, (7) other, and (99) don't know. Responses were recoded into three categories: 1 = studying (option 1); 2 = employed (2, 3); and 3 = unemployed/out of labour force (4, 5, 6). Responses to option 7 mainly concerned being employed or unemployed and included situations such as part-time pensioner, coded as employed, and rehabilitation subsidy, coded as unemployed.

Financial situation was elicited by the question: 'What do you estimate is the current income of your household?'. Responses were given on scale from 1–10, where 1 = low-income, 5 = middle-income, 10 = high-income, and 99 = don't know. We utilised subjective evaluation rather than an objective measure as it better reflects how individuals perceive their financial capabilities (Sorgente & Lanz, 2017).

The *region* where the young women lived was elicited by an open-ended question: 'What municipality are you currently living in?' Regions followed the official classification of municipalities and major regions (OSF, 2019f): 1 = rural/semi-urban areas, 2 = urban areas, and 3 = metropolitan area of Helsinki-Uusimaa. Rural and semi-urban areas were combined as the number of participants in each individual area was too small to be analysed separately.

Partnership status was asked by the question 'What is your civil status?' Response options were (1) single, (2) dating, (3) cohabiting, (4) married, (5) registered partnership, (6) separated, (7) other, and (99) don't know. Responses were recoded into three categories: 1 = single, including divorced (1, 6), 2 = dating (2), 3 = cohabiting/married (3, 4, 5). Under response option 7, 'engaged' was coded as cohabiting, and 'complex', the response given by one participant, coded as a missing value. None of the participants was in a registered partnership.

Expectations on work-family reconciliation

Expectations about combining work and family in the future were assessed with the following statements: (1) 'Reconciling a career and children is an impossible equation', (2) 'I'm prepared to give up a job opportunity for family reasons', and (3) 'I'd be prepared to postpone family formation for work-related reasons'. The response scale ranged from 1 = strongly disagree to 4 = strongly agree, and 99 = don't know.

Control variables

Control variables were *age in years* and parental education, as these may influence perceived capabilities for work-family transitions. Life choices related to work and family, such as the transition to parenthood, are more likely to be made when young women approach the end of emerging adulthood around their late twenties (Arnett, 2004). Previous research has also shown that the Finnish children's educational attainment is strongly influenced by their parents' educational level (Kallunki & Purhonen, 2017). In this study, however, the main factors of interest were socioeconomic and partnership characteristics. *Parental education* was measured by asking about each parent's highest level of education separately. Response options were (1) upper secondary vocational qualification, (2) post-secondary vocational qualification or matriculation examination (i.e. upper secondary general qualification), (3) tertiary qualification, (97) no degree/qualification, and (99) don't know. The highest parental education in the family was recoded into two categories: 0 = other (options 1, 2, 97) and 1 = tertiary qualification (3).

Analysis

All analyses were conducted using Mplus version 8.4 (Muthén & Muthén, 1998–2020) with the robust maximum likelihood estimator. Missing data (see Table 1 for descriptives) were handled using the full information maximum likelihood procedure, which uses all the information in the data without imputing missing values (Enders, 2010). For this reason, the analyses were performed for 527 women.

First, profiles based on the similarity of the women's expectations about their future career/working life were identified using latent profile analysis (LPA; Wang & Hanges, 2011). The five variables of expectations about career/working life were selected as the profile indicators. We estimated various LPA solutions for up to seven profiles. As recommended (Marsh et al., 2009), the appropriate number of profiles was selected based on the goodness-of-fit of the estimated models and the classification quality and interpretability of the solution. Moreover, as our sample size was fairly large, it presented a risk for identifying very small data-specific profiles with no practical significance. These are unlikely to be replicated in other data sets. Therefore, profile solutions comprising less than 5% of the participants were excluded.

The goodness-of-fit of the LPA models was evaluated with the Bayesian Information Criterion (BIC; Schwartz, 1978), sample size adjusted BIC (aBIC; Yang, 2006), Vuong-Lo-Mendell-Rubin Likelihood Ratio (VLMR) test (Lo et al., 2001), and Bootstrap Likelihood Ratio Test (BLRT; Nylund et al., 2007). The lower values of the information criteria indicate better model fit. For VLMR and BLRT, a significant *p* value indicates a better fitting model

than the model with one profile less (Nylund et al., 2007). Furthermore, classification quality was evaluated by entropy, in which values approaching 1 indicated that the classified profiles were distinct (Celeux & Soromenho, 1996).

Second, the associations of the career/working life profiles with the socioeconomic and partnership characteristics and work-family expectations were examined using the Bolck–Croon–Hagenaars (BCH) procedure (Asparouhov & Muthén, 2018; Bakk & Vermunt, 2014). The procedure accounts for measurement error related to the classification of participants into the profiles by using weights that are inversely related to the classification error probabilities obtained from the LPA model (Bakk et al., 2013). We used the manual BCH method (Asparouhov & Muthén, 2018), as we wanted to consider the socioeconomic and partnership characteristics and work-family variables simultaneously, while controlling for age and parental education. For the analyses, all the categorical variables (i.e. level of education, main activity, region, and partnership status) were dummy coded. Following Sen's approach (1995, 1999), we chose the most disadvantaged category from each variable as the reference category (see Table 4).

The overall differences in the means of the continuous variables (i.e. age and work-family variables) and proportions of the categorical variables (i.e. parental education, socioeconomic and partnership characteristics) between the future career/working life profiles were examined using the likelihood ratio (LR) test (Satorra & Bentler, 2010). Wald tests were used to examine pairwise differences between the profiles in the continuous variables, and Cohen's *d* was used as a measure of the effect size of the mean differences between profiles (Cohen, 1988). The results of the analyses are reported as mean differences and their 95% confidence intervals (*CI*). For the categorical variables, pairwise comparisons were based on odds ratios (*OR*) and their 95% *CI*s.

Results

Profiles of women according to their expectations about their future career and working life

The first aim was to identify profiles of young women based on their expectations about their future career/working life (RQ1). Fit statistics for the estimated LPA models showed some support for the two-, three-, and four-profile models (Table 2). The two-profile model was supported only by the BLRT, whereas the three-profile model was supported by the BIC and aBIC and the four-profile model was supported by the aBIC and VLMR. As the three- and four-profile models were supported by more statistical criteria than the two-profile model, they were inspected and compared for interpretability. Three of the four profiles in the four-profile model were nearly identical to those in the three-profile model. The fourth profile in the four-profile model also resembled the biggest profile of the three-profile model in the responses to four of the five statements on future career/working life. However, the women in the fourth profile clearly differed in their response to the statement 'I will probably be unemployed at some point' as, like the women in the smallest profile in the three-profile model, they also expressed concern about their future employment situation. Thus, this fourth profile was theoretically contradictory: while its members mainly expressed trust, they also expressed mistrust in regard to their future career/working life. Hence, the three-profile model was chosen as the final model.

Table 2. Model fit indices for the estimated latent profile solutions.

Model	BIC	aBIC	Entropy	VLMR (<i>p</i>)	BLRT (<i>p</i>)	Profile proportions (%) based on posterior probabilities
2-profile	6816.74	6734.21	0.89	0.000	0.000	0.59/0.41
3-profile	6301.90	6200.33	0.99	0.000	0.166	0.43/0.37/0.20
4-profile	6299.16	6178.54	0.91	0.000	0.193	0.13/0.30/0.37/0.20
5-profile	6317.75	6178.09	0.88	0.479	0.146	0.12/0.20/0.08/0.23/0.37
6-profile	6335.06	6176.34	0.87	0.080	0.065	0.08/0.20/0.37/0.22/0.06/0.07
7-profile	6358.34	6180.58	0.83	0.628	0.364	0.29/0.08/0.08/0.20/0.08/0.06/0.21

Notes. BIC = Bayesian Information Criterion; aBIC = sample size adjusted BIC; VLMR = Vuong–Lo–Mendell–Rubin Likelihood Ratio; BLRT = Bootstrap Likelihood Ratio Test.

Table 3. Proportions and conditional means of the latent profiles of young women's expectations about their future career/working life.¹

Expectations on career/ working life	Profiles		
	Confident	Cautiously confident	Concerned
I'm worried about whether I will be able to cope in working life in the future	2.28	2.45	2.71
I'm worried about whether I will have a job in the future	1.76	2.38	2.82
I will probably get a permanent job	4.00	3.00	1.86
I will probably be unemployed at some point	2.09	2.36	2.98
I will probably surpass my parents' standard of living	2.97	2.60	2.26
N	227	195	105
Profile proportions (%)	43	37	20

Notes. ¹Profile proportions are the proportions of women in each profile based on the estimated latent profile model, and conditional means show their distribution across the indicator variables for a given profile.

Figure 2. The latent profiles of young women's expectations about their future career/working life.

The three latent profiles of the young women based on their expectations about their future career/working life and the conditional probabilities of the chosen model are shown in Table 3 and depicted graphically in Figure 2. The members of the largest profile, labelled *Confident* (43%), were more confident about their career/working life than those in the other profiles (Figure 2). They had the highest level of trust in finding a permanent job, surpassing their parents' standard of living and not being unemployed. These women were also least concerned about coping and job availability in the labour market.

The members of the second largest profile, labelled *Cautiously confident* (37%; Table 3, Figure 2), were cautiously optimistic about their future career and labour market prospects. All the indicators were in the midrange, unlike in the other profiles, and were in line with those in the *Confident* profile (Figure 2). However, the *Cautiously confident* women did not have the same level of trust about gaining a permanent job, surpassing their parents' standard of living and not being unemployed as the confident women.

Table 4. Descriptive statistics of socioeconomic and partnership characteristics, work-family expectations and control variables for the latent profiles of young women's expectations about their future career/working life. Means (M) and standard deviations (SD) are computed for continuous variables and percentages (%) for categorical variables.

Variables		Confident (n = 227)	Cautiously confident (n = 195)	Concerned (n = 105)
		M (SD)	M (SD)	M (SD)
Age ^a		24.24 (3.17)	23.53 (3.31)	23.84 (2.98)
Financial situation		6.72 (2.28)	6.14 (2.07)	5.76 (2.10)
<i>Work-family expectations:</i>				
	Reconciling a career and children is an impossible equation	1.55 (0.72)	1.86 (0.74)	1.71 (0.67)
	I'm prepared to give up a job opportunity for family reasons	2.98 (0.88)	2.81 (0.74)	2.84 (0.87)
	I'd be prepared to postpone setting up a family for work-related reasons	2.85 (0.98)	2.70 (0.82)	2.94 (0.94)
		%	%	%
Parental education ^a	Other (ref.)	52.91	52.85	47.52
	Tertiary qualification	47.09	47.15	52.48
Educational level	No qualification/degree (ref.)	4.01	8.17	8.57
	Upper secondary vocational qualification	25.45	32.65	29.52
	Upper secondary general qualification	25.45	32.14	34.29
	Tertiary qualification	45.09	27.04	27.62
Main activity	Unemployed/out of labour force (ref.)	4.00	1.53	18.87
	Studying	34.22	47.45	46.23
	Employed	61.78	51.02	34.90
Region	Rural/semi-urban areas (ref.)	13.33	14.29	20.76
	Urban areas	60.45	59.69	64.15
	Metropolitan area	26.22	26.02	15.09
Partnership status	Single (incl. divorced) (ref.)	34.67	38.46	45.63
	Dating	20.44	17.95	17.48
	Cohabiting/married	44.89	43.59	36.89

Notes. ^aControl variable. ref. = reference category.

Moreover, they were more worried about their future coping and job availability than the confident women.

The women in the smallest profile, labelled *Concerned* (20%; Table 3, Figure 2), were the most concerned and sceptical about their future career/working life. Unlike the *Confident* and *Cautiously confident* profiles, all the indicators followed a reverse pattern (Figure 2). These women had the lowest level of confidence in finding a permanent job, surpassing their parents' standard of living and not being unemployed in the future. They were also the most worried about their future coping ability and job availability.

Women's future career and working life profiles by socioeconomic and partnership characteristics

Next, we investigated whether the young women's career/working life profiles were associated with their socioeconomic and partnership characteristics (RQ2) and work-family expectations (RQ3). Table 4 presents the descriptive statistics of these variables for the career/working life profiles. The LR test showed that the profiles differed in all variables ($\chi^2(30) = 113.86, p < .001$). Although these variables were analysed simultaneously within the same model, we present the results for socioeconomic and partnership characteristics and work-family expectations separately.

Of the socioeconomic and partnership characteristics, level of education, main activity, financial situation, and region were statistically significantly associated with profile

Table 5. Differences between latent profiles in relation to socioeconomic and partnership characteristics, work-family expectations and control variables. Mean differences, their 95% confidence intervals (CI) and effect sizes (Cohen's *d*) are computed for the continuous variables and odds ratio (*OR*) and their 95% CI for the categorical variables.

	Confident vs cautiously confident Mean difference (95% CI) ^{b, d}	Confident vs concerned Mean difference (95% CI) ^{b, d}	Cautiously confident vs concerned Mean difference (95% CI) ^{b, d}
Age ^a	0.71 (0.08–1.33), –0.22	0.39 (–0.31–1.10), –0.12	–0.31 (–1.05–0.43), 0.10
Financial situation	0.59 (0.17–1.00), –0.27	0.97 (0.47–1.47), –0.45	0.38 (–0.12–0.88), –0.18
<i>Work-family expectations:</i>			
Reconciling a career and children is an impossible equation	–0.31 (–0.45– –0.17), 0.43	–0.16 (–0.32–0.00), 0.22	0.15 (–0.02–0.32), –0.21
I'm prepared to give up a job opportunity for family reasons	0.17 (0.01–0.32), –0.20	0.15 (–0.06–0.35), –0.18	–0.02 (–0.22–0.18), 0.03
I'd be prepared to postpone setting up a family for work-related reasons	0.16 (–0.02–0.33), –0.17	–0.09 (–0.32–0.10), 0.10	–0.25 (–0.46– –0.03), 0.27
	<i>OR</i> (95% CI) ^c	<i>OR</i> (95% CI) ^c	<i>OR</i> (95% CI) ^c
Parental education ^a	ref.	ref.	ref.
Other			
Tertiary qualification	1.00 (0.68–1.47)	1.20 (0.50–1.29)	1.21 (0.50–1.31)
Educational level	ref.	ref.	ref.
No qualification/degree			
Upper secondary vocational qualification	0.70 (0.46–1.08)	0.82 (0.49–1.37)	1.16 (0.69–1.95)
Upper secondary general qualification	0.72 (0.47–1.10)	0.65 (0.39–1.08)	0.91 (0.55–1.51)
Main activity	ref.	ref.	ref.
Tertiary qualification	2.23 (1.47–3.37)	2.16 (1.30–3.58)	0.97 (0.57–1.66)
Unemployed/out of labour force			
Studying	0.58 (0.39–0.85)	0.61 (0.38–0.97)	1.05 (0.65–1.70)
Employed	1.55 (1.05–2.29)	3.03 (1.87–4.93)	1.96 (1.19–3.21)
Region	ref.	ref.	ref.
Rural/semi-urban areas			
Urban areas	1.03 (0.70–1.53)	0.85 (0.53–1.38)	0.83 (0.50–1.36)
Metropolitan area	1.01 (0.65–1.56)	2.01 (1.09–3.72)	2.00 (1.06–3.74)
Partnership status	ref.	ref.	ref.
Single (incl. divorced)			
Dating	1.18 (0.72–1.92)	1.21 (0.66–2.23)	1.03 (0.55–1.95)
Cohabiting/married	1.05 (0.71–1.55)	1.40 (0.86–2.26)	1.33 (0.81–2.18)

Notes. ^aControl variable. ^bCI statistically significant if it does not include value 0. ^cCI statistically significant if it does not include value 1. ref. = reference category.

membership (Table 5). Women in the *Confident* profile were more likely to have tertiary education whereas those in the *Cautiously confident* and *Concerned* profiles were more likely to have no degree/qualification. However, no differences were observed between profiles in the other educational levels. Hence, the women in all three profiles were equally likely to have matriculated or gained an upper secondary vocational qualification. For main activity, the young women in the *Confident* and *Cautiously confident* profiles were more likely to be employed than those in the *Concerned* profile, while those in the *Cautiously confident* and *Concerned* profiles were more likely to be studying or unemployed/out of the labour force. Financially, the women in the *Confident* profile were more likely than those in the *Cautiously confident* and *Concerned* profiles to rate their financial situation as good.

Furthermore, the young women in the *Confident* and *Cautiously confident* profiles were more likely to live in the metropolitan area than those in the *Concerned* profile, who were more likely to live in a rural/semi-urban area (Table 5). However, profile membership was not associated with the likelihood of living in an urban area. Thus, the women in all three

profiles were equally likely to live in an urban area. Finally, there was no relationship between profile membership and partnership status.

Women's future career and working life profiles in relation to expectations about work-family reconciliation

All the work-family indicators were related to profile membership (see Table 5). The young women in the *Cautiously confident* profile were more likely to consider career and children as irreconcilable and less likely to relinquish a job opportunity for family reasons than those in the *Confident* profile. The women in the *Concerned* profile were more likely to postpone family formation for work-related reasons than those in the *Cautiously confident* profile. Finally, the women in the *Confident* and *Concerned* profiles did not differ in work-family expectations.

Discussion and conclusions

This study contributes to work-family research by focusing on young women's future expectations and perceived options in the work and care domains in the context of the Finnish labour market, which is currently characterized by increasing instability and social inequality. Applying the capabilities approach (Sen, 1995, 1999; see also Hobson, 2014; Hvinden & Halvorsen, 2018; Yerkes et al., 2020), the findings show that women's expectations on their future career/working life are embedded in their individual, institutional and societal contexts (*conversion factors*), meaning that they foresee both opportunities and constraints regarding their social and economic resources (*means*) for combining work and family life in the future. In support of our first hypothesis, three career/working life profiles were identified: *Confident*, *Cautiously confident* and *Concerned*. Most of the young women (80%) were in the first two profiles, and thus had mostly favourable expectations about their future career/working life. Only the remaining one fifth of the sample expressed concerns about their career/working life prospects. Thus, despite the increasing uncertainties in the labour market, most young women seem to be able to maintain optimism and trust in their capabilities in their future working lives. These results on future employability and coping among young Finnish women are more positive than those of Haikkola and Myllyniemi (2020) and more negative than those reported by Keyriläinen (2020) on future employability.

As we expected and in accordance with capabilities approach and previous studies (e.g. Damaske & Frech, 2016; Surakka et al., 2017), the profiles differed in socioeconomic characteristics (Hypothesis 2). Namely, the women who were confident about their future career/working life were more likely to have more resources than those in the other profiles. In contrast, women who were more cautious about their future prospects were more likely to have fewer socioeconomic resources than the confident women and more socioeconomic resources than the women who were concerned about their future career/working life. Thus, the women with the most concerns were more likely to be the most disadvantaged in resources. However, contrary to our expectations, the profiles were not distinguished by partnership status. Socioeconomic factors such as education, work status, financial situation and living region seem to play a more important role than partnership characteristics among the present young women reflecting on

their future career and working life choices. Moreover, the findings confirm the growing inequality previously observed in Finnish working life as manifested in the accumulation of socioeconomic resources among the more advantaged women, indicating that not all women may realise their choices (*valued functionings*) for their future career.

In line with the capabilities approach and previous studies (e.g. Fernández-Cornejo et al., 2016; Savela & O'Brien, 2016), our results also showed that profile membership was associated with perceived options in work and care. As we expected (Hypothesis 3a), the young women who were confident about their future career and working life were more likely to relinquish a job opportunity for family reasons than the more cautious women. The cultural ideal of the primacy of maternal care in Finland has been shown to steer women's choices in work and care (Lehto, 2020; Närvi, 2012). Confident, higher educated women who subscribe to the traditional culture of intensive parenting may especially find themselves struggling to cope with the double burden of a demanding career and an intensive family life (e.g. Blair-Loy et al., 2015; Närvi, 2014; Savela & O'Brien, 2016). On the other hand, women with higher resources who already have a job may feel they can afford to relinquish a job opportunity for family reasons. This may not be the case for the cautiously confident women in a more precarious labour market position. Having higher resources also enables women to choose (*valued functioning*) to resolve the work-care dilemma by, for example, paying for domestic work services (Eldén & Anving, 2019). Thus, women who are confident about their future work situation may perceive greater freedom to exercise agency in the work-family domain.

As we expected (Hypothesis 3b), the cautiously confident women were more likely than the confident to consider the reconciliation of career and children as impossible. They were also more likely to combine studies and living in the metropolitan area, a situation which may impact on their future transitions. For example, a Finnish study on the reasons behind low fertility found that a child was more often considered an economic burden or a barrier to career development by students than those already in the labour market (Pekkola & Lehtonen, 2015). Moreover, living in the metropolitan area means higher housing costs. As shown by Mills and Blossfeld (2013), due to temporal uncertainties, young adults are less able to make long-term binding commitments. This may, for example, translate into their forgoing partnership and parenthood until they feel sufficiently certain about their future life path. Thus, women who are more cautious in their expectations and less advantaged in resources may be more likely to foresee work-family reconciliation as impossible.

Furthermore, as we expected (Hypothesis 3c), the young women who were concerned about their future career/working life were more likely to postpone family formation for work-related reasons than those who were cautiously confident in their expectations. As shown by Brauner-Otto and Geist (2018) and Miettinen (2015, p. 70), economic strain, caused, for example, by being out of the labour force, erodes childbearing expectations, as it increases uncertainty about becoming a parent and increases the likelihood of postponing the transition to parenthood. Moreover, employment opportunities are lower in rural/semi-urban areas, further weakening the working life options of the women with the most concerns. Although it has been shown that the institutional context may encourage childbearing (Miettinen & Jalovaara, 2020), a higher proportion of young Finnish women foresee their 30s or thereafter as the ideal time for becoming a parent (Miettinen, 2015, p. 34). Rotkirch and colleagues (2017, 52) found that the least educated women

preferred to have their first child somewhat later than on average, indicating that having a child may not be a choice (*valuable functioning*) for women with concerns but instead an alternative to unemployment or a response to poorer labour market prospects (Blair-Loy et al., 2015; Fahlén, 2013). Thus, for the most concerned women, having limited resources seems to constrain their agency over work and care (see Hobson, 2014).

Although this study utilised a large, representative sample, and hence the results are generalizable to young women in Finland, it has its limitations. The first limitation relates to the interpretation of our results. Owing to the over-representation of cohabiting women, partnership status in our sample is fairly homogeneous. It is possible, therefore, that including more singles might have produced more variation in responses and hence potentially statistically significant differences in partnership status between the profiles. Second, our data were cross-sectional in nature, and thus no conclusions on causality between the young women's working life profiles and work-family expectations can be drawn. Women's expectations about working life and work-family reconciliation and how they change reciprocally across time merit further study. A third limitation concerns the validity of the items used to assess expectations about work-family reconciliation. The three items drawn from the Finnish Youth Barometer 2019 survey, which supplied our data on expectations, was confined to exploring young people's views on work and entrepreneurship. Hence, it was not possible to study expectations in greater detail with a higher number of statements. Furthermore, one of the work-family statements used the Finnish word 'ura' (translated here as 'career'), which has multiple connotations in Finnish: for example, it can mean an occupation undertaken for a significant period during the person's life course or having opportunities for advancement at work. Respondents may, therefore, have understood this statement differently. Finally, financial situation was not subjectively assessed in the usual way (for a review, see Sorgente & Lanz, 2017). Therefore, the potential role of financial situation as a resource informing young women's work- and care-related capabilities should be examined using additional, diverse measures.

Practical implications

The present findings highlight the importance when examining the links between young women's expectations regarding their future options in both working life and reconciling work with care of viewing individual decision-making processes in relation to their specific institutional and societal contexts. First, from the policy perspective, more equal parental sharing of unpaid care, greater gender wage equality and family-friendly schedules in organisations should be promoted to remove the double burden experienced by confident women. Extending fathers' individual leave with high compensation for loss of earnings would appear to be the most effective way to balance the take-up of leave (Eerola et al., 2019). Furthermore, mutually agreed flexibility policies in organisations such as telecommuting, flexitime and reduced hours arrangements could improve the coordination of work and family. Second, as young women increasingly face a precarious labour market and economic uncertainty, such as fixed-term contracts and competition for low-paid work, policies enabling women to reconcile stable employment with parenthood are needed (Blair-Loy et al., 2015; Hill et al., 2019). The ability to construct a rational life plan is a key source of subjective well-being (Kalleberg & Vallas, 2017). Therefore,

actions on the societal level are needed to support the agency of cautiously confident women with less resources who encounter difficulties in constructing or following their educational or working life paths. Students' social situation should be bettered by increased financial support for housing and more focused guidance on reconciling studies, work, family and other aspects of life (see also Pekkola & Lehtonen, 2015). Finally, the future working life participation and family formation of concerned, currently unemployed women especially warrant consideration. Personalised guidance, the dissemination of information about career opportunities, and structured labour market entry, including training and rehabilitation, could help them to realise their choices in work and care. Through recognising the obstacles to reconciling working life and family formation, it may be possible to strengthen the agency of young women in various life situations and direct policy support where it is most needed.

Disclosure statement

No potential conflict of interest was reported by the author(s).

Funding

This study was supported by the Alli Paasikivi Foundation.

Notes on contributors

Outi Alakärppä is a doctoral researcher in education sciences at the University of Jyväskylä, Finland. Her research interests concern family formation, work-family reconciliation, expectations on work and care, and social inequality.

Eija Räikkönen is a docent and a senior lecturer at the Faculty of Education and Psychology, University of Jyväskylä, Finland. Her research interests and teaching include quantitative research methodology.

Anna Rönkä is a professor of education and adult education at the University of Jyväskylä, Finland. Her research focuses on parenting, family processes and developmental transitions in the context of changing working life.

Eija Sevón is a docent and senior researcher in the Department of Education at the University of Jyväskylä, Finland. Her present research interests are focused on children's rights and participation in ECEC and beyond, young children's socio-emotional wellbeing, power in children and young people's close relationships, and parenting from gender and generational perspectives.

ORCID

Outi Alakärppä <http://orcid.org/0000-0002-8320-9189>

Eija Räikkönen <http://orcid.org/0000-0003-4450-9178>

Anna Rönkä <http://orcid.org/0000-0002-2889-3264>

Eija Sevón <http://orcid.org/0000-0002-6749-8478>

References

- Arnett, J. J. (2004). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. Oxford University Press.

- Asparouhov, T., & Muthén, B. (2018). Auxiliary variables in mixture modeling: Using the BCH method in MPlus to estimate a distal outcome model and an arbitrary second model (MPlus Web Note No. 21). <http://www.statmodel.com/examples/webnotes/webnote21.pdf>
- Bakk, Z., Tekle, F. B., & Vermunt, J. K. (2013). Estimating the association between latent class membership and external variables using bias-adjusted three-step approaches. *Sociological Methodology*, 43(1), 272–311. <https://doi.org/10.1177/0081175012470644>
- Bakk, Z., & Vermunt, J. K. (2016). Robustness of stepwise latent class modeling with continuous distal outcomes. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 23(1), 20–31. <https://doi.org/10.1080/10705511.2014.955104>
- Blair-Loy, M., Hochschild, A., Pugh, A. J., Williams, J. C., & Hartmann, H. (2015). Stability and transformation in gender, work, and family: Insights from *the second shift* for the next quarter century. *Community, Work & Family*, 18(4), 435–454. <https://doi.org/10.1080/13668803.2015.1080664>
- Brauner-Otto, S. R., & Geist, C. (2018). Uncertainty, doubts, and delays: Economic circumstances and childbearing expectations among emerging adults. *Journal of Family and Economic Issues*, 39(1), 88–102. <https://doi.org/10.1007/s10834-017-9548-1>
- Buchholz, S., & Blossfeld, H-P. (2012). Changes in the economy, the labor market, and expectations for the future: What might Europe and the United States look like in twenty-five years? *New Directions for Youth Development*, 2012(135), 17–25. <https://doi.org/10.1002/yd.20025>
- Celeux, G., & Soromenho, G. (1996). An entropy criterion for assessing the number of clusters in a mixture model. *Journal of Classification*, 13(2), 195–212. <https://doi.org/10.1007/BF01246098>
- Cinamon, R. G. (2010). Anticipated work-family conflict: Effects of role salience and self-efficacy. *British Journal of Guidance & Counselling*, 38(1), 83–99. <https://doi.org/10.1080/03069880903408620>
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Erlbaum.
- Damaske, S., & Frech, A. (2016). Women's work pathways across the life course. *Demography*, 53(2), 365–391. <https://doi.org/10.1007/s13524-016-0464-z>
- Eerola, P., Lammi-Taskula, J., O'Brien, M., Hietamäki, J., & Räikkönen, E. (2019). Fathers' leave take-up in Finland: Motivations and barriers in a complex Nordic leave scheme. *SAGE Open*, 9(4), 215824401988538–14. <https://doi.org/10.1177/2158244019885389>
- Eldén, S., & Anving, T. (2019). *Nanny families: Practices of care by nannies, au pairs, parents and children in Sweden*. Bristol University Press.
- Enders, C. K. (2010). *Applied missing data analysis*. Guilford Publications.
- Eurostat. (2021a). *Youth unemployment by sex, age and educational attainment level*. Retrieved December 14, 2021, from https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/YTH_EMPL_090__custom_1764128/default/table?lang=en
- Eurostat. (2021b). *Part-time employment as percentage of the total employment for young people by sex, age and country of birth*. Retrieved December 14, 2021, from https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/YTH_EMPL_060__custom_1764291/default/table?lang=en
- Eurostat. (2021c). *Young temporary employees as percentage of the total number of employees, by sex, age and country of birth*. Retrieved December 14, 2021, from https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/YTH_EMPL_050__custom_1764435/default/table?lang=en
- Fahlén, S. (2013). Capabilities and childbearing intentions in Europe. *European Societies*, 15(5), 639–662. <https://doi.org/10.1080/14616696.2013.798018>
- Fernández-Cornejo, J. A., Escot, L., Kabubo-Mariara, J., Kinuthia, B. K., Eydal, G. B., & Bjarnason, T. (2016). Gender differences in young adults' inclination to sacrifice career opportunities in the future for family reasons: Comparative study with university students from Nairobi, Madrid, and Reykjavik. *Journal of Youth Studies*, 19(4), 457–482. <https://doi.org/10.1080/13676261.2015.1083957>
- Finnish Youth Barometer. (2019). Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura: Nuorisobarometri 2019 [electronic database]. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [distributor]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3536>
- Gender Equality Barometer. (2018). *Gender equality barometer 2017. Publications of the Ministry of Social Affairs and Health 12/2018*. Ministry of Social Affairs and Health.

- Haikkola, L., & Myllyniemi, S. (2020). *Hyvää työtä! Nuorisobarometri 2019* [Good work! Youth Barometer 2019]. Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto, & Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Hill, E., Baird, M., Vromen, A., Cooper, R., Meers, Z., & Probyn, E. (2019). Young women and men: Imagined futures of work and family formation in Australia. *Journal of Sociology, 55*(4), 778–798. <http://dx.doi.org/10.1177/1440783319877001>
- Hobson, B. (2014). *Worklife balance. The agency and capabilities gap*. Oxford University Press.
- Hvinden, B., & Halvorsen, R. (2018). Mediating agency and structure in sociology: What role for conversion factors? *Critical Sociology, 44*(6), 865–881. <https://doi.org/10.1177/0896920516684541>.
- ISCED. (2012). *International Standard Classification of Education*. ISCED 2011. Retrieved September 30, 2021, from <http://uis.unesco.org/en/topic/international-standard-classification-education-isced>
- Jalovaara, M. (2012). Socio-economic resources and first-union formation in Finland, cohorts born 1969–81. *Population Studies, 66*(1), 69–85. <https://doi.org/10.1080/00324728.2011.641720>
- Kalleberg, A. L., & Vallas, S. P. (2017). Probing precarious work: Theory, research, and politics. *Research in the Sociology of Work, 31*, 1–30. <https://doi.org/10.1108/S0277-283320170000031017>
- Kallunki, J., & Purhonen, S. (2017). Intergenerational transmission of cultural capital in Finland. *Finnish Journal of Social Research, 10*(1), 101–111. <https://doi.org/10.51815/fjsr.110769>
- Keyriläinen, M. (2020). *Työolobarometri 2019. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:53* [Working life barometer 2019. Publications of the Ministry of Economic Affairs and Employment 2020:53]. Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Lechner, C. M., Sortheix, F. M., Göllner, R., & Salmela-Aro, K. (2017). The development of work values during the transition to adulthood: A two-country study. *Journal of Vocational Behavior, 99*, 52–65. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2016.12.004>
- Lehto, M. (2020). Bad is the new good: Negotiating bad motherhood in Finnish mommy blogs. *Feminist Media Studies, 20*(5), 657–671. <https://doi.org/10.1080/14680777.2019.1642224>
- Lo, Y., Mendell, N. R., & Rubin, D. B. (2001). Testing the number of components in a normal mixture. *Biometrika, 88*(3), 767–778. <https://doi.org/10.1093/biomet/88.3.767>
- Marsh, H. W., Ludtke, O., Trautwein, U., & Morin, A. J. S. (2009). Classical latent profile analysis of academic self-concept dimensions: Synergy of person- and variable-centered approaches to theoretical models of self-concept. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal, 16*(2), 191–225. <https://doi.org/10.1080/10705510902751010>
- Miettinen, A. (2015). *Miksi syntyvyys laskee? Suomalaisten lastensaantiin liittyviä toiveita ja odotuksia* [Why is the birth rate falling? Hopes and expectations related to having children in Finland]. Perhebarometri 2015 E 49. Väestötutkimuslaitos.
- Miettinen, A., & Jalovaara, M. (2020). Unemployment delays first birth but not for all. Life stage and educational differences in the effects of employment uncertainty on first births. *Advances in Life Course Research, 43*, 100320–12. <https://doi.org/10.1016/j.alcr.2019.100320>
- Mills, M., & Blossfeld, H.-P. (2013). The second demographic transition meets globalization: A comprehensive theory to understand changes in family formation in an era of rising uncertainty. In A. Evans & J. Baxter (Eds.), *Negotiating the life course: Stability and change in life pathways* (pp. 9–33). Springer.
- Muthén, L., & Muthén, B. (1998–2010). *Mplus user's guide*. Múthen & Múthen.
- Närvi, J. (2012). Negotiating care and career within institutional constraints – work insecurity and gendered ideals of parenthood in Finland. *Community, Work & Family, 15*(4), 451–470. <https://doi.org/10.1080/13668803.2012.724827>
- Närvi, J. (2014). *Määräaikainen työ, vakituinen vanhemmuus. Sukupuolistuneet työurat, perheellistymisen ja vanhempien hoivaratkaisut* [Temporary employment, permanent parenthood. Gendered careers, family formation and parents' care decisions]. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Norman, H. (2020). Does paternal involvement in childcare influence mothers' employment trajectories during the early stages of parenthood in the UK? *Sociology, 54*(2), 329–345. <https://doi.org/10.1177/0038038519870720>
- Nylund, K. L., Asparouhov, T., & Muthén, B. O. (2007). Deciding on the number of classes in latent class analysis and growth mixture modeling: A monte carlo simulation study. *Structural*

- Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 14(4), 535–569. <https://doi.org/10.1080/10705510701575396>
- OECD. (2017). *Youth unemployment rate (indicator)*. Retrieved January 7, 2021, from <https://doi.org/10.1787/c3634df7-en>
- Official Statistics of Finland (OSF). (2019a). *Population by main type of activity, sex, yearly age groups and year, 1987-2019*. Retrieved January 7, 2021, from http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/en/StatFin/StatFin__vrm__tyokay/statfin_tyokay_pxt_115c.px/
- Official Statistics of Finland (OSF). (2019b). *Population aged 15 or over by level of education, municipality, region, gender and age by Year, Area, Age, Gender and Information, 2007-2018*. Retrieved October 28, 2020, from http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/en/StatFin/StatFin__kou__vkour/statfin_vkour_pxt_12bs.px/
- Official Statistics of Finland (OSF). (2019c). *Population aged 15-74 by labour force status, sex and major region, 2012-2019*. Retrieved January 8, 2021, from http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/en/StatFin/StatFin__tym__tyti__vv/statfin_tyti_pxt_11pm.px/
- Official Statistics of Finland (OSF). (2019d). *Population structure*. Retrieved November 25, 2020, from https://www.stat.fi/til/vaerak/index_en.html
- Official Statistics of Finland (OSF). (2019e). *Families*. Retrieved March 3, 2021, from http://www.stat.fi/til/perh/2019/perh_2019_2020-05-22_tie_001_en.html
- Official Statistics of Finland (OSF). (2019f). *Key figures on population by region, 1990-2019*. Retrieved November 24, 2020, from http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/en/StatFin/StatFin__tym__tyti__vv/statfin_tyti_pxt_11pq.px/
- Pekkola, J., & Lehtonen, O. (2015). *Lasten hankintaan liittyvät motiivit ja rakenteet 18 (40-vuotiaiden suomalaisten keskuudessa vuonna 2015 [The motives for having children among 18 (40-year-old Finns in 2015)]*. Tammerprint.
- Robeyns, I. (2005). The capability approach: A theoretical survey. *Journal of Human Development*, 6(1), 93–117. <https://doi.org/10.1080/146498805200034266>
- Rotkirch, A., Tammisalo, K., Miettinen, A., & Berg, V. (2017). *Miksi vanhemmuutta lykätään? Nuorten aikuisten näkemyksiä lastensaannista [Why do young adults postpone parenthood?]*. Perhebarometri 2017. Väestöliitto.
- Salmi, M., & Närvi, J. (2017). *Perhevapaat, talouskriisi ja sukupuolten tasa-arvo [Parental leave, economic crisis and gender equality]*. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Satorra, A., & Bentler, P. M. (2001). A scaled difference chi-square test statistic for moment structure analysis. *Psychometrika*, 66(4), 507–514. <https://doi.org/10.1007/BF02296192>
- Savela, A. E., & O'Brien, K. M. (2016). Predicting college women's career plans. *Journal of Career Development*, 43(4), 335–348. <https://doi.org/10.1177/0894845315602118>
- Schwartz, G. (1978). Estimating the dimension of a model. *The Annals of Statistics*, 6(2), 461–464. <https://doi.org/10.1214/aos/1176344136>
- Sen, A. (1995). *Inequality reexamined*. Oxford University Press.
- Sen, A. (1999). *Development as freedom*. Oxford University Press.
- Sobotka, T. (2017). Post-transitional fertility: The role of childbearing postponement in fuelling the shift to low and unstable fertility levels. *Journal of Biosocial Science*, 49(S1), S20–S45. <https://doi.org/10.1017/S0021932017000323>
- Social Insurance Institution of Finland. (2020). *Fathers' share of family leaves is rising slowly*. Retrieved September 13, 2021, from <https://www.kela.fi/web/en/information-on-family-leaves>
- Sorgente, A., & Lanz, M. (2017). Emerging adults' financial well-being: A scoping review. *Adolescent Research Review*, 2(4), 255–292. <https://doi.org/10.1007/s40894-016-0052-x>
- Sortheix, F. M., Chow, A., & Salmela-Aro, K. (2015). Work values and the transition to work life: A longitudinal study. *Journal of Vocational Behavior*, 89, 162–171. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2015.06.001>
- Surakka, A., Pyykkönen, T., Myrskylä, P., & Saari, J. (2017). Kerran asiakas, aina asiakas? – viimesijaisen turvan pitkäaikaisasiakkuus 2000-luvun suomessa. In J. Saari (Ed.), *Sosiaaliturvariippuvuus [Dependence on social security]* (pp. 155–188). Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Sutela, H., & Lehto, A.-M. (2014). *Työolojen muutokset 1977–2013 [Changes in working conditions in 1977–2013]*. Tilastokeskus.

- Wang, M., & Hanges, P. J. (2011). Latent class procedures: Applications to organizational research. *Organizational Research Methods, 14*(1), 24–31. <https://doi.org/10.1177/1094428110383988>
- Yang, C.-C. (2006). Evaluating latent class analysis models in qualitative phenotype identification. *Computational Statistics & Data Analysis, 50*(4), 1090–1104. <https://doi.org/10.1016/j.csda.2004.11.004>
- Yerkes, M. A., Hoogenboom, M., & Javornik, J. (2020). Where's the community in community, work and family? A community-based capabilities approach. *Community, Work & Family, 23*(5), 516–533. <https://doi.org/10.1080/13668803.2020.1818547>